Nyirő Gyula

A pedagógus müvészek 1959-ben az Ernst Muzeumban rendezett kiállitásán részt vett

Leánykafej c müvével a szobrászati dijat nyerte el.

Rajztanitás 1959. IV. sz 29-30.l.

Nyírő Ambrus

Nyírő Jakab, a rakó

1574 jul. 7. Kvár szkve: a monostori őriző ház kiadásai, a tételekben szerepel „Nyrő Ambrus" és Nyrő Jakab, a rakó." Az utóbbi lehetőtelenül murarius volt, feltehetőleg az előbbi is. (11/VII 56)

Balogh Jolán: Késő renaissance kőfaragómühelyek II. közl.

A kolozsvári mühelyek -Ars Hungarica 1974/2 36 p. old

Wyjvő Árpád
Szobrász

M.D.K.

Portréit bemutatta a tárla-
ton.

Tibély Gábor: A X. kiállítás szobrai.
Művészet, 1966 február – 18 lap.

Nyirő Andorka

Ötvös nias.

Kolozsvárt 1633. apr. 10én
Hagódik Tóthási Mihájhoz
zmeml.

Jakab Elek. Kolozsvár Története
Bpest 1888. II K. 620 l.

Nyirő Dániel

épitéz

Kolozsvárt a XVI

század végén.

Lasd tövebben

Ispoli

csomagában

Nyívő Dániel 1

1594 márc. 7. Kvár tjkve: a tanácsülésben a bíró előterjesztésére elhatározták a Középlapu tornyának a megépítését. Az építkezéssel Ispoli mestert és Nyívő Dániel t bízták meg. Először mesztet kellett éjettetniók - tartalékra, eladásra is. Az idő felmelegedésekor pedig meg kellett kezdeniók az építést (Jakab II. 1888. 288.)

Balogh Jolán: Késő renaissance kőfaragóműhelyek II. közl.
A kolozsvári műhelyek - Ars Hungarica 1974/2 368. old

Nyívó Dániel

Sakab az építkezéssel megbízott két személyt kőmüves-mesterek tekinti. Ispoli mestert pedig olasz származásúnak. Feltevéseinek helyessége csak az eredeti szöveg alapján lenne eldönthető, ezt azonban Sakab sajnos nem közli.

Balogh Jolán:Késő renaissance kőfaragómühelyek II.közl.
A kolozsvári mühelyek -Ars Hungarica 1974/2 368.old

Nyírő Erzsébet, jelmeztervező

A Gyermekszínház előadásához tervezte a kontumőket.

(morvay): Pro Urbe 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. nov. 4.

Nyéró Erzsébet

Üvegszál díszű dísztárgyai szerepeltek.

D.N.: Növendék üvegtervezők kiállítása; Ipari Művészet, 1968. 5-6. sz. 56. l.

Nejirő Eszter

Az Ernst Múzeumban rendezett Studió 71 kiállításon érmei szerepeltek.

Láttuk, hallottuk.

1971. dec. 10. 11.00

Nyíró György

Kabánművén

rézlemez dombosítást bénített a
kaposvári termálfürdő és uszodába.

Magyar Építőművészet 1968. 5. a. 53. l.

Nyirő György

A Kiss István épitész által tervezett kaposvári termálfürdőt és fedett uszodát diszitő képzőmüvészeti alkotások készitői: Kiss Nagy András és Nyirő György szobrászmüvészek, Majoros Hédi, Simó József, Metky Ödön és Simon János iparmüvészek.

P.Mueller Éva: Termálfürdő és fedett uszoda, Kaposvár. - Magyar Épitőmüvészet, 1968. 5.sz. 53-57. l.

Nyirő Gyula

MDK

A képzőművészeti [illegible]lap megbizta, hogy készitsén pályam[illegible]veket.

—: Képzőművészeti alkotásokkal szépül a Székesfehérvári Könny[illegible] fémmű parkja.

Fejér Megyei Hirlap. 1963. feb. 13.

MDK

Nyirő Gyula

szobrász

Fiatal Képző és Ipm-ek kiáll. Ernst Muz. 1955.jun,

Nyirő Gyula

MDK

Gyermekfej, terrakotta

Műcsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

MDK

Nyitó Gyula (szobrász)

Pecázó fiú c. bronzszobrával díszítették az Üllői úti új lakótelep udvarát. (repr.)

Körbe-körbe.

Ország-világ, Bp. 1961. 6. sz. (17. l.)

M.D.K.

Nyíró Gyula
szobrász

„Horgászfiú" c. műve.

Artner Tivadar: Fiatal szobrászok a Műcsarnokban.
Magyar Ifjúság, 1959. ápr. 11.

M. D. U.

NYIRŐ Gyula szokrász

1258., Illő fiú Ssz.: 56.48-N.

A M. N. Galéria állagjegyzéke T./B. rész

Bh. 1959. 84. e.

Nyíkő Gyula

Emblémája
van a Debreceni Agrártudományi
Egyetemen

Sz. Kiszti Katalin: Debreceni szobrok
és emléktáblák

Hajdu B. Kadri Napló 1971 I. 14

MDK

Nyirő Gyula, szobrász

Fej.	Gránit.
Leányfej.	Gipsz.

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll.1954.dec.-1955.jan. Kat.3o.l.

MDK

Nyirö Gyula, szobrász

Tanulmányfej. Terracotta.

Bücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr.Kat.2o.1.

Nyirő Gyula

[illegible]obrása

szerepelt a kiállításon.

Kriván Pál geologust és Barcsay Jenőt mintázta meg.

(sze): Az Alföld - a VI. Magyar Képzőművészeti Kiállításon.

VIHARSAROK, Hódmezővásárhely, 1956. jan. 12.

MDK

Nyirö Gyula, szobrász

Fej.	Bazalt.
Nö és férfi akt.	Gránit.

Műcsarnok.-Tavaszi Tárlat. 1957. Kat.19.i.

K. D. K.

NYIRŐ Gyula szobrász

„Horgászó fiú"

Ujvári Béla: A Tanácsköztársaság 40. évfordulóján rendezett VII. Képzőművészeti Kiállításról

Magyar Építőművészet 5/4. 1959. 4/8. 272.

MDK.

Nyirő Gyula szobrász

"K.P. geologus" /terakotta/

"Ülő fiu" /bronz/

"Barcsay Jenő" /gipsz/

"Női portré" /gipsz/

VI.Magyar Képzőmüvészeti Kiallitás
Mücsarnok,1955. 45.l.

MDK

Nyirő Gyula szobrász

Népszava, 1958. jul. 29. 4 l.

Nyiró Gyula BDK

szobra az Üllői-uti lakótelep
egy játszóterére kerül. .-.

Műterem 1958 I. évf. 9.sz. 40.o.

Nyirő Gyula MDK

A Pécs-i uránérc bánya lakótelepének szobrászati díszitésére megbizást kapott.

Müterem 1958 I. évf. I. sz. 44. o.

Nyirő Gyula
Női fej, terakotta
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955, junius, 28 l.

145. kép. *Német festő 1500 k*

Nyirő Gyula

Szerepelt a német művészszövetség berlini pavillonjában /Unter den Linden/ rendezett magyar művészeti kiállításon.

Az üllői uti lakótelepen lévő 6666 szobra

Uhlitzsch Joachim: Entwicklungsprobleme ungarischer Kunst.

NEUES DEUTSCHLAND. 196[illegible]. szept. 14.

Nyirő Gyula MDK

Szerepelt a német művészszövetség berlini pavillonjában /Unter den Linden/ rendezett magyar művészeti kiállításon.

Nagy faliképei.

Uhlitzsch Joachim: Entwicklungsprobleme ungarischer Kunst.
NEUES DEUTSCHLAND 1962. szept. 14.

1963 FEB 17.

1021

MŰVÉSZEK A VÁRBAZÁRBAN

Nyírő Gyula

Képek a Kossuth-rádió csütörtök 9.00 órai műsoráról, melyben – Ambrus Tibor kalauzolásával – a budai Várbazár műteremsorában dolgozó szobrászművészek közé látogatunk.

MAGYAR RÁDIÓ és TV
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1-17

VASÁRNAP

elkedő

sora Prágából

gérkező fejtörő kere-
ák pajtások a világ-
letfeltételeiről, az ot-
yamatokról és az űr-
áról szerzett ismere-
bára.

s kamera

Hirdető műsora

angol ifjúsági film-

Maxwell. Szinkron-
dt Pál. Magyar szö-

ában titokzatos ese-
k: az osztrák katonák
ják el Tell emberelt,
fegyvereiket. Csak
izat lehetséges: áruló

nacsa. [illegible]
arról, hogy ez vagy az a KGST-szak-bizottság Budapesten, Varsóban, vagy Moszkvában ülést tartott. Mi húzódik meg az egyszerű hírek mögött? *Milyen bonyolult, felelősségteljes munka a nemzetközi munkamegosztás kialakítása?* Erről már kevesebben tudnak. A hat előadásból álló KGST-sorozat népszerű, közérthető módon kíván választ adni a bonyolult kérdésekre. Az első adás a *munkamegosztás* színes történetét mutatja be — az ősembertől napjainkig. A későbbiekben a *gazdasági blokkok, a nemzetközi munkamegosztás, a nagyszériagyártás, a szocialista országok „érhálózata"*, az együttműködést akadályozó, *visszahúzó erők* problémája és a közeli évek sok nagyszerű *lehetősége* kerül a képernyőre.

(Kedd, 19.10)

Egy ifjúsági tv-műsor elé — felnőtteknek

Kedves padalatti polgártárs!

Amikor bekapcsolod tv-készüléked és meghallod első mondataimat: „Térképre nem rajzolták, földgömbre nem festették, lexikonok nem írnak róla, és mégis létezik . . .", ne legyints, hanem gondolj arra a bizonyos birodalomra, amelynek polgárai közé napjainkban a diáktársadalom tagjai, a históriás múltban pedig valamennyien — apák és nagyapák, de még az agglegények is — tartozunk. Talán akadnak közöttetek olyan komoly felnőttek, akik már elfelejtették a „matekdogák" izgalmait, a tavaszi délelőttök csatangolásra ingerlő hangulatát, az örökké mogorva tanár szúrós tekintetét, az ártatlan — bár néha balul végződő — stikliket, az „ante, apud" kezdetű mankó-[illegible] remekeit és a messzeföldön hí-

Nyirő Gyula

MDK

Szerepelt a kiállitáson.

Heitler László: Modern magyar grafikai és kisplasztikai kiállitás Pápán.
MAFLO/Veszprém/. 1962. jun. 14.

NYÍRŐ Gyula

ezv.

ezv. KOVÁCS-CSOMA Mária: Medals of Nobel Laureates in the Medal Cabinet of the Semmelweis Museum of History of Medicine. = Orvostörténeti Közlemények 125-132., 1989-1990., 168, 174

XX-n / Mesterek

elyített falmezőbe helyezett, egyenes

kzat támpilléreinek közei az övpárkány

a, mint könyöklőpárkányra öt széles,

maszkodik. Közülük a főhomlokzati, a

közös mélyített faltükörbe helyezve

et homlokzatát lezáró koronázó párkány

-jelleget mutat, ugyanis erre terhel a

úcsíves, az ablakokhoz hasonló arányú

zlata került. Az oromzat bástyaszerű

esztboltozattal fedett térben az ablakok

ípolna belső tere alatt kapott helyet a

felirata szerint Gyulay Sámuelnek a

---

ld. Komárik...

esztmetszete és két alaprajza szerepel.

Nyirő Gyula, szobrászművész

Világjelenség, hogy kevés a sportról festett, mintázott képek, szobrok száma. A Városligetben lévő Műjégpálya dísztermében láthatók az 1982-83 évi Ezüstgerely-pályázat alkotásai, jún. 18.-ig. Külön öröm, hogy széles a tematika. Nyirő Gyula, Pantl Mihály és mások révén a küzdő, játszó ember látható, különböző sportágban.

Lovanci Miklós: Világot szépítő alkotások.
Pest Megyei Hírlap, 1984. jún. 13.

Nyirő Gyula, szobrász.

Magyar Müvészet .1948.XV.évf.lll.lap.

Szinyei Merse Pál Társaság emlékülése

Nyírő Gyula

lemezdombosítást tervezett
egy pécsi szakorvosi rendelő-
be

Magyar Nemzet 1968. júl. 27. 4. o.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK.

Nyirő Gyula

Kiállitási kritika

Hajdubiharmegyei Népujság 1967 jan.22.

Nyiső Gyula szobrász

Szöveztem emlitve: a Debreceni Agrártudományi Főiskola emlékmája pirkei rózsamásványból

1966. más. 8. Népszabadság

Nyitó Gyula notász

Művek nem említve

1966. feb. Művészet

Tibéty Gábor: A X. Kiállítás notszi

Nyíró Gyula

Embléma felirattal, lemezdombornyi, 1.5 m², krómnikel-vörösréz
Magyar Filmlaboratórium, II. rev. Bp.

Tájékoztató 64/65, képző és
Iparművészeti Lektorátus 25 l.

Nyirő Gyula MDK

Női fej, bronz

Mücsarnok 1962. IX. Magy. Képzőm. Kiáll.

Nyirő Gyula MDK

Bözsi, ólom

Helga, ólom

B.P. portréja, márvány

Mücsarnok 1965. X. Magy. Képzőm. Kiáll.

M.D.K.

Nyíró Gyula, grafikus

Fiatal művész Barcsay Jenőről és Kriván Pál vásárhelyi születésű geológusról műtárgyait mutatta be a VI. magyar Képzőművészeti kiállításon.

Vásárhelyi Szó, Hódmezővásárhely, 1956. febr. hó, 2. sz.

34. old.

Nyírő Gyula

Munkáslány I. bronz, 28 cm

Munkáslány II. ólom, 20 cm

Dolgozó ember kőzött kiáll.

Ernst muzeum, 1968. jan-

Nyíró Gyula

Munkáslány I. bronz 28 cm

— a — II. ~~bronz~~ 20 cm

Dolgozó emberek között
Képzőművészeti kiállítás
Ernst Múzeum 1968.

Nyirő Gyula
szobrai

"Memento"
(repro)

Erdős György: Folyóparton...
Művészet, 1972. julius – 46 oldal.

Nyíró Gyula, szobrász

Levegőben birkozó madár c. lemezplasztikája Ózdon kapott elhelyezést.

Havas Ervin: Város a Hangony völgyében 7.

Népszabadság, Bp 1973. jan. 30.

Nyirő Gyula

Vénusz, br. 25 cm

6. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely, 1977.

Nyirő Gyula szobrászművész

Március végén zárult a Műcsarnokban a „Köztulajdon a képzőművészetben" c. kiállítás, amely jelképes elszámolás az ország területén lévő alkotásokról. Így a művész jellemábrázoló műve „Puskin" (gyűltve)

Barth a Éva: Jegyzetek a képzőművészeti köztulajdonról.

Népművelés, 1975. 5. 31. old.

Nyirő Gyula képrőművész

Komlón, a zenciskola pakjában kap helyet Erkel Ferenc kő mellszabra, melyet a budapesti művész alkotott. (említve)

Mecseki Bányász, 1945. júl. 22.

Nyári Gyula

Napozó Marcsa, Ro, 34 cm

7. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely, 1974.

NYIRŐ GYULA, szobrász

A debreceni Agrártud. Főiskola uj épületének aulájában a nyugati oldalra, a sötétszürke márvány szónoki emelvény mellvédjére került Nyirő Gyula kevésbbé jelentős vörösmárvány emblémája. 458.old..A déli falra Vigh Tamás, az északi erkély fölé Garányi József müve. 458.old.

SZ. KÜRTI KATALIN: Monumentális képzőművészeti alkotások a Debreceni Agrártudományi Főiskolán 463.old

A Debreceni Déri Muz. Évkönyve, 1971. Debrecen, 1972

Nyíró Gyula

Tatabányán 1973. okt. 25-én felavatták Puskin-mellszobrát a Puskin Művelődési Ház előtt.

Nénszava, 1973. okt. 26. 101. évf. 251 sz. 4 p.

Nyírő Gyula
Szobrászművész

Puskin mellszobrának
avatása Tatabányán

Magyar Hírlap 1973 X. 29.

Nyírő Gyula, kolrász

L: Vigh Tamás

k. H. É.: Munkás mű gyűj, lők 2

Esti Hirlap, Br. 1976. nov. 12

Nyirő Gyula

Munkásnő, gipsz

III.M.Képzőművészeti Kiállítás 1952. dec. 1953. március katalogusa, 19 lap

le. D. K

NYÍRŐ Gyula szobrász

1 grafikai és kisplasztikai kiállí-

tás

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 147. sz. 4. l.

(a. m.) Grafikai és kisplasztikai kiállítás

Nyírő Gyula, szobrán

MDK

A főváros rénére kénétett szobrot.

– Sok új szobrot fejeztek be a magyar képzőművének az év első hónapjaiban

Népszabadság, bp. 1959. jún. 16. 8. l.

Nyirő Gyula

MDK

Az Üllői uti lakótelep díszitésére sok művész közt ő is kapott megbizást.

•-•

Műterem 1958 I. évf. 11. sz. 46.o.

M.D.K

Nyíró Gyula
szobrász

Miltatías.

Magyar Nemzet, 1959. okt. 18.

Dutka Mária: Egy szobrszpályarát margójára 9l.

Nyíró Gyula
szobrász

M.D.K.

„Horgászfiú"-ja

Dutka Mária: Ott. Magyar Képzőművészeti Kiállítás Szobrairól.
Magyar Nemzet, 1959. ápr. 4.

12 l.

MDK

Nyirő Gyula

Dutka M: 4. Magy. Képzőmüv. kiáll. szobrai.

Magy. Nemzet, 1954, jan. 1o. 7 l.

, 2 ablakos, oromztos. Oldalhomlokzatán
an,
s. Bp. 1957. 157 l. 12o.Kép./

Nyíró Gyula

„Halas fiú" című szobra áll a IX. József Attila lakótelep játszóterén.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

501 l

Nyíró Gyula, kobrák

Tárlata a K.K.K. kiállítási termében látható.

— : A mai kulturális programból 8.

Népszabadság, Bp. 1972. febr. 6.

Nyíró Gyula, nobrán

Kiállítása nyílik jan. 28-án a
kult. kapcsolatok Intézetében.

—: □ Nyíró Gyula nobrailól... 2,

EST/ HIRLAP Bn. 1972. jan. 26.

Nyíró Gyula, nobrán

Kiállítása nyílt meg a
Kult. Kapcsolatok Intézetében.

← Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 29.

Nyíró Gyula

Vénusz bronz 25 cm

6. Balatoni Nyári Tárlat

Nyíró Gyula

Nyulánk Vénusz c. szobra (eml.)

szerepel az alábbi táslatok

Szabó Endre: Megnyílt a XI. szeged

Nyári Táslat

Csongrád Megyei Hírlap 1970 VIII. 4.

Nyirő Gyula, szobrász

1967-ben a Képzőmüv.Alap táblaképfejlesztésből 27 festményt, kisplasztikai vásárlásból 28 szobrot adott a Pécsi Modern Magyar Képtárnak. Nyirő egy művel szerepel. 225.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
X Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. 1968

Nyirő Gyula MDK

Szerepelt a székesfehérvári országos téli tárlaton.

női feje

Cseh Miklós: Alacsony szinvonal.

ESTI HIRLAP 1961/ 1964 febr. 4.

MDK.

Nyirő Gyula

Kiállitási kritika

Müvészet 1965 nov. lap 32.

Nyírő Gyula

Megbízást kapott Nyírő Gyula, hogy „Család" vörösrez-domborítását készítse el a Gellért téri „Hárasság kötő" terem részére.

— : Köztéri munkák.
Művészet, 1977. december - 48. kap.

Nyiró Gyula

Megbízták Nyiró Gyulát, hogy a szentendrei Autóbusz pályaudvaron Volán emblémáját helyezze el.

—: Köztéri munkák.
Művészet, 1978. július - 45. lap.

Nyílő Gyula, szobrász

Csütörtökön a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumban kettős ünnepségre került sor.

A minisztérium épületének árkádjai alatt *Soós Gábor* mezőgazdasági és élelmezésügyi államtitkár ünnepélyesen felavatta *Mathiász Jánosnak*, a világhírű magyar szőlőnemesítőnek és *Marek Józsefnek*, a magyar állatorvos-[illegible] alkotásainak szoborcsoportját; az árkádok alatt már ott van *Tessedik Sámuel* [illegible]miniszter, valamint *Szépvölgyi Zoltán*, a fővárosi tanács elnöke.

8.

_: Szoboravatás a MÉM árkádjai alatt.

Népszabadság, Bp. 1978 aug. 18.

Mathiász János (1838–1921)

Világhírű szőlőnemesítőnk főleg a csemegeszőlő fajtákkal foglalkozott, ezekkel érte el első nagy sikerét. A bécsi világkiállításon, 1873-ban cserepekben kiállított fajtáival első díjat szerzett, 1881-ben már Andrássy Gyula százholdas Szőlőskerti birtokát vezeti Mathiász, teljesen felhagyva hivatali tevékenységével. Ide telepítette át Kassáról fajtagyűjteményét, itt kezdte meg öccsével, Mathiász Józseffel első keresztezési kísérleteit. Ennek eredménye az 1887-ben megjelent *Ezeréves Magyarország emléke* elnevezésű hibrid, mely egy csapásra világhírűvé tette.

Katona Zsigmond kecskeméti gyógyszerész, a neves telepítő hívására Kecskeméten telepedett le és a filoxérának ellenálló homokon 1889-ben 80 holdas telepet hozott létre.

1894-ben a szentpétervári nemzetközi kiállítás nagy állami aranyérmét, 1896-ban a Bordeaux-i kiállításról a Grand Prix-t és a francia köztársasági elnök nagy aranyérmét hozta haza. Árjegyzékeiben ekkor már több mint 500 csemegeszőlő fajta szerepelt.

1911-ben hozta létre a sokak által Mathiász csúcsteljesítményének tartott *Szőlőskertek királynőjét*, mely külföldön is nagy sikert aratott. Mathiász mintegy 3500 hibridet állított elő, ebből ma is nyilvántartanak 65, névvel ellátott fajtát, amelyek széles körben elterjedtek.

Mathiász a homoki szőlőkultúrát felvirágoztatta. A nemesítés mellett

Nyirő Gyula szobrászművész alkotása

ez életének másik nagy jelentősége. Saját példájával hívta fel a homoki szőlőtermesztők figyelmét a tömegtermelés mellett a minőségi borok előállításának lehetőségeire, valamint a csemegeszőlő-termelés jelentőségére.

A magyar szőlőnek, bornak, szőlőszaporító anyagnak a külföldi kiállításokon való eredményes szerepeltetésével, telepével, gazdag életének munkájával hírnevet, megbecsülést, dicsőséget szerzett a magyar szőlőkultúrának. Mindezt csak olyan ember érhette el, akinek az volt kedvenc mondása, hogy: *„A titok kulcsa nem lehet más, csak a szakadatlan munka és kitartás."*

Talajmintavevő eszközök

A talajminták felvételére az erre a célra rendszeresített fúrókat kell használni.

A talaj felső, 0—25 cm-es rétegét az ún. *standard* fúróval mintázzák. A 12 ha-os mintavételi parcella átlója mentén haladva húsz leszúrásból mintegy 0,75—1,0 kg súlyú mintát kell venni, amit mintazacskóban gyűjtenek össze. A mintazacskó polietilénből készült, s elég hosszú, ezért a száját saját anyagával be lehet kötni.

A rétegfúró a talaj mélyebb rétegeinek mintázására szolgál. Ez a fúró 60 cm mélységig használható. A fúróhoz tartozó mintavevő kanállal a fúró felvágott oldalából 20 cm-enként annyi minta vehető ki, hogy 20 leszúrásból kb. 1 kg talajminta gyűlik össze. E fúrót szőlőben, gyümölcsösben, bogyós kultúrákban és cukorrépatáblákon használják.

(A standard és rétegfúró a megyei AGROKER-nél szerezhető be. Beszerzési nehézségek esetén a megyei növényvédelmi és agrokémiai állomás ad segítséget.)

A talajminta szoros tartozéka a mintaazonosító jegy, amelyet kitöltés után polietilénből készült véd-

Fontos tudnivalók

Aratás után egyik legfontosabb teendő a jövő évi termés megalapozása. A talajvizsgálatokat célszerű ezért a trágyázás előtt elvégezni. Ennek feltétele, hogy a minták idejekorán a laboratóriumba kerüljenek.

A mintavételt vezető szakembernek a helyszínen ki kell jelölni jól láthatóan a parcellák sarokpontjait. Minden parcellánál meg kell határozni előre, hogy hány lépésenként kell venni a részmintákat, amit célszerű már előre a térképre is felvezetni. A mintaazonosító jegyeket előre ki kell tölteni és védőtasakba helyezve sorba rakva táblánként csoportosítani. A talajmintát és a mintaazonosító jegyet tartalmazó zacskókat zsákokba kell összegyűjteni. Táblánként mintavételi jegyzőkönyvet kell készíteni, s a mintákat tartalmazó zsákba helyezni. A lezárt zsákokra kísérő bárca kerül. A talajmintát a felvételtől számított 48 órán belül el kell juttatni a vizsgálatot végző laboratóriumba mintavételi összesítővel és a vetéstervvel együtt.

Frissen műtrágyázott vagy szervestrágyázott területről nem szabad talajmintát venni! Ugyancsak tilos mintát venni a táblák szélén 20 m-es sávban, a forgókban, szalma-, széna-, trágyakazlak, a műtrágya, a talajjavítóanyag-depózás helyén.

A talajvizsgálaton alapuló szaktanácsadás jelentősen növelheti a műtrágya-felhasználás hatékonyságát. Akkor lehet azonban számítani a laboratóriumi vizsgálatokra, ha a helyszíni mintavételt végző minden dolgozó lelkiismeretesen oldja meg feladatát.

Dr. Ábrahám Lajos

MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ

Nyírő Gyula szobrászművész

meghívó

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK MEGHÍVJA ÖNT

Nyírő Gyula

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

Vigh Tamás

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

1972. JANUÁR 28-ÁN, PÉNTEKEN DÉLUTÁN 17,30-KOR

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK KIÁLLÍTÓTERMÉBEN

BUDAPEST, DOROTTYA UTCA 8

3326 FNYV I

Nyírő Gyula

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

SZABAD FÖLD
Budapest

1970 AUG 30

1027

Budapesti kalauz

Budapest kulturális élete ezekben a napokban még a nyárutó jegyeit viseli magán. Ezért ez a rövid — és szükségképpen hiányos — kalauzunk is az időszakhoz alkalmazkodik.

Felhívjuk tehát kedves olvasóink figyelmét a szép környezetben működő kertmozikra, melyekben a csillagos ég alatt élvezhetik a szélesvásznú filmújdonságokat. A legkedveltebb fővárosi kertmozik a margitszigeti Vörösmarty, a Budai Park Színpad (a Kosztolányi Dezső téren) és a Városmajor (a Városmajorban).

Érdekes, kellemes élményt nyújtanak a Nemzeti Múzeum kertjében vasárnap délelőtt 11 órakor rendezett térzenék. Ez a program jól összeegyeztethető a Nemzeti Múzeum nagy kiállításainak megtekintésével. Ezek: Magyarország népeinek története a honfoglalás koráig, valamint a Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig.

Nem kulturális jellegű, ámde minden Pestre látogató számára élményt jelentő programpont az új földalatti, továbbá a Jánoshegyi kilátóhoz vezető légpálya, az úgynevezett *„libegő"* megtekintése.

Gazdag kulturális műsort kínál a mezőgazdasági kiállítás. Szeptember 5-én, délután 2 órakor karneváli felvonulást rendeznek Budapest utcáin. Ugyanaznap délután 5 órakor színes, látványos műsorra kerül sor a kiállítás lovaspályáján. A kiállítás tartama alatt naponta háromszor rendeznek szórakoztató táncos, zenés vidám műsort a kiállítás kis színpadán.

Képzőművészek egész sorának alkotásaival találkoznak a kiállítás látogatói. Így — egyebek között — a főtéri vízmedence közelében *Nyírő Gyula* szoborkompozíciójával; a vadászati pavilon bejáratánál *Götz János* szarvas figurájával; a Korszerű falu című pavilon bejárati részénél *Somogyi Árpád* szobrászművész Hortobágyon felállított Ülő pásztorfiú című szobrának másolatával.

A népművelési pavilonban naponta változó kulturális műsor várja a látogatókat. Az épület egyébként egy jól működő művelődési házzal ismerteti meg vendégeit. Könyvtár, szakköri bemutatók, bábműsorok, filmvetítések teszik tanulságokban bővelkedővé az ottani látogatást.

Játszanak a gyerekek. Mi felnőttek azt hisszük: ülnek a kisszéken, lám, milyen kedvesek — így kapta őket lencsevégre a fotoriporter az óvodában. Pedig ők autóbuszosdit játszanak, s bizonyára igen érdekes országokba „utaznak", a képzelet száguldó autóbuszán.

Kéményamputálás

(Tudósítónktól.)

Különös dologra lettek figyelmesek Orosházán az I-es téglagyár dolgozói. A 27 méteres kémény felső része megrepedt és azzal a veszéllyel fenyegetett, hogy teljes hosszában kettévál-lik.

A szakértők megállapították, hogy a kéményt meg lehet menteni, ha két métert — a veszélyes részt — lebontanak. A szükséges biztonsági intézkedések megtétele után hozzá is láttak a kritikus rész lebontásához. Ma már a két méterrel rövidebb kémény teljes biztonsággal tölti be rendeltetését.

Szeptember 7—8-án:

Békekölcsön sorsolás

Az Országos Takarékpénztár szeptember 7-én és 8-án Budapesten rendezi az I. , az V. és a VI. békekölcsön 1970. második félévi sorsolását. Az első napon az I. békekölcsönből 99 100 kötvényre 26,6 millió forintot sorsolnak ki. Másnap az V. béke-

Új könyvek

A vasorrú indzsibaba. A „Népek meséi" sorozat legújabb kötete kárpátukrajnai népmeséket tartal-

NYIRŐ GYULA

Szegeden született 1924. szeptember 28-án. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult 1944—1949. között, Pásztor János és Pátzay Pál növendékeként. 1947-ben Szinyei-díjjal tüntették ki. Kiállítását 1972-ben a budapesti KKI-teremben rendezték meg. Művét felállították Leninvárosban, Komlón és Budapesten.

Lakcíme: Budapest V., Havas utca 2.

Dosztojevszkij, 1977, kő, 62 cm
Apám, 1977, svéd gránit, 28 cm

Magyar szobrászati kiállítás, Bp. Műcsarnok 1978. V. 5-28.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Gyula Nyirő

DAILY NEWS

1480 NOV

21

1021

Sztárai-Büste in Nagyharsány eingeweiht

Dem ersten bekannten ungarischsprachigen Dramatiker, Mihály Sztrárai, der im 16. Jahrhundert lebte, wurde am Donnerstag in Nagyharsány (Komitat Baranya) ein Denkmal gesetzt. Im Park der aus dem Mittelalter stammenden reformierten Kirche wurde eine Büste des Schriftstellers und Predigers eingeweiht. Das Proträt des mutigen Kämpfers der Reformation formte — aufgrund von zeitgenössischen Angaben über seine Persönlichkeit — der Bildhauer Gyula Nyirő aus Bronze. Mit den fragmentarisch erhalten gebliebenen Dramen „Hochzeit der Priester" und „Spiegel der echten Priesterschaft" schrieb Mihály Sztárai seinen Namen in die Geschichte der ungarischen Literatur ein. **(MTI)**

den 20jährigen westdeutschen Jungstar an- und Krankl abzumelden. Schuster ist ab sofort spielberechtigt und könnte theoretisch schon beim nächsten Meisterschaftspiel am Sonntag eingesetzt werden.

Krankl, der erst vor wenigen Monaten nach einem Intermezzo bei Vienna nach Barcelona zurückgekehrt war, gab sich in einem Interview mit der spanischen Nachrichtenagentur EFE betont vorsichtig.

Krankls Vertrag mit Barcelona läuft rechtlich noch bis zum Juni 1982. Egal, ob der österreichische Teamstürmer nun als „Arbeitsloser" bei Barcelona bleibt oder transferiert wird,

Nyíró Gyula

Megbízást kapott Nyíró Gyula, hogy „Törülközőnő" bronzát, a Vokán Tröszt épületén el helyezze el.

— Köztéri munkák.
Művészet, 1978. október - 45. lap.

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRMondó

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

Nyíró Gyula szobrászművész

MAGYAR NEMZET

1972 JAN 28

Nyíró Gyula szobrászművész kiállítása ma délután fél 6-kor nyílik meg a Kulturális Kapcsolatok Intézetének Dorottya utcai kiállítótermében. A tárlatot Vigh Tamás szobrászművész nyitja meg.

♡

Nyirő Gyula

A Nemzeti Galéria több müvét őrzi. Küztéri szobrai közül Komlón állitották fel „Tornázó fiatalok" szobrát.

Bemutatott müve: Szerelmesek, 1969. mészkő 24 cm

Romváry Ferenc: II. országos kisplasztikai bienálé, Pécs, 1969.

Nyirő Gyula

1924-ben született Szegeden. Képzőművészeti Főiskolát végzett. Résztvevője az országos képzőművészeti kiállitásoknak. Szerepelt az I. kisplasztikai biennálén. Franciaországban és Itáliában járt tanulmányuton.

Romváry Ferenc. : II. országos kisplasztikai biennálé, Pécs, 1969.

Nyírő Gyula rajzai

Kovács Gyula: Fáték és félelem,
Nyírő Gyula rajzaival

Művészet, 1983. október

Nyíró Gyula

P. Szücs Julianna: Rész az egészből?
Tapyret egy országostárlat emblémajához

Népszabadság, 1985. VIII. 24.

Nyirő Gyula

szobrász

a Szinyei Társaság XIX. tavaszi szalonjának kiállításán megkapta a Budapesti Társaskör díjat.

A Műgyűjtő (Magyar Művészet) 1948. III. l.

" 27 [illegible] mester utan[illegible]
" 29 Magyar Nemzeti Múze[illegible]

azaz Tizenkettő fo[illegible]
Müemlékek Országos Biz[illegible]
napon elismerem ho[illegible]

Bu[illegible]

M.DK

Nyirő Gyula
szobrász

Portréit mutatta be a
tárlaton.

D. Fehér Iszvesa: A X. Magyar Képzőművészeti Kiállítás
Művészet, 1965. november – 28 kép

Nyírő Gyula, szobrász MDK

Részt vesz a székesfehérvári

téli tárlaton.

Csek Miklós: Alacsony szinvonal 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1964. febr. 4.

Nyirö Gyula

kiállitott noha:
Schéner ~~[illegible]~~ Mihály portréja,
gipsz, 40 cm.

7o müvész kiállitása, Bp. 1957. Bp. 1957. 16 lev.

4. lev.

MDK

Nyirő Gyula

Kiállitási hir

Esti hirlap 1968 aug.13.

Ügyiratszám:

Ügyintézőnk:

Budapest, 196

ORSZÁGOS TE
BUDAPEST,
TEL

4081 66. FNYV. 9. t. (N)

MDK

Nyirő Gyula

Schréner Mihály portréja, gipsz

7o művész kiáll. Ernst Muz. 1957. dec.

Nyíró Gyula

a bakonyi bauxitbánya tapolcai
lakótelepére tervezett szobrot.

Magyar Nemzet, 1967. IX. 23. 7. o. Napló

Nyírő Gyula

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1966 JAN 4.

MAGYAR NEMZET

Nyírő Gyula szobrászművész nagyméretű lemezdomborítást készített a tapolcai lakótelepre.

MDK

Nyiró Gyula

Munkáslány c. portréja

Művészet 1968 máj. p.34.

Nyíró Gyula, szobrász

MDK

Szerepel (Budafokon).

– : Szabadtéri szobrokiállítás 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968 aug. 13.

MDK

Nyirő Gyula

Kritika

Művészet 1968 máj.p.38.

M.D.4

Ungvári Gyula
szobrai

„Munkáslány I." (repro)

Pogány Ö. Gábor: „Dolgozó emberek között"
Művészet, 1968. május - 33 kép

M.D.K.

Wyjerő Gyula
Nobrán

Portréit villetetta ki a
tailaton

Pogány Ö. Gábor: „Dolgozó emberek között"
Művészet, 1968. május - 33 kap

Nyirő Gyula

kiállított munka:

Ülő fiú. Bronz.

Pécs-baranyai Országos képzőművészeti kiállítás 1956. Kat. irta: Végvári Lajos. Bp. 1956. 32 l., 20 t.

31. l.

M.D.K.

Nyiró Gyula szobrász

Emberek, bronz relief

Müve bemutatva az Áll. Képzőművészeti Vásárlások III. Kiállitásán. A Képzőművészeti Alap vásárlása.

Tájékoztató az Áll. Képzőművészeti Vásárlások III. Kiállitásáról lo.l.

MDK

Nyirő Gyula

Munkáslány I., br.

" II. "

Dolgozó emberek között, képzőm. kiáll.

Ernst Muz. 1968. jan.

Nyirő Gyula MDK

Női akt, br.

1. Orsz. kisplasztikai biennálé, Pécs 1967.

Nyíró Gyula

(1924) Emberek, „Ombotmű", gipsz, 52×32 cm

Napkorong, 1960, fémemblématerv, vörös-réz

Háromtulipán, 1960, csepeli papírgyár,

A felszabadult Budapest művészete.

Budapest, 1960 231

Kiállítás-katalógus.

NYÍRŐ GYULA

Női fej terakotta

Szatal Nepromúveszek és iparmúveszek
kiáll 1955

Pentateuchus 1496
(magyar)

Esztergom Keresztmuz
Kódexminiatúra kiall
katalógus: Mucsi András

Nyíró Gyula

A Stúdió alapító tagja

A budapesti pedagógusok képzőművész stúdiója
1953-1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.
29.o.

Nyitó Gyula

A Studió hatása

A budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója 1953-1963.
Bev. Vajtai Antal Bp. 1963.

Nyíró Gyula

szobrászművén nagyméretű lemezdombozítást készített a taprlaai lakótelep rénére.

Magyar Nemzet 1968. jan. 4. 4. o.

Nyíró Gyula

Fej, bazalt, 20 cm

Nő és férfi alt, grénit, 54 cm

Budapest Műcsarnok Kiállítása, 1957.
Kat. nerk. Kisdéginé Kirimi Irén.

19

MDK

Nyirő Gyula

szobor:

Fej, bazalt

4. Balatoni nyári tárlat. Keszthely, Balatoni Mus. 1968.

MDK

Nyirő Gyula

Vöröskő, v.márv.

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

Nyíró Gyula

kiállított művei:

Fej, bronzált, 20 cm.

Nő és férfi akt, grafit, 74 cm.

Tavaszi tárlat. A Műcsarnok kiállítása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kárimi Márta. Bp. 1957. 19 l.

19.l.

MDK

Nyirő Gyula

Női fej, br.

Téli Tárlat 1964. Székesfehérvár

rökös felsőházi taggá nevezte ki. A
a Bethlen-Kállay vezette konzervativ
rtozott.

Nyíró Gyula

szobrászművész fiatalokat ábrázoló kompozícióját Leninvárosban, a művelődési központ parkjában állítják fel.

Ny képző művészeti alkotásai Borsodban

Észak-Magyarország 1972/22 8 old.

Nyirő Gyula szobrászművész

A Várkert Bazár műtermében dolgozik a művész.

Selmeczi Tóth János: A Várkert szobrászműtermeiben.

Népművelés, 1968. dec.

Ul nombre Bolivia viene del apellido
español Bolívar, en honor a Simón
Bolívar, libertador de varios países
de América del Sur.

— Kolonialmuseum Bolivia, Berlin
Mitte, 1.12.2023

Nyérő Gyula
szobász

A zánkai Balatoni Üttörő város
kikötőjéhez elhelyezendő plasztikai
mű terzerésére pályázott.

— : Képző művészeti pályázatok.
Művészet, 1974. március – 48 oldal.

Nyírő Gyula szobrász

Ma Szállítása nyílik a

KKI Szállítótermében

Magyar Nemzet 1972 január 28

4. old.

Nyíró Gyula

9

„Köd"

„Város II." c. szobrai emlékoe

Magyar Nemzet 1972 február 12
4. old.

Nyírő Gyula

8

„Kanics"

„Madonna"

„Rémület" c. szobrai emlitve

Magyar Nemzet 1972 február 12

4. old.

Nyíró Gyula szobrász műtét 7

„Zokogó"
„Vázalosás" c. szobrai
emlékre

Magyar Nemzet 1972 február 12
h. old.

Nyírő Gyula

6

„Gyggoló fiú" (1948) c. szóbra
emlékve

Magyar Nemzet 1972 február 12
4. old.

Nyíró Gyula

5

„Férfi fej" 1965
„Női fej" c. szobrai emlékve

Magyar Nemzet 1972 február 12
4. old.

Nyíró Gyula

4

„Portré" (1947) c. sobra
emlékve

Magyar Nemzet 1972 február 12
4. old.

Nyíró Gyula

3

1951 óta rendszeresen

szerepel országos tárlatokon

Magyar Nemzet 1972 február 12

4. old.

Nyíró Gyula szobrászművész

2

1949-ben végzett a

Képzőművészeti Főiskolán

Magyar Nemzet 1972 február 12

4. old.

Nyíró Gyula szobászművész

1

Kiállítása nyílt a KKI

Kiállítótermében

Magyar Nemzet 1972 február 12

4. old.

Nyíró Gyula

„Jálnó gyeretet". Klinker dom-
borumú, 6 m².
XIX ker. Mária-u. 82.
Bölcsőde főhomlokzat.

Tájékoztató 64/65 képző és Iparmüvészeti Lektorátus
33 l.

MDK

Nyirő Gyula

K.P.geológus	terrakotta	28 cm
Ülő fiu	bronz	12 "
Barcsay Jenő	gipsz	48 "
Női portré	"	40 "

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok.
1955.Kat. 45.l.

Nyirő Gyula

"Ülő fiu"

Részt vett a kiállításon.

Benesikné Sergő Erzsébet: Kisplasztikai és grafikai kiállitás a muzeumban.

Dunaujváros 1962. szept. 18.

NYIRŐ GYULA

Munkásnő. Gipsz 3o cm.

III.Magyar Képzőművészeti kiáll.kat.Műcsarnok 1952.dec-
1953.márc.

Fénykép

Magyar Foto: F.A. 21216/8 Hegedűsné

Nyírő Gyula: Munkásnő

Gipsz

1952.

Neg. van

Nyíró Gyula
Osváth Mária
Pató Róza
Pegesdi György
Simon Ferenc
Szabó István ifj
Szántó Béla
Szebényi Imre
Tóth Endre
Tóth Sándor
Varga Imre
Varga Miklós

Fiatal Képző- és Ipar-
művészek Kiáll.

Ernst Múz. 1955.
jun.–jul.

CSEREPES ISTVÁN :

41. Borozók. - Temp. lem.p. 28 x 33 cm. Jelz.l.j.:"Cserepes" és körbélyegző.

CSÓK ISTVÁN :

42. Báthory Erzsébet. - Olajf., fa, 39 x 48 cm. Jelz.l.b.: "Csók I."

43. Züzü a gyermekkocsiban. - Olajf., v. 78 x 64.5 cm. Jelz.l.b.: "Csók I."

44. Szivárvány a Balaton felett. - Olajf., fa. 112.5 x 100.5 cm. Jelz.l.b.:"Csók I. Baliga 1930".

Nyíró Gyula
szobrász

Legújabb művei a tér és tömegritmusok filozofikus felsakrása. Nyíró egyik legszemletűnőbb törekvése az ornamentális nuggyőző számték.

Erdős György: Folyóparton.
Művészet, 1972. julius - 46 oldal.

Major Imre
szobrai

A kiállításon bemutatott portrei
meggyőzőek. Művei kőből, bronz-
ból, márványból készülnek. Lemez-
plasztikái egyszerűek.

Erdős György: Folyóparton.
Művészet, 1972. július - 46 oldal.

Nyíró Gyula

Megbízták Nyíró Gyulát, hogy
konzlón az Erkel Ferenc mell.
szobrát készítse el az Erkel Ferenc
zeneiskola részére.

------:Köztéri munkák.

Müvészet,1977. január - 48. oldal

Nyíró Gyula

Megbízást kapott Nyíró Gyula, hogy
a Psychiatriai Klinika részére ebr.
Nyíró Gyula portrédombormüvét ké-
szítse el.

-----:Köztéri munkák.
Művészet, 1977. május - 48.oldal.

MDK

Nyirő Gyula

A Ferihegyi repülőtér rendezésére
és diszitésére beküldött pályázata.

Dutka Mária: Egy szoborpályázat margójára.

MAGYAR NEMZET, 1959. X. 18.

Nyirő Gyula szobrászmüvész

A Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállitó termében rendezett kiállitást a müvész. A Képzőmüvészeti Főiskolát 1949-ben fejezte be, első tárlata viszont 1972-ben nyilt meg. A kritika hivatkozik a kiállitás katalógusára, mely szerint "1951 óta rendszeresen szerepel tárlatokon." Müveire vonatkozóan Szabó György: "Két tárlat" c. beszámolójában beszél a tanulmányok befejezése és az első tárlat rendezése között eltelt 23 év feltehető küzdelmeiről, ezzel magyarázva a kezdettől, napjainkig készült anyag egyenetlenségét.
Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 12.
XVI. évf. 7. sz.13. lap

Nyirő Gyula szobrászművész

A két évszám közötti korszakban készült alkotások "szivszoritó egyenetlensége" a "vaskos lirai népiesség, meg a klasszicizáló törekvések elfogadásának és megtagadásának küzdelmeiből"ered,-mondja a kritika,- de mindennek ellenére az a legfontosabb, hogy alkotásaiból milyen sok emberség, szép érzelmek, gondolatok áradnak. Kiemelkedő müvei: „Női fej", "Zokogó", "Rémület","Gépi ritmusok", "Forrásnál", "Város", "Idő játéka," "Tulipánok".

Élet és Irodalom, Bp. 1972. febr. 12.
XVI. évf. 7. sz.13. lap

Nyirő Gyula szobrászművész

A Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállitó
terméhen nyitják meg a művész kiállitását ja-
nuár 28.-án,-közli a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. jan. 22.
XVI. évf. 4. sz. 2. lap

Nyirő Gyula

Termálfürdő és fedett uszoda, Kaposvár. /Kiss István építész, Moess Tiborné, Hornicsek Klára belsőépitész, Kiss Nagy András , Metky Ödön, Nyirő Gyula szobrász, Majoros Hédi, Simó József, Simon János kerámikus, Németh Györgyné kertterv. - Ism: Győrfi Endre, Müszaki Tervezés, 1968.5.sz.26-29.l. - Mueller Éva P., Magyar Épitőművészet, 1968. 5.sz.53-57. l.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért. 1971.2.sz.149-182.l.
155.l.

Nyíró Gyula

Bemutatott műve:

„Vörösko", vörösmárvány, 75 cm.

Zala Tibor: XI. magyar képzőművészeti

Kiállítás, Budapest, 1968.

131

Nyírő Gyula 5

S mintha a geometrikus formák mintázása közben ugyanúgy meditálna, mint hajdanában, amikor egy arcon vagy tájrészleten időzött. Alighanem ez okozza, hogy Nyírő nem elégszik meg a homogén bronzszigorú, tömör testességével, s ezért olyan technikai kísérletekbe merül, amelyek azt célozzák, hogy ezeket a testeket valamilyen atmoszférikus közegbe oldja fel:

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/32 6 old.

Nyírő Gyula 4

Úgy tűnik azonban, hogy a szobrászművészt a tiszta geometria racionális öröme megsem elégítette ki: érzelmeit az elvont formákba is „belevetítette" és a geometriát önnön vérmérsékletéhez, érzelmeihez modulálta. S ha realizmusát a halk líraiság jellemezte úgy most „geometrizmusát" úgyanez a fájla líra hatja át: csendesen, tűnődön, néha kissé fanyarabban.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/32 Gold.

Nyírő Gyula 3

Később a külső monumentalitásra való
törekvés maga után vonta a tartalmi prob-
lémák általánosítását is: az általánosítás-
ra törekvés révén pedig természetszerűen
szüntek meg az emberi részletformák,
vesztek el a pszihologiai rezdülések. Nyírő
plasztikái az általánosító tartalomnak
megfelelően ugyancsak általános érvényű
geometrikus megformáláshoz közelítettek.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/32 6old.

Nyírő Gyula 2

Érthető ezért, hogy a bemutatott anyag sokrétű, összetett; egymásnak felelgető, vagy egymással perelő művészi problémák sorakoznak egymás mellett. Nyírő korai munkásságát a gyengéd, lírával áhatott realizmus, a pszihológiai belső kis formák és az ugyancsak kicsiny külső méretek jellemezték.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/32 6old.

Nyírő Gyula 1.

szobrászművész – közel az ötvenhez – ezuttal elsőizben állította ki műveit (Kulturális kapcsolatok Intézete) Szobrait kollektív kiállításokról, közeleti célokat szolgáló helyiségekből, közterületekről eddig is ismerhettük ugyan, a visszapillantó számvetésre, a munkásságát 1947-től áttekintő kiállításra azonban csak most került sor.

Bojár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/32 Cold

Nyírő Gyula 6

A formákat dróthálokkal kombinálja, az egyedi érvényű testek egy általánosabb érvényre utaló táguló-lüktető térrendszer csomópontjába helyezi. Az itt és most plasztikai egyszerisége ezáltal mintegy az időben kitágulni látszik, egyszeri érvénye megsokszorozódik a vonatkozások komplikált egymásra hatásában.

Bojár Iván: Kicillitásról kicillitásra.

Magyar Hírlap 1972/32 6 old.

Nyirő Gyula

7

Az már külön kérdőjele a képzőművészet-
nek, hogy a mondanivaló, a tartalom álta-
lánosodásával miért válnak a művek egyre
dekorativabakká, filozofikus-lirikus hau-
gulatuk ellenére ornamensszerűvé. Akár így,
akár úgy azonban, Nyirőnél mindenféle képpen
rokonszenves és elismerésre méltó az a szakmai
elmélyültség, a kökberkedést kerülő áhitat,
amellyel az önmagának feladott különböző
lecke-ket megoldja.

Bojár Iván: Kicillitásról kicillitásra.

Magyar Hírlap 1972/32 6 old

Nyirő Gyula
szobrász-művész mintázta meg a Pus-
kin szobrot melyet csütörtökön avattak
Patabányán. A városi tanács megbízá-
sából készítette el a költő mellszobrát,
melyet a nemrég épített Puskin Művelődési
Ház előtti parkban állítottak fel.

Észak-Magyarország 1973/251 5old.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 OKT 26

Magyar Nemzet

Nyíró Gyula szobrai

— Nyíró Gyula Puskin-szobrát csütörtökön avatják fel Tatabányán a Ruhagyár művelődési ház előtti parkban.

— Az alsó- és középfokú is-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Nyíró Gyula
szobrászművész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1980 OKT 31

1021

Ünnepség Nagyharsányban

Felavatták Sztárai Mihály szobrát

„Modern ember volt a maga korában..."

– Azt a férfiút, akinek arcát látni fogjuk, Sztárai Mihályt, négy és félszáz esztendő választja el tőlünk. Megérdemelte, hogy megemlékezzünk róla: Baranya hőséről, a magyar irodalom és a népi művelődés mesteréről, a bátor és igaz emberről, aki történelmünk legválságosabb korszakában megmentette a Duna és a Dráva mentén lakó magyarságot a végső pusztulástól.

Így kezdte beszédét tegnap délután Nagyharsányban *dr. Észe Tamás* kandidátus, a Duna-melléki Református Egyházkerület főgondnoka. *Nyíró Gyula* szobrászművésznek Sztárai Mihályt ábrázoló bronz mellszobrát avatta föl a község lakóinak, a siklósi járás és Baranya megye kuturális vezetőinek jelenlétében.

Sztárai elsősorban reformátor volt, franciskánus szerzetes, a páduai egyetem diákja, majd Luther követője. A legnagyobb hazai reformátorként tarthatjuk őt számon, de egész életműve túlmutat a vallási tevékenységen. Olyan korszakban volt a dél-dunántúli magyarság szellemének ébrentartója, amikor a hódító török mindent elkövetett a mohamedán hit elterjesztéséért, s a felbomlott feudális rend megmaradt képviselőinek kisebb gondja is nagyobb volt a szegény sorban élők panaszainak meghallgatásánál. Sztárai színjátékokat, zeneműveket is írt, s emellett tanítói, társadalomszervező tevékenységében is buzgólkodott.

– Figyeljünk Sztárai életének nagy tanítására: Vállalni kell azt a korszakot, amelyben élünk, gondjaival és feladataival együtt. Vidám szívvel és becsületesen. Illesse hála és tisztelet azokat, akik létrehozták. Becsüljük meg a művész nemes alkotását. Nézzünk szembe Sztáraival örömmel, és vigyázzunk, hogy amikor ő tekint ránk, ne kelljen pironkodnunk előtte – fejezte be beszédét dr. Észe Tamás.

A református templom kertjében tartott ünnepélynek méltó keretet adott a Mecsek Fúvósötös, amely Bakfark Bálint Fantázia című művét és Bach-korálokat játszott.

H. J.

nyeket
Gyógyszer
éve gyárt
moncsapd
és keleti
Az Egye
Tápszergy
tési ba
egy-két é
rülhetnek,
anyagok
bi alapoz
szükség. A
elérése érdekében együttműködünk a Kőbányai Gyógyszergyárral, és a gyógyszerkutató intézetekkel. Mivel szerteágazó a terület, a növényvédőszerek gyártásába a legkülönbözőbb gyárak bekapcsolódása várható, illetve figyelhető meg.

— Új utat nyit a növényvédelemben a szelektív növényvédőszerek alkalmazása?

— Nem újat, inkább egy másikat. Ezek nem csodaszerek, alkalmazásukkal nem szorul vissza jelentősen a rovarölő szerek használata. A növényvédelem fő irányvonala megmarad, csak a programszerű védekezésről átállunk az okszerű védekezésre. A fő cél az, hogy minél kevesebb növényvédőszert használjunk föl, a lehető legjobb időpontban. A növényvédelem is mind összetettebbé válik, mind nagyobb tudást, mind nagyobb felkészülést igényel. A vegyszerek ára jóval nagyobb mértékben emelkedik, mint a szelektív növényvédőszereké, amelyekből ráadásul kevesebbet kell felhasználni. De legnagyobb előnyük — amit pénzben nehéz kifejezni — a környezet megkímélése. Vegyületei káros termékek visszamaradása nélkül gyorsan lebomlanak, emellett ránk, emberekre is kevesebb veszélyt jelentenek.

Hollós László

melegebb, vagy hűvösebb esztendőkben más és más módon formálódnak az évgyűrűk. A tudomány gyakorlati jelentősége

Bikabor
két anya

Két évvel ezelőtt nagy feltűnést keltett és világraszóló tudományos eredménynek számított az első, lombikban fogant csecsemőnek a megszületése. A „lombikban fogantatás" lényege az volt, hogy az anyának a petefészkéből kioperált petesejtjét különleges konstrukciójú lombikban termékenyítették meg a férj spermájával, majd a megtermékenyített petesejtet egy ideig mesterségesen táplálták, s miután megfelelően továbbfejlődött, visszahelyezték az anya szervezetébe. Ily módon lehetővé vált, hogy az anya, akinek petevezetéke elzáródott és ezért meddőnek hitték, gyermeket hozhasson a világra. Természetes körülmények között a petesejtet a férfi ivarsejt a petevezetékben termékenyíti meg, ahonnan az tovább vándorol a méhbe, s ott beágyazódik. Ma már arra is lehetőség van, hogy idősebb férfiak is utódhoz jussanak, vagy netán időközben elhunyt férfiaknak is utódaik szülessenek, ha idejekorán gondoskodtak róla, hogy spermájukat speciális körülmények között, az

Nyíró Gyula
1021 Szalárd

Egy kongresszusi felszólalás nyomában (1.)

RENDHAGYÓ VÁROS

Bükk-hegység, csobogó patak, Hangony völgye. Két napig jártam a gyárkémények és hűtőtornyok táját. Máshol a város peremén húzták fel a gyárakat. Itt a város épült az éjjel-nappal sistergő kohók köré. Ahogy a hajdani öt falucska övezte. Egyesítésük szülte Ózdot, amely 1949-ben lett város. Így az Ózdi Kohászati Üzemek (ÓKÜ) a szabálytalan belvárosból magasodik a már 40 ezres település fölé. Mintha egy régi kisváros ősi nagy vára lenne.

E „vár" körül metropolisba illő nagy házak váltakoznak apró falusi házikókkal. Utcái lassan összenőnek a szomszéd községekkel. E fejlődés eredményei, gondjai nem szoríthatók hagyományos riportba. Ózdi benyomásaim, a sokféle beszélgetés, vélemény, információ és dokumentum — mintha egy sajátos „kirakós játék" túl sok és nem egészen összeillő kockáit alkotnák. Kirakom hát érdekesebb „kockáimat" — szabálytalan mozaikká. Stílszerűen a rendhagyó városhoz...

1. Söröző kohászokkal a *Kékacél* éttermében.

— Hogyan élünk? Birkózunk a munkával és magunkkal. Hogy gyorsabban jussunk előre... De olykor úgy tűnik, mintha csak cammognánk. Máskor meg visszanézünk, honnét indultunk, mi lett e sárfészekből, hogyan fejlődnek üzemeink. És néha azt hisszük, mintha a madár röptével haladnánk... Mert tudja-e, hogy a mi acélunkból épült újjá a dunai, tiszai hidak és a vasutak, gyárak nagy része?! Hogy az országban először itt valósult meg a nagyüzemi oxigénbefúvásos acélgyártás?! Aztán a csökkentett munkaidőt is az elsők közt vezettük be. De létszámnövelés nélkül, és mégis többet termelve... De mikor leszünk már az elsők közt a lakásépítésben?... És a városfejlesztésben?...

2. *„Levegőben birkózó madárpár."* Ezt jeleníti meg *Nyíró Gyula* szép lemezplasztikája a Bolyki út sarkán. Akár a város jelképe is lehetne...

3. Bútorozott makettek a művelődési ház kiállításán. Bemutatják a Borsodi Hézgyár 1 és 3 szobás új lakástípusait. E többféle lakásból Ózdra 1975 végéig 350 jut, és utána az ötödik 5 éves terv idejére, mintegy 1500. (A negyedik ötéves terv az új, illetve a régi típusokból 1975 végéig 1598 lakást produkál.)

4. — *Most 1361 lakásigénylőnk van* — mondta *Fejes István* tanácselnök-helyettes. — *De jelentős csökkenésre még 1975 végén sem számíthatunk. Akkor mintegy 1200 lakásigénylő várható. És 334 rég elavult hajlékot le kell bontanunk...*

5. Lakáshivatali panasz: — Bírálnak minket, hogy az igénylők rangsorolása nem mindig jó. Pedig ezt társadalmi bizottság is segíti. Csakhogy a kérelmek jó harmada kiegészítésre szorul. Hónapok, sőt évek telnek el, de több igénylő még a számára előnyös változást sem jelenti be. Még kevésbé az előnytelent. Pedig tudják, hogy minderre büntetőjogilag is kötelesek, hiszen aláírták...

6. Az *Ózdi Vasas* című üzemi lapból: A lakásügyi előadók az elmúlt 2 évben nem támogatták kellően a társadalmi bizottságot... Most már rendezni kezdték az igénylők nyilvántartását... Határozottabb fellépést, nagyobb szigort a gyakori önkényes lakásfoglalók, s beköltözők ellen...

7. Feszültséget okozhat a várospolitikában — hallottam az ózdi pártbizottság ülésének beszámolójából —, ha az ipar és a technika fejlesztésétől, a lakosság növekedésétől elmarad a lakásépítés, vagy a szociális, kulturális intézmények lé-

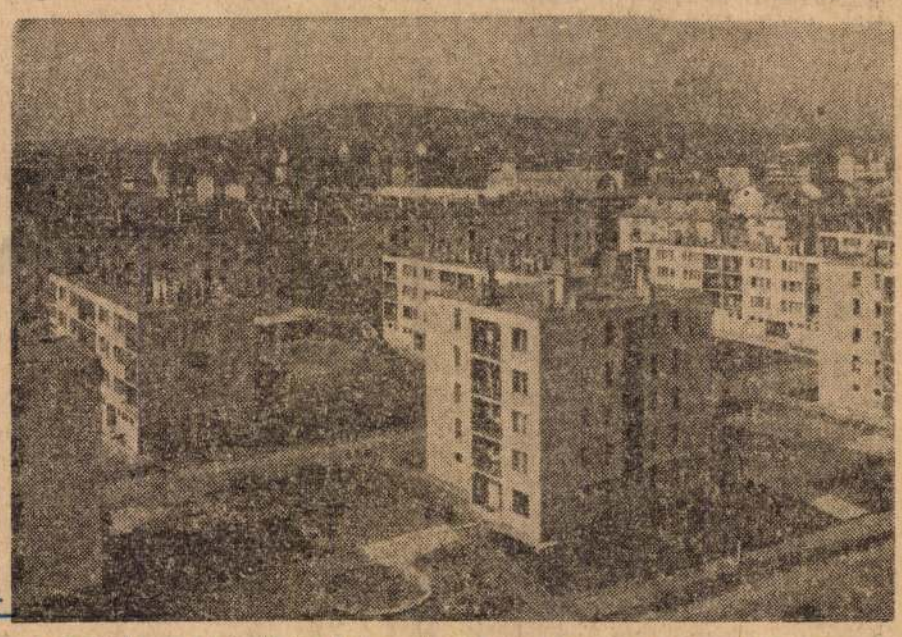

A Béke-lakótelep házait úgy helyezték el, hogy a széljárás a kohók füstjét elterelje. A telepet 1953-ban kezdték építeni, s azóta mintegy tízezer embernek adtak új otthont a modern, egészséges házakban, szép környezetben.

(MTI Fotó — Kovács László felvétele)

8. A rendhagyó város igényei és a tanácsi kassza közt mindig nagy a feszültség. Ennek „redukálói" immár másfél évtizede működnek. Mint a parkok, játszóterek és az óvodák, iskolák társadalmi gondozói. Az ÓKÜ 647 szocialista brigádjának tízezernyi tagja évente nagy értékű társadalmi munkát végez. A finomhengermű Bláthy Ottó brigádja a tanév elején szocialista szerződést kötött a Gagarin Általános Iskolával. Vállalták tantermeik, műhelyük karbantartását és úttörőcsapataik patronálását. Azóta már rendbehozták az iskola elavult villanyhálózatát.

9. Utcai csúfolódás az okádó gyárkémények több színű füstjéről:

— *Ez a mi „Ózdondús" levegőnk...*

10. — Ezt nem lehet csak az utcáról, a mából nézni — mondta *Horváth Károly*, az ÓKÜ főenergetikusa. — Az utóbbi 20 év alatt termelésünk csaknem a kétszeresére nőtt, s a légszennyezés mégis sokat csökkent. Mitől? Fejlődésünk lehetővé tette, hogy földgázzal leszorítsuk a széntüzelést az évi 400 ezer tonnáról 130 ezerre. Aztán a kohógáz hasznotettünk

lan kerék- ottunk
emélygép- ny he-
Zsarolvár- ottunk
zé Miklós- gy 250
akos és az kívánt.
A kerék- két ko-
szállítást is —
lítással.
emélygép- kész. S
gyelmetlen a jutó
Hatvani egy-
a 24 éves mono-
tivilágítat- kéndio-
n haladógyedére
lihályt, aki kuta-
meghalt, édelem
en eljárás etősége

zolta egy újra...
tőfiszállás ával és
ics Dusán nnepel-
ocsivezető, mozga-
polgár a eit. Ez
ől Gábort. ÓKÜ-ben
ető ellen vaslatot
ából 40
6 350-et
APODIK k. Ezek
erdőben a karítás-
autóutak, 36 mil-
költöttek. Közül-
is, amely- áló új-
pítettek a azeti ta-
l, padokk- llemez-
A pilismar- t: ők az
ern erdei oz kezd- legjobb
ületeket nyúl...

12. 1970 november, X. pártkongresszus. Az ország ügyeiről „töprengők, s cselekvők" legjobbjai tanácskoztak. Az ózdi küldött, *ifj. Bakk János* hengerész is felszólalt. Azzal kezdte: az ózdi munkások helyeslik a párt politikáját és magasabb színvonalú folytatásáért is dolgozni fognak. Kritikai mondandói a többi közt a munkások oktatási, önképzési és bérezési problémáiról szóltak.

13. 1973 novembere. Ifj. Bakk János immár művezető, a durvahengermű párttitkára és az esti technikum IV. osztályos tanulója. Most, hogyan vélekedik?

— *A X. pártkongresszus óta nálunk is annyi a változás, a fejlődés, hogy mindet nem is tudnám felsorolni. Városunk, kohászatunk és kisebb vállalataink fejlesztésére több mint 4 milliárd forintot biztosított a IV. ötéves terv. Minden meggyorsulhatott és láthatóbb az előrehaladásunk. A KB tavaly novemberi ülését követő bérrendezéssel nekünk átlag 200—500 forintos keresetnövekedés jutott. Így a 3 évvel ezelőtt jelzett bérproblémánk lényegesen leszűkült.*

— *Felszólalásom óta már nálunk is több a színházi előadás. Gyakrabban látogatnak hozzánk a vidékjáró színházak. Tavaly bérletakció is indult brigádjaink részére... No, persze, most sem élünk gondok nélkül. Városi pártbizottságunk minapi ülésén például arról is szó volt, hogy minden második munkásunk iskolázottsága hiányos; és igen sok fiatal sem végzi el a 8 osztályt. Hát ilyen ügyekkel is birkózunk. Mert, mint a pártkongresszuson is mondtam: mi, ózdi munkások, felelősséget érzünk a jövőért.*

14. — Mi még a múltunkat is csak mostanában kezdtük megteremteni... — mondta *Juhász György*, az ózdi pártbizottság első titkára, amikor városfejlesztésük problémáiról beszélgettünk. Tréfás megjegyzése arra utalt, hogy városuk egyetlen szobrot, műemléket sem örökölt a múlttól...

15. Ózdon már csaknem két tucat szobor, dombormű, s relief díszíti a tereket és középületeket. *Pátzay Pál* „Hírvivő" című felszabadulási emlékműve, mintha a múlttá váló jelen „hírvivője" is lenne...

Szenes Imre

(A befejező részt holnapi számunkban közöljük.)

SZERDAI N

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720
1973 NOV 28
Népszava

1973. NOVEMBER 28, SZERDA

A Nap kél 7 óra 7 perckor, nyugszik 15 óra 57 perckor.

HIDEG, SZELES IDŐ

Szárazföldünk időjárása továbbra is változó. Északkelet-Európa fölött nagy kiterjedésű ciklon helyezkedik el, melynek hatására ott, valamint a Skandináv félszigeten többfelé havazik. Az óceán felől érkező enyhe és sarkvidéki eredetű hideg légtömegek a brit szigetek, valamint Nyugat-Európa középső része fölött találkoznak, ezért ezeken a területeken is sok helyen havazik. A Földközi-tenger felől a Balkán-félszigeten át a Fekete-tenger térsége fölé enyhe, nedves levegő áramlik. Hatására ezen a vidéken is csapadékos az időjárás. Nyugat- és Közép-Európa fölött átmenetileg nyugalomba jutott a légkör, ezért itt felszakadozott a felhőzet és a havazás megszűnt.

Várható időjárás szerda estig: változóan felhős idő, szórványosan kialakuló, megismétlődő kisebb havazással. Mérsékelt, időnként élénk, helyenként megerősödő északnyugati, északi szél. Hideg idő. A legmagasabb nappali hőmérséklet szerdán 0 fok körül.

A Duna vízállása Budapestnél 241 cm.

— **A kékvércsék**, ezek a gyors röptű madarak eddig is kiválóan érezték magukat a Hortobágyon. Amióta pedig védett a puszta, még inkább otthonosan mozognak és terjeszkednek is. Kedvenc tartózkodási helyük a Medgyeserdő.

— **Évi 12 millió tonna szenet adó** bánya építési tervein dolgoznak egy novoszibirszki tervező intézetben. Ez a mennyiség nagyobb, mint például az egész, nagy hagyományokkal rendelkező belga szénbányászat teljesítménye.

— **Garázdaság miatt** már kétszer volt másfél—másfél évi szabadságvesztésre ítélve Hegedüs László 23 éves zámolyi segédmunkás. Az utóbbi büntetésből ez évben szabadult, de már másnap botrányt rendezett az oroszlányi Aranycsille Étteremben. Néhány hét múlva ugyancsak Oroszlányban egy vendéglőben okozott botrányt, majd a rendőrjárőrt sértegette. A bíróság kétévi fegyházbüntetésre ítélte.

Kucsera Mihály, a munkásmozgalom régi harcosa, a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa, 63 éves korában elhunyt. Búcsúztatása november 28-án 14 órakor lesz Szabadkígyóson, a községi temetőben.

Molnári Kosztáné, a párt és a munkásmozgalom régi harcosa, a Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosa november 26-án, 87 éves korában elhunyt. Hamvasztás előtti búcsúztatása november 29-én, csütörtökön 14 órakor lesz a miskolci Mindszenti temetőben.

Szabó Gáspár, a párt és a munkásmozgalom régi harcosa, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetés tulajdonosa elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása december 3-án, hétfő délután 3 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

NAPONKÉNT EGY VA

Több mint egy vagon crum[ponta a nyergesújfalui Magyar] szintetikus szálgyárában, a poliak[ten PAN-üzemben. A szintetikus szálak közül legjobban hasonlít a gyapjúhoz. Zömét a kötszövő-, valamint a hurkolóipar hasznosítja. A crumeronszálat több hazai feldolgozó üzembe szállítják és minden harmadik napon Lengyelországba küldenek egy vagonnyi anyagot. A lengyel partner elégedett az új termékkel, minőségi reklamációt még nem kaptak a nyergesújfaluiak. A nyergesújfalui üzemben évente 4600 tonna PAN-szálat készítenek. Az olefinprogram megvalósításával a következő ötéves tervben előírt kétszeresére, majd ugyanebben a tervidőszakban az eredeti négyszeresére növelik a PAN-szálak termelését.

— **A MÉM-ben** Váncsa Jenő miniszterhelyettes elnökletével kedden ülést tartott az Országos Mezőgazdasági Fajtaminősítő Tanács, amely a Fajtakísérleti Intézet előterjesztése alapján 14 növényfajta minősítését, 11 fajta forgalomba hozatalának engedélyezését, öt fajta minősítésének törlését, valamint négy állatfajta minősítését tárgyalta meg.

— **A Brjanszki Gépgyárban** több mint 18 méter hosszú, közel 12 méter magas, 769 tonna súlyú, 21 ezer lóerő teljesítményű Diesel-mozdonyt gyártottak.

— **Az iráni vasúttársasághoz** jó kereskedelmi kapcsolatok fűzik a Rába Magyar Vagon- és Gépgyárat. Az elmúlt években több mint 400 nyitott, lapos vasúti teherkocsit vásárolt a társaság Győrben. Az újabb megrendelés értelmében 50 vonatkísérő kocsit gyártanak Győrben az irániak számára.

— **Védett terület a sarkkörön túl.** Állami természet- és vadvédelmi területet hoztak létre a Tajmir-félszigeten. Területe több mint egymillió hektár. Változatos és gazdag ezen a vidéken az állatvilág. Kékróka, rénszarvas, sarki nyúl, sarki fogoly, vadlúd, egyaránt honos erre. Egyébként korlátozták a jegesmedve, a rozmár és egy sor más ritka vad, illetve madár vadászatának idejét.

— **Környezetvédelmi, társadalmi bizottságot** hozott létre a Szolnok megyei tanács és a Hazafias Népfront megyei elnöksége. A bizottság különböző albizottságokat hoz létre, amelyek szakágazatonként őrködnek a víz, a levegő, a táj tisztasága, a természeti környezet védelme felett.

— **A lakosság vízellátása** Budaörs egyik legsúlyosabb gondja. Jelenleg a Fővárosi Vízművektől naponta 1500 köbméter ivóvizet kapnak, ami 700 köbméterrel kevesebb az igénynél. S amint felépül az új lakótelep, 2600 köbméterre lesz szükség. A vízgond megoldására nagyobb átmérőjű főnyomóvezetéket építenek és 1000 köbméteres tárolómedencét létesítenek.

— **A magas fokon automatizált hazai tésztagyárak** közül a kalocsai üzem a legnagyobb. Évi 480 vagonos termelésével azonban nem sokáig élvezheti az elsőbbséget, ugyanis Gyermelyen már bővítik a jelenlegi évi 427 vagon száraztésztát gyártó üzemet. Az egy esztendei 750 vagonos termeléshez szükséges gépek kedden megérkeztek az olaszországi Pavan-cégtől.

— **A Köztársaság Palotája** az NDK fővárosának új városközpontjában, a Marx—Engels téren patinás és modern épületektől körülvéve 1976 tavaszára épül fel.

BEVETÉSRE KÉSZ A JÉGTÖRŐ FLOTTILLA

A szokatlanul hideg, fagyos novemberi időjárásban még nem álltak be a borsodi folyók, de az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság már bevetésre kész állapotba helyezte tiszai *jégtörő flottilláját*. Az üzembe helyezést megelőző futópróbákat befejezték.

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóságnak négy jégtörője és egy segédjégtörője van. *Eddig a Tiszán — Záhony és Tiszalök között —, valamint a Bodrog hazai szakaszán dolgoztak a hajók. Az idén azonban a kiskörei vízlépcső jégvédelmét is ellátják.*

— **Egy kábítószercsempész-hálózat** leleplezése során a pakisztáni hatóságok több mint 7 tonna marijuanát találtak Karachi egyik textilgyárának különböző részein elrejtve.

— **Kivilágítat[lan] párjával** egy s[zemé]kocsi elé esett [Ba]községben Kóc[sa] 31 éves helyi l[akos] autó elgázolta. [Sú]páros kórházb[a] közben meghalt.

— **Elütötte sz[emé]kocsijával,** fi[atal] vezetése közber[t] és Lőrinc között Szabó József a k[erék]lan kerékpárjá[n] 37 éves Szücs M[ihály] a helyszínen Szabó József ell[en]indult.

— **Halálra gá[zolt]** autóbusszal Pe[ter]határában Rálev[ay] 37 éves gépk[ocsi]jugoszláv állam[polgár] 75 éves Gönczö[l] Az autóbuszvez[ető] eljárás indult.

— **Harminchárom óráig hánykolódott a tengeren** egy gumitutajon öt belga halász, míg a heves szél a holland partokra sodorta őket. A halászoknak nem esett bajuk, bár megfelelő felszerelés és élelem nélkül kényszerültek a majd-

GYAR

A pilisi parl[ament] forintot új erdei[park] korszerűsítésére a Vadaskerthez meg. Új utakat é[pítenek] kívül asztalokka[t] a Pilis leltára. A kunyhónál mod[ern] nek kialakításáh[oz] laton kívüli ép[ületet] alakítják át.

— **A TIT** budapesti matematikai szakosztálya közli, hogy a november 28-án délután 6 órára hirdetett Bolyai János-emlékest elmarad.

— **Naponta átlagosan 9500 lakást adnak át a** Szovjetunió városaiban és falvaiban. Többségüket vidéken, ahol az építkezésekben a szövetkezetek is segítenek a tsz-ek dolgozóinak, az állam pedig kedvezményes hiteleket nyújt.

— **Kedden Székesfehérváron** megalakult a Fejér megyei Közlekedésbiztonsági Tanács tanácskozó testülete. A testület munkájában negyven Fejér megyei intézmény, társadalmi szervezet képviselői vesznek részt.

— **Ipolyi Arnold**, a nagy kutató, tudós és gyűjtő születésének 150. évfordulója alkalmából emlékülést rendezett kedden Esztergomban a városi tanács, a Magyar Tudományos Akadémia néprajzi kutatócsoportja és az esztergomi Keresztény Múzeum.

— **A Fővárosi Operettszínház** igazgatósága közli, hogy a december 8-ára tervezett Balett '73 című bemutatóra — technikai okok miatt — később időpontban kerül sor.

— **Az ipari beruházások értéke** meghaladja a két milliárd forintot, az ipari állóeszközök értéke pedig több mint kilencmilliárd forintra emelkedett Szolnok megyében. A területfejlesztési tervben foglalt tizenöt nagyobb ipari létesítmény közül tíz már elkészült és folyamatban van a további öt beruházás is.

— **Az Ausztriában működő utazási irodák** munkatársainak 60 főnyi csoportja érkezett Győrbe kedd délelőtt, hogy megismerkedjen a város és környék idegenforgalmi nevezetességeivel. Az utazást az IBUSZ bécsi irodája szervezte.

— **A karácsonyi asztalra szánt borok** palackozását kedden megkezdték a Tokajhegyaljai Állami Gazdasági Borkombinát mádi üzemében. A félautomata gépsorokon a idén mintegy másfél millió palackot töltenek meg a nemes italokkal.

— „Egy család — egy

MDK.

Nyirő Gyula

A debreceni Agrárfőiskola emblémáját készíti

Hajdubiharmegyei Népujság 1966 márc.8.

Nyirő Gyula

MDK

Munkásnő, gipsz

Műcsarnok 1952/53 III. Magy. Képzőm. Kiáll.

Nyírő Gyula

Szerelmesek 1969 mészkő 24 cm

II Országos Képlaszikai Biennálé
Pécs 1969

Nyíró Gyula

ülő nő akt kő 60 cm

Szegedi nyári tárlat

Nyári Gyula

1. Város — bronz — 100x35cm
2. Bronzdarab — -"- — 6x8 cm

V. Balatoni Nyári Tárlat
1970 Keszthely

MDK

Nyirő Gyula

Emberek, gipsz

Napkorong, vör.réz

Három tulipán, gipsz

Felszabadult Bp művészete N.Szal. 1960

Nyirő Gyula MDK

Tanulmányfej, terrakotta

Műcsarnok 1953-54 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

M.D.K

Najinó Gyula
nobrán

„B.P. portréja" (rejmo)

Művészet, 1965. december - 32 cap

Nyirő Gyula

MDK

Fej, bazalt

Nő és férfi akt, gránit

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Nyirő Gyula

MDK

Gyermekfej, terrakotta

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

M.D.K.

Nyirő Gyula

"Kiállitások az uj esztendőben" cimmel ir Berend Ilona,-többek között-az akadémiai növendékek kiállitásáról, ahol szerepel a müvész munkáival a Szabadszervezet termeiben.
A kritika kiemeli az ott bemutatott müveket.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1948. jan. 13-19. IV. évf.
3. sz.

MDK.

Nyirő Gyula

Kiállitási kritika

Tükör 1965 okt.5.

Nyíró Gyula, festőművész MDk

A Debreceni Agrártud. Főiskola emblémáját készíti el piszkei vörös márványból.

— : Új képzőművészeti alkotások Debrecenben 6.

NÉPSZABADSÁG Gy. 1966. márc. 8.

MDK

Nyirő Gyula

Ülő fiu, br.

Képzőművészetünk a felszabadulás után. MNG 1960.

/ 39 l.

MDK

Nyirő Gyula

Emberek, bronz domboritás

M. Képzőművészek grafikai és kisplasztikai kiáll. 1960. jun. Csók Gal.

MDK

Nyirő Gyula

Női fej, br.

IX. Magyar Képzőm. Kiáll. Mücs. 1962. 29.l.

Nyíkő Gyula

Postrémobokkal

szerepel a X. hagy. Kép.

hűv. kiállításon

Kostáks 1965 XII. n. 2004 old.

Nyirő Gyula MDK

K.P. geológus, terrakotta

Ülő fiu, bronz

Barcsay Jenő, gipsz

Női portré, gipsz

Műcsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Nyirő Gyula MDK

Fej, gránit

Leányfej, gipsz

Műcsarnok 1954 V. Magy. Képzőm. Kiáll.

NYIRŐ József id. egri ötvös. Egerben 1766-91-ig szerepel az adóösszeirásokban. A város I. negyedének 4. fertályában saját házában lakik, 1775-től mint szőlőbirtokost említik. Özvegye 1805-ig részben ifjabb Nyirő Józseffel együtt szerepel és működik. Az adóösszeirásokban így 1795-ig találkozunk Nyirő József ötvös nevével, aki már 1790 május 20-án 60 éves korában meghalt. Felesége Wallner Magdolna, mint Nyirő Józsefné „fiastul" ötvös 1800-ban szerepel és 1805-ben, mint özvegy hagyatéki vallomást tesz.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

MDK

Nyirő Gyula

Női fej, márv.

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz.

1964.máj.

Nyiró János

kolozsvári (?) ötvös
fia Veres Bálinthoz megö-
dik.

Jakab: Kolozsvár tört. II. 314. l.

Kmetty. 36. l.

NYIRŐ János egri ötvös. 1805-ben Nyirő János anyjának, id.özv.Nyirő Józsefnének vallomása szerint férje ötvös szerszámai, miután ifj. Nyirő József is meghalt, fent nevezett Nyirő Jánosra szállottak.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Nyírő János, ceri ötvös

neve apja ötvösszerszámainak nak 1805-ben történt öröklésével kapcsolatban maradt fenn, mely örökléséről anyja, id. örv. Nyírő Józsefné tett vallomást.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 374 old.

M.D.K.

Nyiró János ötvösmester

az 1772. jul. 22.-i Heves megyei jelentés szerint Gyöngyösön működött, naponta egy uncia nemesfémet dolgozott fel s érte 18, 15, illetve 12 krajcárt számított fel.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4. 273. old.

Nyiró János

Kardcsuszár

1627 Kassa

l. Arch. Ért.

1911. 383 l.

ıbe a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
elyzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
viselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

aggodalom és választóim ezreivel való személyes
üzdjek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
dasági megélhetést veszélyezteti.
na eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

us zászlaját a fővárosban!
rályért, Hazáért"

NYIRŐ János atyós

centumvir, városi senátor † 1623. VII. 29. Kolozsvár

Horepei J.: A Hárshegyaljai temető régi sírkövei.
Tp. 1988. 188. p.

Nyíro" Jónos

nyomtatta Fleckneh Kaspar: Vita Juliani apostatae etc "cipsii" müvét Brassóban 1580-ban.

Borsa Gedeon, Hegyvay Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600.
Budapest, 1971 430 l

„Nyíró" János

nyomatta Laskai Csókás Péter: „Speculum exilii etc." című művét Brassóban 1581-ben.

Borsa Gedeon, Hervay Ferenc stb.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600.
Budapest, 1971 450 l

"Sylipo" Jónos

nyomtatta Decani Johann: Epithalamium
in honorem etc." című művét Brassóban
1581-ben.

Borsa Gedeon, Hervay Ferenc közl.: Régi
magyarországi nyomtatványok 1473-1600.
Budapest, 1971 4490

Nyíró János

nyomtatta Fons vitae "ci mü" művet Brassóban 1580-"81 között.

Borsa Gedeon, Hervay Ferenc szk.: Régi magyarországi nyomtatványok 1473-1600.

Budapest, 1971

4311

NYIRŐ József ifj. egri ötvös, aranyműves. 1805-től szerepel --+ Nyirő József/idősebb/ feleségének, illetve özvegyének, tehát nevezett anyjának hagyatékában, majd a cég vezetőjeként. 1791-től 1811-ig említik az összeírások előbb mint vagyontalant, majd a Cifra-hóstyán, mint háztulajdonost. 1827-ben mint aranyműves Gyöngyösön tünik fel, ahol a városi adóösszeírás említi.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

NYIRŐ József egri ötvös, a Zalár József u.5.sz. ház /hrsz.314./ lakója 1785-87 között. Felesége 1791-1805 között mutatható itt ki. A Kossuth Lajos u.17/1.sz. ház /hrsz.475./ jelenleg uj zsinagóga/ bérlője volt 1795-től.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből.Voit.

Nyirő József

ötvös

1828 gyöngyös

Kapmagyarornötvösök 42 l.

Gottonai Kör VII. 169

id. Nyíró József, egri ötvös M.D.K.

1761-ban nyert polgárjogot, neve 1766-91 között szerepel az adóösszeírásokban. 1764-ben hárat, 1775-ben szőlőt vásárol. Örvege 1805-ig részben ifj. Nyíró Józseffel együtt szerepel a nűrődik, akinek neve még az 1795-évi adóösszeírásban is előfordul, holott 1790. május 20-án, 60 éves korában meghalt.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 374. old.

Nyíró" József

jónevű egri ötvösmester (1785-91).

Voit Pál szk.: Heves megye műemlékei I.
Magyarország műemléki topográfiája VIII.
Budapest 1972.

6001

"Nyiro" József

ötvösmester Egerben élt 1795–1845 között.

Voit Pál szerk.: Heves megye műemlékei II.
Magyarország műemléki topográfiája VIII. köt.
Budapest, 1972.

37F1

Nyirő ötvös Pál

1624–1644.

Neve már 1620-ban elofordul, mikor ötvös János özvegye könyörög a tanács előtt, hogy fiának Nyirő Pálnak gyarlóságból történt szörnyű esetét bocsátaná meg.
A céhbe 1624. dec. 2 án állt be. Mesterrennek büntetés 2 gira. Ezüst. Pál anyja mihelyébe kezdte meg pálya futását.
1640 és 1644. második céhmester. 1643. ban a város második negyedében tizedes. A céhregesztromban neve többször szerepel más szegődtetésekkel kapcsolatban.
1648. ban neje már mint özvegy emlitve

Mihalek I. Kassaváros ötvösségének tört. Bpest 1900. 258. l.

Kecskemeti Eötvös Tanós

ötvös

XVII. sz

Nyiró Pál

ötvös mas

Mestere Szegedi Ferenc Kassai. Yevre szegödott 1610. jun. 14 én. Felszab. 1614. jun. 16 ni Apju Pál.

Mihalik J. Kassa varos ötvös-sejenek tortenete. Bpest. 1900 315 l.

Löschinger Hugó

fertő.

Nyírő Gyula szobrászművész

1021

1972. II.4. 2o.25. /6/ V.

Láttuk-hallottuk

- Kiállitási beszámolónk következik.

- Ambrus Tibor jegyzetét hallják.

- A Kulturális Kapcsolatok Intézete Dorottya utcai kiállitó termében nyilt meg a közeli napokban Nyirő Gyula szobrászmüvész kiállitása. A müvész ez alkalommal első izben mutatja be müveinek válogatott kis kollekcióját az érdeklődő közönségnek. Szobrai, plasztikai kompoziciói azonban negyedszázados müvészi alkotómunka egyenletes ivét fogják át. 1947- ben mint főiskolai növendékként nyerte el a jelentős, és nagyon megtisztelő Szinyei -dijat. A kis kamarakiállitás, tehát visszatekintő jellegü. Ennek megfelelően korai alkotásaiból is bemutat néhányat. Kisméretü portrékat, figurákat. Ezekben az általános emberi tulajdonságok mellett, az egyéniség, a karakter jellegét kutatja éppen ugy, mint később mikntázott arcmásaiban. Érdeklődő figyelme a későbbiekben egyre inkább a monumentált tárgyak felé fordult. Ebben a tájékozódásában a köztéri, az architekturához kapcsolódó megbizásokon túl bizonyos szerepet játszott az a szükebb, kollégiális baráti kör is, amivel alkotó élete jelentős részét töltötte, a vár bazársor mütermeinek egyikében. Ez a kiskör, akár egy ilyen módon soha nyilván nem tartott müvészközönségnek is monghatni szemreméltó, jelentős alkotómüvészek társasága. Ezek közé tartozott A nemrégiben elhuny Megyeri Barna is, és idősebb Pál Mihály. Az élők, Huszár Imre, Marosán László, Vig Tamás, és mások. Az egymás munkásságát kisérő érdeklődés, az egymás kisérletein okuló figyelem ihlette új for-

m

1972. II.4. 20.25. /6/ V.

Láttuk-hallottuk

- Kiállitási beszámolónk következik.

- Ambrus Tibor jegyzetét hallják.

- A Kulturális Kapcsolatok Intézete Dorottya utcai kiállitó termében nyilt meg a közeli napokban Nyiró Gyula szobrászmüvész kiállitása. A müvész ez alkalommal első izben mutatja be müveinek válogatott kis kollekcióját az érdeklődő közönségnek. Szobrai, plasztikai kompozicióí azonban negyedszázados müvészi alkotómunka egyenletes ivét fogják át. 1947- ben mint főiskolai növendékkénxt nyerte el a jelentős, és nagyon megtisztelő Szinyei -dijat. A kis kamárakiállitás, tehát visszatekintő jellegü. Ennek megfelelően korai alkotásaiból is bemutat néhányat. Kisméretü portrékat, figurákat. Ezekben az általános emberi tulajdonságok mellett, az egyéniség, a karakter x jellegét kutatja éppen ugy, mint később mikntázott arcmásaiban. Érdeklődő figyelme a későbbiekben egyre inkább a monumentált tárgyak felé fordult. Ebben a tájékozódásában a köztéri, az architekturához kapcsolódó megbizásokon túl bizonyos szerepet játszott az a szükebb, kollégiális baráti kör is, amivel alkotó élete jelentős részét töltötte, a vár bazársor mütermeinek egyikében. Ez a kiskör, akár egy ilyen módon soha nyilván nem tartott müvészközönségnek is monghatni szemreméltó, jelentős alkotómüvészek társadága. Ezek közé tartozott A nemrégiben elhuny Megyeri Barna is, és idősebb Pál Mihály. Az élők, Huszár Imre, Marosán László, Vig Tamás, és mások. Az egymás munkásságát kisérő érdeklődés, az egymás kisérletein okuló figyelem ihlette új for-

x

mák, új tartalmak keresésére a plasztika új útjainak, lehetősé gének kutatására Nyiró Gyulát is. Uj gondolatainak alapele-. mei a szabályos mértani testek. A gömb, a henger, és a hasáb. Ezek egymáshozviszonyitásával, érberendezésével, szinte csendéletszerü hatást érr el tablóin. A tektonikus formák mozgalmas együttessé állnak össze. ENNEK a szikár , mértanias kifejezésnek mintegy ellentéteként kisérli meg, ugyanazoknak a formáknak érzelemgazdagabb, talán igy is mondhatnám sejtelmesebb alkalmazását. A tér helyett tágasabb közegben csoportositását. Ehhez az eszköz a mély sejtrendszeri térrács, vagy az egyszerü drótháló. Ezekkel a geometrikus testek változatos laza csoportjai levegős, változatos kompozíciókká állnak össze. A dekorativitás természetesen velejárója ennek a plasztikai módszernek. Ez azonban korántsem hibája, hiszen nyilvánvaló, hogy valamennyi tabló épületdiszitő kompozició terve.

1972. II.4 .20.25. //6// V.

Láttuk-hallottuk

- A másik kiállitás, amelyről beszámolhatok, Zoltánffy István festőművész bemutatója, a Képcsarnok Vállalat Mednyánszky termében.

A müvész fiatalember, 30 éves sincs. Ennek ellenére elmondhatjuk hogy országosan ismert. Tavaly a televizióban a TV- Galériájá-

mák, új tartalmak keresésére a plasztika új útjainak, lehetősé
gének kutatására Nyiró Gyulát is. Uj gondolatainak alapele-
mei a szabályos mértani testek. A gömb, a henger, és a hasáb.
Ezek egymáshozviszonyitásával, érberendezésével, szinte
csendéletszerü hatást érr el tablóin. A tektonikus formák moz-
galmas együttessé állnak össze. ENNEK a szikár , mértanias ki-
fejezésnek mintegy ellentéteként kisérli meg, ugyanazoknak a
formáknak érzelemgazdagabb, talán igy is mondhatnám sejtelme-
sebb alkalmazását. A tér helyett tágasabb közegben csoportosi-
tását. Ehhez az eszköz a mély sejtrendszeri térrács, vagy
az egyszerü dróthálό. Ezekkel a geometrikus testek változatos
laza csoportjai levegős, változatos kompozicióká állnak össze.
A dekorativitás természetesen velejárója ennek a plasztikai
módszernek. Ez azonban korántsem hibája, hiszen nyilvánvaló,
hogy valamennyi tabló épületdiszitó kompozició terve.

1972. II.4 .20.25. //6// V.

Láttuk-hallottuk

- A másik kiállitás, amelyről beszámolhatok, Zoltánffy István
festőmüvész bemutatója, a Képcsarnok Vállalat Mednyánszky termé-
ben.

A müvész fiatalember, 30 éves sincs. Ennek ellenére elmondhatjuk
hogy országosan ismert. Tavaly a televizióban a TV- Galériájá-

ban országos nyilvánosság előtt mutatta be első kiállitását. Zoltánffy István müvészetében sajátosan érvényesül, a XX; század harmadik harmadában élő ember, reményekből és élményekből, realitásokból, és nosztargiákból összefüggő élővilága, amelyben helye van mindennek. A legegyszerübbtől a legbonyolultabbig. Legyen az érzelmi, vagy anyagi létünk bármelyik terméke, vagy kifejezése. Szabatos jelképrendszert alkotott magának. Motivumait az irásjegyek biztonságával variálva rója ábráit. Elbeszél vélük szorongó álmokat, reménytelen ábrándokat, olykor terjedelmes filozofémákat. Ez a kifejezésmód bizonyos értelemben irodalmiassá teszi festészetét. Ez azonban mit sem zavarja, hiszen éppen ez a célja, a képirás.Példaképei bizonyosan a középkor terén a müvészetet áhitattal szolgáló mesterei. Őket követi még technikáiban is, jassó-alapra fest, tiszta, erőteljes szinekkel. Fő erőssége, a gondolatot nives egyszerüséggel körüliró, és közvetitő rajz. BElsőségesen, érzelemteljesen ábrázolja a szükebb világot, amelyben él, néha meglepően tiszta fogalmazási képekben beszéli el retteneteit, amelyekkel ezt a világot félti. Emberséges, őszinte kis világ tárul elénk Zoltánffy István festményein. Öröm volt ujra ismerkednünk vele.

- Müvészetkritikai müsorunk hangzott el. Szerkesztői : Vajda Ferenc.

- 12 -

ban országos nyilvánosság előtt mutatta be első kiállitását.
Zoltánffy István művészetében sajátosan érvényesül, a XX; szá-
zad harmadik harmadában élő ember, reményekből és élmények-
ből, realitásokból, és nosztargiákból összefüggő élőfilága,
amelyben helye van mindennek. A legegyszerűbbtől a legbonyolul-
tabbig. Legyen az érzelmi, vagy anyagi létünk bármelyik termé-
ke, vagy kifejezése. Szabatos jelképrendszert alkotott magának.
Motivumait az irásjegyek biztonságával variálva rója ábráit.
Elbeszél vélük szorongó álmokat, reményteli ábrándokat, olykor
terjedelmes filozofémákat. Ez a kifejezésmód bizonyos értelem-
ben irodalmiassá teszi festészetét. Ez azonban mit sem zavar-
ja, hiszen éppen ez a célja, a képirás.Példaképei bizonyosan
a középkor terén a művészetet áhitattal szolgáló mesterei.
Őket követi még technikáiban is, jassó-alapra fest, tiszta, erő-
teljes szinekkel. Fő erőssége, a gondolatot nives egyszerüség-
gel körülíró, és közvetitő rajz. BElsőségesen, érzelemtelje-
sen ábrázolja a szükebb világot, amelyben él, néha meglepően
tiszta fogalmazási képekben beszéli el retteneteit, amelyekkel
ezt a világot félti. Emberséges, őszinte kis világ tárul elénk
Zoltánffy István festményein. Öröm volt ujra ismerkednünk vele.

- Művészetkritikai műsorunk hangzott el. Szerkesztni :
Vajda Ferenc.

Kassa

Nyirő ötvös Pál, 1624

Arch.Közl.1899, XXI. 258

Nyiró Péter

Zarab fia, ötvös
XVII. Kassa.

K fol.

MDK

Nyiröné Csernó Judit, festö

Csendélet. Tempera.

Mücsarnok. -Tavaszi Tárlat.1957. Kat. 8.1.

Nyíröné, Csernó Judit

Gyüdélet, temp. 22 x 30 cm

Budapest Műcsarnok Kiállítása 1957.
kat. nem. kisdéjiné Kirimi Irén.

8.

Nyírség középkori építészeti emlékei

Lux Géza: A Nyírség középkori építészeti emlékei

Kny: A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közl.
8°, 18K, 28L, Budapest, 1940.

Nyírség középkori építészeti emlékei

Lux Géza

— A Nyírség középkori építészeti emlékei. *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye* LXXIV. évf. p. 234—238, 242—245. 12 ábra.

1940.

, Pécs, 1906.

_ A pécs-budai külvárosi temető. 4 o,

écs, 1911.

__ A pécsi székesegyház leirása az

pitás előtti állapotban. /Kny. PÉcs-

i Muzeum-Egylet Értesitője./ 8 o, K,

st, 1916.

_ A köröshegyi középkori templom. 16 o,

udapest, 1924.

_ Ásatások a pécsi székesegyház környé-

./Kny.Régészeti Évkönyv./ 8 o, 6 K,

st, 1926.

_ Régi magyar templomok. 4 o, 307 K,

pest, év nélkül./1933./

: Lotz Károly müvészete a székesegyház-

K, 24 L, Pécs, 1933.

:: A dévai ref. templom és régiségei.

megyei Tört. és Rég. Társulat Évkönyve/

L, Kolozsvár, 1898.

Wypożyczony ref.
templom

Technika
1944. 179. l

Nyírpazonyi ref.
templom

Lux Géza dr:
A Nyírség középkori
építészeti emlékei.
MMÉE Közl.
1940. 245 l.

5861

40.214. — K. M. E. Ny.

(Nyír) Pazony

(Szabolcs vm)

Régi uri lakok.

Ref. templom.
nagyon régi

Gör. kath. templom
nagyon régi
A határban bő lele-
teket adó halmok.

Borovszky Magyarsz. vm Szabo

56 l.

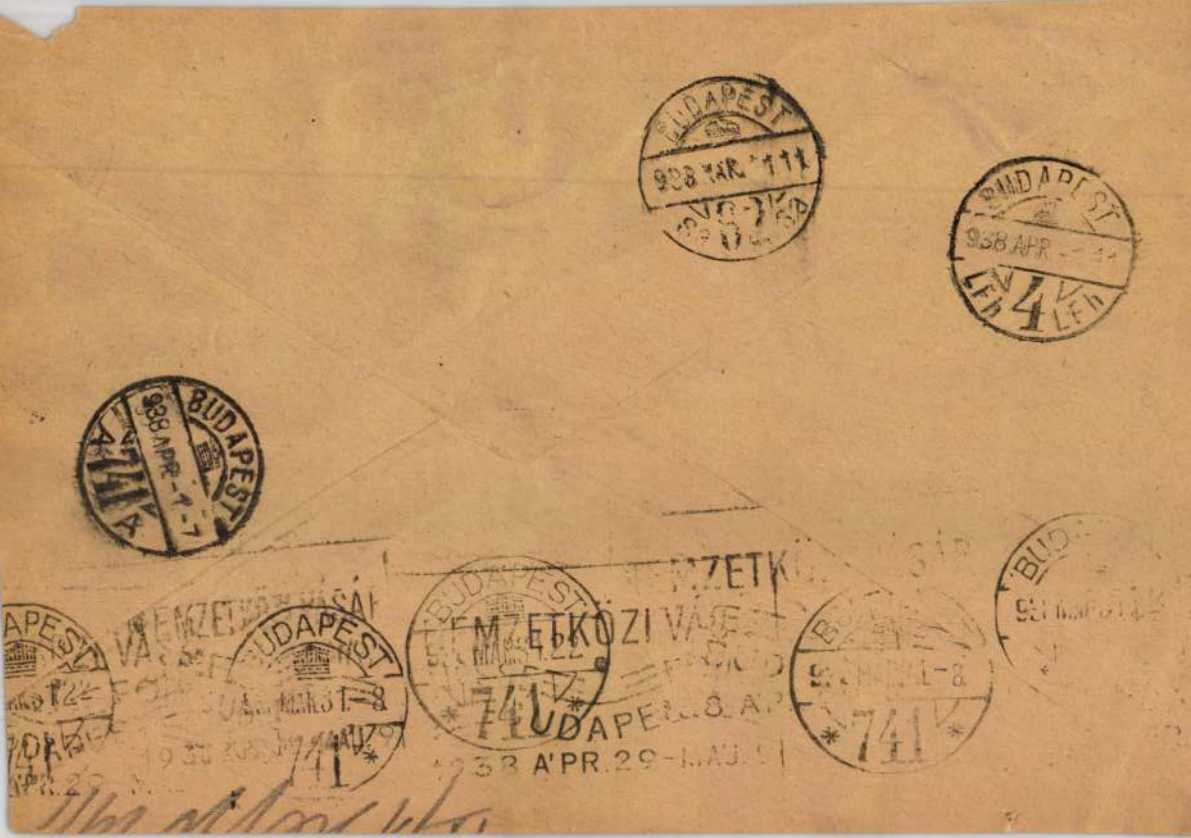
BUDAPEST
938 APR 1-7
741
BUDAPEST
938 APR 1-7
741
BUDAPEST
938 APR 1-7
741

3. Nyírpazony (Szabolcsvm)

Orostól 4 km.

vasút nincs.

2652 l. (XV. sz.) ref.

Gotikus régi (templom

neogotikus átalakítás

a XX. Századból

XV. század végi igen

érdekes ép kapuval

(csúcsíves, pálcatagos)

Görög Katolikus templom

klasszicizáló formában

1930-35 ben épült

Érdekteleni rég.

Kegyszedi

3

Nyírpazony (Szabolcs m.)

Nyírségi utam 1938

313 **Walleshausen ,Cs.** Eredeti ólommetszet. Festöi müterem. Képnagyság 12:19 cm. 5.—

314 **Wedekind, Fr.** Die Büchse der Pandora. Tragödie in 3 Aufzügen. Mit 12 Bildbeilagen u. 1 Vorsatz von Alastair, 4° München: G. Müller, No 322 von 500 Exempl. Ppbd. Orig. 12.—

315 — Erdgeist. Tragödie in 4 Aufzügen. Mit 12 Bildbeilagen u. Vorsatz v. Alastier. 4° München: G. Müller, Ppbd. 12.—
No 322 von 500 numer. Exemplaren.

316 **Westheim, P.** Helden und Abenteurer. Welt und Leben der Künstler. Mit 32 Abbild. Gr. 8° Berlin, 1931. Or. L. 6.—

317 **Whistler, Mc N.** Die artige Kunst sich Feinde zu machen. Berlin: Cassirer, 1909. Hln. 8.50

318 **Wilde, O.** Die Erzählungen und Märchen. Mit Illustr. u. Buchschmuck. 8° Lp.: Insel V. 1918. Hln. 4.50

319 — Salomé. Drame en un acte. Précédé de notes sur l'auteur p. E. la Jeunesse. Frontisp. et illustr. dessinés et gravés sur bois par Louis Jou. 8° Paris: Crés: 1917. 18.—
Ex. numeroté sur papier de Rives. Rare!

320 **Wilhelm, R.** Geschichte der chinesischen Kultur. Mit 1 farbigen u. 33 schwarzen Tafeln. München: 1928. Or. L. 7.—

321 **Winckelmanns** kleine Schriften zur Geschichte der Kunst des Altertums. Hg. v. H. Uhde-Bernays. Lp.: Insel V. 1913. Hperg. 5.—

322 **Worringer, W.** Ägyptische Kunst. Probleme ihrer Wertung. Mit 31 Abbild. 4° München: Piper, 1927. Or. L. 10.—

323 **Xénophon.** Lés amours d'Abrocome et d'Anthia, histoire ephésienne traduite per J (Jourdan) enrichie de figures en taille douce, avec des notes sur la géographie, les moeurs et différent usages des anciens, s. lieu (Paris) Petit in-8°. — 1 fleu-

3

Wyiepazony

(Szabolcs m)

NYÍRPAZONY (Szaboles)

Utazás, 1938.

REF. TEMPLOM gotikus, XV. század-
Csúcsíves, pálcatagos kapuval. Be-
lül teljesen átalakítva.

(Nyírség középkori
építészeti emlékei)

Lux Géza: A

Kny MMÉE közl.

8-r, 18 kép, 28. l.

Bp. 1940

Gent (1431)

Nagyméltóságú m

[ ]

320-ból

~~ez~~ iránt a (18. népfel
sopron
mintán Reitter Pál
redben volgált, oda
A népfelkelő pe
a nevezett, aki mar
f. évi junius 15.-é
f. évi szeptember
az idő alatt miskor
nemzetek a Magy
kerül, hogy ott, t
helyszállítás
addig míg az
szükséges, felmen
nék, hogy Kabold

Az év legjobb kapusa

„Nyíregyháziként visszakerülni a legjobbak közé" — vallja Szabolcs

Baltigh Frigyes

Nyíregyháza — Az öltözőben közel 30 fok, kint a szabadban valamivel több. A Nyíregyházi FC labdarúgói néhány perce fejezték be a délelőtti tréninget. Vannak, akik még súlyzóznak egy kicsit a teremben, mások a zuhany alatt beszélik meg a következő edzés feladatait. A csapat első számú kapusának, Biró Szabolcsnak ezúttal könnyebb „pluszmunka" jutott, kérdéseimre kellett válaszolnia.

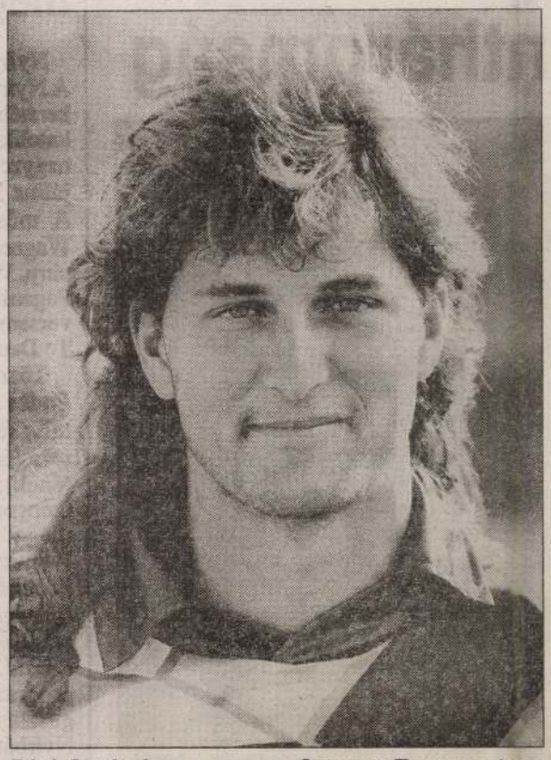

Bíró Szabolcs SZEKERES TIBOR FELVÉTELE

❑ *Mindenekelőtt gratulálni szeretnék a Mai Nap kupájának elnyeréséhez, amelyet a szerkesztőség az év legjobb kapusának ajánlott fel. Véleményed szerint melyek voltak azok a mérkőzések, pillanatok, amelyek a cím elnyeréséhez hozzásegítettek?*

— Úgy gondolom, hogy ez a kupa 21 meccs folyamatos munkájának elismerése.

Döntött a tavaszi teljesítmény

A bírálók főként a tavaszi teljesítményem alapján döntöttek mellettem. Ha mégis emlékezetes mérkőzéseket kellene kiemelnem, akkor az Újpest és a Siófok elleni idegenbeli találkozókon, illetve öt gólos vereségünk ellenére a Honvéd csapatával szemben ment legjobban a védés.

❑ *Ám a veszprémi pontvesztést sokan a nyakadba varrták. Hogyan élted meg ezt?*

— Az egyértelműen az én hibám volt, sőt a székesfehérvári mérkőzést is ide sorolom. Igaz, csak az nem hibázik, aki nem dolgozik.

A dolog elszomorított, de ami az előző évekhez képest akkor meglepett, hogy utána is bizalmat, biztatást kaptam, nem kerültem ki a csapatból.

❑ *Most az NB II-es szezonra készültök. A kapusok felkészülését a városunkban nagy népszerűségnek örvendő Buús György irányítja. Milyenek az edzések, miben tud többet, újat nyújtani az egykori cerberus?*

Cserekapusból nyertes

— Amióta ő és *Burcsa Győző* vezeti edzéseinket, tudatosabb, átgondoltabb munkát végzünk. Az edzések egymásra épülnek, változatosak, kellően fárasztóak. Rengeteg fejlődés mutatkozik, és ennek eredménye, hogy voltaképp egy év alatt cserekapusból a Mai Nap kupájának nyertese lettem.

Segített még az is, hogy a főiskola befejezésével jobban tudok koncentrálni a labdarúgásra, illetve az a szemléletváltozás, mely során tisztáztam magamban, hogy el akarok érni valamit.

❑ *A következő idényben „kisebb" csapatok ellen fogtok játszani. Ismered a leendő ellenfeleket, van-e olyan együttes vagy játékos, akitől tartasz?*

— Mivel az NB II-ben játszottam ellenük, mindegyik csapatot ismerem, kivéve a most felkerülteket. És bár nagy a mozgás, több átigazolás történt, előreláthatólag a Diósgyőr lesz a legnagyobb ellenfelünk az első helyért folyó harcban.

❑ *Mint a bajnokság egyik legjobb kapuvédőjét, biztosan megkerestek szerződési ajánlatokkal más klubok. Mondanál erről valamit?*

A szurkolók kérése

— Mivel egy évig még szerződés köt, nem voltam szabadon igazolható. Így legfeljebb a vezetők tárgyalhattak egymással, én személyesen nem beszéltem senkivel.

Az Újpest érdeklődéséről hallottam, és felröppentek bizonytalan eredetű hírek a Békéscsaba, DVSC, MTK, BVSC közeledéséről is. A célom nyíregyházikén visszakerülni jövőre a legjobbak közé.

❑ *Válogatottság?*

— Szerepel a tervek közt, de nyílt titok, hogy nehéz vidékről bekerülni a keretbe, pláne másodosztályú játékosként. Egyébként *Petry Zsoltot* klasszis kapusnak tartom, csakis mögötte alakulhat ki harc.

❑ *Mik a terveid a következő évben?*

— Mivel levelezőn végeztem a testnevelési főiskola 2 éves edzői-sportmenedzseri szakát, így egyrészt ebben szeretnék minél jobb eredményt elérni. A másik célomról részben már szóltam. Szeretnék fiatal, lelkes, harcos csapatunkkal visszakerülni az első osztályba, és így eleget tenni a szurkolóink kérésének, ígéretének, reményének, miszerint „visszajövünk" jövőre az NB I-be.

Új egyesület

A rali a legnépszerűbb

Nyírtura (KM) — Megalakult a Tura Ring Szabadidős Sport Klub Nyírturán, amelynek jelenleg öt szakosztálya van (labdarúgó, autós, testépítő, sportvadász, lövész), és remélik a technikai feltételek létrejöttével tenisz és asztalitenisz szakosztály is lesz.

Legismertebb az autós szakág. Ebben az évben már két rali-cross versenyt rendeztek nagy érdeklődés mellett. Az idén még négy versenyt szerveznek: július 31-én, augusztus 20-án, szeptember 4-én, és október 23-án.

Május 26-án a Challenge Day keretében került átadásra a konditerem, ahol jól felszerelt erősítőterem várja a mozgás híveit.

Augusztus elsején a Területi Tömegsport Klub Szövetsége Sényőn egész napos sportrendezvényt rendez ejtőernyős, karate, modellező bemutatóval. Minden érdeklődőt szeretettel várnak a sényői sportpályára, ahol jelen lesz a nyírturai egyesület is.

A „szöcskék" is versenyeznek a Tura–ralin AMATŐR FELVÉTEL

A Tisza-túra megállói

Tuzsérről indultak ma tovább a Tisza-túra résztvevői. Aki csatlakozni akar hozzájuk, az alábbi helyeken teheti meg:

Július 30., Gávavencsellő
Július 31., Tokaj
Augusztus 1., Tiszadada
Augusztus 2., Tiszaújváros
Augusztus 3., Tiszacsege
Augusztus 4., Tiszafüred
Augusztus 5., Kisköre
Augusztus 6., Nagykörű
Augusztus 7., Szolnok
Augusztus 8., Tiszavárkony
Augusztus 9., Tiszakécske
Augusztus 11., Csongrád
Augusztus 12., Mindszent
Augusztus 13., Szeged

A hét embere

Az irodavezető

Nyíregyháza (KM – M. É.) — Eredetileg híradástechnikai üzemmérnök diplomát szerzett a Kandó Kálmán Villamosipari Főiskolán, majd végzés után szervizmérnökként dolgozott a budapesti Röntgen Kórháztechnikai Vállalatnál. Aztán amikor a Kisipari Termeltető Vállalat új irodát nyitott megyénkben, *Nagy Róbert* jelentkezett, s elnyerte a vezetői állást. Az itt töltött évek alatt ismerte meg Szabolcs-Szatmár gazdasági életét. 10 évvel ezelőtt került a Külkereskedelmi Minisztérium megyei megbízotti irodájának élére, jelenleg pedig a jogutód, a HIT Investcenter-Tradeinform Magyar Befektetési és Kereskedelmi Vállalat megyei irodájának vezetője. Második diplomáját a Külkereskedelmi Főiskolán szerezte.

— Napjainkra a külkereskedelem decentralizálódott, alanyi jogon bárki folytathat kereskedelmi tevékenységet. Éppen ezért szükség van egy olyan cégre, ahova tanácsért, információért fordulhatnak az emberek. Irodánk tevékenysége sokrétű: előadásokat szervezünk, amelyre meghívjuk az éppen itthon tartózkodó kereskedelmi tanácsosokat, akik tájékoztatnak arról, hogy területükön milyenek a magyar megjelenési lehetőségek. Most van folyamatban egy szöuli kiállítás szervezése, ahol a legkülönfélébb termékeket mutatjuk majd be. Emellett rendszeresen jelennek meg tankönyveink, s hetente közöljük a napi információkat a Külkereskedelmi Tájékoztatóban. Ebben írunk arról, milyen befektetési, üzleti lehetőségek vannak a világ országaiban. Közöljük a magyar ajánlatokat is. Mivel a gazdasági élet állandóan változik, nagyon fontos a napra kész tudás. Folyamatos kapcsolatot tartunk a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériumával, s együttműködünk belga, és ír információs cégekkel, amelyek a Közös Piaci lehetőségekről nyújtanak tájékoztatást.

A szabad idő szűkre szabott perceit többnyire munkával tölti. Saját kezűleg építi tokaji halásztanyáját, amely több éves munka után befejezéshez közeledik. Szívesen űzi a vízi sportokat, hobbija pedig régi, rossz csónakok és motorok felújítása.

A tourinform ajánlja

Nemzeti kincs a Szentháromság

Nyírtelek (KM) — E heti úticélunk Nyírtelek, a 14 tanyatelepülést magába foglaló nagyközség. Idegenforgalmi szempontból említésre méltóak a Dessewffy-családról a községre maradt egyházi épületek.

A Petőfi úton találjuk az 1880-ban emelt neogótikus római katolikus kápolnát, előtte áll a Szentháromság szobor.

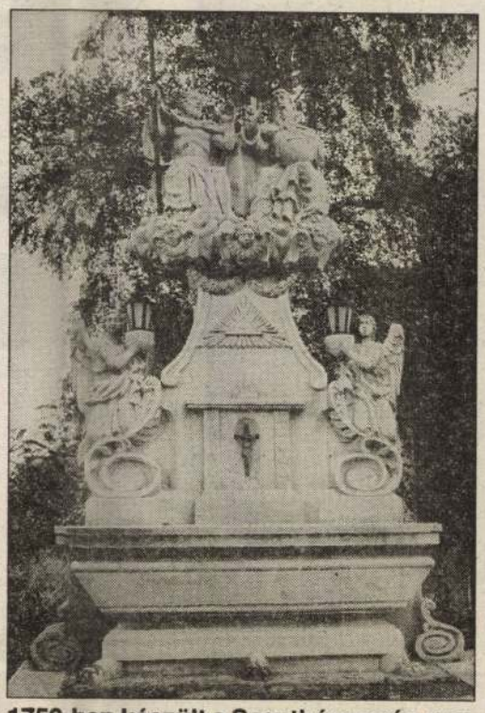

1750-ben készült a Szentháromság szobor SZEKERES TIBOR FELVÉTELE

Ez a műemlék 1750-ben épült, országosan elismert nemzeti kincsként tartjuk számon.

Nyírteleken minden évben, nyáron „Anna-napi" búcsút rendeznek, a már előbb említett római katolikus templomban. Idén augusztus 2-re hirdették ki a búcsú időpontját.

Nyírtelek kb. 10 km-re található a megyeszékhelytől. Megközelíthető Nyíregyházáról a 38. sz. fő közlekedési út felől.

Hol? Mikor? Mit?

Koncertek megyénkben

Nyíregyháza (KM) — A Nyírbátori Zenei Napok keretében Vállajon a római katolikus templomban lesz nagyzenekari hangverseny július 31-én 19.30 órától. A műsorban felcsendül: Wagner: Tannhauser-nyitány, Weiner: Concertino, Paganini: H-moll hegedűverseny, Kodály: Budavári Te Deum.

Közreműködik *Csavlek Etelka* (ének), *Gémes Katalin* (ének), *Daróczi Tamás* (ének), *Kováts Kolos* (ének), *Baranyay László* (zongora), *Szabadi Vilmos* (hegedű), a *Nyíregyházi Vegyes Kar* (karigazgató *Fehér Ottó*), a *Nemzetközi Ifjúsági Zenei Tábor nagyzenekara*, vezényel *Kovács László*. ● Ugyanezt a programot másnap, augusztus 1-jén 19.30 órától Nyírbátorban a református templomban hallgathatják meg a zenebarátok.

A hangversenyek előtt térzenét ad a Nyírbátori Nemzetközi Ifjúsági Zenei Tábor rézfúvós együttese.

Minden csütörtökön KisKelet!

Fekete krónika

Szóváltás után késszúrás

Újfehértó (KM — CSGY) — „Már vártam magukat" — mondta a rendőröknek a 41 éves *D. László* Újfehértón, miután konyhakéssel hátba szúrta édesanyját. Az ügyről *Vizi Pál* őrnagytól, az újfehértói rendőrőrs parancsnokától kértünk tájékoztatást.

D. László korábban körülbelül 15 évig Németországban dolgozott. Két éve jött haza, s egy házban él 62 éves mamájával. Mivel munkát nem talált magának, talán ez is közrejátszott abban, hogy elég gyakran a pohár fenekére nézett. Emiatt az édesanyjával nemegyszer szóváltásba keveredett, ami odáig fajult, hogy D. László olykor bántalmazta szülőjét, aki félelmében nem mert feljelentést tenni.

Elérkezett július 20., a tragédia napja. D. László 14 óra körül ismét ittasan ment haza, amit az anyja kifogásolt. Szóváltásba keveredtek, amelynek során D. László egy konyhakéssel hátba szúrta édesanyját, aki szinte a csodával határos módon, „csupán" nyolc napon belül gyógyuló sérülést szenvedett.

Mivel D. László szökésétől, elrejtőzésétől, a bűnismétlődéstől, s más, az ellene folyó eljárás sikerét veszélyeztető tényezőtől nem kell tartani, s mivel a sértett is „csak" könnyű sérülést szenvedett, ezért a gyanúsítottat nem kellett őrizetbe venni, vagyis az szabadlábon védekezhet.

Az ügyben a vizsgálat tart.

KisKelet

A Kelet-Magyarország regionális melléklete. Megjelenik minden csütörtökön. ● Felelős szerkesztő: M. Magyar László. A nyíregyházi regionális szerkesztőség vezetője: Horányi Zsuzsa. ● A szerkesztőség címe: Nyíregyháza, Zrínyi Ilona u. 3–5. Telefon: (42) 311-277, fax: 315-124. Levélcím: KisKelet, 4401 Pf. 47.

Nyirtét

(Szabolcs m)

NYIRTÉT (Szabolcs)

Utazás, 1938.

REF. TEMPLOM, gótikus szentélye teljesen átépítve.

(Nyír-)Tass

(Szabolcs vm)

Boldogsagos szűz Mária tiszteletére szentelt

Ures temploma emlitve 1361-ben. Ugyanez emlitve 1299-ben is

Több uvilak a XIX. nazádból

Ref. templom.

Huszitak idejeben épult

Rk. templom. 1860

Gör. kath. " 1860.

Zsidó templom

Borovszky: Magy. orsz. vm Szabolcs

66 l.

Tass

Szászdes vim

Königsphár. Emlitve

1499

Borovszky ... Szabolcs

330 l

21. Nyirtass (Szabolcsom)

Bekesztől 5 km.
2770 l. vasut mig
1 konosztára mig

1) Gör. Kath. templom
Épült freskört festette
1850 körül Veres Géza 1931.
nazarenus-féle
gyenge piktor

2) R. Kath. templom, egyetlen
homlokrati toronnyal.
Épült a XIX. sz. közepén.
Érdektelen

3. Ref. templom
gotikus-nyugati ajtaja elfalazva,
a templom gyökeresen átalakítva
Copfsilu menyezetes stallum
Érdektelen

4. Zsido templom
Vay Gábor gróf
kastélya XIX. sz. elgen

Nyirtass
(Szabolcsom)
21
Nyirségi utam 1938

NYÍRTASS (Szabolcs)

Utazás, 1938.

G. KATH. TEMPLOM, 1850 körül

R.K. TEMPLOM egyetlen homlokzati toronnyal, 1850 körül.

VAY-KASTÉLY, XIX. század eleje.

REF. TEMPLOM gotikus nyugati ajtaja elfalazva, a templom gyökeresen átalakítva. Empstílű mennyezetes stallum.

Nyirtass

(Szabolcsm)

18. Nyírtét. (Szabolcs m.)

Sényőtől 4 km.

1146 l. vasútmics.

Lásd Lux Géza jelentését
1936-ból a MOB irattárából.

Ref. templom.

Gótikus volt, újabban
tönkretéve.

Nyirségi utam 1938

(Nyír-) Téth

(Szabolcs vm)

Ref. templom.
Huszita épitmény
Urasztali ezüst Elhely
1586 tol Bónis
ismerőt és egyeb
edenyek.

Borovszky: Magyarsz. vm Szabolcs

66.1

4. Nyirtura (Szabolcs)

1404. l. Nyirparonytól
5 km.
vasut mincs

Ref. templom

Gotikus a XV. szaradból.
Homlokzati tornya a XX. sz. épült.
Tornyon és a szentelyen tempellerek
A torony (alatti) belső kapu 1488-as
és címerekkel
év számmal [illegible] köből
faragva, pálcatágos
XV. sz. végi gotikus.
A kapu igen jó allapotban,
erősen (átmeszelve.
és ismeretlen)

Nyirtura (Szabolcs m.)

4 Nyirségi utam 1938

4

Nyírtura

(Szabolcs m.)

NYIRTURA (Szabolcs)

REF. TEMPLOM, egyetlen homlokzati tornya XIX. századi; kívül és a nyolcszög három oldalával záruló szentélyen támpillérek. Torony alatti belső kapuja gazdag pálcatagokkal és címerekkel 1488-ból.

Utazás, 1938.

Nyiry Béla

mülakatos, Miskolc.

l.

Váljubal. 497. l.

(Nyir) Tura

(Szabolcs vm)

Két régi nemesi kúria
Kállay és Szücs csa-
ládoké.

Ref. templom belső
portáléja 1488-as
évszámmal gótikus

Két XVII. szteli uraszlali
polrát.

Kő és bronzkori le-
letek.

Borovszky: Ma y orsz. vm Szabolc

731

Szép fesvület – terró magas-
ságo?

50cm

(Nyír) Turai templom

(Szabolcs vm)

Belső portáleje

1488-ból

Fenőkép után rlpr.

Borovszky M. Jorsz. vm Szabolcs

331. C

MAGYAR JENŐ

KÖNYVESBOLTJA ÉS ANTIQUARIUMA

BUDAPEST, IV. MUZEUM-KÖRUT 31. SZ.

TELEFONSZÁM: 188—364.

Szép és olcsó könyvek, kis készletek!

Budapest, 1939 január 25

7·40

Méltóságos
Nagyságos Urunk!
Asszonyunk!

Mellékelten mély tisztelettel átnyujtjuk néhány könyvkiadó ideiglenes árleszállítási jegyzékét.

Nyírturai ref.

templom

gótdom ajtókset - 1488.

Lux Géza dr.: A

Nyírség középkori

építészeti emlékei -

MMÉE Közl -

1940. 244. l.

képpel

5862

40.214. — K. M. E. Ny.

Nyirturai ref

templom

l.

Korompay

26. 1. 27. l

Kippel

826. A. Fallenböck.

Müködött a XIX. század kö

~~826.~~ Schimke János.

Látható, kissé

Derékon alól (jobbra for
nak gomblyukában az arany-érdemkeı
haja barna; személdöke, barkója és
gének gallérja álló, kézelője látsz
kötötte, mellénye kivágott. Jelzés

Vászon, méretei 91.4: 64
Festette: A. Fallenböck.
Özv. Schimke Adolfin ajá

POLIFOAM-Drain hablemez:
a zöldtetők szivárgó rétege

POLIFOAM-Drain szivárgólemez polietilénhab-aprítékból készül. A függőleges irányú vízáteresztő és a vízszintes irányú vízelvezető képességét a polietilénhab-apríték darabok közötti szabad keresztmetszet biztosítja, míg maga a habanyag a zárt cellaszerkezete miatt nedvességre nem érzékeny, így fagyálló.

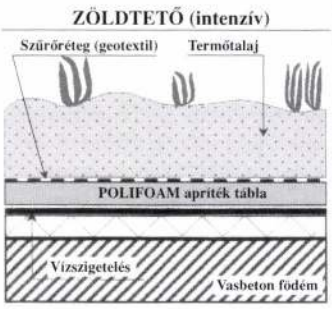

POLIFOAM Műanyagfeldolgozó Kft.

TÜV DIN EN ISO 9001

1097 Budapest, Táblás u. 32.
Tel.: 280-6461, 280-6568 Fax: 280-6708
E-mail: polifoam@polifoam.hu www.polifoam.com

Utolsó csepp a pohárban

A megoldást bízza a specialistára !

- Nedves falak utólagos szigetelése
- Szigetelő anyagok kereskedelme
- Salétromos vakolatok felújítása
- Roncsolásmentes szigetelések

KERTSCHER Bauchemie

Hydropont Hungária Kft.
Épületszigetelési Mérnökiroda

1123 Budapest, Kékgolyó u. 17.
Tel.: (1) 225-0014 • Fax: (1) 202-0892
e-mail: hydropnt@matavnet.hu

Színtervezők kiállítása és szimpóziuma Újpesten

Az Újpest Galériában 2001. április 19. és május 6. között kiállítás volt látható Színpont 1. címmel, a színes környezet tervezése témakörében. A mintegy húsz kiállító a színes környezet tervezése számos területének néhány módszerét vonultatta fel. A vernissage-t, a kiállítást és a hozzá kapcsolódó szimpóziumot a Gergely Stúdió Kkt. szervezte és rendezte meg.

A kiállítás és a megnyitót követő nap – az Újpest Galéria és Polgári Kör tükörtermében megrendezett „Színes környezet tervezése a gyakorlatban" című szimpózium – alkalmat nyújtott arra, hogy a résztvevők végigjárják – még ha korlátozott mértékben is – a gyakorló színtanácsadó, színtervező munka közbeni útját, meglátva az eredményeket, és levonva a tapasztalatokat is.

A tervezést meg kell, hogy előzze a színszakértő munkája. Ennek során számos vizsgálat végzendő el, melynek illusztrálására Szögi László elénk tárta a most kivitelezésre kerülő és a kiállítás apropóját adó újpesti önkormányzati irodaépület hangsúlydiagramjának megszerkesztését. Az épületek topológiájának (elhelyezkedésének, méreteinek) értékelésére a hangsúlydiagram ad lehetőséget. Ennek során a homlokzati felületi diagramot – mely az azonos hosszúságú alaptengelyre kerül – a homlokzat szemünkkel érzékelhető felületének számszerű értékével kell ábrázolni. Azonban ezt még módosító tényezőkkel szükséges faktorozni, mert figyelembe kell venni a látás pszichológiai tényezőit, valamint a szem anatómiai felépítéséből adódó érzékelési korlátokat is. A módosító tényezőket a homlokzat hosszúsága, a sarkon való elhelyezkedése, és kiterjedésének a négyzettől való eltérése miatt szükséges alkalmazni. A faktorozással módosított felületi diagramot hangsúlydiagramként ábrázolhatjuk, annak érdekében, hogy a városképi léptékben gondolkodó színdinamikai tervező érzékelje és értékelje a térbeli hangsúlyviszonyokat, hogy az egyes hatások fokozhatók, illetve a nem kívántak gyengíthetők legyenek a választott színek átgondolt telítettségi és világossági fokozataival, a harmónia törvényei szerint. Mindezek alkalmazását is bemutatta előadásában, Szeged belvárosának már részben elkészült színdinamikai megvalósításán keresztül.

Az adatgyűjtés során a környezetben lévő anyagok, felületek spektrofotométeres színmérése elkerülhetetlen. Amikor a felület homogén, akkor egyszerű méréstechnikával jutunk megfelelő eredményre, azonban ha a felület inhomogén, a méréstechnika kicsit bonyolódik, miután a különböző felületrészek mérési eredményeinek súlyozott átlagával lehetséges az eredmény elérése. A travertin kőburkolat példáján mutatta be Szende Árpád az inhomogén felületek mérésének adatait, és azok dokumentálását. Szintén ő adta közre a teljes körű színmeghatározást (definitív) tartalmazó színkonszignáció mintalapját, ugyancsak újdonságként. A színkonszignációban, tervekben, táblázatokban, de a kivitelezésnél is minden szín jellel azonosítható. Alkalmazási helyük kis piktogramszerű alaprajzon és metszeten is dokumentált. Az adott szín pontos színtani adatainak megadása nélkülözhetetlen a nemzetközi színmérő rendszerben (X, Y, Z, x, y, z, L, a, b,), a tervezéskor alkalmazott színrendszerben (Coloroid: A, T, V), a méréskor használt fényforrás, az észlelés szöge, valamint az X tengellyel párhuzamos félegyenessel bezárt ϕ szöge.

E lapokhoz elválaszthatatlanul hozzátartozik a tervezői döntést megjelenítő színkoncepció harmóniarendszerét ábrázoló tervlap is. A harmóniarendszerben tervezett színek a magyar Coloroid színrendszer terének aktuális színmetszeteiben kerültek ábrázolásra a színpontokkal és a harmóniákat vizuálisan dokumentáló geometriai szimbólumok alkalmazásával. A színharmónia-rendszer végleges megjelenítése, szín-, és anyagminta-gyűjte-

Az intézmény az 1941. évben töltötte be működésének első huszonöt évét. Erre az évfordulóra szebb ajándékot aligha kaphatott volna, mint az új székházat. Majd két évtizednyi távlatból visszatekintve, az Építésügyi Szemle 1959. évi 10. számában Major Máté a két világháború között működő építészek sorából, ha óvatoskodva is, de kiemeli Lauber László és Nyíri István tevékenységét épp ezen Szabadság téri épületükre helyezve a hangsúlyt. Igaz ugyan, hogy 1960-ban a „tőkés és szocializmust építő társadalmak" építészetét bemutató könyvében már fanyalog, azt írván, hogy „az épület alul a lábakra állítás kissé formális megoldásával, felül a hátraugratott tetőemeletének kissé súlyos zárásával, nem hibátlan alkotás". Rados Jenő az először 1961-ben megjelent Magyar építészettörténetében ezzel szemben elismerőleg foglal állást, amikor a harmincas évek végére szabad utat nyert korszerű építészeti felfogás egyik példájaként említi az egykori Pénzintézeti Központ székházát a maga sima, szorosan a rendeltetést tükröző homlokzatfelületeivel.

Dr. Kubinszky Mihály egyenest a harmincas évek egyik legsikerültebb hazai középületeként üdvözli a Magyar Építőművészet 1963. évi 3. számában. Véleménye szerint az épület „élénk homlokzata, nyugodt tömege, előtetőjének plasztikus árnyékhatása sikeresen zárják le azt az elburjánzott eklektikával terhes teret". Szinte ez visszhangzik a Gerevich László főszerkesztette Budapest története V. kötetében (1980): méreteinél fogva is legjelentősebb új középület épült a Pénzintézeti Központ számára, mely nyugodt, arányos tömegével, építészetileg modern, de tartózkodó megoldásával méltó lezárását adja fővárosunk egyik legjelentősebb terének.

Az épület Szabadság téri homlokzatának Október 6. (Bálvány) utcai sarkán elhelyezett hatalmas 10 m széles és 3 m magas kőbe vésett dombormű – ugyancsak tervpályázat alapján – dr. Medgyessy Ferenc szobrászművész szüreti menetet ábrázoló alkotása (1940). E fölött alakították ki az igazgatói tanácstermet, melynek jelentőségét csak fokozta a dombormű odahelyezése.

Mindazonáltal a Szabadság tér egyik átvonuló útja épp a dombormű tengelyében van, és így arra távolról is szabad rálátás nyílik. Milyen kár, hogy manapság azon átvonuló úton az épülettől távolodó a forgalom iránya. (Igaz: most ennél is kedvezőtlenebb a helyzet. Mióta a Szabadság tér átépítése megkezdődött, senki sem haladhat el hosszirányban, lévén a tér közepe elkerítve és lezárva.)

A sima homlokzati felület kontrasztos díszítésének igen szép példáját mutatja ezen összhangzatos alkotás.

Jó előképet nyújt abban a tekintetben is, mennyire fontos a szobrászati mű helyét az egész épülethez viszonyítva megtervezni és milyen fontosak az apró árnyalatok, melyek a képzőművészeti elem alkalmazási helyének értelmet adnak.

Medgyessy Ferenc először – antik képek alapján – aktokat jelenített volna meg domborművén, de a megrendelő kérésére változtatni kellett. Fel kellett öltöztetni aktjait, de ez a felöltöztetés végül nem volt ellenére.

Naplóbejegyzése szerint: „A pályázatra, mivel olyan művet kellett csinálni, amely a pénzgyűjtést és szerzést ábrázolja – egy szüreti menettel vettem részt."

A mű gondolatának születését László Gyula (1910–1998) történész, a magyar őstörténet jeles kutatója, Medgyessy Ferenc személyes jó barátja írta le: „Éppen érett a szőlő, s unokahúga a lugasban, ahol a művész üldögélt, szőlőt akart szedni. Abban a pillanatban, amikor a lábát feltette a székre, hogy ráálljon, rászólt, hogy maradjon egy percre... Ott a lugasban jutott eszébe, hogy a bőséget szüreti menettel ábrázolja."

Tovább idézve Medgyessy Ferenc naplójából: „Meztelen emberek hordták a szőlőt, taposták musttá és táncolták az esteli csárdást. A bizottságnak az én domborművem tetszett a legjobban. Csak egyet kértek: ne legyenek az alakok meztelenek, öltöztessem fel őket valami magyaros ruhába. Roppant restelltem a dolgot, hogy pont ők figyelmeztetnek »magyarosságra«...

Debreceni gatyát, bő ujjú inget, szoknyát húztam az alakokra, a lábukra megráncos csizmát, papucsot. Sikerült, még jobb volt, mint az előző." Valóban, a domborműnek egészen eredeti nemzeti jelleget ad, hogy a művész, végül is szakítva az általánosan alkalmazott görögös modorban készült, ruha nélküli megoldásokkal, alakjait népviseletbe öltöztette.

Külön szót érdemel a dombormű jobb szélén, a menet elején vonuló, korsót vivő alak. Pont a korsó díszítése okán. Ősi magyar rovásjelekkel, a hagyomány szerint, ahogy kell: jobbról bal felé olvasandóan hirdeti, hogy:

„BORBAN AZ IGAZSÁG". Ezt általában nem szokták megemlíteni ezen dombormű ismertetésekor. Viszont Balás Gábor: A székelyek nyomában c. könyvében (Panoráma, Budapest 1984) nem is nevesül a dombormű, egyáltalán a Pénzintézeti Központ is csupán mint „egy Szabadság téri épület" jön szóba, melyen a rovásírást díszítőelemként alkalmazták. Pedig Medgyessy Ferenc számára egyáltalán nem volt idegen a rovásjelek alkalmazása. Feltűnt már pl. „Anya és gyermeke" c. domborművén (1925), de később is: Körösi Csoma Sándor reliefjén (1941) vagy a Gellért-kúton, a Szent Gellért-legenda megformálásánál (1943). Otthonuk egyik falára egy rovásírásos faliszőnyeg került: „CSALÁDI BÉKÉBEN TELIK ÉLETÜNK" felirattal. Civódások után feleségével egymás fejére olvasták, ahogy mesélte egyszer. Rovásírással díszített szőnyegeik a Magyar Képírók nemzeti szalonbeli tárlatán szerepeltek 1939-ben.

Mindezek ismeretében érthető aggódás kíséri figyelemmel az épület sorsát, nem megfeledkezve a homlokzatot díszítő dombormű jelentőségéről sem. Szerves egységük immáron hatvanévnyi távlatból idéz egy hajdani lendületes építészeti, művészeti korszakot. Az új tulajdonos igénye szerinti átalakítás terveit a Mérték Stúdió készítette el, ügyelve arra, hogy az épület korabeli stílusa annak belsejében is megmaradjon (HVG 2000. szeptember 9.) Remélhetőleg a tényleges kivitelezés is a korhűség igénye felől közelíti a feladatot – kívül, belül egyaránt. Óvjuk értékeinket!

Barcza Tibor

Egy épület védelmében

avagy a Pénzintézeti Központtól a rovásírásig

Az arra járó ember már hosszú ideje elhagyatottnak találja Budapesten a Szabadság tér 5–6. szám alatti, Lauber László (1902–1953) és Nyíri István (1902–1955) által tervezett „modern" vonalú épületet (1937–1940), melyet annak idején a Pénzintézeti Központ új otthonaként álmodtak meg. Jelenleg csupán biztonsági őrök vigyázzák. Eredeti funkciójának megszűnése után különböző minisztériumok váltották benne egymást, majd a Magyar Nemzeti Bank került birtokon belülre, később a Demján Sándor-féle magyar Hitelbank Rt. egyik részlege működött itt. Ezenközben az első budapesti középületek egyike volt, melyről az azóta már önkényuralmi jelképpé minősült vörös csillagot leszerelték – igaz, akkor még úgymond „karbantartás" céljából, aztán soha nem került vissza... Az épületet legújabban (még 1999-ben) a Magyar Televízió Rt. értékesítette, hogy immáron a Bank Austria Creditanstalt Rt. tulajdonában talán újra pénzintézeti székházzá legyen. A Szabadság téri komor gerendaállványzat takarásában van az épület egyetlen külső díszítése, Medgyessy Ferenc (1881–1958) domborműve, a Szüreti menet (1940).

A Pénzintézeti Központot az 1916. évi XIV. tc. az első világháború idején alkotta meg és 1916. június hó 1. napján tartották alakuló közgyűlését. Jogutódja, a Polgári Kereskedelmi Bank Rt. (Budapest IX., Lónyay u. 38.), büszkén emlékezik idén a 85. évfordulóra.

A Pénzintézeti Központ hivatali helyiségei röviddel megalapítása után a Deák Ferenc utca 1. sz. alatti ún. „Angol királynő" szálló épületének egy részében nyertek elhelyezést. (A hajdani négyszintes épület helyén jelenleg a Kereskedelmi és Hitelbank Rt. impozáns, hétszintes irodaépülete áll.) Az intézet fejlődése folyamán aránylag rövid idő múlva már az egész épületet elfoglalta, 1935-ben már összesen hét különböző bérleményben működött. Ez a körülmény, valamint az, hogy a Deák Ferenc utcai székház is csak részben volt az intézet tulajdonában, idővel új, saját, nagyobb székház építésének gondolatát érlelte meg.

A Pénzintézeti Központ palotáját még 1924-ben a parlament feletti Duna-partra tervezték. Az az építkezés azonban szanálás miatt elmaradt, a Magyar Építőművészet 1926. évi 2. számában az elképzelt épület Duna-parti homlokzatát gipsz tanulmánymodelljéről készült kép mutatja be.

1936-ban határozta el az intézet vezetősége, hogy a Szabadság tér 5–6 sz. alatti telken építi fel új székházát. A korabeli Bálvány, később Gróf Teleki Pál, ma Október 6. és a Sas utca határolta telek a főváros kereskedelmi életének már akkor egyik központjában feküdt, szomszédai a Nemzeti Bank, a Posta-takarékpénztár és a Tőzsde voltak.

Az igények mind teljesebb kielégítésére a Pénzintézeti Központ új épületére 1937-ben nyilvános tervpályázatot írtak ki, amelynél irányadó szempontnak határozták meg, hogy a rendelkezésre álló telken minél nagyobb hasznos területtel rendelkező székház létesüljön.

A pályázatra 44 pályamű érkezett, s a terveket az intézet vezetőségéből és építészeti szakemberekből álló bizottság bírálta el. Ennek tagjai voltak az intézet vezetőségén kívül: dr. Hültl Dezső műegyetemi tanár, Brestyánszky Tibor építészmérnök, mint a Magyar Mérnök- és Építészegylet kiküldöttje, Szontagh Pál építészmérnök, mint a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetségének kiküldöttje és Henrich Jenő építészmérnök, az intézet ellenőrző építésze.

A díjnyertes terveket 1937 nyarán mutatták be a Magyar Mérnök- és Építészegylet helyiségeiben. A tervek érdekességét fokozta az a körülmény, az építkezéssel a Szabadság tér déli oldalának régóta húzódó és sokat vitatott kérdését igyekeztek megoldani.

Figyelemre méltó, hogy a bírálóbizottság által legjobbnak tartottak kivétel nélkül a megvalósult megoldás jellegében tervezték az épület létesítését. A díjazott tervek alapján úgy tűnt, hogy a bírálóbizottság a tagozatlan, egyszerű, modern felfogású homlokzatokat tartotta városképi szempontból legmegfelelőbbnek. A dr. Borbiró (Bierbauer) Virgil-féle Tér és Forma c. építőművészeti havi folyóirat (1942. évi 2. szám) közlése szerint a korabeli felfogás az volt, hogy egy nyugodt és egyszerű épület nem bontja meg a tér egységét. A történelmi stílusokkal való kísérletezést már nem tartották időszerűnek. Az első díjas tervek közül a végül megvalósításra került Lauber–Nyíri-féle elképzelés, amellett, hogy gyakorlati és alaprajzi szempontból a legjobb megoldásnak tűnt, ugyancsak ezt a felfogást tükrözte. A városképileg oly nagy jelentőségű pályázatnak az az örvendetes eredménye is volt, hogy beigazolódott, hogy az egyszerű és valóban artisztikus modern homlokzat a város bármely kialakult pontján megállja a helyét; azok a törekvések, amelyek a történeti stílusokat ezeken a pontokon továbbra is erőltetni kívánták, időszerűtlennek és feleslegesnek bizonyultak. Legalábbis a bíráló bizottság köreiben. Az egyéb korszerűen épített és alakított középületek felett a közvélemény inkább elsiklott, az újabb budapesti épületek közül talán egyetlen egy sem került a támadások olyan pergőtüzébe, mint a Pénzintézeti Központ székháza. Az ellenzők által felhozott fő érv, hogy „a Szabadság tér egységes képét megbontotta az irodaépület". De vajon a Szabadság tér oldalait környező épületeknek van-e egyáltalán egysége? Hangzott a kérdés. Még leginkább rokon a református egyház Hazatérés temploma (Halász Béla–Győri Sándor, 1938.) a Szabadság tér 2. szám alatt, de van odébb fáradt, késő eklekticizmus, sok szecesszió, és a szecesszióból ismét a klasszicizmushoz forduló. Melyik homlokzathoz kellett volna hát simulnia a Pénzintézeti Központ homlokzatának?

Lauber László és Nyíri István töretlenül haladtak tovább azon az úton, amelyen e nagy munkájukig eljutottak. Becsülendő az a bátorság, amellyel tervüket teljes tisztaságában megvalósították, amellyel elgondolásukat keresztül tudták vinni. Az építtetők, akik bár előre látták, hogy milyen lesz székházuk, a tervezőket nem befolyásolták, egy akarattal kívánták a megvalósulást. A haladó építészet iránt elkötelezettek körében örömteli volt, hogy a közigazgatás különböző ágai és a legnagyobb iparvállalatok vezetői egyaránt az újnak engedtek szabad teret egyidejű megrendeléseiknél (pl. Rimanóczy Gyula: Postapalota; 1936–1939, Dob utca/Hársfa utca – ma Közlekedési Hírközlési és Vízügyi Minisztérium; ahogy a Pénzintézeti Központnál is, eme épületnél ugyanúgy különlegességnek számít az amerikai felhőkarcolóknál is alkalmazott vasvázas szerkezet, amihez hasonló alig akad Budapesten).

Az építkezés 1937. november végén kezdődött és két évig tartott, amiből hét hónapot az alapozás vett igénybe. Már csak azért is, mert rögtön az első télen beállott rendkívüli hideg időjárás miatt kénytelenek voltak az építkezést átmenetileg felfüggeszteni.

Az egész építkezést magyar vállalkozókkal és – a gránitburkolatok, valamint az egyes telefonalkatrészek kivételével, melyek Németországból származnak – magyar anyagokkal és munkával végezték.

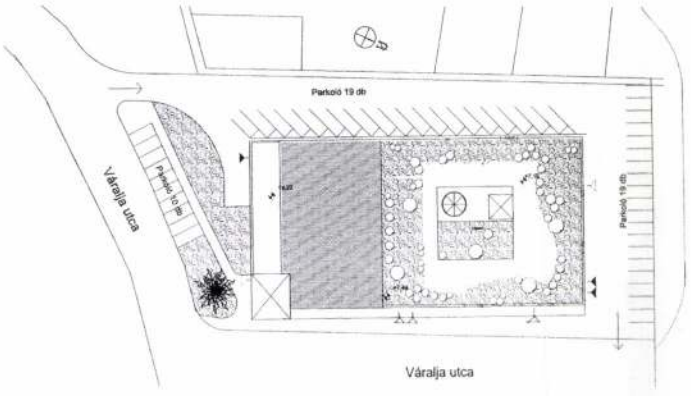

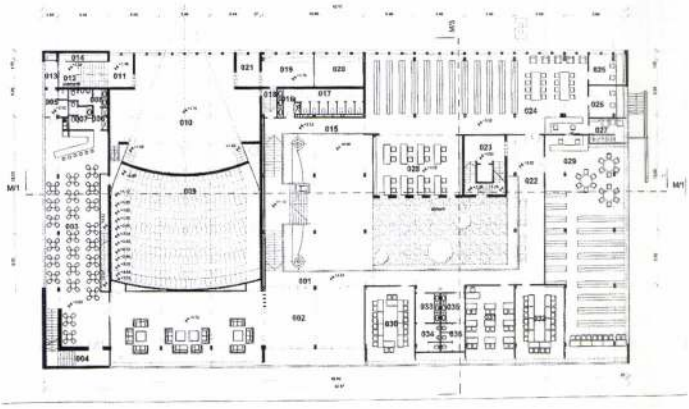

I. díjat nyert, továbbtervezésre választott pályázat
Tervezők: Sáros László és társai

A tervezett épület a meglévő tömegen belül marad, minimális bővítéssel – az erkélyek és az erkély alatti terek kihasználásával, valamint az átrium részleges beépítésével – a lehető legtöbb funkcióbeli többletet adja. Az átrium egy részét az ott felnőtt növények érdekében szabadon hagyja. A kialakuló tömeg és tetőforma jó.

Jól átgondolt terek jellemzik. A vár felőli „toronyban" elhelyezett üzlet és a kávézó-ételbár megközelítése kissé eldugott.

Közvetlen környezetébe jól illeszkedik, kihasználva az üvegfelületek tükröző hatását. Érdekes a vár saroktornyával harmonizáló torony. A hátsó homlokzatot visszafogottság jellemzi, ami az arról megközelíthető lakótelkek szempontjából kedvező.

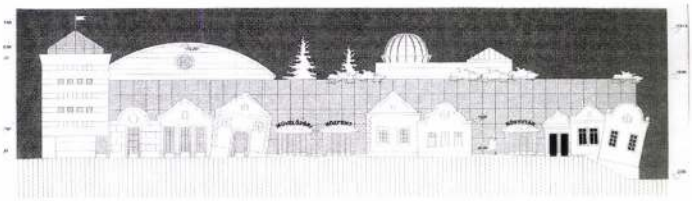

Eredeti főhomlokzat M=1:200

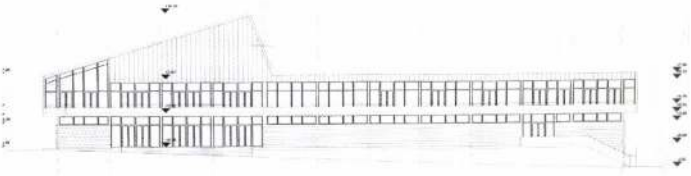

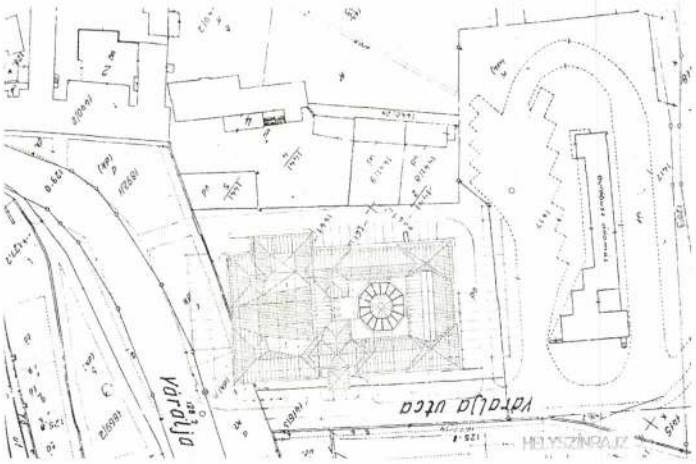

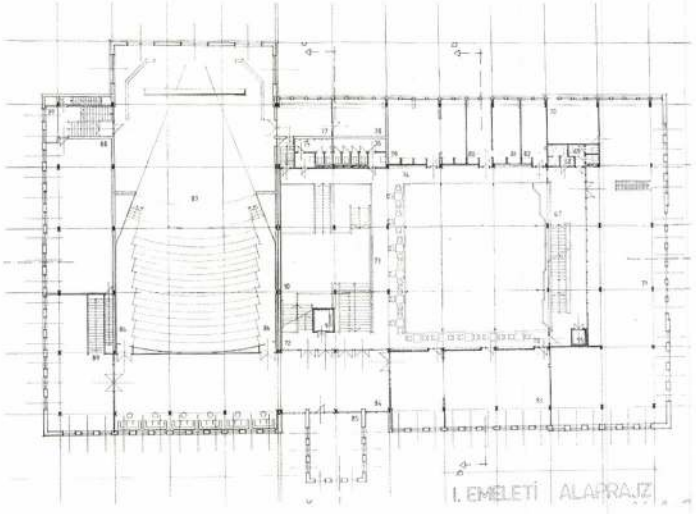

Megvételben részesült pályamű
Tervező: Pál Gábor

Az épület tömegalakítása mozgalmas. Tetőmegoldása szükségtelenül bonyolult, ami szerkezeti hibákhoz vezethet. A bejáratot kiemelő torony vitatható. A tervezett homlokzati kialakítás túlzottan archaizáló. Az elaprózott nyílásrendszer nem láttatja a tágas belső tereket.

A terv minimális funkciók ellátását veszi alapul, de ezen belül tiszta, jól áttekinthető rendszert alakít ki. A két intézményt használatban elkülöníthetővé teszi.
Jó a presszó-ételbár elhelyezése.

A homlokzat archaizáló kialakítása, a tetőformák tobzódása és a bejárati torony nem megfelelően illeszkedik a vár történeti hangulatához.

LUXART METAL FÉMKORLÁTOK

rozsdamentes acélból,
sárgarézből, valamint porszórt felülettel,
kül- és beltérre, egyedi méretben és formában is.

FÉMKORLÁTOK LUXART METAL

LUXART METAL RT.
1165 Budapest, Újszász u. 107.
Tel.: 407-2815, fax: 407-2618
e-mail: luxart@matavnet.hu
Internet: www.luxart.hu

NYÍRY Géza

1993
Magyar Képzőművészeti Főiskola, Budapest
Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest

Kiállítások / Exhibitions

1994
Görög Akadémia, Thesszaloniki
Greek Academy, Thessaloniki
1995
Barcsay Terem, Budapest
Barcsay Hall, Budapest
1996
Pécsi Galéria, Pécs
Pécs Gallery, Pécs
Barcsay Terem, Budapest
Barcsay Hall, Budapest
Csontváry Galéria, Budapest
Hans Ungarn, Berlin
Vajda Lajos Pince, Szentendre
Lajos Vajda Cellar, Szentendre
1997
Gallery M-chan Man, Tokyo
Gallery Cuore, Osaka

Cím / *Address*
1125 Budapest,
Kútvülgyi út 46/B.

TERMÉSZET ÉS MŰVÉSZET

NATURE AND ART

PRÍRODA A UMENIE

28. 02. 1998–25. 03. 1998

A Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak kiállítása

Exhibition of the students of the Hungarian Academy of Fine Art

Výstava študentov Vysokej Školy výtvarných umenì v Maďarsku

K-13428

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet Könyvtár Budapest

Revízió
1999

GALÉRIA MEDIUM

SZLOVÁK KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI AKADÉMIA, POZSONY
ACADEMY OF FINE ART AND DESIGN, BRATISLAVA
VYSOKÁ SKOLA VÝTVARNÝCH UMENÍ, BRATISLAVA

cím: V. A. M. Art & Design Galéria
Budapest V. kerület, váci utca 62-64.
telefon: 268-9186, 318-1594
fax: 322-7079

NYÍRY GÉZA

Kortárs festészeti és design kiállítás

paradigmák:
„...a korlátozott lehetőségek véges világát lakjuk..."

Képzőművészek:
Koronczi Endre,
Nagy Gábor György,
Nyíry Géza

Design:
Mario Botta,
Richard Sapper

a kiállítás megtekinthető
1999. május 22-ig
hétfőn 13-18,
keddtől péntekig 10-18,
szombaton 10-13 óráig

A V. A. M. Art & Design Galéria

tisztelettel meghívja Önt

1999. április 20-án kedden, 17 órakor nyíló

kiállításának megnyitójára

a kiállítást megnyitja:

Radnóti sándor

esztéta

Kortárs festészeti és design kiállítás

paradigmák:

„...a korlátozott lehetőségek véges világát lakjuk..."

Képzőművészek:

Koronczi Endre,

Nagy Gábor György,

Nyíry Géza

Design:

Mario Botta,

Richard Sapper

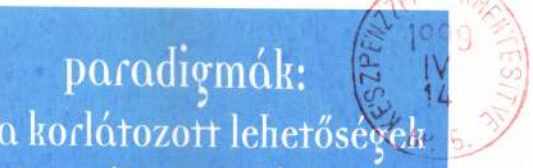

Új Művészet
Sinkovics Péter
Budapest
Bárhori u. 10.
1054

Nyíry István, [ ]

A sárospataki Nagykollégium

Sárospatakon, aki a vasútállomás felől az iskolakerten át érkezik a városba, az szemben találja magát a széles homlokú Nagykollégiummal: mennyire megszépült a tíz év alatt aprólékos gonddal teljesen új köntösbe öltöztetett ősi iskola. De nemcsak a Rákóczi utcai főépületet, hanem a gimnázium épületét és a Tiszán-inneni Református Egyházkerület tulajdonában levő Nagykönyvtári-levéltári szárnyépületet is valósággal újjávarázsolták a renoválásra fordított több mint harmincmillió forint összegű állami költséggel.

A Nagykollégium impozáns klaszszicista stílusú épületét 1806 és 1814 között emelték. Tervezője *Nyíry István* kollégiumi tanár volt, míg a jobbszárnyhoz csatlakozó Nagykönyvtár termét, amely csak 1834-ben készült el véglegesen, a klasszicizáló stílus híres hazai mesterének, *Pollack Mihálynak* a tervei alapján alakították ki, mennyezetén *Linzbauer József* kassai festőnek a freskóival, amelyek a sík felület ellenére is kupola hatását keltik a belépőben.

A manzárdtetővel fedett főépület kiugró középrizalitja szépségével különösen elgyönyörködteti a látogatókat. Homlokzatának falát vízszintes párkányzaton nyugvó négy pár ión utánzatú pillér tagolja sávokra. A bejárat két oldalán az iskolát alapító *Perényi Péternek* és a kollégium legnagyobb pártfogóinak: *I. Rákóczi György* fejedelemnek és feleségének, *Lorántffy Zsuzsannának* bronzrelief-je látható.

Kőkeretes, kosáríves kovácsoltvas kapun át jutunk be a háromhajós nagyportára. Kétoldalt márványkeretbe foglalt domborművek örökítik meg az 1531-ben alapított pataki kollégium történetének nevezetesebb eseményeit. A nagyportán áthaladva, jobbra szemünkbe ötlik a kollégium

A Nagykollégium főépülete.
MAGI ANTAL FELVÉTELE

hajdanvolt épületeinek egyike, az úgynevezett Berna sor. Az eltelt 450 esztendő folyamán ugyanis fokozatosan gyarapították pártfogói az iskolát egy-egy épületszárnnyal, mígnem kialakult a szinte erődszerű, teljes épületkomplexum.

A történelem és az idők vihara azonban eljárt fölöttük, s a múlt század második felében, 1854 és 1878 között sorra lebontották őket, hogy újakat, korszerűbbeket építsenek a helyükre. A régiek közül ma már csak a most felújított Nagykollégium és a Berna sor van meg. Az előbbiben a Nagykönyvtár, az utóbbiban pedig az iskolamúzeum kapott otthont.

Hegyi József

11.

ERDEI KATALIN FELVÉTELEI

het, azt mind megkapják az Astoria vendégei. Szemernyi megkülönböztetést sem lehet felfedezni a világ két ellenkező irányából érkező csoport tagjainak ellátása vagy kiszolgálása között. Úgy tetszik, valóban szakemberek gondoskodnak a vendég ellátásáról. Egészen reggelig tart a jó hangulat, így némiképpen álmos szemek nézik másnap reggel a várost. Egy délelőtt jut a látnivalókra, de nem is igen igényelnek többet.

Vonatindulásig gardírozza vendégeit az idegenvezető, s csak akkor válaszol kérdésemre, amikor már kigördült a szerelvény.

— *Jó üzlet az előszezoni rövid program?*

Megvakarja kobakját:

— Régi kereskedők elve: kleine Fische, gute Fische . . .? Újratanuljuk . . .

Sáfrán István

Weiler Árpád

Hármas évforduló

Visy Zoltán, Nyiri István, Lauber László

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE az idén ünnepli az Ybl Miklós-díj megszületésének 50. évfordulóját. Az 1953-ban alapított kitüntetés máig a legrangosabb szakmai és művészeti díj, melyet tervező, alkotó építész Magyarországon elnyerhet. Az évszám felemlítése csupán a csokorba szedett építészi életpályákhoz kapcsolódó hír, hiszen 1953-ban hunyt el Lauber László építőművész, kinek munkásságáról, művészetéről fontos megemlékezni a halála 50. évfordulóján – ahogyan elmulasztottuk ezt 2002-ben, születésének 100. évfordulóján, de nem voltunk elég figyelmesek visszaemlékezni Nyiri István századik születésnapjára sem ugyanakkor.

A harmadik művész, kire még nem késő száz év elteltével megemlékeznünk, az 1903-ban Pécsett született Visy Zoltán. Visy, Nyiri, Lauber – így szerepeltek ők együtt, amikor 1935-ben Nendtvich Andor építésztársukkal közösen első díjas pályaművet készítettek a pécsi Hotel Kikelet üdülőszálló tervpályázatára, amely a terv szerint megépülve, ma is a Mecsek erdős környezetének legszebb középülete. A magyar filmek rajongó tudják, hogy ez volt a *Hotel Kikelet* című magyar film helyszíne, melyből máig emlékezetes maradt Kabos Gyula és Páger Antal alakítása.

OTI GYÓGYHÁZ (MA HOTEL BALKON), HARKÁNY, 1933-34

Visy 1926-ban szerzett építészmérnöki oklevelet a Budapesti Műegyetemen. 1930-ban Németország és Svájc érintésével tanulmányutat tett, majd Pécsett tervezőirodát nyitott. Igen hamar, 1938-ban, hirtelen, szívromban halt meg. Csupán tíz éve volt, hogy a magyar modern építészetbe beírja nevét, egy ellentmondásos időszakban, amikor a vesztett első világháború után egyszerre volt jelen a polgári ízlést kiszolgáló historikus aura – a Wälder-barokk, ahogy Kubinszky Mihály fogalmaz –, és az általánossá még nem váló BAUHAUS és De Stijl hatása. A Tér és Forma építészeti folyóirat, a CIAM és CIRPAC fórumai, a fiatal építészek új mozgalma csak hátteret nyújtott a hivatalos körök által támogatott építészethez, mely utólag szemlélve a világ legszebb eklektikáját eredményezte. A Pécsről a weimari Bauhausba elszármazott építészek és művészek listáját többször is említettük már (Forbát Alfréd, Molnár Farkas, Stefán Henrik, Johann Hugó és mások); az itthon maradottak és távolról figyelők körét Visyék alkották.

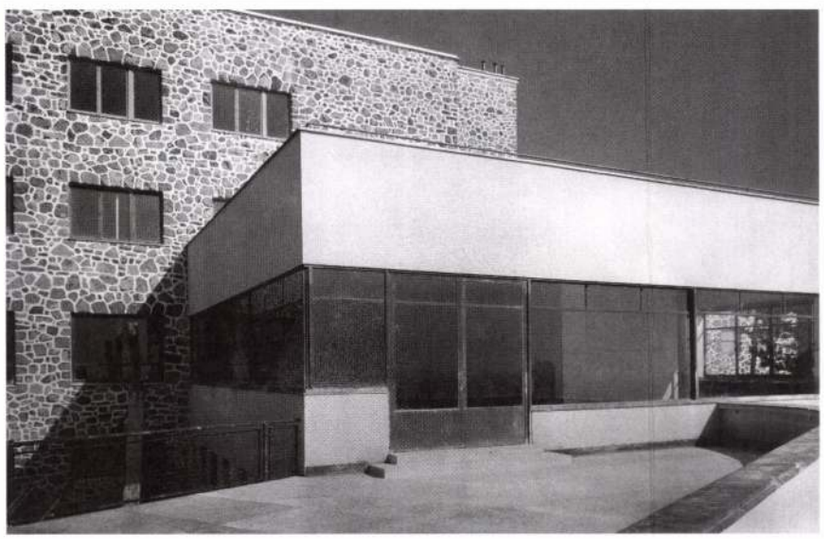

MECSEK ÜDÜLŐSZÁLLÓ (HOTEL KIKELET), PÉCS, 1935 NYIRI ISTVÁN, LAUBER LÁSZLÓ ÉS NENDTVICH ANDOR TERVEZŐTÁRSAKÉNT

Első komoly épülete Harkányban épült, az OTI számára (1932-34). A gyógyszálló formabontó, és egyben funkcionalista épületét számos későbbi gyógyászati pavilon előképének tekinthetjük. A pécsi mentőállomás épületét, a mohácsi kórház mellkasgyógyászati pavilonját és a Mecsek oldalában, 1938-ban épült villát – mely a legutolsó munkája volt – a KÖH Pécsi irodájának 2003-as javaslatára a közeljövőben műemlékké nyilvánítják. Az általa tervezett, és 1935-ben Mohácson felállított hősi emlékmű, részleteiben és nagyvonalúságában, alkotó intuíciójának méltó emléke.

Ha felnyitjuk a Magyar Építészeti Múzeum 1998-as Lapis Angularis gyűjteményét Nyiri Istvánnál (1902-1955), és belelapozunk a Prakfalvi Endre által írt élet-

rajzba, feltűnik, hogy Nyiri a harmincas évek elején egy ideig Wälder Gyula irodájában dolgozott. 1933-34-ben már a budapesti Párizsi utcában volt Lauber Lászlóval közös irodája. 1948 őszén Benkhard Ágost (1951-ben a MÉSZ újjáalakuló kongresszusának elnöke) a Posta Vezérigazgatóság Magasépítési Osztályára hívta. Ebből jött létre a későbbi Állami Mélyépítéstudományi Intézet és annak jogutódja, a Közlekedési Épülettervező Vállalat, majd Mélyépterv és Uvaterv. Nyiri István sok tervpályázaton sikerrel szerepelt. Megépült házai főleg középületek és lakóépületek, sokuk ma már műemlék. Az 1932-34 között készült budapesti Kékgolyó utca 10. számú bérháza, az 1933-ban tervezett Orbánhegyi út 18. számú lakóháza és az Iskola utca 4. számú villaépülete a magyar Bauhaus kiemelkedő példái. Középületei, mint a csepeli postaépület vagy az Engels téren épült autóbusz pályaudvar, Budapest építészetének védett emlékei. Mérnöki létesítmények sorából a legfontosabb a Tiszalöki Vízlépcső. Építészetének és művészetének jelentőségét már felfedezték a mai fiatal építészek, az általa képviselt nagyívű és bátor építészet visszhangra talált.

Lauber László (1902-1953) is – mint fenti pálya- és pályázó társai – külön kötetet érdemelne. 1926-ban végezte el a Műegyetemet. 1927 és 1931 között az ókori és az épülettervezési tanszéken működött. Háború előtti tevékenységének részeként illik felsorolni a csepeli református templomot, a Thököly úti főiskolát, a Pénzintézeti Központot és a Telefongyárat. Pályaművei közül a párizsi világkiállítás I. díját, a tabáni szálló I. díját, és a Hangya szálló I. díját. A háború után 1948-tól a MATI középülettervező osztályán dolgozott. Ekkor készítette az Agrártudományi Egyetem és a Honvédelmi Minisztérium épületének terveit. 1949-ben átkerült az Ipari Épülettervező Vállalathoz, és a szocialista realista stílus jegyében tervezte első ipari épületeit, így az Építőművész Kongresszussal kapcsolatban kiállításra került Gépgyári Igazgatósági épületet is. Az Iparterv 2-es és 4-es irodájában tervezte a sztálinvárosi igazgatósági épületet, a Mávag Kőbányai úti bejárati épület és a pestlőrinci Fonoda kultúrházának tervét. Szendrői Jenő, a MÉSZ Mesteriskolájának alapítója és mentora, fiatal építészként Lauber munkatársa volt. Egyik közös munkájuk, a budapesti Vas- és Fémipari Kutató Intézet összegzi a háború utáni modern építészet nehéz körülmények között is megtalálható lehetőségeit. A ma is kiemelkedőnek értékelt életmű mögött hallatlan erkölcsi és mérnöki fegyelem, következetes művészi hitvallás lakozott.

VÁRMEGYÉK ÉS VÁROSOK MENTŐÁLLOMÁSA, PÉCS, 1935

A LÁSZLÓ KÓRHÁZ TBC PAVILONJA, MOHÁCS, 1936

Amikor 1953-ban Tabéry Iván a ravatalnál tartott gyászbeszéde után elhelyezte sírján a MÉSZ koszorúját, a jelenlévők azt remélték, a magyar építőművészet ötven év múlva sem feledkezik meg Lauber Lászlóról. Szövetségünk évfordulókhoz rendelt önértékelése és tagjainak méltatása (mint az év végén megrendezett Ybl-díj történeti kiállítás) mellett több figyelmet érdemelne megemlékezni az építészet oly formátumú alakjairól, mint most Visy Zoltánról, Nyiri Istvánról és Lauber Lászlóról. Az alkotás a művészé, de az emlékezet fenntartása az utódok kötelessége.

G.G. Nyisszky MDK

Szovjet művészek kiállitása a Műcsarnokban

Renti művész is részt vesz.

/csend, éjjel/.

Esti Hirlap 152 sz. 1958. jul. 1 2 old.

M.D.K.

NYÍSZTOR Amália

1918-ban Nagybányán a Szabadiskola tagja

Réti: Nagybánya.....Bp.1954.333.l.

M. D. K

NYISZTOR Amália

1923-ban Nagybányán a Szabadiskola

hagja

Réti: Nagybánya ... 335. l

N.D.K.

NYÍSZTOR Amália festő

1913.-ban Nagybányán a Szabadiskolában dolgozott

Kötő: Nagybánya... Bp., 1954. 330 l

Nyisztor Amália, festő

Pásztortűz, 1923. IX. évf. I. r.

639. l.

Kultur-krónika

Nyisztor Lajos MDK

Fiufej

Mücsarnok 1937 Képzőm. Főisk. Kiáll.

Мудрость Запада

МПК

Пьеро,

Москвичок 1957 Серов. Работа. Кисть.

Nyisztor Lajos

IV. évés fest. szakos hallg.

Ferk pzomfolsk vk

1936/37.75.l

Nyisztor Lajos

Képrőm. főisk. kiáll. 1937

Finufej, olaj -

Tanár: Rudnay Gy.

Nyisztor Lajos

III. é.

fest. nak

Ferk'pzomfoisk'vk

1935-36. Ji. l.

Nagyméltóságú

Térfi Béla bárnak

nyug. minister, a gr. Károlyi-
féle hitbizomány zárgondnoka

Budapest.

IV. Egyetem u. 6.

A Műemlékek Orsz. Bizottsága a 91 § 926. zgn. sz. a. helt nagyberzsi irakából mély könnyeltel ellte tudomásul Nagyméltóságod ama nyilatkozatát, hogy a felszebrői altemplomon tervezett további kutató munkákat úgy erkölcsi, mint anyagi támogatásban fogja részesíteni. A támogatás alapjánál szolgáló tervezet, valamint az erek-

Nyisztor Lajos I.é.

Ferképzomfoiskèvk
1933-34. 43. l.

ségi intézet regionális és település-gazdaságtani tanszéke a Békés Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával, valamint a KSH megyei igazgatóságával együttműködve vitte végig a kiemelkedő jelentőségű tudományos vállalkozást.

A feldolgozás és a tanulmányok összegzése megkötötte, elkészült a tudományos vitaanyag

ta: a kutatás fő célja annak feltárása volt, hogy a határ két oldalán működő vállalkozások között vannak-e gazdasági kapcsolatok, és mi jellemzi azokat.

Gyulán, az Erkel művelődési házban november 29-én 10 órakor kezdődik a zárókonferencia, ahol minden résztvevő kézbe kapja a kutatás tanulmányát. A tudományos tapasz-

között a határmenti térség fejlesztésének finanszírozásáról; a területfejlesztési törvény első tapasztalatairól; a kereskedelmi kamarák együttműködéséről a határ mentén; a magyar–román üzleti kapcsolatok néhány tapasztalatáról, valamint a Békés megyei határmenti kutatás főbb eredményeiről.

(tóth)

Képek a kor adta eszközzel. (ö) A helybeli Nyisztor Jánosnak, lapunk kézbesítőjének festményeiből, számítógépes grafikáiból nyílt kiállítás tegnap délután Gyulán, a Tourinform Kisgalériában. Tárlatát, amely december 8-áig látható, az alkotó mutatta be az érdeklődőknek Jasik Adrián számítógépes zenéjének kíséretében FOTÓ: SUCH TAMÁS

kolám diszlexiásokkal is foglalkozik. Az olvasási zavar az iskolai munka és az információszerzés akadálya, ezért különösen fontos a kezelése. Komputeren otthon végezhető tréninggel, követve az utasításokat 4-5 hónap után a diákok osztályuk

elképzeléseim közt felnőtt kurzusok is szerepelnek. Régi tervem az euro-titkárnői iskola. Az érettségizett lányok itt idegen nyelvet, számítógépes szövegszerkesztést tanulhatnak, továbbá munkahelyi etikettet.

Csath Róza

...oros csoport

mezőkovácsházi fiatal tanszaknak, hiszen maguk mögé utasították Szeged, Székesfehérvár, Budapest és több nagyváros zeneiskolájának tanulóit. A verseny nagyságát jelzi a 600 induló, akik közül — mint az eredmény bizonyítja — kiemelkedtek Kulcsár Sándor zenetanár tanítványai.

H. M.

Kiállítás

Csorváson az Általános Művelődési Központ művelődési házának galériájában a napokban nyitották meg Korbely István festőművész kiállítását. Itt kaptak helyet a nyári képzőművészeti alkotótáborban készült munkák is. A tárlatot Ungvári Mihály festőművész és Groska Mihály tanár nyitotta meg a zeneiskolás növendékek közreműködésével. A kiállítás december 4-éig tekinthető meg.

(cs)

...az életével?

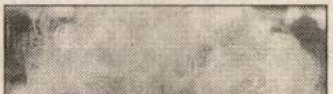

Egészségünk v...

1996. november 21—22-én egészségnevelési módszertani vásár volt Budapesten, az Ibisa Volga szállóban, amelyet a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet (NEVI) és a Pápai Páriz Egyesület szervezett.

A konferenciát megelőzően a rendező intézmények képviselői sajtótájékoztatót tartottak. Dr. Makra Péter, a NEVI tudományos igazgatója elmondta, hogy 1980-ban már volt módszertani vásár. Most szeretnék hagyománnyá tenni a rendezvényt, ezzel lehetőséget adni az egészségneveléssel foglalkozó szakembereknek a továbbképzésre, a tapasztalatcserére. Hangsúlyozta, hogy a NEVI az egészségmegőrzési programjaival elsősorban az óvodákat és az iskolákat szeretné megcélozni, mivel a gyerekek a legfogékonyabbak az újra, az életmódváltoztatásra.

Dr. Duba Jenő kardiológus ismertette a „Vigyázz, szívinfarktus, intézkedj azonnal!" ki-

hogy adjanak hírt magukról a Hazafias Népfront VI. kerületi Bizottsága címén: 1062 Budapest, Népköztársaság útja 94. Telefon: 127-686.

DR. GAZSI JÓZSEF
BUDAPEST

Majdnem 60 éve élek külföldön, ebből legalább egy fél évszázadot az USA-ban. Közben gyakran hosszabb-rövidebb időt töltöttem Magyarországon és a családi kapcsolatokon túlmenően is mindig igyekeztem időszerűen tájékozódni az óhazával kapcsolatban. Közel egy évtizede szélütötten az ágyat és a tolószéket nyomom és állandó olvasója vagyok hullámzó értékű lapjuknak.

A Kaliforniai Állami Egyetemnek vagyok emeritus professzora és könyveimen keresztül képviselve vagyok Amerika majdnem összes egyetemi és nagyobb közkönyvtárában. Változó értékű közleményeik közül a magyar sportot és művészetet érintők mellett az irodalmiak érdekelnek. Sajnos túlsúlyban vannak az álnagyságokat érintők. Jellemző „objektív és szakszerű" értelmezésükre, hogy Petőfi után legnagyobb írónkat és költőnket, Weöres Sándort a minap egy oldalt lezáró pár soros szöveggel parentálták el és egy keresztrejtvény közlésével mutatták be a diaszpóra magyarságának. Kívánok szerencsésebb válogatást.

CHANDOR FRANCIS
SAN FRANCISCO, USA

Az egyre érdekfeszítőbb és javuló híranyag mellett el ne sikkadjon évtizedünk talán legjelentősebb kultúreseménye: Faludy György költőnk „Test és lélek" című monumentális műfordításkötetének megjelenése! Hívják fel az illetékes magyar irodalmárokat, akár hivatalosak, akár nem, terjesszék e kötetet a Nobel Irodalmi Díjbizottság elé mielőbb! A költő életműve, melyet vázlatosan közöl két magyarázó fejezetében előszóként, hosszú költészeti tevékenysége – amely nemcsak a magyar kultúra, hanem az egyetemes emberiség szempontjából dicséretes, – bőven kvalifikálja ezen megtisztelő nagydíjra.

Talán az évszázad legszebb versét írta Faludy György: „A magyar nyelvhez", 1941-ben, számüzetésben... E vers 1961-ben Londonban jelent meg újra, s azóta is állandóan aktatáskámban hordom másolatát. Ha ismerik, és olvasták, tudják miért...

ALT SÁNDOR,
SANTA BARBARA, USA

A Francia–Magyar Baráti Társaság székházában Macskássy Kati filmrendező előadást tartott a magyarországi cigánygyermekek helyzetéről. A jól sikerült összejövetelről a helyi sajtó is beszámolt. Különösen nagy sikere volt a magyar ételeknek. Jó lenne, ha címünket is közölnék, mert kevesen tudnak létezésünkről: Association France–Hongrie Dauphiné, 2 bis rue Berthe de Boissieux, 38 000 Grenoble.

FRANCIA–MAGYAR BARÁTI
TÁRSASÁG
GRENOBLE

CINEMA ■

LA DERNIERE SEANCE DU FESTIVAL

LEVELEZŐTÁRSAT KERES

Nevem Nyisztor Miklós, festőművész vagyok, erdélyi menekült Gyergyószentmiklósról. A következő országokba leveleznék: Ausztria, Svájc, Amerika, Nyugat-Németország, Franciaország. Nagyon szeretnék ismeretségeket szerezni és néhány országba a későbbiek folyamán ellátogatni, ugyanis nem sok utazásban lehetett részem Romániában. Cím: 4028 Debrecen, Lafkovits u. 86/B III. 19.

Szívesen leveleznék külföldön élő magyarokkal, akik szeretik és értékelik a szövött falkárpitot, a gobelint. Aszódi Jánosné, 1222 Budapest, Kócsag u. 20.

38 éves fiatalember levelezés útján szeretne megismerkedni Svájcban élő jóindulatú, zenét, természetet és sportot kedvelő hölggyel. Magyar nyelven. Martzi Ferenc, 1062 Budapest, Népköztársaság útja 57.

Két 21 éves lány háztartási munkában és gyermeknevelésben segítene angol vagy francia nyelvterületen élő családoknak, cserében szállásért, ellátásért és minimális zsebpénzért – nyelvtanulás céljából. Cím: 1191 Budapest, Kisfaludy u. 32/b III/8. Munián Éva, Vadas Andrea.

47 éves független, esti iskolában felnőtteket oktató tanítónő vagyok. Olyan magyarokkal szeretném felvenni a kapcsolatot a világ bármelyik táján, akik kedvelik az utazást. A későbbiek folyamán nagyon szeretnék a jelentkezőkkel kialakítani egy cserelátogatási akciót. Solomon-Tóth Katalin, C. Robin Flat A, Thorn Lodge 4. Spencer Road Eastbourne Anglia.

Középkorúak vagyunk és két gyermekünk van. Szívesen leveleznénk idősebb, idegenbe szakadt házaspárral vagy levelezésre és társalgásra vágyó egyedülálló hazánkfiával, mély baráti kapcsolat szellemében. Horváth Csaba, 1073 Budapest, Dohány u. 69/11/10.

40 éves elvált asszisztensnő barátságot, levelezőpartnert, cserenyaralási lehetőségeket keres a világ bármely országában élő férfiakkal, családokkal magyar, esetleg olasz nyelven. Szabó Istvánné Seres Éva, 4026 Debrecen, Bethlen u. 42–44. X. 55.

Nevem Oláh Lászlóné (Márta), 41 éves elvált asszony vagyok, 155 cm magas, 55 kg, barna hajú, barna szemű. Európában, USA-ban, Kanadában, Svédországban, Ausztráliában élő független férfival szeretnék megismerkedni. Cím: 2013 Pomáz, Füleki u. 14.

Magyarország iránt érdeklődőkkel levelezne magyar orvos (40 éves). Csereüdültetés, nyelvgyakorlás (angol) is érdekel., Medicina jeligére, 1364 H–Budapest Pf: 132.

Francia nyelvtanulás céljából levelezne vagy csereüdültetéssel megismerkedne 15 éves középiskolás lány olyan francia nyelven beszélő gyermekkel vagy diáklánnyal, aki magyarul akar tanulni. Jánosik Orsolya, 1144 Budapest, Szlatina u. 8.

Fiatal értelmiségi házaspár, külön-külön vagy együtt, levelezőpartnereket keres, főleg angol nyelvterületről. Mindketten szeretünk utazni, sportolni, s még ezekben a kedvteléseinkben gyerek nem akadályoz. Király Ildikó, 4025 Debrecen, Erzsébet u. 18. VI. 27.

Reális remények

Az amerikai elnök Budapesten

Straub F. Brúnó, az Elnöki Tanács elnöke szerint az amerikai elnök látogatása Budapesten új fejezetet nyitott a kétoldalú kapcsolatokban. Ezt George Bush búcsúztatásán mondta a Ferihegyi repülőtéren, ahol az amerikai elnök láthatóan őszinte megindultsággal búcsúzott Magyarországtól és vendéglátóitól. Straub F. Brúnó azt is megerősítette, hogy a megújulás szándéka Magyarországon nem taktikai jellegű.

Az ország végig akar menni a gyökeres politikai és gazdasági reformok útján, amihez mozgósítja minden anyagi és szellemi erőforrását, de ehhez szüksége van a fejlett országok támogatására is. A magyar államfő ehhez az amerikai elnök személyes közbenjárását kérte. Válaszában George Bush arról a tapasztalatáról beszélt, hogy a magyar politikai vezetőknek van bátorságuk a történelmi változtatásokhoz. Párizsba indulva, az amerikai elnök a budapesti repülőtéren megállapította: Magyarországon is az alapvető értékek között tisztelik az emberi jogokat.

George Bush személyében július 11-én első ízben üdvözölt a magyar főváros amerikai államfőt. Ez az üdvözlés az elnök érkezését közvetlenül megelőző ítéletidő, s a hivatalos fogadási ünnepség idején is jócskán szemerkélő eső ellenére spontán módon szívélyes volt, sok ezren fogadták a vendéget az Országház előtt.

A tárgyalások s az újságírókkal való találkozás során visszatérő szó volt a geopolitika, s hogy ez ma mást jelent, mint egy-két emberöltővel ezelőtt. Németh Miklós miniszterelnök azt hangsúlyozta, hogy a két szövetségi rendszer fennállása nem lehet akadálya annak, hogy szorosabbá tegyük gazdasági együttműködésünket a nyugati integrációs rendszerekkel. Magyarország az 1992-es nyugat-európai integrációra azzal készül fel, hogy a Közös Piaccal kötött szerződését társult-tagi viszonnyá kívánja fejleszteni. Jelenleg mind Moszkva, mind Washington érdekelt a magyar reformpolitika sikerében, és ennek alapján bízik a magyar vezetés abban az erkölcsi-politikai támogatásban, valamint pénzügyi segítségben, amely csakis Nyugatról érkezhet.

Bush elnök a budapesti Marx Károly Közgazdasági Egyetemen, a magyar értelmiség ismert személyiségei és az érdeklődők által zsúfolásig megtöltött aulában nagy elismeréssel szólt a magyarországi politikai és gazdasági reformokról, hangsúlyozva, hogy ezekben az Egyesült Államok partner akar lenni. Közölte, hogy három területen szándékozik Magyarországnak segítséget adni: a gazdaság építésében, átalakításában, a kör-

Wyšitra

Zavadil, J.:

Velehrady Devín a Nitra. 110 l.

Pozsony, 1912

Lyont (2413)

ERSEMANN

ND ANTIQUAR.

s denkmäler Kommission f. Ungarn,

Budapest.

	Mark	Pf.	Mark	Pf.
durch Postpaket —				
~~und Auswahl.~~				
r der Prov.				
Bd. VI, 3	20.	—		
nkmale				
Lfg. 49/52	6.	40		
M.	26.	40		
5 %	1.	30		
M	25.	10		

Nyitra müvészete

Nitra, dejiny a umenie nitrianskeho zámku. Nagyszombat (Trnava) 1933.

Gent (1670)

emléki Bizottság

Budapest

, a soproni szent Benedek.
és annak főoltárát f. évi
nagtekintettem. Ez alkalommal
arról, miszerint neveretl
ét éppen oltára képeri. Ez
véni érzékkel arra a helyre
lyen áll helyét igen jól.

Nyitra

Bende Imre

nyitrai püspök képének
elfoglalása emlékére
Vértes József által
készített emlékalbum.

Petrik 1886-1900

Nyitra

Wagner J.

Adalékok a nyitrai
székeskáptalan tör-
ténetéhez

Petrik 1886–1900

Nyitra

Biringer F

A nyitramegyei Közkor-
ház emlékkönyve

Petrik 1886–1900

Nyitra

Horvát I

Adatok Nyitra városhoz
és város monografiájá-
hoz

Petrik 1886–1900

Nyitra

Horvát S.

O. kmanytár a piaristák nyitrai kollégiumának történetéhez

Petrik 1886–1900

Nyitra

Biringer F.

Nyitra vármegye közlekedési viszonyainak leírása.

Petrik 1886–1900

Nyitra

Biringer F.

Nyitrai vármegyei közkor-
ház elmekórosztálya-
nak leírása.

Petrik 1886–1900

Nyitra, püspöki vár
MAGYAR MŰVÉSZET
1933. 342. l.

NYITRA, A PÜSPÖKI VÁR BELSŐ KAPUJA. 1582—87 között

főképpen célszerűségi szempontok határoznak meg. Ezek az elvek és hagyományok most sem gyengülnek és éppen ezek magyarázzák meg az alaprajzi elrendezés és homlokzati felépítés szempontjait is. Felvidéki váraink nagyrésze szabálytalan elrendezésű, követi a talaj, a hegy alakulatait és a célszerűség parancsait (Árva, Trencsén). Csak a völgyekben elhelyezett várkastélyok épülhetnek művészi alaprajzokon, rendesen a négy sarokbástyás rendszer szerint. Erdélyben és Dunántúlon az olaszos, négyszögletes bástyák kedveltek, a Felvidéken ellenben nem olyan elterjedtek, viszont gyakoriak a kerek sarokbástyák (Nagy-Bittse, Nagyugróc stb.), részben középkori hagyományok, részben újabb német hatás alatt. Jellemző, hogy legtöbbször nincs mind a négy bástya szabályosan és szimmetrikusan kiépítve, hanem megelégednek a két homlokzati bástyával (Frics). Sőt előfordulnak sarokbástya nélküli, tömbalakú várak is (Zólyom, Bethlenfalva). Védettebb helyeken, a békésebb korszak bekövetkeztével már feltűnnek nyitott, arkádos homlokzatú kastélyok is.

ken és Erdélyben egyaránt, de tévedés lenne ebből azt következtetni, hogy ez mind a szepes-sárosi pártázatos stílus kisugárzása. A pártázatok igen különfélék. Tekintsük át először a szepes-sárosi pártázattól független formákat. Van olyan, mely a félköríves és villaalakú fokokból van összetéve (Zólyom, Trencsén). Ennek változata, midőn a villaalakú fokok nem merőlegesek, hanem szarv módjára kihajlanak (nyitrai, moraváni, bossányi várak, dérföldi városkapu, sopronnyéki templom, prázsmári parasztházak). Máskor félköríves fokok egyszerű felsorakoztatásából áll a pártázat (Jókő, Bolondóc, Beckó, Trencsén, Pozsony, Nagyszombat, Besztercebánya, Sóvár, Kőhalom, Törcsvár). A villás-félköríves és a tisztán félköríves pártázat még felső-olasz eredetű. Az udvar lombard építészei terjesztették el az osztrák tartományokban (pl. Neugebäude Bécs mellett) és nálunk is. A félköríves típus különösen kedvelt volt Ausztriában, úgyhogy valószínű, hogy magyarországi elterjedésében az osztrák-német hatás is nagy mértékben közreműködött. A

Nyitra vára

megszállt.

Dienes Adorján

Regelő vonok

Rozsonyó, 1940.

526. l.

Nyitra-vára

Dőrre Tivadar rajza

Repr.

Om V. 253 l.

GYŐR

Székesegyház

Képe VV 1863, 249 l,
300 l.

Nyitra vár és város

Dvalszky János

Nyitra vár és város
történelmi vázlata.

Nyitra 1875.

n t é s

almi Bizottság városmányos csoportjá-
i működéséről.

Nyitra vár – és vár

Dualszky János Nyitra vár – és város történelmi vázlata. Nyitra 1875.

Kárdás J.

Belső-Szolnok-Doboka-megye története.

1848-49.

Nyitrai belső

vár kapu

Dőre Tivadar rajza

Repr.

Om V. 287. l

BUDAPEST

III.

Császárfürdő (és Császármalom)

A budai császármalom és Lukács-fürdő
VV 1864, 742 l.

Nyitrai székesegyház

Csippek Sándor és Rea
nyitrai székesegyházról
Magyar Sion 1864

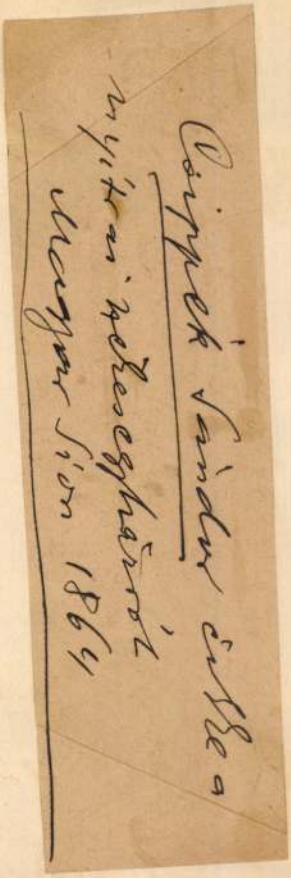

Hampel József

Az antik szobrászat

története.

Nyitra 1664-ik.

ostroma

kepe repr.

Szilágyi: Magy. nemzet

tört. VII. 195. l.

Nyitra vára

Pais: Magyar Anonymus 1. 63. l. 64. l.

Nyitra városa
u. o. 66. l.

Commiphora erythraea
bisgabol-mirrha-fa

Nyitravára.

a XVII. században

készült rajz.

Rákóczi emlékkönyv.
I. 153. l.

Zár, bomból II. 207.

Nyitra vára

Komáromy András dr

A nyitrai árulás
1621-ben.
Hadtört. Közl

1894. 599. l.

Nyitrai vikeseggyház

sodronyzománcos
kelyhe
XVI. n.

repr.

Mihalik, Alessandro:

Il calice ungherese
della cattedrale di
Monza. Corvina
1929. 103. l.

Nyitra vára

Luk Podm
II. k 705. l.

1

Nyitrai nékesegyházi

oltárok

1467, 1480—1483
1472

lárd

Luk Podm

I.K. 702 l.

alakban valóságos kis korképet ad. (Fővá-
Képtár.) Barna háttérből előtűnő, pirospozs-
csupaszarcú, középkorú férfi mellképe, fekete
an, jobbkezében újságot tart. Kabátja alatt
mellényt és széles fekete nyakkendőtvisel.
hér gallér és mellény kiemeli a sötéttónusú
öl a férfi arcát. A homlokrahúzott kalap alól
ekintő arcról a tapasztalt ember jóságos meg-
és bölcsesége sugárzik.
Utolsó éveiben lényegesen kisebb méretben lemá-
első mesterének, Leopold Kupelwiesernak a
fvárosi templomban levő, óriási méretű oltár-
. A kép tárgya Szent József megdicsőülése.
ámulatos türelemmel készült másolat színeiben
gebb ugyan az eredetinél, sokkal több festőiséget
élyebb érzést azonban Weber sem tudott bele-
. A vallásos festészet nem felelt meg művészi
mainak. Kupelwieser oltárképének másolata in-
csak érdekes emléke munkásságának.
bben az időben készült egyik legbensőségesebb
ása, „Indulás előtt" c. genreképe. (Iglauer
n tulajdona.) Falusi ház udvarát mutatja be,
ival, lóval, játszadozó gyermekekkel. Jelenet a
i életből. Őszinte szeretettel ábrázolja alakjait. A
sorsa mindig érdekelte. Genreképein a legegysze-

Nyitrai székesegyház

oltárai

a XVI. században

Luk Podm

III. k 675. 1.

IV. k. 8. l.

s Fogyasztási Szövetkezet.

ányi Gyula ur

énztárunknál

számlájára 60 kor. fillért

K fillért

2

hó -n.

Szeged Délvidéki Általános
Fogyasztási Szövetkezet.

Nyitrai székesegyház

és várkapu

Fenyőkép után

repr. -

Kiss Bihlkath Magy

233. l.

Gotikus kelyhe

repr.

u. o. 234. l.

(vencz) Forgách Ferenc kelyhe

(gömbm) Fejérkövy István kelyhe

repr. u. o. 274. l.

(barok) Áldoztató kehely

repr. u. o. 275.

K.

Eiró pa Film. és Lapter

jertő's Rothemere it 12 III 2

Budapest

Nyitrai nékeregyház

Pereinyi Ferenc nagy-
váradi püspök pász-
torbotja 1526.
Repr.

Kiss Ziklkath Magy

276. l.

Tek.

papirkeresk. papiernictvo
NAGYSURÁNY

Europa
Lapterjesztő R. T.
Budapest V
Rothermere - u - 12. III. 2

Nyitrai Nélesegyház

gótikus kelyhe

Repr.

Kisszikl kath. Magy.

187. l.

Nyitrai romanikori
emlékek
l'GerMRE 833.1.

MIT A NOSTRUM-R

JÓ TANÁCSOK ÉS MAGYARÁZAT ARRÓL, HOG
BERENDEZÉS: ELMARADOTTSÁG, BOSSZÚSÁ
A JÓ RÁD

KIADJA:

NOSTRUM

BEHOZATALI
ÉS KERESKEDELMI RT

BUDAPEST IV, MOLNÁR UCCA 21
TELEFONSZÁM: AUTOMATA 840-83
SÜRGÖNYCIM: ALADDIN BUDAPEST

BEMUTATÓ
HELYISÉG:

NOSTRUM

MŰSZAKI ÁRUHÁZ

BUDAPEST VII, RÁKÓCZI ÚT 32. SZ. (RÓKUS

Tervezte Horváth Fe

Nyitra vár

Nyitra: vm

l,

Hladová, Karl

1914: 578. l.

1904. X. 28.

Keszthely.

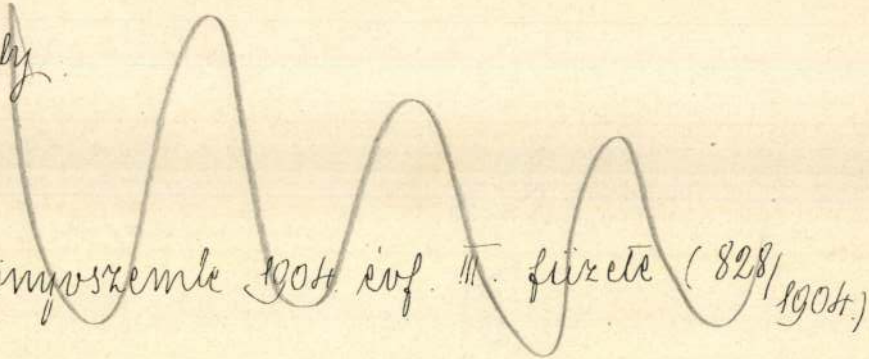

Központszemle 1904. évf. III. füzete (828/1904.)

Nyitrai Eggyesrendi
templom
kepe repr.
Kiss Szikl kath Magy
311. l.

Nyitrai Mária zobor
barok

Kéje repr

Kiss Tzihl kath. Magy
376. l.

Nyitrai paulai
szent Vincéről neve-
zett szerzetesnők
temploma
Szépé repr.
Kiss Szikl. Kath. Magy
522-1.

Nyitrai szeresegyház

Fehérkövi István
püspök (+ 1588) sír-
emlére
Reneszánsz
Repr.
Magyar Művelődéstört
III. 550. l.

elo a technikai haladast. Az orokos kardcsortetes pedig vegkeppen

(vagy nem is kapott) elégtételt a megsértett magyarság, sokan voltak, akik nem fogytak ki a gyanakvásból olyanok is, akik keveselték a jóvátételt. Ezek közé tartozott Roskovitz, a koszoru-forradalom fiatal nagyapja is. Heteken át ilyen kérdésekkel szitotta a Szegedi Napló vasárnapi mellékletében, a Babszem Jankóban a közelkeseredést: elhelyezték-e már Dominik századost? Nyugdijba küldték-e már Csalányi Géza vezérőrnagyot? Hát nem. Hol van hát az elégtétel?

A cigány-tanyán is mindig erről kesergett. Nem cigányok tanyáztak itt, hanem ujságirók és elég kényelmesen, mert Tisza Lajostól örökölték, aki kir. biztos korában, itt a Sugár-kávéház kényelmes szeparéjában iszogatta vezérkarával a feketekávét.

— A képünkre másznak, meglássátok, ha eltürjük a hetvenkedéseiket.

A közös tisztekre célozgatott, bár azok nem is hetvenkedtek. De hogy nem hetvenkedtek, arról nem lehetett őt meggyőzni. És Don Dugóval, akit inkább tartott magával egyenrangunak, mint Ujlaki Antalt, vagy Farkas Antalt, vagy pláne Móra Ferencet, aki nem hogy letagadta volna plebejusi származását, de még el is dicsekedett vele, abban állapodtak meg, hogy az egész tisztikart provokálni kell.

Nyitrai vár

Kapuja

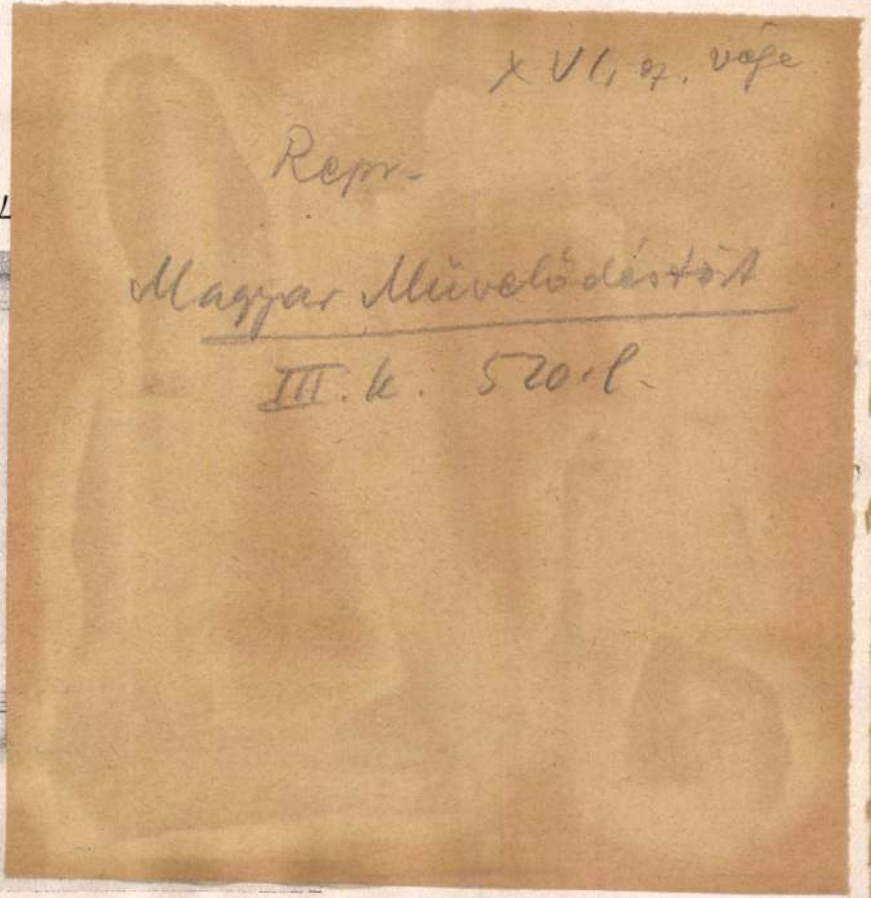

XVI, 97. vége

Repr.

Magyar Művelődéstört

III. k. 520. l.

395.

480.

Nyitra vára

Anonymus szerint már
a magyarok bejövetele-
kor állott

Bárczay 580.

~~Kereskedelemügyi minisztérium~~ III. 238.

Nyitrai vár

Takfelvvárak

75. l.

,kiváló ötvösmüvésznő egy, a kassai
ely tervét készitette el. A kelyhet a
sébet, továbbá a Patrona Hungariae zo-

eledő évfordulojára, ugy nemzeti, mint
~~volna~~ lenne, ha a kehely mielöbb elké-
zbam elhelyezve Kassa visszatérésének
né.
igyelmét azért azzal a kéréssel hivom
assa város , mint a székesegyház kegy-
alosuláshoz segiteni szivesked jék.
szteletem nyilvánitását.

Nyitrai püspöki

templom

Forum 1934. 184. l.

LIUS

Kath. napt.
Jéz. sz. v. ☾
Sarl. B. A.
M. sz. pápa
Ulrik
Z. Antal
Izaiás
Ciril és M.
Erzsébet ♀
Veronika
Amália
I. Pius p.
Gualb. Ján.
Anaklét
Bonavent.
Henrik ☽
Kárm. B. A.
Elek
Kamill
P. Vince
Jeromos
Praxedes
M. Magd.
Apollinár ♉
B. Kinga
Jakab
Anna
Pantaleon
Ince p.
Márta
Judit ☾
Loy. Ign.

AUGUSZT.

Napok	Kath. napt.
1 Vasár.	V. Péter
2 Hétfő	L. Alfonz
3 Kedd	István
4 Szerda	Domonkos
5 Csüt.	Hav. B. A.
6 Pént.	Ur szinv. ♉
7 Szomb	Kajetán
8 Vasár.	Cirjék
9 Hétfő	V. János
10 Kedd	Lőrinc
11 Szerda	Zsuzsanna
12 Csüt.	Klára
13 Pént.	Ipoly, Kasz.
14 Szomb	Őzséb ☽
15 Vasár.	Nagy B. A.
16 Hétfő	Joakim
17 Kedd	Jácint
18 Szerda	Ilona
19 Csüt.	Lajos
20 Pént.	Sz. István
21 Szomb	Franciska
22 Vasár.	Timót ♉
23 Hétfő	B. Fülöp
24 Kedd	Bertalan
25 Szerda	Lajos k.
26 Csüt.	Zefirin
27 Pént.	K. József
28 Szomb	Ágoston
29 Vasár.	K. János ☾
30 Hétfő	L. Róza
31 Kedd	Rajmund

11	Szomb	Protáz
12	Vasár.	Mária n. ☽
13	Hétfő	Notburga
14	Kedd	Sz. † felm.
15	Szerda	Fájd. Szűz
16	Csüt.	Kornél
17	Pént.	Ferenc
18	Szomb	K. József
19	Vasár.	Január
20	Hétfő	Euszták ♉
21	Kedd	Máté
22	Szerda	Móric
23	Csüt.	Tekla
24	Pént.	Fog. Mária
25	Szomb	Gellért
26	Vasár.	Cipr., Juszt.
27	Hétfő	Kozma ☾
28	Kedd	Vencel
29	Szerda	Mihály főa.
30	Csüt.	Jeromos

IZRAELITA

Purim február 25.
Susan Purim febr
Passzah 1. napja
Passzah 2. napja
Passzah 7. napja
Passzah 8. napja
Sabuoth 1. napja
Sabuoth 2. napja
Jeruzsálem puszt.
5698. Ujév 1. nap
Újév 2. napja sze
Jom Kippur szept
Szukkoth 1. napja
Szukkoth 2. napja
Semini azereth sz
Szimkath thorah s

Nyitrai székesegyház

Renaissance stilü
Forgách-kehely
képe repr

Genth Verecke
V. 126. l.

Nyitrai vékesegyház

A nyitrai vékesegyház
műkincseiből önreállított
képek jegyzéke.

MOB könyvtár
552. n.

Nyitrai székeskáptalan

aranyozott ezüst pásztorbotja. XVI. sz.

Leírás, repr.

Pulszky:

I. 89, 90 l.

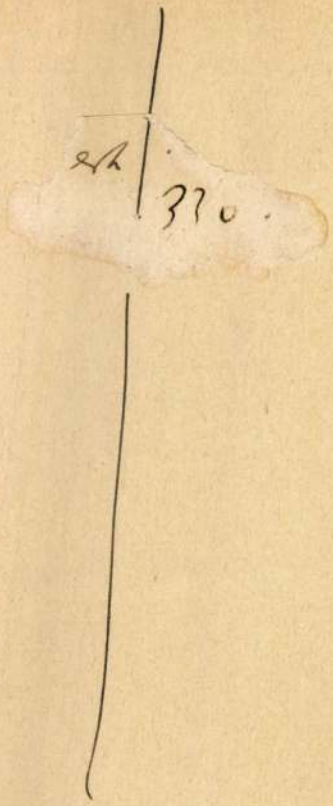

Nyitrai vékereszkáz

sodronyzománios

kelyhe

leírva, repr.

Pul Rad

I. 23. 24. l.

Balló Ede, stb. marad,
ahogyan az 50. old. van.

Nyitrai református

gótikus kelyhe

XV sz.

leírva, rajz.

Paul Rad

II - 113, 114. l.

czei szobrász.

:zázadból.

néz. Hegyes sapkát és fülét is
:a és szakálla nincs. Alsó köntöse
›mbját pedig begombolta.

ssága 53·5 cm. — Lelt. sz. 1233.
A. Glisentitől 1200 lirán, vagyis
:ott 1895 augusztus 31-én (246–
e lásd az 54347–895 és az 1895
ı. előadmányi ivet. — Az elszámo-
mber 28-iki 4561 (635–900) és
3 eln. sz. leirat (464–901).

ajstr. 14. l. — Verzeichniss Nº 19.

-25

Nyitrai szekesegyház

Kehely, szinarany ból
zomaniccal és drágakö-
vekkel, olasz mester
munkl XVII. sz. Forgách
Ferenc püspök cimerével

Leirva, repr.

Pul Rad

II. 73, 74 l.

Őskori cserépdarabok VII. 192

Nyitrai székesegyház
evangelisterium

Leirva repr.

Pul Rad
II. 41, 42. l.

Nyitrai székesegyház
sodronyzomancos kelyhe.

Leirva repr.

u. o. 43, 44. l.

< Nyitrai Madonna >

Gerevich Tibor dr.:

A < > (Hat ábrával.) Arch. Ert. 1912.

6-19. l.

kben a történelmi órákban. Fegyvertársam a le=
iklós, aki félországot hódított meg a nemzeti nép=
yvertársam minden jóérzésű ember, aki rendet,
t és kalandmentes külpolitikát akar.
mhez, jóakaróimhoz. Szeretettel hivom őket, csat=
z. Én becsületes iparkodással szolgáltam minden
iájáért, küzdöttem a panamák ellen és segitettem
em tehát a főváros közönségétől, hogy segitsen

me és bizalom fűz hozzám: **ne irjon alá senki=
n nem jönnek olyan ajánlási ivvel, melyen
erepel.**
a sorsdöntő választások előestéjén

Payr Hugó.

Nyitrai ötvös

hitelesítő jegy

repr

Arch. Ert. 1911.

49. l.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szálltam szemb
mely a mai veszedelmes külpolitikai he
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a képv
pártjából.

Az ország sorsáért való mélységes
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább kü
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a gazd

Én tehát felveszem a harcot, am
ki az országot a mai szörnyű helyzetéből

kibontom a legitimizm

„Istenért, Ki

Nyitrai székesegyház

Dr Éber László:

Régi olasz vézmetszet a nyitrai székesegyházban. (Képes mellékletted.)

Arch. Ért.
1911. 385–392. l.

gitimizmus lánglelkű apostola: Griger M
királyság megváltó eszméjének. És feg
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivei
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszn
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Nyitrai nékesegyház

l.

Velics 1894

68. l.

Dr Csippék Sándor

cikke: Magyar Sion

1864.

Dualszky János: Nyitra

vár-és város történelmi

vázlata. Nyitra, 1875.

7019

diszes keretű tojásdad medaillonban. Rövid
lt álla körül szakált hord. Nyakkendője csokor-
vágva, órájának láncza rövid s szétálló kabát-
a kép alatt:

BLOCH) MÓRICZ"

nek 18.3: 13.8 Gm.

9.

életrajzai. Pest, Hedrenast Gusztáv 1858. IV. Fü-

294/95

Nyitrai székesegyház

Középkori épület,
barokk átalakítása
Telegdy János püspök
idejéből (1622–44) való.
Pernegger János vörös-
márvány oltára 1662-
ből a déli kápolnában

Divald Magyarország
217–l.

Nyitrai Máriahegyi

rk. templom

neoromán

képe repr.

Kiss Szikelkath Magy

772. l.

Nyitrai Immaculata
nobor

kepe repr.

Kisskiklkath Magy

777.l.

Nyitrai Ferencz

Templom és Eslostor

Kepé repr.

Kiosztikl kath Magy

1082. l.

Nyitra vára

kéje repr.

Márki Sándor dr

II. Rákóczi Ferenc.
I. k. 1676 – 1707.
Bp. 1907. 533. l.

FELVETTE	LEMEZSZÁM

Nyitra vára

a XVII. század

elején.

repr.

Fraknói Vilmos

Pázmány Péter.

1570 – 1637.

Bp. 1886. 38. l.

A

Revue d'Histoire Comparée Szerkeszlősége

szivesen lálja

Dercsényi Dezső urat

f. évi febr. hó 6-n 5 órakor

teára

V. K. VIII., Esterházy-utca 26

Telefon: 136—999

Nyitra vára

(Nitra)

Nyitra vm.

Szamos képpel és alaprajzzal.

Janota II

209 – 228. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZ

EGYÉB ADAT

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

~~XIIX~~ Nyitrai székesegyház

Czobor – Balay II K.
44 tábla

4. Aranykehely gyöngyökkel és drágakövekkel a XVI. századból. A nyitrai székesegyház kincstárának tulajdona.

Nyitrai székesegyház

357. ábra. Forgách Ferencz püspök aranykelyhe. XVI. sz. A nyitrai székesegyház kincstárából.

Czobor-Szalay
II. 309. l

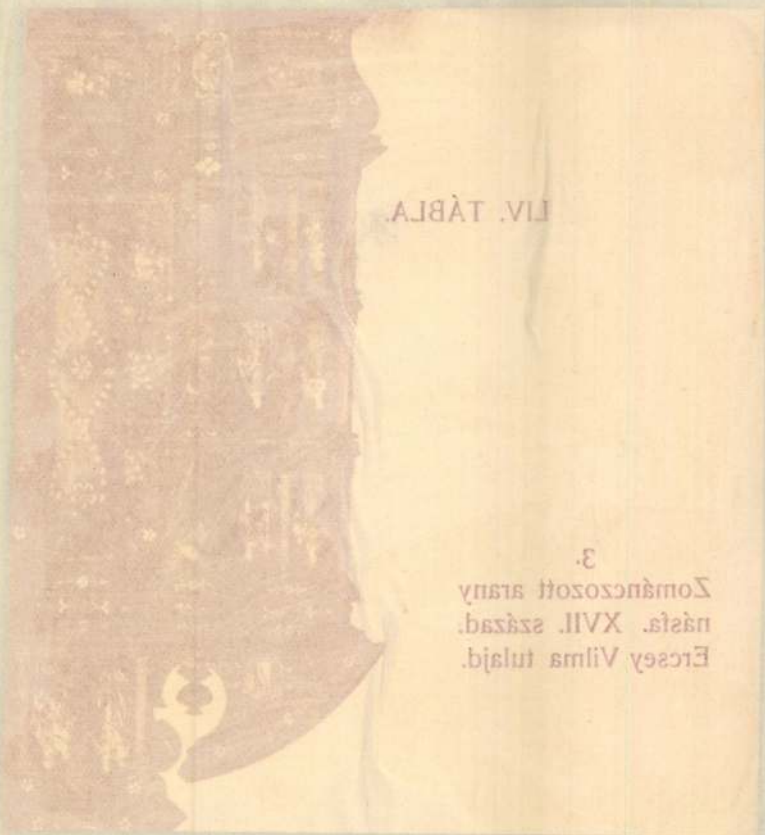

Nyitrai sodronyzománc-
cos kehely
Wenczel Ferenc tulajdo-
na volt.

Arch. Ért. 1887
107. l. képpel -
III ~~##~~. l. "
128. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nyitrai székesegyház

Arany Ekely sodrony-
zománc díszítéssel.

l. Arch. Ért. 1887

127. l.

Nyitrai vékesegyház

Nyitrai evangelisterium

XVI. sz.

Kéje repr.

sodronyzománcos díszi-

tésekkel

Arch. Ert. 1887

115. l.

127. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nyitrai székesegyház

Éber László: Szelepcsényi
György oltára a nyitrai
székesegyházban.
Arch. Ért
1918–1919. 57 — 64. l.
Egy képes
táblával.

SZEMLE
ÉS ÉPÍTÉSZEGYLET

ÉPÍT

A MAGYAR MÉRNÖ
NEGYEDÉ

1941. I. kötet

FŐSZ
FEŸE

SZE
PADÁNYI

ÖSSZE
TÓTH KA

TAR

Nyitrai székesegyház

Dóre Tivadar rajza

Repr.

Om V. 287. l.

BUDAPEST

III.

Margitszigeti apácakolostor

A Margit-sziget. W 1869,
356 l. után melléklet
(képe 356 l után)

Nyitrai vár

Nitra. Dejiny a umenie nitrianskeho zámku. Na pamiatku päťstročia Pribinu. (Nyitra. A nyitrai vár története és művészete Pribina uralkodásának emlékére.) Trnava, 1933. 8r 159, VIII. l, 59 tábla.

Ismertetői:

Függedi Erich: Századok 1937. 116, 117. l.

A nyitrai vár középkori építészetéről

Mencl is e műben.

28/1941.

Rövid uton történt felszólit

Bizottságának az erdélyi müemlékv

tési javaslatát az alábbiakban ti

I. Beszerzési költségekre ..

Elhelyezési költségekre .

E két tétel beállitását az e
kapcsolatosan növekedő költségek

II. Kiküldetésekre .....

A Müemlékek Országos Bizotts
koztatva arról, hogy az erdélyi m
lenleg milyen karban vannak s hog
milyen károk érték azokat. Erről
szemlék alapján lehet biztos tudo
séges, hogy a költségvetésbe e ci
tassék.

III. Müemlékvédelmi célokra

Az összeg a következő tétele

1. Az aranyosmedgyesi várk
gősebb lebontásokra, a megmaradó
és ideiglenes lefedésére .....

Dualszky János: Nyitra vár és város tör-
ténelmi vázlata.*

16°, 1K, 63L, Nyitra, 1875.

Nyitra vár és város

A NYITRAI KÁPTALAN EVANGÉLIUMÁNAK FEDŐLAPJA. 1380 körül
Esztergom, Főszékesegyházi kincstár

Dercsényi: Nagy Lajos kora

Nyitrai káptalani
evangelium

finomsága, Mária tipusa, a kis Jézus alkata, a kezek formája, az egész ábrázolásból visszatükröződő naiv és mégis raffinált báj közelebbi rokonságban áll a nagy firenzei mesterrel, mint talán bármely metszet, melyet összefüggésbe hoztak vele.

A mi metszetünk keletkezését olyanformán képzeljük, hogy az ábrázolás fő tárgyára, a Madonnára nézve Botticelli gondos kivitelű, nyilván akvarell-modorban árnyékolt rajza állott a metsző rendelkezésére, míg a háttér, nevezetesen a két angyal, más minta után készült, a pazar ornamentika pedig magának az ötvös-metszőnek hozzátétele.[1] A XV. századbeli olasz rézmetszetek kronologiája még elég gyönge lábon áll; a mi példányunk keletkezésének korát, az erősen fejlett technika alapján a század utolsó negyedének vége felé, az 1490. év tájékára tehetjük.

A nyitrai rézlemez a régi olasz grafika történetének legbecsesebb emlékei közé tartozik, sőt a maga nemében majdnem páratlan. A sokszorosításra szánt régi metszett rézlemezekből igen-igen kevés maradt csak reánk. Weixlgärtner idézett munkájának függelékében fölsorolja az európai nagy múzeumokban őrzött idevágó anyagot. A XV. századbeli olasz grafika nincs képviselve, csak a British Museumban van egy Robetta-féle rézlemez, egyik oldalán a három királyok imádásának, a másikon a szerelem hatalmának ábrázolásával.[2] De a firenzei Robetta már a XVI. századba megy át és a hivatásos reprodukáló művészek sorát nyitja meg,[3] nem jó rajzoló és technikája is, Schongauer és Dürer hatása alatt, idegen elemekkel van telítve. Így tehát a nyitrai rézmetszet, mely nagy méretével és szépségével is a legelső helyek egyikét foglalja el, a korai olasz grafika ismeretének fontos, igen becses forrása. Ábrázolásából a legszeretetreméltóbb firenzei mester derült szelleme sugárzik felénk, technikai megmunkáltsága a quattrocento díszes finomságát árulja el, mai állapota pedig, a hogy aranyozva, ezüstözve és keretbe foglalva önálló kép gyanánt szolgál, a firenzei ötvösség és grafika legszorosabb kapcsolata mellett tesz tanúságot.

Éber László.

[1] A *Planéta* metszetsorozat *Mercurius* képe érdekesen illusztrálja, hogy Firenzében a rézmetszést az ötvösműhelyekben űzték. A képen ábrázolt mindenféle tudomány és művészet sorában ötvösműhelyt is látunk és benne rézmetsző is dolgozik. V. ö. *Colvin*, Picture-chronicle, 16. l.

[2] *Hind—Colvin*, id. m. 197. l.

[3] V. ö. *Kristeller*, id. m. 176. l.

A nyitrai rézmetszet hovatartozósága nem lehet kétséges. Technikája a finom modor képviselői közé utalja és megvannak benne azok a részletek is, a melyek ötvös ízlését, díszítési módját árulják el. Stílus dolgában legközelebb áll hozzá a híres próféta- és Szibilla-sorozat némelyik lapja, de sem ezekben, sem egyéb egykorú firenzei metszetekben nem találjuk meg a grafikai eszközöknek azt a gazdagságát, a mely a mi példányunkon különösen Mária ruhájának ábrázolását kitűnteti.

A XV. századbeli firenzei rézmetszés történetében különösen két név szerepel Vasari ideje óta. Ő tette meg Maso Finiguerrát, a niellista-ötvöst a rézmetszés föltalálójává. Ma már a legenda köde eloszlott, a Finiguerrának tulajdonított híres niellós csóktábláról kiderült, hogy nem az ő műve és Sidney Colvin kutatásai után is, a ki különösen a Ruskin révén a British Múzeumba került nagy krónikás rajzsorozatot vele hozta a legszorosabb összefüggésbe — Colvin szerint csak ő vagy az ördög lehetett a rajzok mestere — Finiguerra, ámbár létezését egykorú írott adatok is tanusítják, reánk nézve alig kézzelfogható alak és nem ismerünk egyetlen metszetet sem, melyet neki tulajdoníthatnánk. A másik mester, Baccio Baldini is szinte gyűjtő névnek tűnik föl, a mely alatt a kor finom modorú metszeteinek legjavát összefoglalták. Ez a Baldini, a kiről az egykorú források mitsem tudnak, Vasari szerint Botticelli rajzai nyomán készítette metszeteit, mert maga gyönge rajzoló volt.

A quattrocento utolsó harmadából származó rézmetszetek nagy része valóban Botticelli hatására, sőt olykor egyenesen arra vall, hogy az illető metszetek a nagy mester rajzai után készültek. Az 1481. évi Dante-illusztráczió-sorozat, a próféta- és Szibilla-sorozat némely lapja, továbbá a British Museumban őrzött nagy Bacchus- és Ariadne-metszet, különösen azonban a Mária mennybemenetelét és a Szt. Mihály és Ilona társaságában trónoló Madonnát ábrázoló két nagy metszet szoros összefüggésben van az ő stílusával. A két utóbbi az ú. n. széles modor technikai eljárását mutatja és azért nem kell szószerint vennünk Kristeller osztályozását. A metszők azonban ezekben a botticcelleszk metszetekben is sok szabadságot engedhettek meg maguknak az eredeti rajzokkal szemben és azokat modern értelemben vett hű reprodukcziónak egyáltalán nem tekinthetjük. Tudjuk, hogy a szó szoros értelmében vett sokszorosító művészet csak a XVI. században keletkezik Olaszországban és így érthető, hogy a fönnmaradt metszetek egyikét sem vezethetjük egyenesen vissza Botticelli valamely ismeretes művére.

Botticelli közvetlen befolyását ismerjük föl a nyitrai metszeten is, a nélkül azonban, hogy a mester számos Madonnaképe közül egyet is megjelölhetnénk, a melynek a metszet teljesen megfelel. A rajz

a melyeknek nincsenek lenyomataik.[1] A nagyon változatos ilynemű emlékek egyik kategoriájába tartoznak azok a lemezek, a melyek nyilván nyomtatás czéljára szolgáltak, de megőrizték őket és vagy anyaguk vagy utólagos aranyozásuk által tűnnek ki. Ebbe a csoportba sorolható a nyitrai Madonna is. Sokszorosítás, lenyomatok előállítása czéljából készülhetett és csak utólag avatta az aranyozás, ezüstözés önmagában is becses képpé.

XV. századbeli firenzei metszetek aránylag igen csekély számban, többnyire csak egyes példányokban maradtak fönn. Ezek között a nyitrai lemez levonata nem található meg, annak helyét azonban a fönnmaradt emlékek sorában megközelítő pontossággal meghatározhatjuk. Kolloff óta[2] a XV. századbeli firenzei rézmetszés termékeiben általában két főirányt különböztetnek meg: a finom és a széles modort. Az első sűrű vonalkeresztezések révén a levonatokon erősebb folthatást, lágyabb mintázást ér el; a nyomatok összhatása sötétebb és már a nyomás mechanikai eljárása után is a lapok megjelenése oly festői, hogy dekorativ czélra a kifestés, illuminálás bízvást el is maradhat, míg a széles modorú metszetek árnyékolása párhuzamos vonalakkal történik, úgy hogy végeredményben az első csoporthoz tartozóknál jóval világosabbak, inkább tollrajzokra emlékeztetnek és a hatás kiegészítése kedvéért a kifestésre is reászorulnak. E két csoport művészeti jellegének közelebbi meghatározását is megkisérlették. Colvin[3] a finom modort lényegében az ötvösséggel hozza összefüggésbe, míg a széles modor inkább a festő vagy rajzoló eljárásának felel meg. Kristeller[4] amazt Botticelli, ezt Antonio Pollaiuolo hatásával hozza kapcsolatba, oly értelemben, hogy e nagy mesterek egyikének vagy másikának példája és befolyása érvényesült azokban a firenzei műhelyekben, a melyekben rézmetszetek készítésével foglalkoztak. Találóan jellemzi Colvin e két irány megkülönböztető külsőségeit: «A legjellegzetesebb finom modorú metszetek gyakran igen elmések és a fő tárgy gyakran túl van halmozva sajátos tipusú díszítményes részletekkel és mustrákkal, épületek, bútorok, ruhák és egyéb járulékok ábrázolásában, míg a széles modorú metszetek ezeket a dekoratív részleteket, a melyekkel az ötvös oly szívesen játszik, szigorúan korlátozzák és egyszerűsítik, úgyhogy az ábrázolás fő tárgya tisztán áll előttünk».[5]

[1] Ungedruckte Stiche. Materialien und Anregungen aus Grenzgebieten der Kupferstichkunde. Jahrbuch der Kunsthistor. Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses, XXIX. köt. 259. s köv. ll.

[2] *Meyer*: Allgemeines Künstlerlexicon II. (1870.) *Baldini* czikkben.

[3] A florentine picture-chronicle (London, 1898.) 34. l.

[4] Kupferstich und Holzschnitt in vier Jahrhunderten (Berlin, 1905.), 172. l.

[5] *Hind—Colvin*, Catalogue of early italian engravings . . . in the British Museum (London, 1910.), XVIII. l.

Viszont, ha magát a Madonnát tekintjük, észreveszszük, hogy annak egész művészeti lénye, az ábrázolás technikája fölülemelkedik az ötvösök szokott eljárásán. Itt már nem lehet egy síkban maradó, dekorativ ábrázolásról szó; az alakok a testiség magasabb igényével lépnek föl.

Így tehát bizonyos tekintetben ellentét állana fönn a kép főtárgya és annak háttere között. Ez a látszólagos antagonizmus azonban eloszlik, ha a vésett kép értelmével, keletkezésével tisztába jövünk. Ehhez első sorban a főalak technikájának gondos megfigyelése adja meg a kulcsot.

Kivált Mária ruhájának ábrázolási módja erősen elüt az ötvösség szokott eljárásától. Mélyen bevésett, vastag, végük felé nem vékonyodó vonalak adják meg a komplikált redőzet formáinak fő határait, a melyek között egymást éles szögben keresztező és szintén egyenletes finomabb vonalak bonyodalmas rendszere idézi elő a plasztika, a fény és árnyék váltakozásának hatását. Az árnyékolás nem követi a fő formákat, hanem látszólag rendszertelenül, végeredményben azonban tökéletes eredménynyel szövődik egymásba. E mellett helyenkint párhuzamos sürü vonalkákat, ponczolt sorokat és csoportokat látunk, azonban épen nem az ötvösség élesen elkülönítő és díszítő módszere szerint alkalmazva. Helyenkint, így például Mária térdein, sajátságos, látszólag értelmetlen formákkal találkozunk. A födetlen testrészek, mind Máriánál, mind a gyermeknél, hasonló, de finomabb módon vannak árnyékolva és a mellett, különösen az arczokon, sajátságos apró ponczolásokat veszünk észre. Másutt jóval egyszerűbb az árnyékolás rendszere. A hímzett párna alsó része, a jobboldali angyal szárnyának belső felülete egyszerűen kereszteződő vonalak hálózatával van bevonva, a vonalak közt keletkező rhombusszerű idomokban egy-egy ponttal. Még schematikusabb az eljárás más részeken, így különösen a mellvéd távlatilag ábrázolt szelvényén, a hol egyszerű párhuzamos vonalak adják az árnyékolást.

Mindez megkapó gazdagságú képet ad az ezüstözött és aranyozott rézlap fölületén is, valószínű azonban, hogy az egésznek még más czélzata is volt, valószínű, hogy a mit magunk előtt látunk, nem czél, hanem csak eszköz. Valóban a rézlemezen észlelt vésett vonalrendszer nem csak az ötvös, hanem a rézmetsző sajátos eljárásával is megegyezik és — ámbár az ötvös eszejárása, díszítő kedve sok helyen érvényesül — a kép talán nem is tekinthető valódi ötvösműnek, hanem olyan vésett lemeznek, a melynek lenyomata, a rézmetszet a végső czélja a művész törekvésének, tudatosan alkalmazott eljárásának.

Legutóbb megjelent érdekes munkájában Weixlgärtner behatóan tárgyalja, osztályozza azokat a metszetszerű, vésett ábrázolásokat,

művek csak igen csekély számmal maradtak reánk ebből a korból, azok is inkább nagyobb igényű, figurális díszű, domborműves készítmények, de nagy számmal őriznek még különösen templomok kincstárai-ban olyan kisebb ötvösműveket, kelyheket, kereszteket, pásztorbotokat, a melyek fő dísze — néha niellós, néha egyszerűen vésett figurális ábrázolások mellett — azoknak az ornamentális motivumoknak alkalmazása, melyek a nyitrai képen is olyan nagy szerepet játszanak. Mindenütt föllépnek, a hol csak alkalom van reá és a síma fölületeket valóban az ötvösség eljárása szerinti díszítő rendszerükkel vonják be. A Mária feje mögött levő szőnyeg nem textilis motivumokat mutat, mint a korabeli festményeken hasonló helyen gyakran föllépő szőnyegek, hanem jellegzetes fémdíszítményt. Kétoldalt gazdag, mozgalmas indák futnak fölfelé és fölül középen végeikkel érintkeznek. Hullámos menetökben mellékhajtásokat, kacsokat, hasított leveleket, virágos szárakat bocsájtanak ki magukból: az egész olyan régi, a középkortól öröklött motivum, a melyet a XV. századbeli olasz ötvösség konzervativ fölfogással szivesen, gyakran alkalmazott készítményein. A szőnyeg vésett díszítményétől az alap sűrű, szabályosan elrendezett ponczolt sorok rendszerével van megkülönböztetve. Általában a ponczolás, az ötvösöknek ez a jellegzetes eljárása, igen nagy szerepet játszik. A szőnyeg díszítményének vezérlő motivuma ismétlődik az egyéb ornamentális részeken, mindenütt finoman ponczolt kivitelben, kisebb-nagyobb léptékben. Az indás díszítmény fő formája, a spirális idom lép föl Máriának és a kis Jézusnak dicsfényén, az angyalok hátterén, a mellvéd kváderein, változatos mustrákat alkotva. Ugyancsak ponczoltak a Mária mögött végigvonuló korlát érdekes, antikizáló levélsoros díszítményei. Másutt, a figurális részeken is helyenkint ponczolt sorokkal találkozunk a vésett vonalak mentén, — olyan vonás, a mely gyakori a kor ötvösművein.

De nemcsak a technikában, ornamentális részletekben nyilvánul az ötvös fölfogása, hanem a kép némely lényeges vonásában is. A XV. század második fele már nagy súlyt helyez a térbeli környezet ábrázolására és épen a firenzei Madonna-képek a különböző megoldások hosszú, érdekes sorát mutatják be, hol a tájképi elem, hol a távlatilag ábrázolt architektura hangsúlyozásával, de mindig a térbeliség kifejezésére való törekvéssel. Itt azt látjuk, hogy a plasztikusan, a térben ábrázolt Mária mögött a színtér szinte közvetlenül lezáródik. A mellvéd bélletének távlati ábrázolása csak kevéssé mélyíti a tért, a rét ábrázolása igen kis terjedelmű és inkább ornamentális, mint illuziót keltő jellege van. Az angyalok épenséggel díszítményes háttér előtt jelennek meg, úgy hogy sehol sem tekinthetünk ki a szabadba, hanem kevéssel a főcsoport mögött ötvösmódra, rendkívül finom izléssel megmunkált és díszített zárt hátteret kapunk.

hogy a rajz egyáltalán érvényesülhessen. A sötét rézlapon a bevésett vonalak alig adtak volna fölismerhető képet. A két szín nincs ellentétben egymással: az ezüstszínen némileg átcsillámlik a természetes rézalap, az arany pedig az ezüst fölött van alkalmazva, úgy hogy egészen halvány, világossárga. Az idő, kopás mindenesetre még hozzájárult a mai harmonikus, tompított hatáshoz. Ezüstszínű valamennyi alaknak minden födetlen része, a haj kivételével, Mária és a két angyal ruhájának kitüremlő béllései, továbbá a Mária fején levő fátyol, a szőnyeghátter, az angyalok kezében levő szalagok, a háttér fölső sarkai, a párna bojtja, a mellvéd távlatilag ábrázolt béllete, míg magának a mellvédnek kváderei fölváltva aranyozást és ezüstözést mutatnak. Minden egyéb rész, így Mária ruhájának nagy tömege is, be van aranyozva.

Mikép illenék képünk a maga előkelő, tartózkodó, bensőséges nyugodtságával a püspöki donátor idejébe, a XVII. század második felébe, mely ily Madonna-ábrázolásnál hangosabb akkordokat, mozgalmasságot, erős plasztikát alkalmazott és vésett kép helyett bizonyára inkább domborított művet választott volna? A nyitrai képből félreismerhetlen módon szólal meg keletkezése korának és helyének szelleme, a mely nem a XVII. századé, hanem a firenzei quattrocentóé.

A nyitrai Madonna azok közé a művek közé tartozik, a melyek oly nagy számmal keletkeztek Firenzében, a XV. század folyamán. Az ájtatosság az ősi tárgy mind újabb ábrázolásait követelte. Az ünnepélyesen trónoló Madonna képei, az oltárképek megközelíthetlen magasztossága mellett a házi ájtatosság czéljára szerényebb méretű, intimebb jellegű Máriaképek készültek. A Panagiából szerető anya lett, a mogorva, vénecske gyermekből valóságos bambino, a reprezentativ együttlétből az anyának és gyermekének szívhez szóló viszonya. Ismeretes, hogy mind festők, mind szobrászok az ilyen műveknek szinte beláthatatlan számát hozták létre. A nagy mesterek teremtették meg az egyes új tipusokat, a melyeket legott a kisebb művészek munkás serege fölkarolt. Márványból, bronzból, fából, terrakottából és még olcsóbb anyagból való domborművek, mindenféle technikával készült festmények elégítették ki a különböző néposztályok óriási szükségletét. A nyitrai kép szerény terjedelme, genreszerű motivuma menten elárulja, hogy nem oltárra, hanem házi ájtatosság számára keletkezett.

Ámbár nem nemes fémből készült, megmunkálásának módja az ötvösség körébe utalja és a dús aranyozás, ezüstözés, mely egész fölületét elborítja, valóban ötvösmű hatását idézi elő. A híres firenzei ötvösök kezére vall a vésett rajz szépsége, biztossága.

A kép némely részlete, jellemző vonása azonban még közelebbről érintkezik a XV. századbeli firenzei ötvösség eljárásaival. Nagy ötvös-

az, a melylyel Pálffy püspök székesegyházának díszét gyarapítani igyekezett.

Szűz Mária a kis Jézussal ölében. Misem zavarja az anya és gyermeke csöndes egyedüllétét. Emberi szemtől távol, Mária mellét nyujtja gyermekének. A háttérben megjelenő két angyal ad magasabb jelentőséget a genreszerű jelenetnek. A mily egyszerű a motivum, olyan aprólékos gonddal fejleszti ki a művész. Máriát ülve mutatja be; a kép alsó széle az alakot térden alul metszi el. Ültében kissé balra fordult. Hímzett párnát helyezett ölére, azon ül a kis Jézus. Az anya jobb kezével gyöngéden magához szorítja, ültében támogatja a kisdedet, baljával visszatolja ingét és kitárja mellét. Szeretettel néz le gyermekére, a ki szórakozottan tekint ki a képből, bal karját anyja övébe akasztja, jobb kezével Mária kezét czirógatja, sőt még lábujjait is gyermekmódra nyughatatlanul mozgatja és szinte észre sem veszi a kinálkozó táplálékot.

Finoman van jellemezve, megkülönböztetve a női ruházat minden egyes részlete: a finom hajtású, szalaggal megerősített fátyol, a könyökön alul zsinórral összehúzott bő ujjú ruha, melyet hímzett öv szorít derékhoz, a vékony, puha gyolcsing, a palástszerű nagy kendő, mely hátulról lehúzódva Mária ölét és térdeit hullámos nagy redőkkel teljekarja, de a térdek formáját érvényre juttatja.

A rajz tökéletes biztonsága és a mellett rendkívüli gyöngédsége nyilvánul mindenben: a meztelen gyermektestben, Mária finom arczában, nyulánk ujjú mozgékony kezeiben, hullámos hajában, a kis Jézus hajának erős göndörségében. Mária fejének indás, virágos hímzésű, függélyesen akasztott, keskeny szőnyeg szolgál háttér gyanánt. Lejebb architektonikusan tagolt, távlatilag ábrázolt, mellvédszerű falat látunk, gondosan megkülönböztetett kváderekkel, két oldalt egy-egy talapzatszerű emelkedéssel, a melyek fölött, a kép egész széltében, Mária háta mögött, díszesen faragott korlát vonul végig. E között a korlát és a mellvéd között, Máriától jobbra-balra a szabad természet egy-egy kis részletébe pillanthatunk; jobbra sürű füvet látunk, balra virágos mezőt. A kép fölső két sarkában, a korlát mögül tűnnek elő az angyalok, fölnőtt ifjak képében, hatalmas szárnyakkal. Mindegyikök liliomot és göngyölt szalagot tart kezében. Ruhájuk gazdag, de nem oly részletesen jellemzett, mint Máriáé. Távol vannak a kis jelenet színterétől, jóval kisebbek is a főalakoknál, a kikhez nem fűzi őket hozzá a cselekvény közössége. A jobboldali, a közép felé fordított fejjel maga elé néz, a másik föl a magasba.

Az ábrázolás eszköze a vésett vonalas rajz, a melyhez még csak aranyozás és ezüstözés járul. A rézlemeznek nemes fémekkel való boríátsa nemcsak dekorativ szempontból volt szükséges, hanem azért is,

EMLÉKEK ÉS LELETEK.

RÉGI OLASZ RÉZMETSZET A NYITRAI SZÉKESEGYHÁZBAN.[1]

A nyitrai székesegyház kincstárában őrzött pompás ötvösművek, kivált a híres evangelistarium, Bornemissza és Forgách püspökök kelyhei, melyek ott szerepeltek mind az ötvösművészeti, mind az ezredéves kiállításon, általánosan ismeretesek és kellő méltatásban is részesültek, míg a székesegyházban levő másik emlék, a melynek anyaga szerényebb ugyan amazokénál, de művészeti és történeti értéke nagyobb, mind mai napig elkerülte a kutatók figyelmét.

A templom sekrestyéjében függő vésett szentkép a székesegyház régi tulajdona. Nyilván reá vonatkozik Wurum József, Nyitra egykori püspökének (1826—38.) rövid és nem egészen szabatos leírása, 1835-ben — a szerző neve nélkül — megjelent művében. Pálffy Tamás püspök (1670—79.) ajándékai sorában, melyekkel székesegyházát díszítette, Wurum erről is megemlékszik: «... Insuper imaginem B. M. V. ex lamella argentea in lista argento obducta, aureis cziradis vestita, cum Scuto gentilitio et inscriptione: Th. Pálffy Epp. Nitr. 1676.»[2] Wurum helytelenül közli a kép anyagát: nem ezüst-, hanem rézlap, a melynek ezüstözött és aranyozott fölülete azonban könnyen megtéveszthette a fölületes szemlélőt. Profilos rézkerete is ezüstözött, belső tagozatán aranyozott. Pálffy püspök czímere és fölírata, valamint a «czirádák» hiányzanak róla, tehát 1835 óta tűntek el. A kereten nagyon feltünően látható és kellemetlen hatású szögfejek is, a melyek némelyike még egy-egy kis fémlapot szorít a kerethez, arra vallanak, hogy a keret eredetileg gazdagabb kiképzésű volt, bizonyára barokk pompájú díszítményekkel körülvéve.

A rézlap egészben 56 cm. magas, 41 cm. széles, maga a vésett kép — a keret csak a lemez síma szélét takarja el — 50·5 cm. magas, 35·5 cm. széles.

Nem a donátor korában keletkezett a kép; technikája, formai jellege sokkal régibb korra utal. A régi művészet becses alkotása volt

[1] Képes melléklettel.

[2] Episcopatus Nitriensis eiusque præsulum Memoria. Posonii, 1835, 378. l.

MADONNA.

EMLÉKEK ÉS LELETEK.

RÉGI OLASZ RÉZMETSZET A NYITRAI SZÉKESEGYHÁZBAN.[1]

A nyitrai székesegyház kincstárában őrzött pompás ötvösművek, kivált a híres evangelistarium, Bornemissza és Forgách püspökök kelyhei, melyek ott szerepeltek mind az ötvösművészeti, mind az ezredéves kiállításon, általánosan ismeretesek és kellő méltatásban is részesültek, míg a székesegyházban levő másik emlék, a melynek anyaga szerényebb ugyan amazokénál, de művészeti és történeti értéke nagyobb, mind mai napig elkerülte a kutatók figyelmét.

A templom sekrestyéjében függő vésett szentkép a székesegyház régi tulajdona. Nyilván reá vonatkozik Wurum József, Nyitra egykori püspökének (1826—38.) rövid és nem egészen szabatos leírása, 1835-ben — a szerző neve nélkül — megjelent művében. Pálffy Tamás püspök (1670—79.) ajándékai sorában, melyekkel székesegyházát díszítette, Wurum erről is megemlékszik: «... Insuper imaginem B. M. V. ex lamella argentea in lista argento obducta, aureis cziradis vestita, cum Scuto gentilitio et inscriptione: Th. Pálffy Epp. Nitr. 1676.»[2] Wurum helytelenül közli a kép anyagát: nem ezüst-, hanem rézlap, a melynek ezüstözött és aranyozott fölülete azonban könnyen megtéveszthette a fölületes szemlélőt. Profilos rézkerete is ezüstözött, belső tagozatán aranyozott. Pálffy püspök címere és fölírata, valamint a «czirádák» hiányzanak róla, tehát 1835 óta tűntek el. A kereten nagyon feltünően látható és kellemetlen hatású szögfejek is, a melyek némelyike még egy-egy kis fémlapot szorít a kerethez, arra vallanak, hogy a keret eredetileg gazdagabb kiképzésű volt, bizonyára barokk pompájú díszítményekkel körülvéve.

A rézlap egészben 56 cm. magas, 41 cm. széles, maga a vésett kép — a keret csak a lemez síma szélét takarja el — 50·5 cm. magas, 35·5 cm. széles.

Nem a donátor korában keletkezett a kép; technikája, formai jellege sokkal régibb korra utal. A régi művészet becses alkotása volt

[1] Képes melléklettel.

[2] Episcopatus Nitriensis eiusque præsulum Memoria. Posonii, 1835, 378. l.

az, a melylyel Pálffy püspök székesegyházának díszét gyarapítani igyekezett.

Szűz Mária a kis Jézussal ölében. Misem zavarja az anya és gyermeke csöndes egyedüllétét. Emberi szemtől távol, Mária mellét nyujtja gyermekének. A háttérben megjelenő két angyal ad magasabb jelentőséget a genreszerű jelenetnek. A mily egyszerű a motivum, olyan aprólékos gonddal fejleszti ki a művész. Máriát ülve mutatja be; a kép alsó széle az alakot térden alul metszi el. Ültében kissé balra fordult. Hímzett párnát helyezett ölére, azon ül a kis Jézus. Az anya jobb kezével gyöngéden magához szorítja, ültében támogatja a kisdedet, baljával visszatolja ingét és kitárja mellét. Szeretettel néz le gyermekére, a ki szórakozottan tekint ki a képből, bal karját anyja övébe akasztja, jobb kezével Mária kezét czirógatja, sőt még lábujjait is gyermekmódra nyughatatlanul mozgatja és szinte észre sem veszi a kínálkozó táplálékot.

Finoman van jellemezve, megkülönböztetve a női ruházat minden egyes részlete: a finom hajtású, szalaggal megerősített fátyol, a könyökön alul zsinórral összehúzott bő ujjú ruha, melyet hímzett öv szorít derékhoz, a vékony, puha gyolcsing, a palástszerű nagy kendő, mely hátulról lehúzódva Mária ölét és térdeit hullámos nagy redőkkel teljekarja, de a térdek formáját érvényre juttatja.

A rajz tökéletes biztonsága és a mellett rendkívüli gyöngédsége nyilvánul mindenben: a meztelen gyermektestben, Mária finom arczában, nyulánk ujjú mozgékony kezeiben, hullámos hajában, a kis Jézus hajának erős göndörségében. Mária fejének indás, virágos hímzésű, függélyesen akasztott, keskeny szőnyeg szolgál háttér gyanánt. Lejebb architektonikusan tagolt, távlatilag ábrázolt, mellvédszerű falat látunk, gondosan megkülönböztetett kváderekkel, két oldalt egy-egy talapzatszerű emelkedéssel, a melyek fölött, a kép egész széltében, Mária háta mögött, díszesen faragott korlát vonul végig. E között a korlát és a mellvéd között, Máriától jobbra-balra a szabad természet egy-egy kis részletébe pillanthatunk; jobbra sürű füvet látunk, balra virágos mezőt. A kép fölső két sarkában, a korlát mögül tűnnek elő az angyalok, fölnőtt ifjak képében, hatalmas szárnyakkal. Mindegyikök liliomot és göngyölt szalagot tart kezében. Ruhájuk gazdag, de nem oly részletesen jellemzett, mint Máriáé. Távol vannak a kis jelenet színterétől, jóval kisebbek is a főalakoknál, a kikhez nem fűzi őket hozzá a cselekvény közössége. A jobboldali, a közép felé fordított fejjel maga elé néz, a másik föl a magasba.

Az ábrázolás eszköze a vésett vonalas rajz, a melyhez még csak aranyozás és ezüstözés járul. A rézlemeznek nemes fémekkel való boríátsa nemcsak dekorativ szempontból volt szükséges, hanem azért is,

MADONNA.

Metszett rézlemez a nyitrai székeseguházban.

hogy a rajz egyáltalán érvényesülhessen. A sötét rézlapon a bevésett vonalak alig adtak volna fölismerhető képet. A két szín nincs ellentétben egymással: az ezüstszínen némileg átcsillámlik a természetes rézalap, az arany pedig az ezüst fölött van alkalmazva, úgy hogy egészen halvány, világossárga. Az idő, kopás mindenesetre még hozzájárult a mai harmonikus, tompított hatáshoz. Ezüstszínű valamennyi alaknak minden födetlen része, a haj kivételével, Mária és a két angyal ruhájának kitüremlő béllései, továbbá a Mária fején levő fátyol, a szőnyeghátter, az angyalok kezében levő szalagok, a háttér fölső sarkai, a párna bojtja, a mellvéd távlatilag ábrázolt béllete, míg magának a mellvédnek kváderei fölváltva aranyozást és ezüstözést mutatnak. Minden egyéb rész, így Mária ruhájának nagy tömege is, be van aranyozva.

Mikép illenék képünk a maga előkelő, tartózkodó, bensőséges nyugodtságával a püspöki donátor idejébe, a XVII. század második felébe, mely ily Madonna-ábrázolásnál hangosabb akkordokat, mozgalmasságot, erős plasztikát alkalmazott és vésett kép helyett bizonyára inkább domborított művet választott volna? A nyitrai képből félreismerhetlen módon szólal meg keletkezése korának és helyének szelleme, a mely nem a XVII. századé, hanem a firenzei quattrocentóé.

A nyitrai Madonna azok közé a művek közé tartozik, a melyek oly nagy számmal keletkeztek Firenzében, a XV. század folyamán. Az ájtatosság az ősi tárgy mind újabb ábrázolásait követelte. Az ünnepélyesen trónoló Madonna képei, az oltárképek megközelíthetlen magasztossága mellett a házi ájtatosság czéljára szerényebb méretű, intimebb jellegű Máriaképek készültek. A Panagiából szerető anya lett, a mogorva, vénecske gyermekből valóságos bambino, a reprezentativ együttlétből az anyának és gyermekének szívhez szóló viszonya. Ismeretes, hogy mind festők, mind szobrászok az ilyen műveknek szinte beláthatatlan számát hozták létre. A nagy mesterek teremtették meg az egyes új tipusokat, a melyeket legott a kisebb művészek munkás serege fölkarolt. Márványból, bronzból, fából, terrakottából és még olcsóbb anyagból való domborművek, mindenféle technikával készült festmények elégítették ki a különböző néposztályok óriási szükségletét. A nyitrai kép szerény terjedelme, genreszerű motivuma menten elárulja, hogy nem oltárra, hanem házi ájtatosság számára keletkezett.

Ámbár nem nemes fémből készült, megmunkálásának módja az ötvösség körébe utalja és a dús aranyozás, ezüstözés, mely egész fölületét elborítja, valóban ötvösmű hatását idézi elő. A híres firenzei ötvösök kezére vall a vésett rajz szépsége, biztossága.

A kép némely részlete, jellemző vonása azonban még közelebbről érintkezik a XV. századbeli firenzei ötvösség eljárásaival. Nagy ötvös-

művek csak igen csekély számmal maradtak reánk ebből a korból, azok is inkább nagyobb igényű, figurális díszű, domborműves készítmények, de nagy számmal őriznek még különösen templomok kincstáraiban olyan kisebb ötvösműveket, kelyheket, kereszteket, pásztorbotokat, a melyek fő dísze — néha niellós, néha egyszerűen vésett figurális ábrázolások mellett — azoknak az ornamentális motivumoknak alkalmazása, melyek a nyitrai képen is olyan nagy szerepet játszanak. Mindenütt föllépnek, a hol csak alkalom van reá és a síma fölületeket valóban az ötvösség eljárása szerinti díszítő rendszerükkel vonják be. A Mária feje mögött levő szőnyeg nem textilis motivumokat mutat, mint a korabeli festményeken hasonló helyen gyakran föllépő szőnyegek, hanem jellegzetes fémdíszítményt. Kétoldalt gazdag, mozgalmas indák futnak fölfelé és fölül középen végeikkel érintkeznek. Hullámos menetökben mellékhajtásokat, kacsokat, hasított leveleket, virágos szárakat bocsájtanak ki magukból: az egész olyan régi, a középkortól öröklött motivum, a melyet a XV. századbeli olasz ötvösség konzervativ fölfogással szivesen, gyakran alkalmazott készítményein. A szőnyeg vésett díszítményétől az alap sűrű, szabályosan elrendezett ponczolt sorok rendszerével van megkülönböztetve. Általában a ponczolás, az ötvösöknek ez a jellegzetes eljárása, igen nagy szerepet játszik. A szőnyeg díszítményének vezérlő motivuma ismétlődik az egyéb ornamentális részeken, mindenütt finoman ponczolt kivitelben, kisebb-nagyobb léptékben. Az indás díszítmény fő formája, a spirális idom lép föl Máriának és a kis Jézusnak dicsfényén, az angyalok hátterén, a mellvéd kváderein, változatos mustrákat alkotva. Ugyancsak ponczoltak a Mária mögött végigvonuló korlát érdekes, antikizáló levélsoros díszítményei. Másutt, a figurális részeken is helyenkint ponczolt sorokkal találkozunk a vésett vonalak mentén, — olyan vonás, a mely gyakori a kor ötvösművein.

De nemcsak a technikában, ornamentális részletekben nyilvánul az ötvös fölfogása, hanem a kép némely lényeges vonásában is. A XV. század második fele már nagy súlyt helyez a térbeli környezet ábrázolására és épen a firenzei Madonna-képek a különböző megoldások hosszú, érdekes sorát mutatják be, hol a tájképi elem, hol a távlatilag ábrázolt architektura hangsúlyozásával, de mindig a térbeliség kifejezésére való törekvéssel. Itt azt látjuk, hogy a plasztikusan, a térben ábrázolt Mária mögött a színtér szinte közvetlenül lezáródik. A mellvéd bélletének távlati ábrázolása csak kevéssé mélyíti a tért, a rét ábrázolása igen kis terjedelmű és inkább ornamentális, mint illuziót keltő jellege van. Az angyalok épenséggel díszítményes háttér előtt jelennek meg, úgy hogy sehol sem tekinthetünk ki a szabadba, hanem kevéssel a főcsoport mögött ötvösmódra, rendkívül finom izléssel megmunkált és díszített zárt hátteret kapunk.

Viszont, ha magát a Madonnát tekintjük, észreveszszük, hogy annak egész művészeti lénye, az ábrázolás technikája fölülemelkedik az ötvösök szokott eljárásán. Itt már nem lehet egy síkban maradó, dekorativ ábrázolásról szó; az alakok a testiség magasabb igényével lépnek föl.

Így tehát bizonyos tekintetben ellentét állana fönn a kép főtárgya és annak háttere között. Ez a látszólagos antagonizmus azonban eloszlik, ha a vésett kép értelmével, keletkezésével tisztába jövünk. Ehhez első sorban a főalak technikájának gondos megfigyelése adja meg a kulcsot.

Kivált Mária ruhájának ábrázolási módja erősen elüt az ötvösség szokott eljárásától. Mélyen bevésett, vastag, végük felé nem vékonyodó vonalak adják meg a komplikált redőzet formáinak fő határait, a melyek között egymást éles szögben keresztező és szintén egyenletes finomabb vonalak bonyodalmas rendszere idézi elő a plasztika, a fény és árnyék váltakozásának hatását. Az árnyékolás nem követi a fő formákat, hanem látszólag rendszertelenül, végeredményben azonban tökéletes eredménynyel szövődik egymásba. E mellett helyenkint párhuzamos sürü vonalkákat, ponczolt sorokat és csoportokat látunk, azonban épen nem az ötvösség élesen elkülönítő és díszítő módszere szerint alkalmazva. Helyenkint, így például Mária térdein, sajátságos, látszólag értelmetlen formákkal találkozunk. A födetlen testrészek, mind Máriánál, mind a gyermeknél, hasonló, de finomabb módon vannak árnyékolva és a mellett, különösen az arczokon, sajátságos apró ponczolásokat veszünk észre. Másutt jóval egyszerűbb az árnyékolás rendszere. A hímzett párna alsó része, a jobboldali angyal szárnyának belső felülete egyszerűen kereszteződő vonalak hálózatával van bevonva, a vonalak közt keletkező rhombusszerű idomokban egy-egy ponttal. Még schematikusabb az eljárás más részeken, így különösen a mellvéd távlatilag ábrázolt szelvényén, a hol egyszerű párhuzamos vonalak adják az árnyékolást.

Mindez megkapó gazdagságú képet ad az ezüstözött és aranyozott rézlap fölületén is, valószínű azonban, hogy az egésznek még más czélzata is volt, valószínű, hogy a mit magunk előtt látunk, nem czél, hanem csak eszköz. Valóban a rézlemezen észlelt vésett vonalrendszer nem csak az ötvös, hanem a rézmetsző sajátos eljárásával is megegyezik és — ámbár az ötvös eszejárása, díszítő kedve sok helyen érvényesül — a kép talán nem is tekinthető valódi ötvösműnek, hanem olyan vésett lemeznek, a melynek lenyomata, a rézmetszet a végső czélja a művész törekvésének, tudatosan alkalmazott eljárásának.

Legutóbb megjelent érdekes munkájában Weixlgärtner behatóan tárgyalja, osztályozza azokat a metszetszerű, vésett ábrázolásokat,

a melyeknek nincsenek lenyomataik.[1] A nagyon változatos ilynemű emlékek egyik kategoriájába tartoznak azok a lemezek, a melyek nyilván nyomtatás czéljára szolgáltak, de megőrizték őket és vagy anyaguk vagy utólagos aranyozásuk által tűnnek ki. Ebbe a csoportba sorolható a nyitrai Madonna is. Sokszorosítás, lenyomatok előállítása czéljából készülhetett és csak utólag avatta az aranyozás, ezüstözés önmagában is becses képpé.

XV. századbeli firenzei metszetek aránylag igen csekély számban, többnyire csak egyes példányokban maradtak fönn. Ezek között a nyitrai lemez levonata nem található meg, annak helyét azonban a fönnmaradt emlékek sorában megközelítő pontossággal meghatározhatjuk. Kolloff óta[2] a XV. századbeli firenzei rézmetszés termékeiben általában két főirányt különböztetnek meg: a finom és a széles modort. Az első sűrű vonalkeresztezések révén a levonatokon erősebb folthatást, lágyabb mintázást ér el; a nyomatok összhatása sötétebb és már a nyomás mechanikai eljárása után is a lapok megjelenése oly festői, hogy dekorativ czélra a kifestés, illuminálás bízvást el is maradhat, míg a széles modorú metszetek árnyékolása párhuzamos vonalakkal történik, úgy hogy végeredményben az első csoporthoz tartozóknál jóval világosabbak, inkább tollrajzokra emlékeztetnek és a hatás kiegészítése kedvéért a kifestésre is reászorulnak. E két csoport művészeti jellegének közelebbi meghatározását is megkisérlették. Colvin[3] a finom modort lényegében az ötvösséggel hozza összefüggésbe, míg a széles modor inkább a festő vagy rajzoló eljárásának felel meg. Kristeller[4] amazt Botticelli, ezt Antonio Pollaiuolo hatásával hozza kapcsolatba, oly értelemben, hogy e nagy mesterek egyikének vagy másikának példája és befolyása érvényesült azokban a firenzei műhelyekben, a melyekben rézmetszetek készítésével foglalkoztak. Találóan jellemzi Colvin e két irány megkülönböztető külsőségeit: «A legjellegzetesebb finom modorú metszetek gyakran igen elmések és a fő tárgy gyakran túl van halmozva sajátos tipusú díszítményes részletekkel és mustrákkal, épületek, bútorok, ruhák és egyéb járulékok ábrázolásában, míg a széles modorú metszetek ezeket a dekoratív részleteket, a melyekkel az ötvös oly szívesen játszik, szigorúan korlátozzák és egyszerűsítik, úgyhogy az ábrázolás fő tárgya tisztán áll előttünk».[5]

[1] Ungedruckte Stiche. Materialien und Anregungen aus Grenzgebieten der Kupferstichkunde. Jahrbuch der Kunsthistor. Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses, XXIX. köt. 259. s köv. ll.

[2] *Meyer*: Allgemeines Künstlerlexicon II. (1870.) *Baldini* czikkben.

[3] A florentine picture-chronicle (London, 1898.) 34. l.

[4] Kupferstich und Holzschnitt in vier Jahrhunderten (Berlin, 1905.), 172. l.

[5] *Hind—Colvin*, Catalogue of early italian engravings . . . in the British Museum (London, 1910.), XVIII. l.

A nyitrai rézmetszet hovatartozósága nem lehet kétséges. Technikája a finom modor képviselői közé utalja és megvannak benne azok a részletek is, a melyek ötvös ízlését, díszítési módját árulják el. Stílus dolgában legközelebb áll hozzá a híres próféta- és Szibilla-sorozat némelyik lapja, de sem ezekben, sem egyéb egykorú firenzei metszetekben nem találjuk meg a grafikai eszközöknek azt a gazdagságát, a mely a mi példányunkon különösen Mária ruhájának ábrázolását kitűnteti.

A XV. századbeli firenzei rézmetszés történetében különösen két név szerepel Vasari ideje óta. Ő tette meg Maso Finiguerrát, a niellista-ötvöst a rézmetszés föltalálójává. Ma már a legenda köde eloszlott, a Finiguerrának tulajdonított híres niellós csóktábláról kiderült, hogy nem az ő műve és Sidney Colvin kutatásai után is, a ki különösen a Ruskin révén a British Múzeumba került nagy krónikás rajzsorozatot vele hozta a legszorosabb összefüggésbe — Colvin szerint csak ő vagy az ördög lehetett a rajzok mestere — Finiguerra, ámbár létezését egykorú írott adatok is tanusítják, reánk nézve alig kézzelfogható alak és nem ismerünk egyetlen metszetet sem, melyet neki tulajdoníthatnánk. A másik mester, Baccio Baldini is szinte gyűjtő névnek tűnik föl, a mely alatt a kor finom modorú metszeteinek legjavát összefoglalták. Ez a Baldini, a kiről az egykorú források mitsem tudnak, Vasari szerint Botticelli rajzai nyomán készítette metszeteit, mert maga gyönge rajzoló volt.

A quattrocento utolsó harmadából származó rézmetszetek nagy része valóban Botticelli hatására, sőt olykor egyenesen arra vall, hogy az illető metszetek a nagy mester rajzai után készültek. Az 1481. évi Dante-illusztráczió-sorozat, a próféta- és Szibilla-sorozat némely lapja, továbbá a British Museumban őrzött nagy Bacchus- és Ariadne-metszet, különösen azonban a Mária mennybemenetelét és a Szt. Mihály és Ilona társaságában trónoló Madonnát ábrázoló két nagy metszet szoros összefüggésben van az ő stílusával. A két utóbbi az ú. n. széles modor technikai eljárását mutatja és azért nem kell szószerint vennünk Kristeller osztályozását. A metszők azonban ezekben a botticcelleszk metszetekben is sok szabadságot engedhettek meg maguknak az eredeti rajzokkal szemben és azokat modern értelemben vett hű reprodukcziónak egyáltalán nem tekinthetjük. Tudjuk, hogy a szó szoros értelmében vett sokszorosító művészet csak a XVI. században keletkezik Olaszországban és így érthető, hogy a fönnmaradt metszetek egyikét sem vezethetjük egyenesen vissza Botticelli valamely ismeretes művére.

Botticelli közvetlen befolyását ismerjük föl a nyitrai metszeten is, a nélkül azonban, hogy a mester számos Madonnaképe közül egyet is megjelölhetnénk, a melynek a metszet teljesen megfelel. A rajz

finomsága, Mária tipusa, a kis Jézus alkata, a kezek formája, az egész ábrázolásból visszatükröződő naiv és mégis raffinált báj közelebbi rokonságban áll a nagy firenzei mesterrel, mint talán bármely metszet, melyet összefüggésbe hoztak vele.

A mi metszetünk keletkezését olyanformán képzeljük, hogy az ábrázolás fő tárgyára, a Madonnára nézve Botticelli gondos kivitelű, nyilván akvarell-modorban árnyékolt rajza állott a metsző rendelkezésére, míg a háttér, nevezetesen a két angyal, más minta után készült, a pazar ornamentika pedig magának az ötvös-metszőnek hozzátétele.[1] A XV. századbeli olasz rézmetszetek kronologiája még elég gyönge lábon áll; a mi példányunk keletkezésének korát, az erősen fejlett technika alapján a század utolsó negyedének vége felé, az 1490. év tájékára tehetjük.

A nyitrai rézlemez a régi olasz grafika történetének legbecsesebb emlékei közé tartozik, sőt a maga nemében majdnem páratlan. A sokszorosításra szánt régi metszett rézlemezekből igen-igen kevés maradt csak reánk. Weixlgärtner idézett munkájának függelékében fölsorolja az európai nagy múzeumokban őrzött idevágó anyagot. A XV. századbeli olasz grafika nincs képviselve, csak a British Museumban van egy Robetta-féle rézlemez, egyik oldalán a három királyok imádásának, a másikon a szerelem hatalmának ábrázolásával.[2] De a firenzei Robetta már a XVI. századba megy át és a hivatásos reprodukáló művészek sorát nyitja meg,[3] nem jó rajzoló és technikája is, Schongauer és Dürer hatása alatt, idegen elemekkel van telítve. Így tehát a nyitrai rézmetszet, mely nagy méretével és szépségével is a legelső helyek egyikét foglalja el, a korai olasz grafika ismeretének fontos, igen becses forrása. Ábrázolásából a legszeretetreméltóbb firenzei mester derült szelleme sugárzik felénk, technikai megmunkáltsága a quattrocento díszes finomságát árulja el, mai állapota pedig, a hogy aranyozva, ezüstözve és keretbe foglalva önálló kép gyanánt szolgál, a firenzei ötvösség és grafika legszorosabb kapcsolata mellett tesz tanúságot.

Éber László.

[1] A *Planéta* metszetsorozat *Mercurius* képe érdekesen illusztrálja, hogy Firenzében a rézmetszést az ötvösműhelyekben űzték. A képen ábrázolt mindenféle tudomány és művészet sorában ötvösműhelyt is látunk és benne rézmetsző is dolgozik. V. ö. *Colvin*, Picture-chronicle, 16. l.

[2] *Hind—Colvin*, id. m. 197. l.

[3] V. ö. *Kristeller*, id. m. 176. l.

Nyitra látképe

Vas. Ujs. 1899. 480.

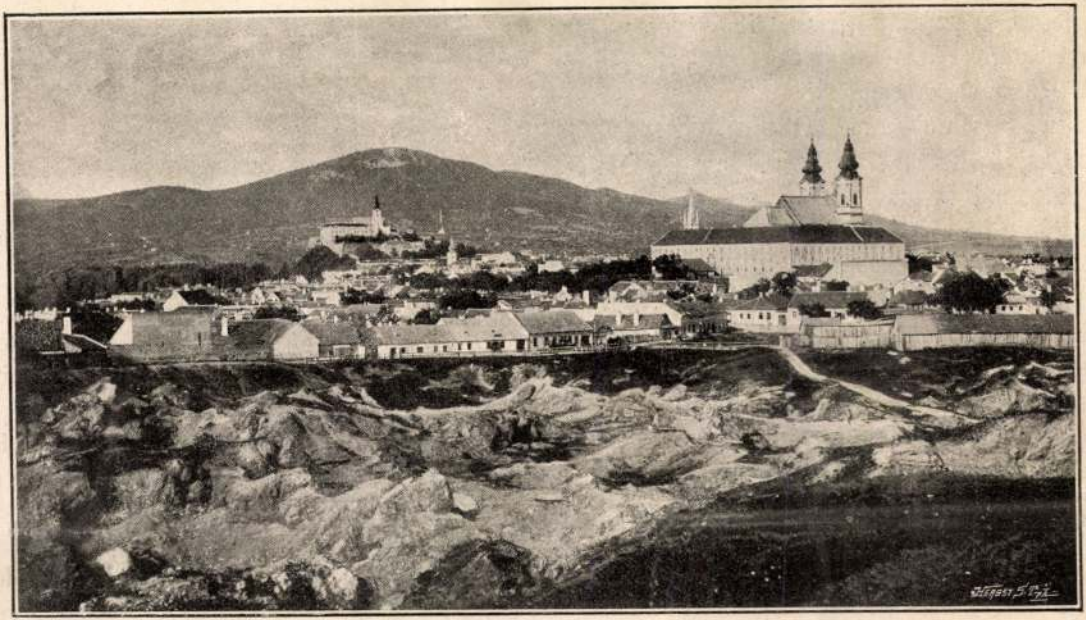

NYITRA DÉLFELŐL.

IÁLY OROSZ NAGYHERCZEG.

36-DIK SZÁM. 1887. BUDAPEST, SZEPTEMBER 4. XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetesi feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, félévre — 6 « | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, félévre — 4 « | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt, félévre — 3 « | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

NYITRA HAJDAN ÉS MOST.

E perczben mindenkinek Nyitra felé fordúl figyelme, hol most a hadgyakorlatok alkalmából a magyar király időzik. És e derék város méltán részesül e kegyben s teljes joggal igényli a közönség rokonszenvét. Erős akarata mielőbb teljesen megmagyarosodni s a mellett a modern élet kivánalmait is ki tudja elégiteni.

Rohamos haladása alig egy pár évnek a munkája, mintegy szemünk láttára történt, úgy hogy szinte tegnapról datálódik: pedig egyike az ország legrégibb városainak. Érdekes, hogy nagy multja inkább terhére volt fejlődésének, s mindent csak a jelennek köszönhet.

Első lakosai a szlávok voltak, kiktől régi *Nitrava* (sziksós) nevét is nyerte. Várát szintén azok épitették, s 826-ban már mint püspöki székhelyet emlegetik a kútfők. Mikor őseink bejöttek az országba, Nyitra is, mint a szlávok egyik legelőkelőbb helye, hatalmukba került. Anonymus ugyan egész történetet tud meghódításáról, a nyitrai vár vezéréről, Zoborról, stb., de bizonyos, hogy ez a történet mese s csak a Zobor hegy nevének kimagyarázása végett iratott, mint az Anonymusnál sok esetben is előfordul. E hegy neve nem származhatott a magyarok által ott felakasztott Zobor vezértől, az Nyitrának későbbi történetéből való. Ugyanis Géjza fejedelem utolsó éveiben lengyel származású remeték telepedtek meg azon a hegyen s az nevét ezeknek konventjétől nyerte (Zobor, az őszlávban szobor, szbor, konventet, zárdát, gyülést jelent s a bolgár szobránye is innen származik.)

A szerény konventből, Szent-István adományai folytán, csakhamar az ország egyik leggazdagabb apátsága lőn. Azonban az apátságnak épen ez a hirtelen nagy tekintélyre jutása volt oka annak, hogy a szent király a régi nyitrai püspökséget vissza nem állította, és a lelkiekben való főhatalmat Nyitra- és Trencsénmegyékben a zobori apátság az esztergomi érsekséggel vegyest gyakorolta. Csak később, 1110 körül, Kálmán király alapította meg a nyitrai püspökséget. Okot erre valószinüen az szolgáltatott, hogy akkor foglalták el először őseink Trencsén, s részben Nyitramegyének Vágon túli részét, mert a nyitrai

VÁROSHÁZ. PÜSPÖKI LAK. APÁTSÁGI ÉPÜLET. MEGYEHÁZ.

NYITRA LÁTKÉPE. SZINHÁZ.

NYITRAI KÉPEK. — DÖRRE TIVADAR RAJZA.

püspökségnek hatalmi köre ma is főleg arra a területre esik.

Maga Nyitra városa ezalatt a nyitrai vár ispánjainak volt alávetve. A vár aljában lassankint különféle sorsu s nemzetiségű lakosok verődtek össze. Kútfőink még olasz lakosait is említik, a mi már némi kiterjedtebb kereskedésre enged következtetni. Gyarapodása e közben olyan nagy mérvű volt, hogy midőn IV. Béla király a tatárok vad hordái elől Nyitra falai közé menekült, a város polgárai egy teljesen fölfegyverzett egész csapatot bocsáthattak a király rendelkezésére, mely testével fedezte a Veglia szigetére menekülő királyt. Nem is feledkezett meg Béla a nyitrai polgárok hűségéről. A tatárpusztítás lezajlásával, 1248 szeptember 2-án Nyitrát a szabad királyi városok rangjára emelte, azoknak minden kiváltságaival fölruházva, s ezenfelül a városnak még egy jókora területet is adományozott. Semmi sem hiányzott tehát a tényezőkből, melyek Nyitrát tekintélyes nagy várossá voltak hivatva emelni. De negyven esztendőre rá Kun László 1288-ban az egész várost a nyitrai püspökségnek adományozta s ez által, hallgatagon bár, minden szabadalmaitól örökre megfosztotta!

Sokan azt hiszik, hogy e különös jogfosztás mögött valami nagy, erős, drámai okok rejtőznek; pedig a dolog sokkal egyszerübb. Hiába ruházta föl IV. Béla Nyitrát a középkor legbecsesebb jogaival, a szabadalom magában holt irás maradt, érvényt, erőt, folytonosságot annak csak az élet adhatott. Megszerezni a diplomát könnyen ment, de megtartani s megtartatni minden szavát, az aztán erős, szakadatlan küzdelembe került, hol az erőszak, tekintély, hol a szívósság vagy álnok fortélyok erejével.

Minden városnak, sőt az ország két fővárosának, Budának és Székes Fehérvárnak is századokon át a legelkeseredettebb küzdelmet kellett folytatnia elnyomóival szemben. Nyitra gyöngébb volt, mint szerencséjének irigyei, s negyven év elég volt arra, hogy kiforgattassa magát minden jogaiból. Jobbágynak állott be hát földesurához, a nyitrai püspökhöz, a ki most, mint sajátját, jobban meg tudta védelmezni jogfosztó támadások ellen.

Jogainak elvesztése csakis hallgatagon lévén kimondva, Nyitra még mindig remélte, hogy visszaszerezheti, és még a mult században is perelt értük a püspökkel. Természetes tehát, hogy ilyen viszony mellett Nyitra teljesen elmaradt, fejlődése már csiráiban meg lőn gátolva. Csak türt, csak remélt, s jogai biztos hitében, magától előre haladni nem is törekedett. Külső körülmények is hozzá járultak e tespedéshez. Csák Máté fölégette a várost, Zsigmond alatt pártviszályok martaléka lőn, azután sokáig a husszíták uralma alatt kellett szenvednie, sőt 1472-ben Mátyás királynak fegyverrel kellett visszavivnia Nyitrát Kázmér lengyel királytól.

Nyitrának mindig volt gondja arra, hogy Béla királytól nyert szabadságát ujra meg ujra megerősíttesse. Át is irták azt többen: Nagy Lajos, Zsigmond, Mátyás király, sőt Habsburg-házi királyaink közül is nehányan. Mit ért vele? Jogait kivivni s életbe léptetni erőtelen volt s e kisérlet évről évre nehezebbé vált. Viszonya a nyitrai püspökökkel szemben mindig nyomasztóbbá s élesebbé lőn. Az az állapot, melyben majdnem az egész XVI. századon keresztül sinylődött, igazi mártiromság vala. A város polgárait a püspök kivétel nélkül olybá vette, mint többi paraszt jobbágyait. Akkor kezdett csak éledni Nyitra, mikor a püspökök nem érezvc többé magukat biztonságban a töröktől, ott hagyták székhelyüket. Alig hogy ez megtörtént, megint ujabb csapások sulyosodnak a városra; Bocskay, Bethlen és Rákóczy hadai pusztítják a várost. Majd 1663-ban a török veszi be Nyitrát s noha már egy évre rá visszavívták is a töröktől, kicsibe mult, hogy a térképről örökre le nem törülték. A győztes hadak vezérei, Spankau és De Souches, a város megmaradását a várra nézve taktikai szempontból veszélyesnek találták. Hála Koháry és a nádor közbevetésének, e barbár terven a humanitás mégis győzedelmeskedett.

Az utolsó veszedelmeket Nyitra II. Rákóczy Ferencz háborujában élte át. Azután — bár megint a püspök földesurasága alatt — már csöndes időket élt, egész a jelen századig.

De a viharos mult áldatlan következései csak most mutatkoztak igazán. A sok előző háboru teljesen elfogyasztotta tözsgyökeres magyar lakosságát, az uj pedig a XIII. századtól kezdve csupa német, tót, rácz elemekből verődött össze. És nem volt senki és semmi sem a közelben, sem általán az országban a mi e heterogén elemeknek a nemzetbe való beolvasztását elősegíthette volna. A negyvenes években történt erre az első kisérlet s Nyitra polgárai a szabadságharczban fajkülönbség nélkül dicsőséggel vettek részt.

Sokáig tartott azután míg a széjjelhúzó erők s érdekek újra egyesülni tudtak, alig tíz esztendeje. Mindenki tudja ezt Nyitrán. Emberek a kik tíz évvel ezelőtt nem ismerték, vagy talán épen gyülölték egymást, ma csodálkoznak, hogy egymással közös érdekeik vannak, hogy ugyanazt szeretik, ugyanazt gyülölik is. Csak homályos sejtelmük van arról, hogy mindnyájan egy közös ideálnak, a magyar nemzeti eszmének állanak szolgálatában. E nagy eszme aztán elsimítgatja az ellentéteket, az embereket közelebb hozza egymáshoz, fölfrissíti a munkakedvet, és a mi fő, mindenkinek megfelelő szerepet tud adni, tehát mindenkit kielégít.

Ez a tiz esztendő teremtette a modern Nyitrát, melyben a régiből alig maradt valami említésre érdemes. Összetartó magyar társadalom keletkezett a régi zárkózott helyén. Tiz esztendő előtt, ha vagyonos embernek kedve jött építkezni, kiment a Zobor hegyére s ott építtetett magának villát, lakóházat, gondosan elkerítve azt a külvilágtól, mert a városban meg nem fért embertársaival. Ma egymásután épülnek a városban a szebbnél szebb házak. Közadakozással rövid idő alatt megteremtették a nyitrai szép szinházat. A város, melynek hivatalos élete addig hivatalos tespedés volt, házául pompás palotát emelt.

Mi több, az a régi földesuraság, mely annyi ideig oly mostohán bánt városával, Nyitra fölvirágoztatásában mindenütt legelől jár fejedelmi adományaival. Gyönyörü gazdag közkönyvtárat állított, mely hivatva van Nyitrát hazánknak egyik szellemi központjává emelni. Hatása már meglátszik abban, hogy téli időn fölolvasások rendeztetnek, a mi eddig hallatlan volt Nyitrán. Azt a pompás honvéd-sátortábort is, mely közvetlen Nyitra mellett egy dombon, akár csak egy egész város, pompázik, s melynek most ő felsége a magyar király is vendége, első sorban Roskoványi nyitrai püspöknek s a nyitrai káptalannak köszönhetni.

És mindenki érzi, hogy neki is része van ez áldásos tevékenységben. Közvetve vagy közvetetlenül, keblét e tudat gyönyörrel tölti el, s tovább sarkalja a már megkezdett úton. Ezért aztán mindenütt elevenséget, pezsgő életet látunk. Az utczák, kávéházak, különféle egyesületek élénkek, a minek azelőtt legkisebb jelét se találtuk volna. Régen közmondásos volt, hogy milyen zagyva nyelvet beszélnek Nyitrán, tót, német, latin s magyar szavakkal, mind egyszerre; ma a társalgás nyelve mindenütt homogén s legelső sorban magyar, sőt már az idegen accentus is kezd eltünedezni nyelvükből. Azóta a magyarosodásnak egy életerős hatalmas intézményét is megalkották a «Felvidéki magyar közművelődési egyesület»-ben s annak is lelke ma Nyitra. Tegyük hozzá mindezekhez, hogy e szép és lelkes magyar várost maga a természet is pazarul elhalmozta már kegyeivel, tekintsünk végig a kies tájon, melynek keretét a csendes folyású Nyitra, s a Zobor hegység szelid zöldje alkotja: lehetetlen, hogy képzeletünk meg ne teljék egy szebb és nagy jövő képével.

TAGÁNYI KÁROLY.

N. N. EMLÉKKÖNYVÉBE.

A tiszteletdísz, a babér
A nép kezéből sokat ér.
Kegyeleted', csodálatod'
— Szivedben hogy ha nincs egyéb, —
Ugy érzem, mint a legnagyobb
Szégyen, gyalázat bélyegét.
Magasban, örök hó alatt
Eper, se rózsa nem fakad.
Adnál fejemre háló sipkát,
Add papucsod' nem bánom, inkább,
S ez átkozott nagy tiszteletről
Örökre bár feledkeznél el . . .
Egy szekér borostyán nem ér föl
Egy kis maroknyi szerelemmel . . !

VAJDA JÁNOS.

GRÓF BATTHYÁNY LAJOS IFJUSÁGA.

Gróf Batthyány Lajos ifjuságáról eddig még vajmi keveset jegyzett fel a történelem. Pedig a kegyelet hazafias kötelességünkké teszi, hogy összegyüjtsük azokat az adatokat, melyek az első magyar felelős miniszterium elnökének, a szabadságharcz dicső martyrjának ifjuságára vonatkoznak.

Hát még mikor ezen adatok oly kiválóan érdekesek!

Német-ujvári Batthyány József Sándor gróf Ikervár, Szalónak, Tót-Morácz és Dobra vasvármegyei és egyéb birtokoknak ura, 1804-ben házassági frigyre lépett lomniczai Skerlesz Borbálával, egy régi birtokos nemes család sarjával, s e házasságából két gyermeke született: 1805-ben Emilia, később Weszterhold grófné, — és Lajos Ferencz József gróf, ki 1807. februárhó 11-én kereszteltetett meg Pozsonyban, a hol a napvilágot először megpillantotta. A grófi csecsemő keresztszülői Pesty Pál és egy lovas kapitány özvegye, Kliesky Terézia voltak, míg a keresztelési szertartást Keller György pozsonyi plébános végezte.

Batthyány József Sándor gróf rendes lakását, főként nyáron, Ikervárott tartotta, s mint jó, szerző gazda volt ismeretes. Rendes lakhelyét angol és vadaskert diszítette s terjedelmes uradalmai az akkori viszonyokhoz képest tekintélyes jövedelemmel látták el. Későbbi adatokból látom, hogy az ikervári, szalónoki, dobrai és tót-moráczi uradalmak 1815-ben 163,692 forint 62 krajczár jövedelmet adtak. Szalónokon a gróf élénk forgalmu üveggyárt rendezett be, azonkivül Árvában és Liptóban is voltak részbirtokai.

Házas élete azonban, noha ugy látszik, hogy nem érdek-házasságot kötött, épen nem mondható boldognak. Szenvedélyes véralkata, s nejének könnyü gondolkozása és pazarlásra hajlandó természete viszályt keltett köztük, s közös megegyezéssel csakhamar elváltak egymástól s a grófné Bécsbe költözött.

A házasfelek között kitört viszály az udvarnál is feltünt, s Ferencz király 1808-ban Neuperg kabinet-titkár utján egy magas állásu egyént azzal bizott meg, hogy a gróf és grófné között fenforgó viszályról biztos értesülést szerezvén, jelentését annak idején terjeszsze fel. A megbizott a bécsi rendőrségi főigazgatóság segélyével a grófnét illetőleg csakhamar megfelelt feladatának s jelentését 1808. február 14-én a király elé terjesztette,

Ebben előadja, hogy Batthyány József Sándorné Punzendorfban (?) a 228-ik számu házban lakik, hol az egész első emeletért kerttel együtt 900 forint évi bért fizet. A grófné életmódja egyszerü és mértékletes. Körében csak két kis gyermeke s társalkodónője található, minden idejét otthon tölti.

A grófra nézve, — miután az Magyarországon tartózkodott, a jelentés tüzetesebb részleteket nem adhatott, de utasítást kért arra nézve, hogy Erdődy grófhoz forduljon-e, vagy talán a magyar udvari kanczelláriát kivánja-e ő felsége ez érdekben utasítani?

A király e jelentésre a következő sorokat vezette: «A jelentést tudomásul veszem. A Batthyány grófra vonatkozó körülményekről, s a gróf magaviseletéről annak útján fogok közelebbi értesülést nyerni, s a tudósítás a mint beérkezik, azonnal elém terjesztendő. *Ferencz.* m. k.»

Ugy látszik, hogy az ügyet ezután a kanczellária vette kézbe. Az kereste meg Széchenyi Ferencz grófot, a legnagyobb magyarnak nagynevű atyját, ki előtt azután Batthyány Sopronban, 1800. május 28-án irásbeli nyilatkozatot adott, melyben kijelenti, hogy feleségétől közös megegyezéssel vált el, miután egymást megérteni nem tudták, különben ő be-

Nyitrai székesegyház

Forgách-Echelz
1600 körül,
renaissance
repr.
Vas. Ujs. 1913. 49. l.

Buda, vár

23

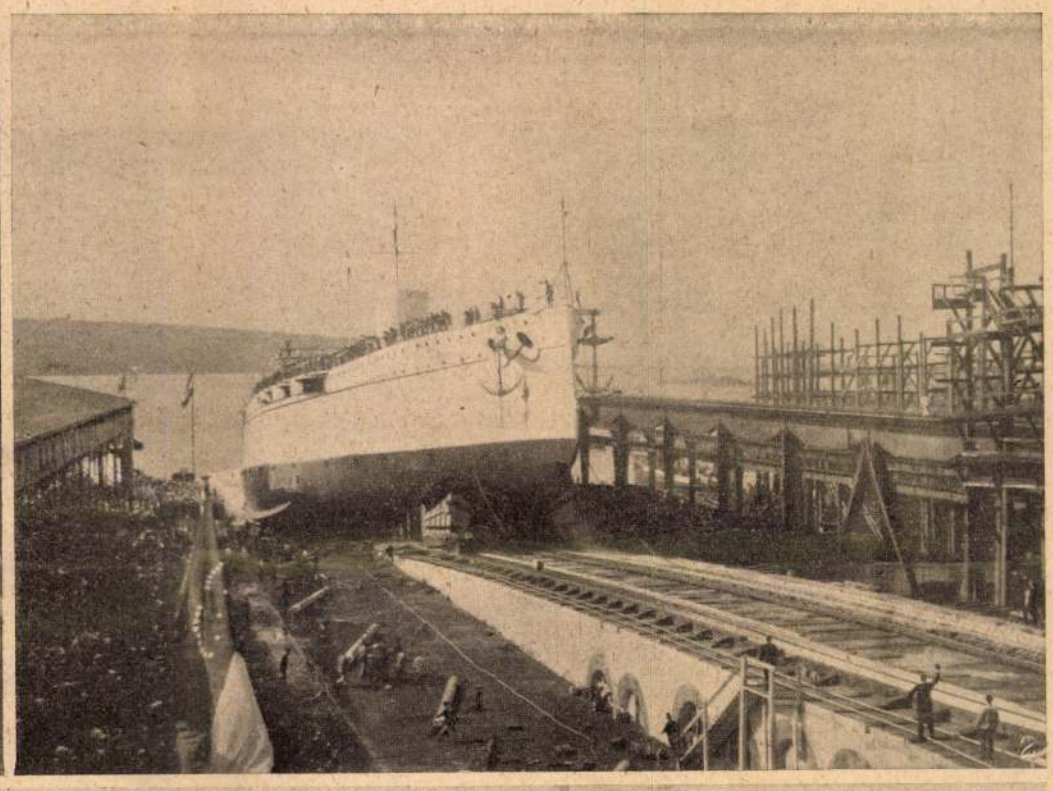

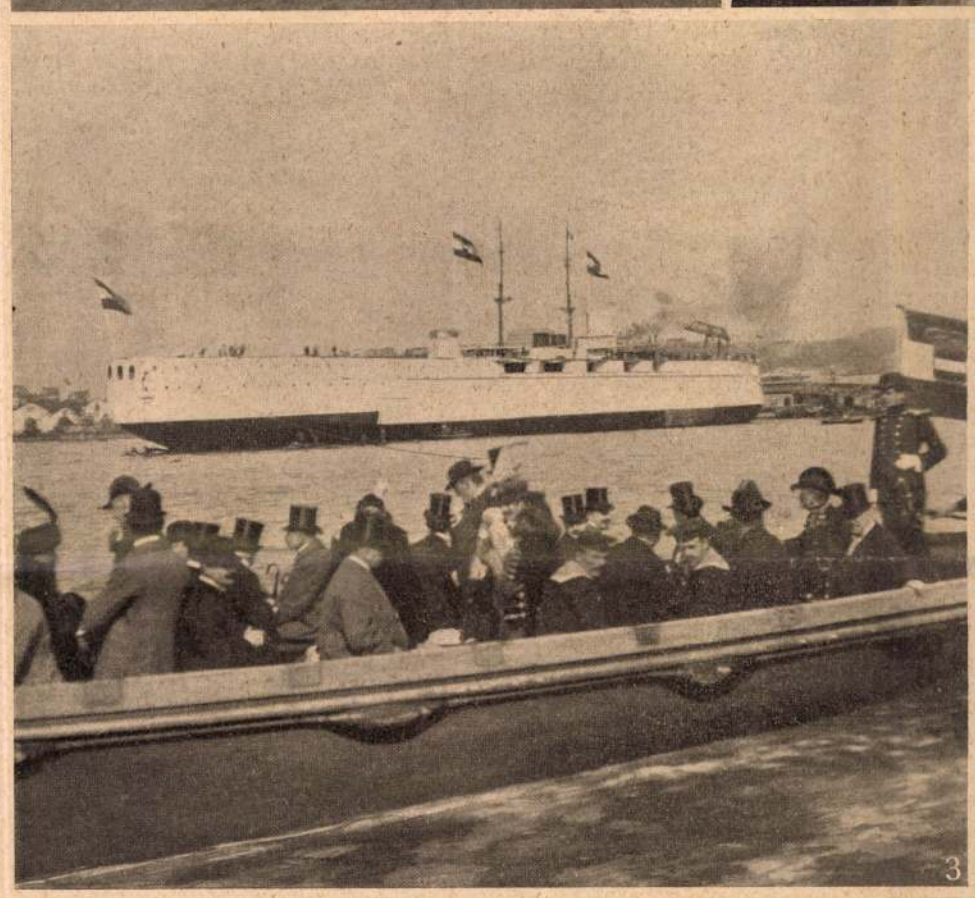

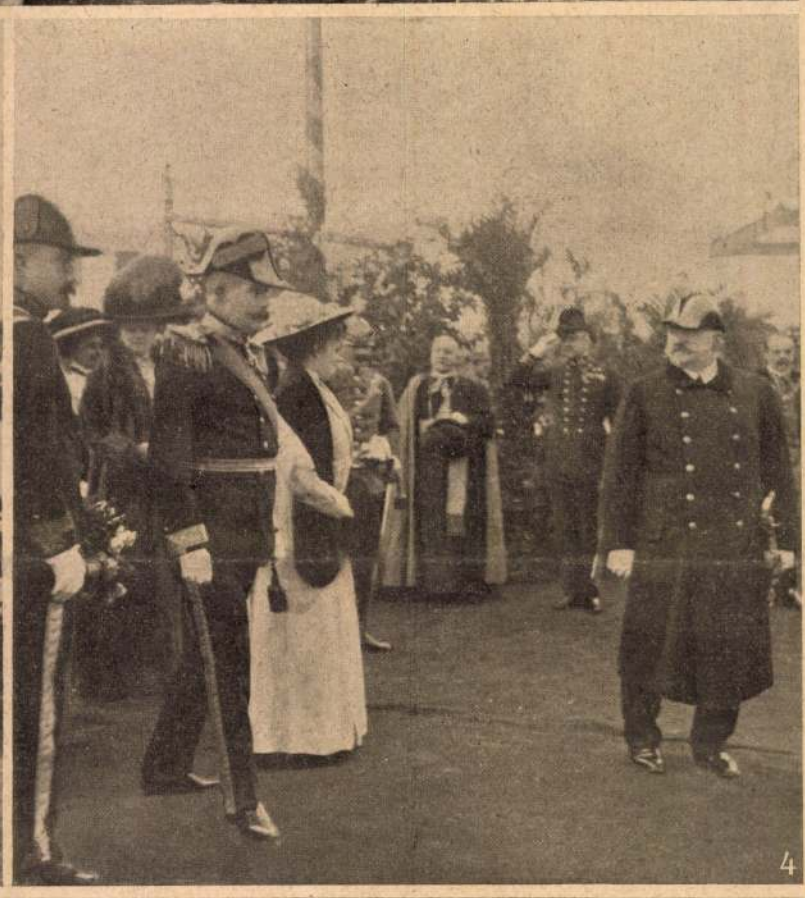

1. A beszentelés. — 2. A hajó a vizrebocsájtás pillanatában. — 3. A hajó megtekintése a vizrebocsájtás után. — 4. A trónörökös az ünnepélyen. — 5. A közönség. — 6. Magyar képviselők a «Zrinyi» fedélzetén.

A «TEGETTHOFF» OSZTRÁK-MAGYAR ÚJ CSATAHAJÓ VIZREBOCSÁJTÁSA TRIESZTBEN. — Jelfy Gyula fölvételei.

A SZENT GYÖRGY-CZÉH KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁSA.

Bastien-Lapagenak, a mult század kiváló franczia festőjének egyik legszebb portraitja Sarah Bernhardt ábrázolja. A nagy színésznő bronzszobrocskát tart karcsú újjai között és elmélyedve, gyönyörködve szemléli. Bizonyára czélzat nélkül, szinte intuitiv módon fejezte itt ki a művész a kisplasztikai mű sajátos jellegét. Nincs helyhez kötve, mint a nagy szobrászati művek, a melyek művészi hatása csak nagyobb távolságról, igen sok esetben csak egy pontról érvényesül teljesen, míg a szobrocskát, plakettet, érmet kezünkbe vehetjük, közelről nézhetjük és élvezetünk erősbödik, ha ujjainkkal végigtapintva a finom formákat, szószerint kézzelfogható módon érezzük a fölületek váltakozó játékát.

A közelről való nézés föltétele szabja meg a kisplasztikai művek sajátos stilusát, de forrása egyszersmind az ily művekhez való viszonyunknak is. Különös erővel keltik föl a birtok ingerét, igen régi idő óta kiválóan kedvelt tárgyai a gyűjtésnek. Az a meglepően szép és gazdag kiállítás is, a melyet a Szent György-Czéh az Iparművészeti Muzeumban rendezett, túlnyomó részben magángyűjtőink birtokából került össze. Úgyszólván minden korszak, anyag és forma képviselve van a kiállításon, a mely figurális diszű ötvösműveket és nagyobb méretű szobrokat, faragványokat is foglal magában.

Megkapóan vezetik be a kisplasztika történetét azok az elefántcsont- és agancsfaragványok, a melyek még a kőkor régibb szakában keletkeztek és az emberiség művészeti tevékenységének legősibb emlékei. Emberi és állatalakok, a melyeket erős realisztikus czélzattal faragtak a kemény anyagból. A prehisztorikus idők későbbi korszakai más fölfogásról tesznek tanuságot. A faragást a mintázás váltja föl, a kemény csontot, követ a könnyen formálható, lágy agyag, a realizmust a stilizálás és ornamentika. Ezzel összefüggésben fejlődik ki a bronzszobrászat legrégibb állapota, mely teljesen kisplasztikai irányú. Az egyiptomi kisplasztikában, melyről a budapesti egyetem

Evangelistárium a nyitrai székesegyház kincstárából.

Beöthy-féle egyiptologiai gyűjteményéből kiállított gazdag sorozat igen jó képet ad, már a fa is szerepel.

Már az őskorban és Egyiptomban lép föl egy oly irány, a mely a kisplasztika későbbi szerepére nézve jellemző. Nemcsak önálló rendeltetésű ábrázolásokkal találkozunk, hanem tektonikai rendeltetésű készítményekkel is. Az az őskori csonttőr, a melynek markolata ugró állat képére van faragva, az ismert egyiptomi fakanalak, a melyeknek nyele teher alatt görnyedő férfi képét adja, jellemző példái a gyakorlati czélra alkalmazott kisplasztikának, a melynek érvénye mindvégig fönnmarad és különösen az antik művészet körében érvé-

A kiállításnak egyik nagy érdeme, hogy az antik, kivált római művek gazdag sorozatában a Nemzeti Muzeum válogatott, pompás darabjai mellett nehány vidéki múzeumból és különösen Milch Ármin komáromi gyűjteményéből származó emlékeket is nagy számmal bemutatott. A terrakotta mellett a bronz az uralkodó anyag. Szinte beláthatatlan az antik kisplasztika sokfélesége és megbecsülhetetlen az a hatás, a melyet a művészet ez ágának későbbi sorsára gyakorolt.

A hellenisztikus-római művészet, a mely a Birodalom legtávolabbi provinciáiban is elterjedt, természetesen olykor erősen provinciális jellegű. Különösen föltünő ez a rendkivül nagy számmal fönmaradt bronzszobrocskákon, a melyek némely kiváló szépségű darab mellett többnyire szerény igényekhez mért, olcsó készítmények. De még a gyengébbeken is fölismerhető a klasszikus művészet kisplasztikai alkotásainak sajátossága. Az istenségek szobrocskái valamely hires, általános érvényű mintára vezethetők vissza, de annak nem kisebbített, hű másolatai, hanem kis méretekre számított szabad átdolgozások. Ezek mellett genreszerű ábrázolások, főleg állatalakok is föllépnek. A klasszikus kornak erős plasztikai fölfogása azonban nem érte be az ilyen önálló művekkel, hanem emberi vagy állati formát adott a különféle gyakorlati czélra szánt tárgyaknak is. A legjellemzőbb e tekintetben a római mécseseknek reánk maradt nagy tömege. A szükebb értelemben vett kisplasztikához csatlakozik az antik kőmetszés (gliptika) és médailleur-művészet.

Egészen más jellegű az a kisplasztika, mely az antik világ összeomlása után beállott középkori fejlődést jellemzi. A régibb középkorban az elefántcsontfaragásban látjuk az antik tradicziók sajátos elváltozását. Különösen Konstantinápolyban, mely évszázadokon keresztül az iparművészet legfőbb empóriuma volt, keletkeznek azok a domborműves diszű elefántcsont lapocskák, a melyek Nyugaton is elter-

Trubeczkoj: Női képmás.

Stuck Ferencz: Tánczosnő.

XVII. századi kupa elefántcsontból és aranyból.

Németalföldi elefántcsont dombormű a XVII. századból.

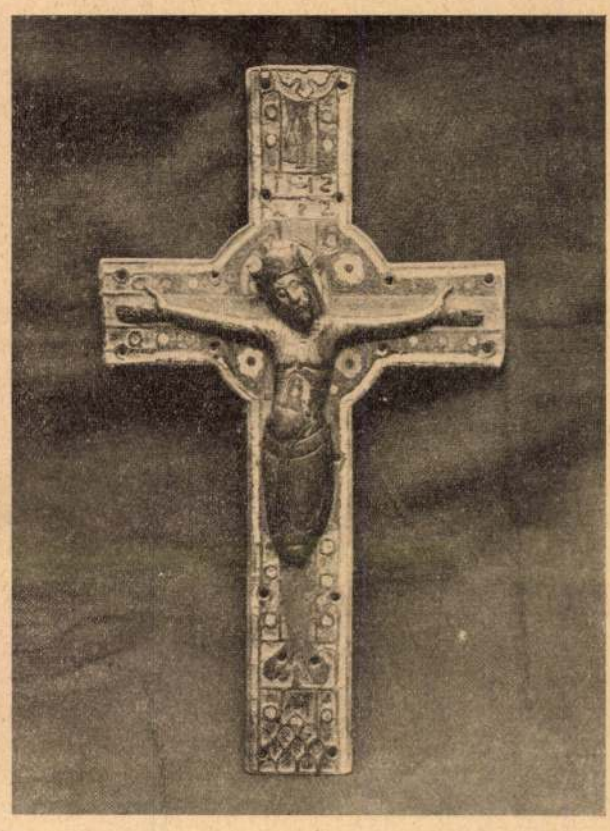

Limogesi zománczos feszület a XIII. századból.

jedve itt is, ott is utánzásra ösztönöztek, a nélkül azonban, hogy a nyugati termékek utolérték volna a bizanczi készitmények finomságát. De más irányban is fontos hatást keltettek. Az elefántcsontfaragványok a csirái a monumentális szobrászat középkori kifejlődésének.

A kisplasztikai fölfogás a középkori szobrászatban mindvégig nyomot hagyott. Épitészeti részek, főleg kapuzatok szobrászati dísze sok esetben nem egyéb többé-kevésbbé kis méretű alkatrészek együttes alkalmazásánál és a középkor végén is, egyes nagy szárnyas oltárok keretében olyan kisebb szobrok, csoportok és domborművek is helyet foglaltak, a melyek magukban véve kisplasztikai művek, összetételükben azonban fölülemelkednek a kisplasztika czélzatán. Ilyen egyes részletek a kiállításon is szerepelnek.

A kiállítás legfőbb érdekessége azonban, hogy a kiváló szépségű műveknek egész sorát mutatja be az olasz művészet ama korszakából, a melyet renaissancenak szoktunk nevezni. Valóban renaissance a kisplasztika történetében. A középkorral szemben olyan művek keletkeznek, a melyek tárgyra, megjelenésre, czélzatra nézve az ókori emlékeket igyekszenek megközelíteni. A XV. században keletkeznek a modern értelemben vett művészeti gyűjtemények, közöttük a legnevezetesebb, a Medici családé, a melyet Corsimo alapított. Antik művek mellett modern alkotások is helyet foglaltak bennük. A kisplasztika részben épen a gyűjtési kedv szolgálatában hatalmasan föllendül. Anyaga első sorban a bronz. Gazdag figurális diszű használati tárgyakat készítenek, kandelábereket, lámpákat, díszedényeket, kardmarkolatokat, tőröket, ajtókopogtatókat, ládikákat, mozsarakat, csöngetyűket, stb. de igen nagy számmal önálló jelentőségű műveket is.

A bronzszobrocska és plakett a XV. század nagy vívmánya, mely Donatellos hatására vezethető vissza. Kiváló művészek karolják föl. Firenzében Antonio Pollajuolo és Bertoldo di Giovanni a nagy mesterek, de különösen nagy volt a produkczió Felső-Olaszországban, a hol a medailleur-művészet is ujjászületett. A padovai Bartolommeo Bellano, Andrea Briosco, Moderno, Ulocrino, a mantovai Pier Jacopo Alari (Antico) a szobrocskák és plakettek igen nagy számát hozták létre. Műveik többnyire antik tárgyuak, de ép oly szabadon állanak az ókori művekkel szemben, mint pl. a habokból kiemelkedő Venus Botticelli hires festményén. A XVI. század küszöbén változás áll be a fölfogásban. Michelangelo hatalmas befolyása itt is érezhető és erősebbé válik az antik művészet formai hatása. A XVI. század legnagyobb mestere a németalföldi származású Giovanni da Bologna és legjelesebb követői, Pietro Francavilla, Adriaen de Vries is németalföldiek. Jellemző az erős mozgalmasság és egyes alakok helyett csoportok föllépése. A XVI. század kis méretű plakettje nagyobb domborműveknek ad helyet. A bronzszobrászatnak ez a fontos szerepe a XVII. század elején majdnem egészen véget ér, miután időközben a külföldre is erős befolyással volt, pl. Németországban is olaszos módra fölkarolták.

A kiállításon főleg dr. Kohner Adolf, Egger Henrik, Rakovszky Antal, Behr Lajos, Faragó Ödön és mások gyűjteményei dicsekedhetnek pompás szobrocskákkal, csoportokkal, plakettekkel, a melyek között valóban első rangu, kiváló jelentőségű művek is találhatók. Nem

Aranyozott ezüst szarvas a XVI. századból.

A szabin nők elrablása. Bronz, Giacomo da Bologna után.

Sámson és a filiszteusok. Bronz, Michel Angelo után, a XVI. századból.

csoda, ha a renaissance bronzok gyűjtése az amateurök legnagyobb ambiciója!

A régi fafaragás folytatásaképen kivált Németországban utóbb is virágzik a fafaragás és különösen a kemény puszpángfát szeretik földolgozni, mely a legfinomabb részletek, olykor épenséggel mikroszkopikus formák kifaragását is lehetővé teszi. Nagyobb jelentősége van azonban az elefántcsontfaragásnak, a mely a barokk-művészet korának jellegzetes kisplasztikai eljárása. Ez a korszak az elefántcsontot főleg arra használja föl, hogy a ruhátlan emberi test fölületét érvényre juttassa vele, a mellett lobogó drapériák lágy utánzására is nagyon alkalmas és domborművekre fölhasználva a bronzplakettek jellegétől eltérő festői ábrázolást tesz lehetővé. A legnagyobb mesterek ezen a téren, a németalföldi Faid'herbe, Rubens barátja, a ki a nagy mester kompozicióit is fölhasználta, Opstaal, Elhafen és mások, legnagyobbrészt Németalföldön és Dél-Németországban működtek. Jellemző, hogy ugyanebben a korban új anyaggal találkozunk a kisplasztika terén, a viaszszal, a melyet nagy képmások előállítására már régóta fölhasználták. Erős, sokszor szélsőségig menő realizmus jelentkezik a viaszból mintázott, szinezett arczkép-medaillonokon, kis szobrokon, csoportokon, a melyeket utóbb a klassziczizmus annyira elitélt, hogy csak aránylag igen kevés maradt reánk. A szobrászat e sokáig megvetett ágának nemes terméke a pozsonyi Szent Ferencz-rendi zárda tulajdonában levő Assisi Szt. Ferencz, mely valószinűleg a XVII. század végén készült. Finom miniatürökre emlékeztet a Delmár Emil tulajdonában levő arczképdombormű.

A XVIII. század első felében lép föl Európában a porczellán, a mely immár a keramiai művészetben uralkodó szerepet játszik és minden egyébb anyagot elnyomva, a kisplasztikában is a rokokó kornak, művészeti fölfogásának, izlésének legtökéletesebb kifejezője. Porczellántárgyak nem szerepelnek a kiállításon, de az Iparművészeti Muzeum gazdag gyűjteménye, főleg a Gerhardt-féle gyűjteményből legújabban szerzett remek sorozat, ez irányban tökéletesen kiegészíti a kisplasztika történeti fejlődésének, különböző irányainak képét, míg a keletázsiai kisplasztikai művek, a melyek oly nagy számmal vannak kiállítva különösen Hopp Ferencz gyűjteményéből, tanulságosan mutatják be a khinai és japáni technikák fejlettségét, sokféleségét.

A kisplasztika már csak a XVIII. század végén és a XIX. század első negyedében, XVI. Lajos korában és az első császárság idején mutat figyelemreméltó új jelenségeket. Az antik művészet erős hatása alatt kivált az empire művészete óriási mennyiségben hozott létre oly műveket, a melyek nem szolgai utánzatok, hanem sokszor meglepően finom alkalmazásai egyes régi gondolatoknak. Azontúl a XIX. század kevés figyelemreméltó művet hozott létre. A gyáripar föllendülésével kapcsolatban a tömeges termelés kiszorítja a finom, de drága műveket és a hol alkalom nyilik is a kisplasztika magasabb fokú érvényesülésére, többnyire surrogatumokkal, régi művek utánzataival, a legtöbb esetben nagy szobrászati művek kicsinyített másolataival találkozunk. A mult század utolsó évtizedeinek nevezetes eredménye a kisplasztika egyes ágainak, nevezetesen a medailleur-művészetnek és vele kapcsolatban a művészi plakettkészítésnek rendkivüli föllendülése, valóságos újjászületése, mely Franciaországból indult ki. A kiállításon hosszú sorozat mutatja be azt a kiváló eredményt, a melylyel ezen a téren Magyarország is dicsekedhetik. Lassúbb a fejlődés a kis szobrok modern stilusának kialakulásában. Ez még nem oly határozott, mint az érmeké és plaketteké, de a kiállított magyar és külföldi szobrocskák tekintélyes száma — különösen dr. Kohner Adolf gyűjteményében vannak igen fontos darabok — ezen a téren is teljes eredménynyel, a letünt évtizedek banális művészietlenségével szemben a kisplasztikai művészet jellemző sajátosságain alapuló új stilussal kecsegtet. Talán szabad azt is föltételeznünk, hogy a Szent György-Czéh szép kiállítása nemcsak a gyűjtésre, hanem a hazai kisplasztika fejlődésére is üdvös befolyást fog gyakorolni.

Éber László.

A HATODIK VILÁGRÉSZ.

Amundsen Roald délsarki útja.

A déli sarkvidék nagy szárazföldje, az Antarktisz, egy nagy világrész. Megragadó a némaságával, ismeretlen nagyságú, mozdulatlan jégmezőivel, roppant hegyláncaival. Némább, mint az éjszaki sarkvidék, melynek állatvilága: a jegesmedve, az ezüstróka, a farkas, a fehér nyúl, a hermelin itt nem leli hazáját. A pingvin majdnem az egyetlen élő, mely az Antarktiszon, de csak a partvidékein, megél. Benn halál mindenütt. A jeges zónák vadmadara se téved arra, mert holtan bukna alá a levegőből. Csak az *ember* keresi fel nagynéha Istennek ez elhagyatott világát. Hajtja a tudásvágy és bűvöletébe vonja a pólus, ez az igézetes pont; holott tudja, hogy fölfedezésével újat és meglepőt nem hozhat számunkra. (Ámbár nincs emberibb, mint a vágy, hogy megismerhessük minden zugát a földnek, mely otthonunk. Majd hogy azt nem mondom: becsületkérdése az emberiségnek, hogy megismerkedjék vele.)

Igen, a pólus volt a czélpont az alatt a százharmincz és egynéhány esztendő óta, mióta a déli sarkvidéknek is vannak felfedező vándorai, de mindaz, a mi közbeesik, egy-egy mérföldmutatója a föld megismerésének. A fölfedezővel összefogva jár vagy nyomon követi őt a természetbúvár. Ez, ha elérte is a pólust, vágya még nem teljesült. Mert neki a holt vidék minden röge egy nyom, ujjmutatás arra, hogy az évek százezrei során hogyan lett és hogyan múlt el a világnak ez a halálában oly borzalmas része, — kép a jövő végtelenségéből, hogy az évek újabb százezreinek letűntével hogyan múlik el s lesz lakatlan, hideg jégsivataggá ez a mi boldog, meleg, minden gyönyörűséggel teljes világunk. Épen a déli sark vidéke az, honnan egy új jégkorszak borzalmai terjednek át majdan a világra. A Nagy Jégsáncz, melyet Ross James pillantott meg legelőbb, az alatt az épen most hetven év alatt, mely lefolyt azóta, a térképen is észrevehetőleg előretolta bástyafalait, s Nordenskjöld mondta Genéveben négy év előtt a nemzetközi földrajzi kongresszuson, hogy a délsarki jég csodásan gyors gyarapodásával szemben (e jégtömeg vastagságát némelyek több kilométerre teszik!) tisztára a folytonos szeleknek és viharoknak köszönhetjük, hogy máris újabb jégkorszakra nem virradunk.

Amundsen Roald, a norvég hajóskapitány, kinek nevénél nem volt mostanában többet emlegetett név a föld kerekségén, 1911 deczember 8-ikán elérte azt a végeláthatatlan fensíkot, melyen, útjának végső szakaszához érve, már Shackleton is körültekintett, — s úgy érezte, de tudta is, hogy közelébe jutott annak a mathematikai pontnak, melyet a déli pólus néven emlegetünk s melyet ő meg társai fognak meglátni és lábukkal érinteni legelőbb. Hat nap után azt hiszi, hogy elérte czélját, de csak újabb két nap mulva állt meg azon a ponton, mely számításai szerint megfelel a pólus helyének. Ott aztán, társaival együtt, kifeszíti a magával hozott kis sátrat, házat épít jégből, csúcsára kitűzi Norvégia selyemlobogóját, meg a Fram hajózászlaját. S a déli sarki norvég ház a Polheim, a pólus nagy fensíkja pedig VII. Hakon norvég király földjeként szerepel e naptól fogva a déli sarkvidék térképein.

A déli sarkot tehát meghódította a norvég utazó. Hiszi, hogy előbb érte el a pólust, mint az angol Scott kapitány, ki vele majdnem egyidőben (egy hónappal előbb), 1910 szeptember havában kelt útra a sarkvidéki utazás minden kellékével felszerelt hajóján, mely ezt a büszke nevet viseli: *Terra Nova.* E hajóról s utasairól még nem érkezett hir, nem lelte nyomukat Shirase hadnagy most visszatért japán délsarki expedicziója sem, de Amundsen hajója a *Fram,* e hó 7-ikén már horgonyt vetett Hobartban, Ausztrália Tasmania nevű szigetének kikötőjében. A *Fram,* melynek története maga egy hősköltemény. Nansen építette ezt a hajót s rajta indult el diadalmas éjszaksarki útjára tizennyolcz évvel ezelőtt. Amundsen is az éjszaki sarkra készült vele két évvel ezelőtt s meglepetésszerűen gondolva mást, fordította irányát a déli Csendes-tenger felé. S a *Fram* hirét immár kétszeres dicsőség koszorúzza a tudomány haladásának történetében.

A legnagyobb eredményt Amundsen sikerében nem a déli sark meghódítása jelzi, hanem az a tudományos anyag, melyet a *Fram* utasai magukkal hoznak a hatodik világrészről. Mert Amundsen nemcsak azokat a megfigyeléseket terjeszti majd a szakértők vizsgálata alá, melyek bizonyitani fogják, hogy a földnek az az elhagyott pontja, hol kitűzte a norvég lobogót, csakugyan a déli sark, hanem kétségtelenül gazdag anyagot hoz magával, mely bővíteni fogja a természettudományi és földrajzi ismereteket. A ki ismeri első nagy utazásának, az éjszaknyugati átjáró felfedezésének történetét, ebben nem kételkedhetik. Bámulatos a tervszerűség és a bátorság mostani diadalmas délsarki útján is. Míg Scott a sark elérésére a saját első, Shackleton expedicziója által másodizben is kipróbált útirányát választotta, Amundsen a

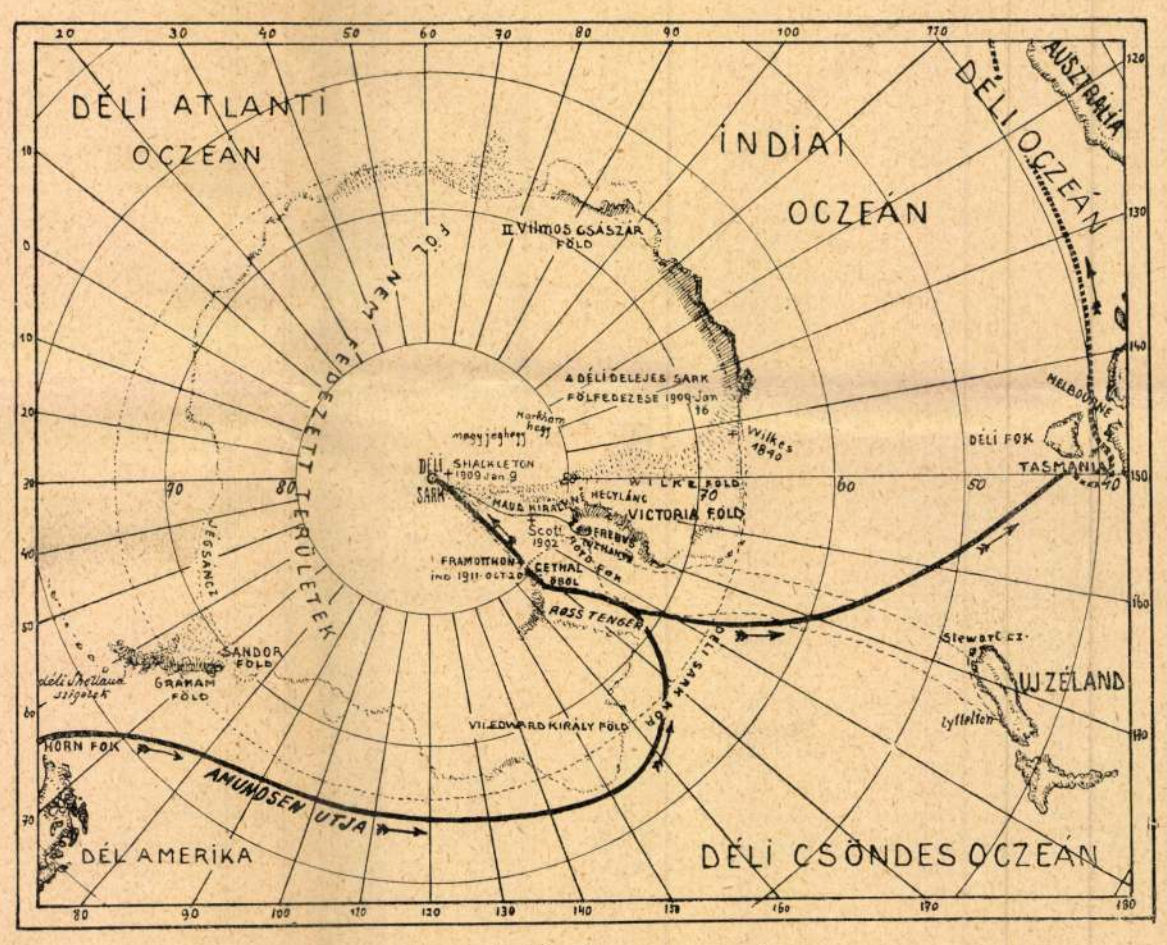

A DÉLI SARKVIDÉK TÉRKÉPE AMUNDSEN ÚTJÁVAL.

Nyitrai székesegyház

ARANYMŰVESSÉG

2. Filigrán zománcos aranyozott evangelistarium a XIV. sz.-ból. (Nyitrai székesegyház)

Gutenberg Lex. IV. K.

Püspökszüveg lila bársonyból, domború a-
rany hímzéssel, levelekkel és kalászokkal, e-
gyenlőszárú keresztel. Mag. 30 cm. Magyar mun-
ka 1870 körülről.

Simor János készíttette.

Nyitrai ötvös cék

NYITRA

NEUTRA

NITRA.

Ötvöscéh fennállásáról nincs adat~~ank~~ ✓
...rom ötvösről tesznek je-
... egyik már nem
...ös mű-

Von dem Bestehen einer Zunft gibt es keine Nachricht. In 1732 werden 3 Meister registriert,[1] doch der eine arbeitet damals nicht mehr.[2] In 1828 ist nur ein Meister tätig.[3]
...hauzeichen kommen von der
... Jh. angefangen vor.
... Stadtwappens
...hne.

F. sz. Lf. Nr.	Próba Beschau	... Meisterzeichen
1576		
	—	

Klisét pótolni!

1 bs

per geor gium bozu...

E felirat ~~esetleg~~ nyitrai mester nevét rejti magában. — ~~Möglicherweise~~ *birgt obige Inschrift den Namen eines ~~Meisters~~ aus Neutra.*

Kehely, hatkaréjos talpán „börtűs" dísz, nóduszán cherubfejek, kuppakosarán 6 sodronydíszű mező közt öntött maszkok. — *Kelch, am Sechspaßfuß Filigranschmuck, am Nodus Cherubköpfe, am Schalenkorb zwischen 6 Filigranfeldern gegossene Masken.* — „1528." M—*H* 22.

Székesegyház, Gyulafehérvár — *Kathedrale, Karlsburg.* Expos. 1884 : II, 8, 78, 46.

Oppen...
Goldschmiedes

277

Nyitra vára fontos szerepet játszott a magyar történelemben. A nyitrai Zoborhegyen még Szent István alapitott apátságot a XI. században. A festői város, minden magyar emlékével együtt, Trianon óta a cseheké.

Selmecbánya. A régi magyar bányavárosok egyik legnevezetesebbje. A hontmegyei bányavidék nagy ipari gócpontja volt a Trianon előtti Magyarországnak. A XVIII. században Mária Terézia itt alapitott bányász- és erdész-főiskolát. A magyar bányakulturának ez az évszázados fészke Trianon óta a cseheké.

cy Légrády Otto dr-
garságot Magyarországnak!
(Bpest, e. n.)

Komárom, ősi magyar város, az 1848—49-es szabadságharcban a legkitartóbban védte magát az orosz tulerővel szemben. Komárom neve a magyar történelem legszebb lapjaira van följegyezve. Trianon mégis minden jog és igazság ellenére odaajándékozta Csehországnak. Képünk Klapka Györgynek, Komárom hős védőjének a városház előtt álló szobrát mutatja be.

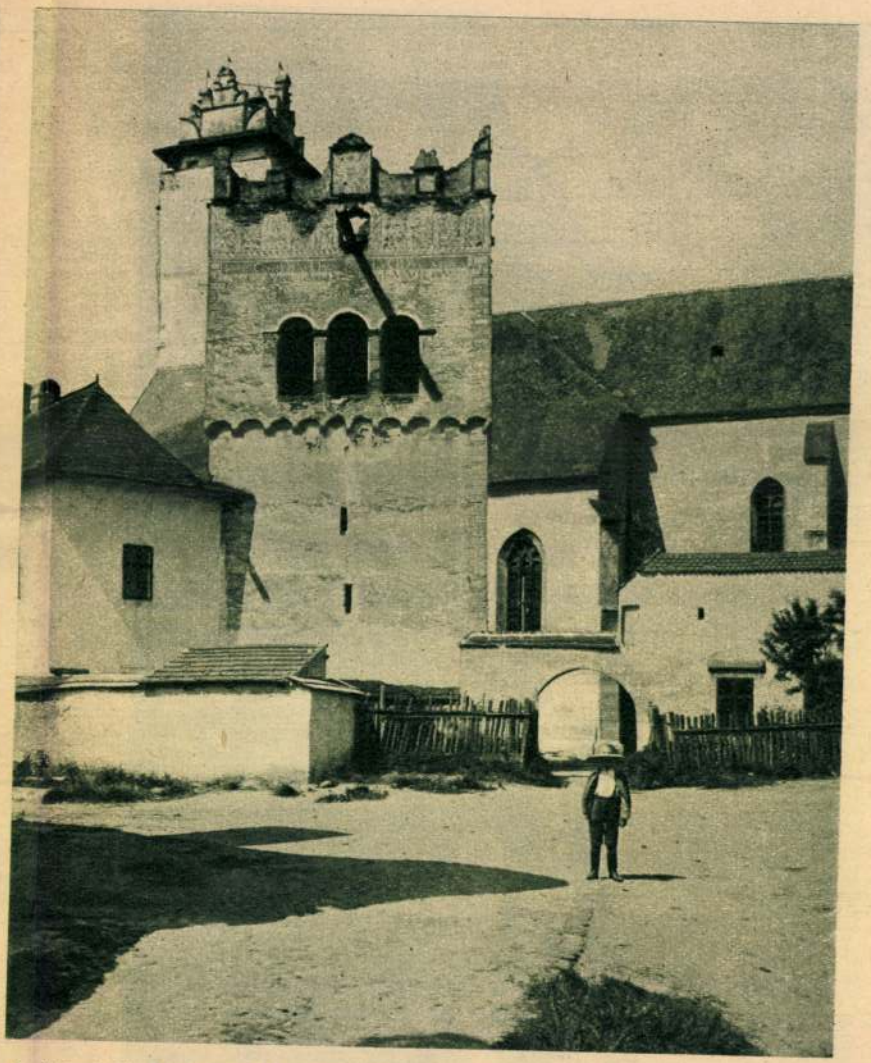

A késmárki Thököly-vár egyik bástya-tornya. A régi történelmi magyar város a Thökölyek ősi fészke, melynek kulturája a magyar tehetség, a magyar munka ragyogó példánya. Trianon a cseheknek adta ezt a városunkat is, mely a híres hét szepességi város közül történelmi emlékekben Lőcse mellett a leggazdagabb.

NYITRA

Székesegyház

MIKÓ Árpád: "Pogánypénzes" kehely a 16. század elejéről. Budai Udalricus gyulafehérvári kanonok kelyhe a nyitrai székesegyház kincstárában? = Ars Decorativa, 13, 1993 137-140. ill.

nyebb, vízszintes furatok (a négyből kettőé) fedezhetők fel. (18. kép) Valamennyi ismert töredék Gerevich László ásatásának köszönhető.[30]

A kút rekonstruált képe és stílusának kérdése

A töredékek e rövid jellemzéséből is kitűnik, hogy mennyire csekély része a kútnak az, amelyről közvetlen ismerettel rendelkezünk, mégis milyen sok összefüggést világíthat meg számunkra az általuk képviselt szerkezeti logika. A felépítés elvének bővebb kifejtése nélkül nem léphetünk tovább a kút elméleti rekonstrukciója és művészettörténeti jelentőségének megértése felé.

Nyitrai Tóth András, 16.1./mh.1756/

Ortelius, 15.1. /1603/

Pomárius Keresztély, 14.1. /1549.kész
ti Morsz.és Erdély térk.-t/

Schnitzler János, 13.1. /arnsheimi
szül., 1482.fába metszette
Morsz.térképét a Ptolemeus egy
kiadása számára./ ik

Teleki Pál, 29.1.

Tóth Ágoston, 22-26.1. /1867.szervez-
te az első m.helyszinrajzi
osztályt, számos térképet ké-
szittetett, a Földr.Társ.egyik
alapitója.

Vesconte, 13.1. /1328/

Visconti, 15.1. /1699/

Vischer, Georg Matthias, 10.1./1672.
első megbizás Morsz.térképezé-
sére/

Wallner, Stephan, 10.1./1699.adja ki
Morsz.térképét/

Zsámboky János, 14.1.

Kogutowicz Lajos: A m.térképészet
multja, jelene és jövője. Bp.1929.

Nyitra

Vas. Ujs. 1857

149 l.

Keppel

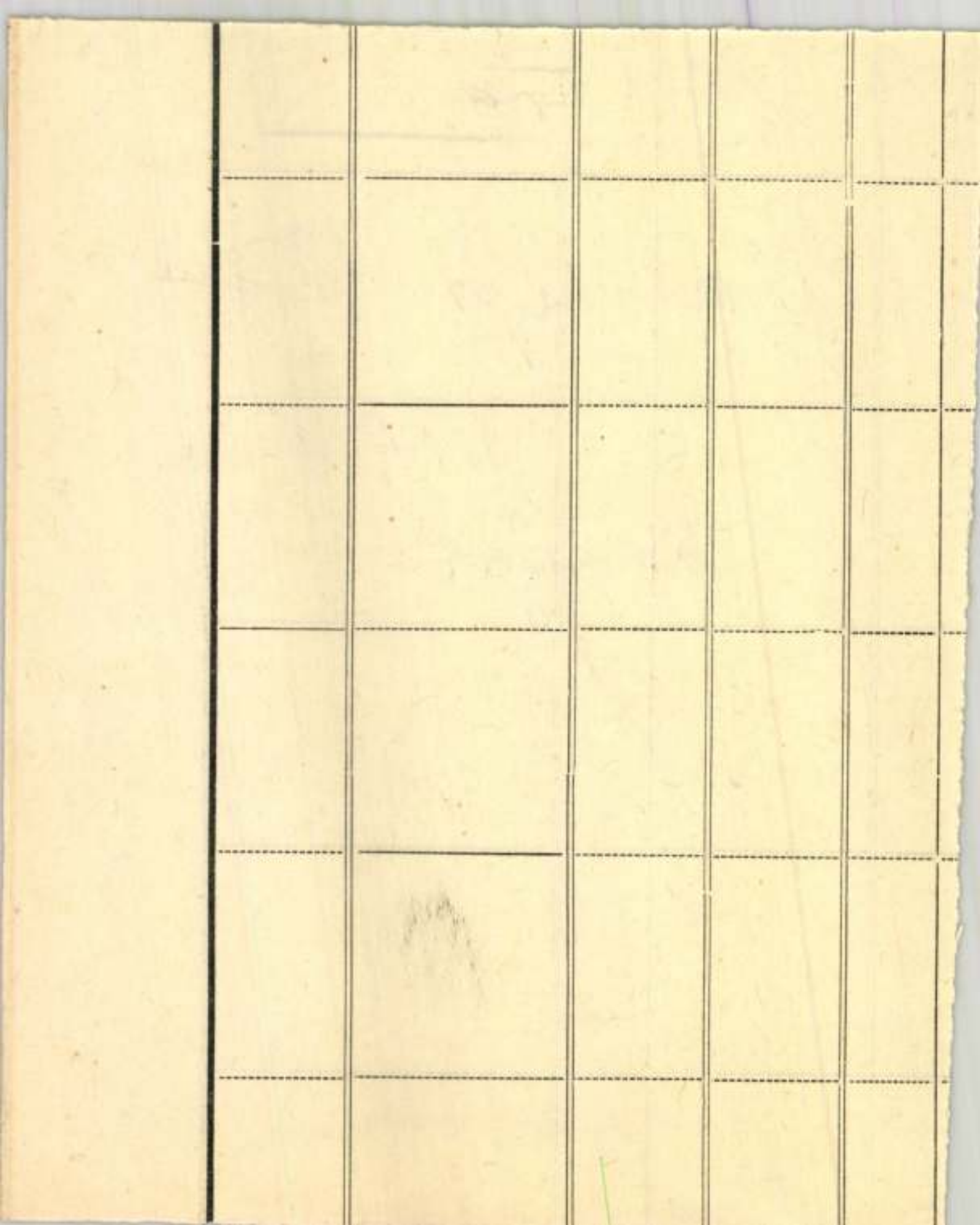

Vas. Ujs. 1857

járó *vagyonosságot* illeti, a magyar mennyire hátra van még más nemzetekhez képest.

Legyen szabad egyszer, kivételképen legalább, a dolgot a másik oldaláról is tekintve szólanunk, s lássuk abból itélve a mire rövid időn jutottunk, hogy mit várhatunk a jövőben, ha tovább is a megkezdett uton vállvetve iparkodunk s elkövetünk mindent, a mi népünk érdekében erönktől telik.

Nem azért jegyezzük fel e sorokat, hogy aztán annak elolvasása után elbizzuk magunkat; de még is szükséges : hogy méltó vigasztalást találjunk eddigi fáradalmainkért, s ne hallgassunk csak azok szavára, kik mindig ijesztgetnek, s erövel ránk szeretnék fogni, hogy már vérünk sem ollyan, hogy belölünk egykor a nemzetek nagy családjának egyik hasznos tagja válhassék.

Legtávolabb maradunk pedig azon hiu, s nevetséges ábrándtól, mintha tagadni akarnók bármi részben is hátramaradásunkat. Csak annyi lesz az egészből a tanuság: hogy sokban jobban állunk már is, mint tán mások korholó beszédei után elhittük, miután másutt sem minden arany a mi fénylik. Végzetre pedig hogy ellenünkben a legszeretetlenebb következtetés, azt állitani hogy hátramaradásunknak fő oka népünknek Ázsiából hozott tespedési hajlamából származnék kiválóképen.

Rövid körutat futva állapotunk vizsgálatában, inkább csodálkozni lesz okunk, hogy annyi ellenkező csapás, balsors, és kedvezötlen körülmények között, e haza, mellynek derék szülöttei ugy is a test és lélek annyi megbecsülhetlen tulajdonival vannak felruházva, rövid idő alatt a haladás pályáján olly messze tért foglalt el, mire kevéssel ezelött még a legvérmesebb kilátásuaknak sem lehete reményök.

I. Népesség.

Száz évvel ezelött, Mária Terézia uralkodása idejében Magyarországnak (Erdélyt, s a részeket ide nem értve) még nem volt több három millió lakosánál. Könnyen elképzelhetni, millyen lehetett e nagy, és termékeny föld illy csekély népesség mellett. Nem csoda, ha azon időkben hazánkat csak arról ismerték, hogy abban néhány igen nagy terjedelmü urodalmak birtokosa lakik. A szellemi életet csaknem kizárólag az egyház főnökei, a püspökök, és apátok képviselék. A középosztályu birtokosokról csak annyi maradt fenn évkönyveinkben, kik voltak a megye alispánjai, s kik képviselték a hatóságokat az országgyülésen. A polgári rend a kiváltságos királyi városok zárkózott lakóiból állott, mig a népnek még a törvényben is csak az „adózó szegény jobbágyság“ volt a neve, s csak annyit tudtak felölök, hogy azokból válik a huszár, a föld kerekségének e legjelesebb lovaskatonája.

Napjainkban Istennek hála! többre szaporodtunk tiz milliónál, s a mellett legalább néhány év óta özönnel lepi el földünket a bevándorlók serge, kik egyedül is csak kézmunkájok után akarnak köztünk megélni. Nagyban intézett gyarmatositásokra már hely sincs, a föld a legutolsó négyszeg ölig el van foglalva, a munkás kezek azonban mindenütt, különösen a délkeleti részekben a legnagyobb szivességgel fogadtatnak, hol a mellett, ha nyáron át más vidékről segitő napszámosok nem mutatkoznának, az aratást a helybeli erökkel végrehajtani sem lehetne. Tehát nagyobb terjedelmü termelést üzünk már is, mintsem azt mesterkélt módon megszerzett munkások nélkül be tudnók takaritani. Télen át jó rész e munkások közöl visszamegyen hazájába, de marad még is mindig elég, különösen a messze külföldről bevándorlottak közöl, kik állandó foglalkozásra találván, köztünk megtelepednek.

„Az egykori nagy birtokosok utódai többszöri osztozás után uradalmaik terjedelmére nézve a korábbiakkal nem mérközhetnek, tekintve azonban a föld értékét, harmadrész annyi birtokkal is tizszer gazdagabbak öseiknél. Midön a Harukker család Békés, és Csongrád végetlen pusztáit a nevetségig csekély áron megvette, ki hitte volna, hogy egy pár nemzedék elhalta után e birtok számtalan részekre oszolva annyi gazdag, elökelő, s förangu magyar család vagyonának szolgálhasson alapjául? Egy hold abból most többet ér, mint a hogy azt akkor az első szerző négyszeg mérföldenként vásárolta! Hát ha még hozzá teszszük, hogy e kiterjedt pusztákon ez alatt olly népes földmivelő községek alkultak, mellyhez hasonlókat egész Európában haszontalanul keresnénk. Széles e világon nincs olly község : melly gabna-termelésre Békés, Szarvas, Csaba és Holdmező-Vásárhely virágzó gazdaságával mérközhetnék, s még mindig megmérhetlen a tér, mellyen e munkaszerető nép szorgalmának, a közel jövöben itt elegendö foglalkozás szereztethessék.

A tudomány s müveltség, az osztályok külön felfogási köréhez mérve, egész átalánosságban terjed mindenfelé. Annyi hivatalképes egyént, mint nálunk, sehol sem találhatni. S ha még is látjuk, hogy a szomszéd tartományokból tiz hivatalnok is jön be hozzánk, mig innen csak egy is máshová kimegyen, annak legfőbb oka az : hogy a magyar müvelt osztály egyszersmind vagyonos is, s hogy az egyénnek saját házi dolgaik elintézésére nézve is még mindig találnak itthon is elég dolgot, és foglalatosságot. Ha szükülne közöttük a világ, bizonyosan többnél többen alakulnának mostan át ollyanokká, kik különösen külföldön, a hivatalok viselésére legalkalmatosabbaknak szoktak tekintetni.

A gazdasági tisztek osztálya nálunk olly sajátszerü rend, mellyhez hasonlót a szomszéd tartományokban sehol sem találunk. Ott az illyenek határozott szük fizetésből élnek, s valami egyenruha félét viselnek. A cseh erdösznek szürke kabátján az aranyos tölgyfa levél, s rajta a rangfokozat szerint több vagy kevesebb makk, a legfőbb birtoka. Nálunk a tömérdek tiszttartó, s jó modu ispán egyike a haza legderekabb, s leglelkesebb osztályának. Ezek jobbára még földes uraik ellenében is bizonyos társadalmi függetlenséget tudtak kivivni. Elvégzik hivatalos teendöiket, s a többire nézve rendelkeznek idejökkel, s még ott is, hol a gazdatiszteknek e külön gazdálkodás a papiron meg volna tiltva, e megszoritást, régi jó szokásnál fogva ritka helyen veszik szigoruan, és betü-értelemben. Ezért a magyar inkább vágyik tiszttartó lenni, mint szolgabiró; s jó urodalmakban a számtartó, magtárnok, vagy ispán épen nem cserélne a határozott fizetéssel ellátott kisebb rendü közhivatalnokokkal. Az uradalmak igazgatói valóságos nagyságos urak, a tiszttartók társalmi tekintetben egyenlök a kisebb birtokosokkal, az ispán rágyujt tajtpipájára, s ha felzökkenhet ekhós kocsijára, ugy néz le onnan, mint a kinek se buja, se gondja a világ forgandósága miatt. E jeles osztály kizárólagos tulajdona a magyar nemzetnek. Jó módu, barátságos és vendégszerető publikum, s különös hajlammal viseltetik minden iránt, mi szép, jó, hasznos, és nemzeties, s azért hazai irodalmunk pártolóit közöttük minden időben bizvást kereshettük.

A kereskedök osztálya alatt nemcsak azokat kell értenünk, kik boltjaikban a gyarmati árukat, s idegen gyártmányokat apróbb részletekben eladogatják. Ezek csak a fogyasztók filléreiből élnek, a nyeremény alapösszege a gyártók, és külföldi nagykereskedök kezébe kerül. Fontosabb ránk nézve az ugynevezett nyerészkedök, vagy spekulánsok osztálya, melly e hazában, legalább illy terjedelemben egészen uj tünemény. Ezek saját terményeinket vásárolják össze. Valóban hasznos osztály, melly azt eszközli, hogy átalános bőség alkalmával is találunk biztos vásárlókat, kik aztán összehalmozott készleteik által szükség idején a fogyasztókat a tulságos drágaság veszedelmétől megóvják. Ha a nagyban termesztök csak annyit adhatnának el, mennyit a fogyasztók pillanatnyi szüksége igényel, jövedelmök költségeiket sem fedezhetné. Abban keressük tehát elöhaladásunk jelét, hogy e hasznos osztály megszaporodott, s önállásra vergödött. Mig illyenek kevés számmal találtattak, nem nagy köszönet volt bennök. Számuk megnevekedtével épen azok sokasodtak meg, kik szükség esetén összehalmozott készleteiket eladóvá teszik, s mindnyájan használni is akarván a rájok nézve kedvező időt, versenyök által a fogyasztóknak kedvezményt kell engedniök.

Mi végre a földmivelö népet illeti, a mostani, s a régi között a különbség, mint az ég és föld. A régi jobbágy volt, ez szabad föld szabad ura. Néhány év eltelte a meglett embereket is megváltoztatta, mit remélhetünk majd a most sarjadó ifjuságtól, ha ez iskoláinkban tanulva, s minden jóra oktatva nevekedik fel?

Igaz, tömérdek még nálunk a rosz gazda; kevesen vannak, kik földjeiket ugy mivelik mint kellene, de ha az eddigi meglehetös jólét népesedésünk illy megszaporodását idézé elö, a további gyarapodás közben majd csak meg fog jelenni köztünk ama leghiresebb iskolamester, tudniillik a szükség, s ez tanit meg : mint lehet kevésből is sokat elöteremteni. Most még csak azt vethetjük alföldi emberünk szemére, hogy kenyeret eszik, holott házát kalácscsal is eltarthatná. Az öreg gazda csak turkál a harmincz, negyven holdas féltelken, de majd ha a fiunak egy tagban kiadják a tiz holdacskát, s azt mondják még mellé : tessék ebből megélni, vagy elpusztulni, majd megtanulja ö is mi az a trágya, mi a száraz takarmányon tar-

*

tott istálós marha, mig végre a rétöntözés, sőt az alagcsövek lerakása is bekövetkezendik.

A legczélszerübb gazdaság az, melly a körülményekhez alkalmazva legjobban kifizeti magát. Mig munkás kezek hiányát érezzük, addig valódi haszonnal olly csinos gazdaságot nem is üzhetünk mint a szomszéd tartományokban. Csehországban például nagyban divatos a vetések gyomlálása, mi igen jeles dolog (nálunk, legfölebb az aszatot tépik ki), tudnunk kell azonban, hogy a nevezett országban a birtokosokhoz seregestől jön a tarka-barka fehér nép, kérve-kérvén, engedtetnék meg nekik azon bojtorján és paraj féle füvecskeért az egész vetést ingyen kigyomlálni. Probálnák meg csak azon urak, hogy sokat ne mondjunk harmincz, negyven pengő krajczáros napszámmal e munkát végbevitetni, majd nem dicsekednének vele, hogy ott az árpa földet is olly tisztán tartják, mint nálunk a házi kisasszony virágkertecskéjét.

Népességünk sokasodtával az arány a magyar fajra nézve is kedvezőbb lett. Nyelv tekintetében ugyan száz év előtti időkről világos adataink nincsenek, de a tös gyökeres magyar helyeken található számtalan idegen családi nevek bizonyitják mennyien olvadtak közénk, mig ellenkezőleg magyar nevü ember csak ritkán, s akkor is kivételes körülmények között lesz másféle nemzetté. Száz idegen jön, s beleolvad a magyarságba, mig innen mutatóba is alig megyen el egy-egy. Falu sincs nálunk az alföldön, hol legalább egy pár család ne laknék, kikről tudva van, hogy ők vagy atyjok, nagyatyjok egyenesen külső tartományokból származtak le, mig ő náluk magyar bevándorlókról soha senki sem hallott. Olly helyeken végtére, hova kereskedelmis iparüzleti viszonyok miatt minden nemzet összekeveredett, mint például Váradon, Aradon, Esztergamban, a tömérdek idegen családi nevek mellett is e városok magyar nemzetisége épen megmaradhatott. A kiebben városokban a tanuló ifjuság névsorozatát kezébe veszi, első tekintetre az hiszi, itt hagyták egykor félbe, nyelvzavar miatt a Bábel tornyát. A tarkaság azonban csak a neveket illeti, az egyének ajkán ősi tisztaságában zeng hazánk erőteljes hangokban folyó nyelve. A vegyület csak tápláló olaj volt a haza oltárának tüzére. Ma már nem csak azok vagyunk magyarok, kik annak születtünk, hanem kik azzá is lettek.

(Folytatjuk.)

Nyitra.

A ki ismeri Nyitrát, tudja, hogy e város a legkellemetesebb tájak egyikében fekszik; csak akarat és pénz kellene, s egy kis szépitéssel Magyarország legszebb, a szemet leggyönyörködtetőbb városai közé tartozhatnék, és most méltán is reméljük, hogy ezen eszmék elismerésre fognak találni a derék nyitrai polgároknál. — A szép akaratot tanusitja a városban már is fennálló néhány épület, a megyeház a várhegy tövében, a préposti lakház a vár bástyáinál, kegyesrendi atyák kolostora a többi közt legkitünőbb toronynyal — és végre a püspöki várlak. — Ez utóbbiról ki ne tudná, hogy az egykori szláv király Szvatopluk erőssége volt. — E vár még most is igen jó karban áll, különösen nevezetes benne a székesegyház, mellynek szépitésére sok gond van forditva, — jelenleg pedig épül egy irgalmas apáczakolostor is nyitrai püspök Palugyai Imre ur ő nmlga rendeletére, melly mind roppant nagyságára, mind pedig épitési izlésre mindenesetre a városnak nagy diszére leend.

A város mellett terjed el a szép és regényes hegyláncz, mellynek alja elég jó és nevezetes fajta szölövesszőkkel van beültetve. A hegyek közt nevezetes a Zobor hegy, melly szinte Szvatopluk szláv király hadivezérétől Zombortól vette nevét, — ezen hegy a város és környék lakóinak sok izben szolgál nyári mulató helyül, kebelében áll a Liguriánus szerzet volt klastroma, most korcsmául használtatik, és nyáron több izben tánczvigalmak is tartatnak benne, — ezen hegyben van szintén egy barlang is, melly remetebarlangnak hivatik, az ezen barlang előtti kösziklákon sok helyen ló vagy őszvér, és ember-nyomok szemlélhetők, mellyekről az a monda áll, hogy a remete ott lakta idejében az ut még nem kövesedett volt meg. — A püspöki várhegy oldalában van szintén két barlang, mellyek egyike Ördög, a másik Chovan (egy igen elhiresült zsivány) barlangjának hivatik, mindkettő jóforma tágas szoba alaku üreg, és főkép az ördög-barlangnak többféle hosszu és keskeny sikátorai vannak, mellyek közben-közben szoba alaku üregekkel szakadnak félbe, ezeknek végét nem érhetni, keskeny járdáiban a rosz levegő miatt fáklya sem tartja lángját. A vár mögött szemlélhető kis kápolna a szőlőhegyek közepén szent Urbán tiszteletére van emelve, hová is esztendőnként egyszer ájtatos menet szokott megtartatni. — Végre a táj regényességét emeli a Nyitrafolyam, melly a várhegy oldalát mossa.

G . . . . . z P.

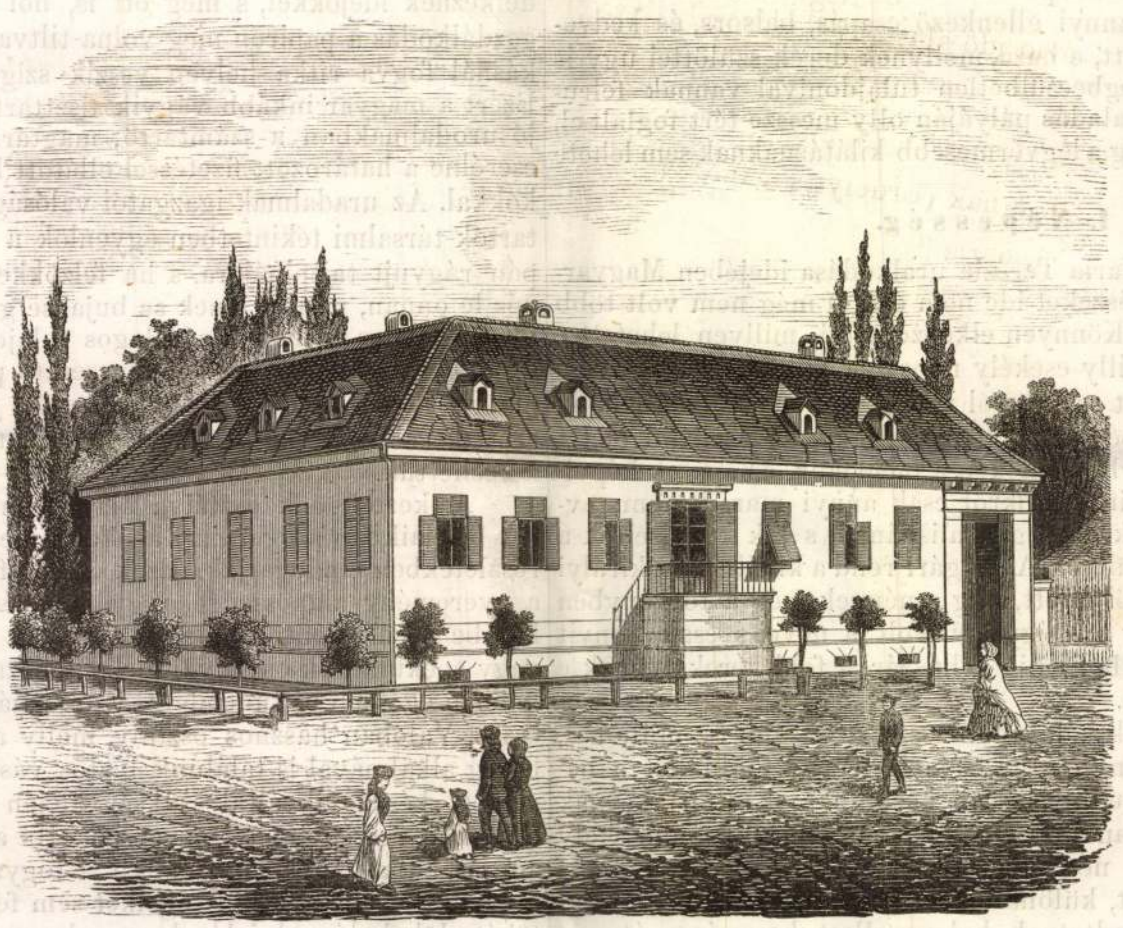

A szegény vakok gyógyintézete Nagyváradon. — (Lásd az első lapot.)

Az utak melletti sorfaültetés tárgyában.

Minden utas embernek kegyes kivánata a sorfaültetésnek életbeléptetése, minden müvelt hazafi ohajtja, hogy a honnak, és a nemzetnek jobbléte ez uton s módon is emeltessék, melly hogy többé nem puszta eszme, hanem gyakorlatilag is valósult tény, bizonyitja nemcsak a m. kormány meg ujitott rendelete is, hanem egy részről a több helyen már is fenn álló fasorok, más részről pedig a durva kezekkel kiirtottaknak hátramaradt romjai. — Tekintvén a népnek a sorfaültetés ügye elleni sok helyen tapasztalt durva eljárását — kétségtelen az, miszerint a dolognak magának esküt ellensége, mi ha nem volna, bizonyára nem rombolna, nem irtana saját vagyonossága romlására a nélkül, hogy akár szivében, akár lelkében csak kissé is meg ne rázkódnék.

Ha érett észszel lelkéhez szólunk, lelke helyett feje rázkódik, mi annyit tesz, hogy neki a sorfaültetés épen nincs inyére, minélfogva engesztelhetlen indulattal készebb lábaival taposni mindent —, mintsem az ügynek pártolására segédkezet nyujtson. Azt szokták mondani nálunk:

A szederfa-sorok tetemes kárt okoznak a vetésekben, terebélyes lombjaik árnyai által. Ezenkivül csendes hitök még az is, hogy a szederfasoroknak létesülte folytán maholnap selyembogártenyésztés üzletére fognak kényszeritetni, mellytől sokkal jobban irtóznak, mint a tollfosztástól.

A nyárfát verébfészek tanyául tekintik, s nehogy a verebek bitorolják termesztményüket, készebbek egytől egyig a fákat kiirtani.

Az ákáczfáról azt tartják, hogy buján ágazó gyökereinek, és fattyuhajtásainak leendő kiirtásával csak kétszeresztetik mezei munkájok.

A gyümölcsfákat azért nem szeretik sorfául, mert tapasztalásból tudják, hogy termett csemegéiből legfeljebb éretlen korukban ehetnek, minthogy a tolvajok, és utasok be nem várván érettségük fokát, ezeket rendszerint még nyers állapotban tépik, szaggatják, tördelik, és ágastól hordják szét.

Midőn a sorfaültetés ügye honunkban illy szomoru állapotban van, ellenére annak, hogy ennek életbeléptetésével a honnak, és a nemzetnek közvagyonositása nevezetesen emeltethetik, nem marad egyéb hátra annál,

mint hogy a sorfaültetés olly móddal eszközöltessék, minél fogva a nép képes legyen meggyőződhetni foganatositása valódi hasznáról, és ösztönt nyerjen a vállalkozásra. Erőtetés nélkül, s igy mintegy magától kell hideg idegenségét forró szeretetre érlelnie.

Mindenben önzők lévén, haszon nélkül többnyire semmit sem szeretünk tenni. Igy e szempontból indulva, oda járul javaslatom, hogy sorfaültetésre olly fanemek választassanak, mellyek az önző vágyakat kézzelfogható jövedelmekkel képesek kielégiteni.

Bor, pálinka még mindig sok embernél a főrugó, bort, és pálinkát szeret ő mindenből teremteni. E szerint bor vagy pálinka termő fasorokat kell létrehozni, hogy önkényt kedvet kapjunk a fák ültetéséhez, ápolásához.

Bortermő fát én nem ismerek, ezt kizárólag csak a szőlőtőke teremheti. Szőlőtőkét pedig nincs szándokom sorfaültetésre ajánlani,

Ismerek ellenben ollyan fanemet, mellynek sajátos természete, hogy pálinka-nemű italt tartalmaz, melly nem is olly ártalmas, mint a pálinka; s azonkivül még olly mellék tulajdonokkal is bir, mellyek tudtommal egy növényben sem találhatók.

Vadonban terem e fa, s majd mindenütt létez honunk területén. Szép fehér virág-bokrétáinak nagyon kedves illata, piros cseresznye-szerü bogyófürtei kellemesen hatnak a szemre, szinre, s mintegy édesgetve csalogatják lombjai alá a vándort.

Szép virágbokrétái, ékes bogyó-fürtei felett versengve énekelnek a kedves erdei madárkák, csakhogy ök is figyelemre ébreszszék a szorgalmas emberet, és némileg tudtul adhassák, hogy a vadonnak e terménye nemesb kezek ápolására, és magasztosb haszonvehetésre teremtetett.

Vörös-Berekenye

e fának neve, mellyet a köznép *piros kutya cseresznyének; — madárbogyófának* is nevez. *(Deákul : Sorbus aucuparia.* Németül *: Gemeine Eberesche; Vogelbeerbaum; Wilder Sperberbaum; Quickenbeere; Heinesche; Qualfterbaum; Steinbeere; Ebischbeerbaum) :*

Szólunk róla bővebben.

I. A növényről.

Ez majd mindenütt terem, gyepükben, és vágásokban. Fiatal korában igen rendes idomu, nem magasra emelkedő, és nem nagy árnyat vető fát képez.

Közép termő földben leginkább diszlik. Soványban, szárazban, homokban idő előtt elvénül. Nagyon kövér földben korán megfeketülnek bogyói.

80 évig folyvást teljesül, 150 évig él.

Magról, palántáról termeszthetni, átültetéssel is folytatja növését.

Sorfaültetésnél 15 láb távolságban állhat meg egyike másikához. 4 mérföldre terjedő sorvonalra 3800 fa szükséges, melly évenként 5700 mérő bogyót terem.

II. A fának hasznáról.

1. 40 éves korában jó tüzi fát ad.

2. Asztalosok, esztergálosok, puskások, szelencze gyártók, bognárok igen jóféle, csinos és hasznos eszközöket készitenek nagyon kemény és szép rostu fájából.

2. Kérgében, ágaiban, leveleiben nagyon sok *cserany* (Gerbestoff) létez, és aránylag $^1/_7$ részszel több, mint a tölgyfában. Cserzésnél 6 font bőrre 1 font kéreg szükséges.

4. Megfurással nyert levének nyirfaléhez hasonló ize van, mellyet sok vidéken a köznép vérhas, és hasmenés ellen használ ivó viz helyett.

(Az angolok hite szerint e fából készült Krisztus Urunk keresztfája is).

III. A gyümölcsről.

Ez fürtökre szedett, kezdetben piros, később fekete szinü, savanyufanyar izü, cseresznye alaku bogyókból áll, mellyek rendesen minden évben gazdagon teremnek.

IV. A gyümölcs hasznáról.

1. Nagyon kedves alakjánál fogva legtöbb uri kertekben éknövényül termesztetik.

2. Minthogy több rendbeli madaraknak mohón kedvelt eledelük, a madarászok által cselanyul szokott használtatni.

3. A szarvasmarhák, juhok, disznók és baromfiak jóizüen eszik e bogyókat, és jó egészséges állapotban is maradnak evése folytán. Sok vidéken óvógyógyszerül eteti ezt a nép az emlitett állatokkal az emésztési gyengeségen, és nedvelfajuláson alapuló betegségek ellen, minők : az étvágy-hiány, a hasmenés, vérhas, métely, szőrféreg stb. A szarvasmarháknak szecskával, a juhoknak sóval vegyitve adják hetenkint kétszer, egy-egy darabra $1-^1/_2$ maroknyit számitván. A baromfiaknak elszórva adatnak. A juhok, bárányok, hizó disznók számára megszáritva tétetnek el, hogy meg ne penészedjenek, földön kell szárogatni és zsacskóban eltenni.

4. Embernek nem valók nyers állapotukban, mert bárha nem mérgesek is, savanyu-fanyarságuknál fogva mégis hányásra ingerlik a gyomrot. A nép befőzöttet készit piros bogyóiból, és ez alakban eszi házi orvosszerül romlott étvágya helyreállitása, elvesztett emésztő tehetsége visszapótlására, elgyengült gyomrának és beleinek megerősitésére, a vérhas, hasmenés, nehéz vizelés és sülyben, mellyből naponkint két késhegyre férő mennyiséget vesz be egyszerre, és egy pár korty pálinkát iszik utána.

Ugyan e befőzöttből ad be sok ember enni nem akaró négylábu házi állatának egy evőkanállal egyszerre.

Megfőtt piros bogyóinak levével mossa vérző foghusát, öblögeti, mosogatja és kötözgeti teste fekélyeit.

Olvastam esetet, melly szerint egy nő, születésétől kezdve folyvást beteg levén, gyomorfájástól gyötörtetett, enni étvágygyal soha nem tudott, s igy sorvasztó állapotánál fogva sokkal közelebb állott a halál, mint az élethez, mind addig, mig csak az emlitett befőzöttet nem választotta gyógyszeréül, mellyet a legjobb egészséggel 93 esztendeig evett.

E befőzött igy készül : a piros bogyókat leszedik csutkáikról, és egy fa-edényben tartják megfonnyadásig, a megfonnyadt bogyókat most egy nagyobbszerű mozsárban magvastól összezuzzák, és egy zsákon keresztül sajtó (prés) segedelmével kisajtolják. Az igy nyert folyadékot egy cserép edényben enyhe tűzparázs felett folytonos keveréssel keményre befőzik, s hidegen kő- vagy üvegedényben további haszonvételre több évre elteszik. Gyakor-

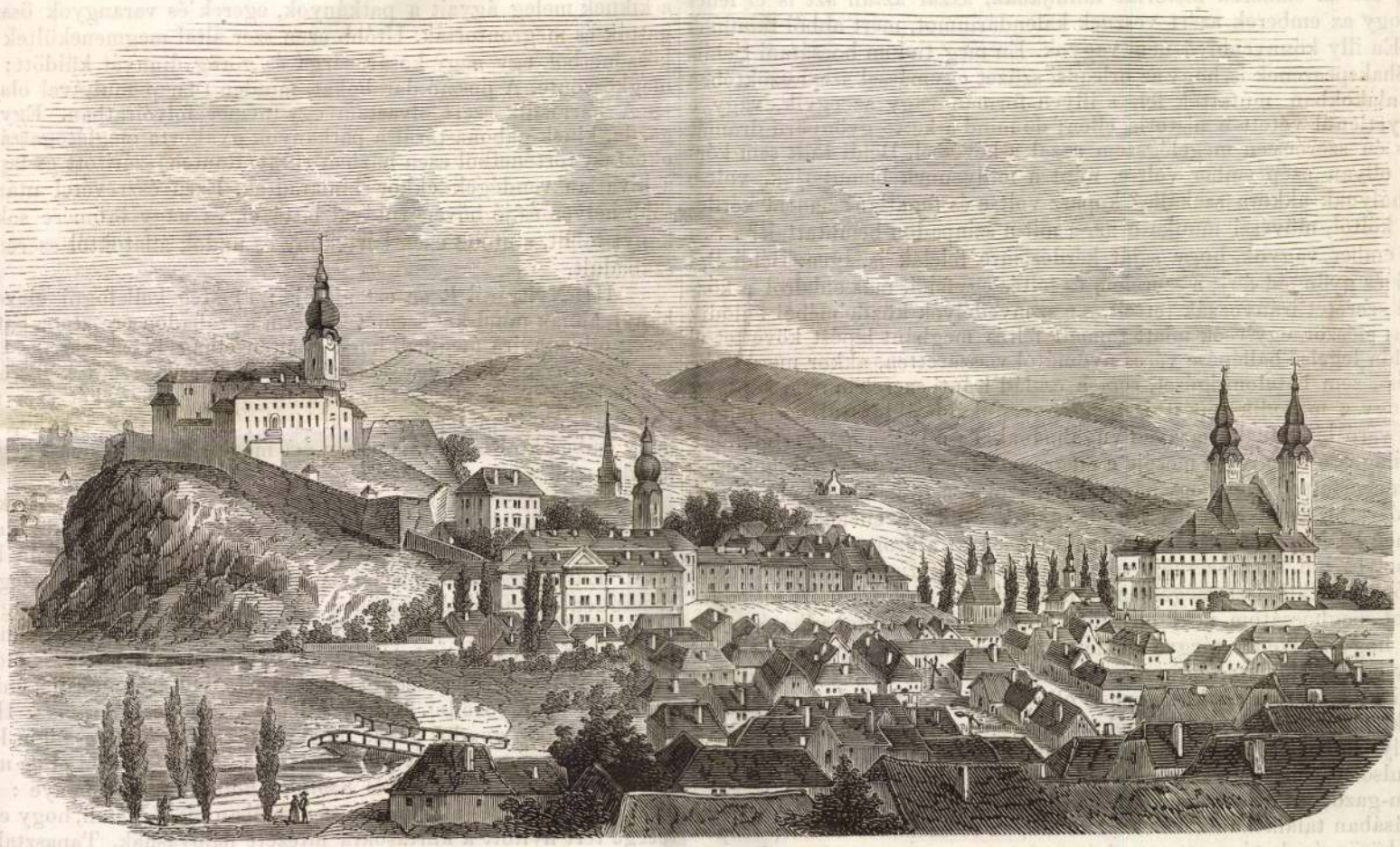

Nyitra.

latban van az is, hogy e bogyók szilvával, vagy bodza-kásával vegyest főzetnek be.

5. Igen jó zamatu, kozma nélküli pálinkaszerü italt főzhetni érett bogyóiból.

Mint mondám: *egy mérföldre terjedő sorvonalra 3800 fa szükséges, melly évenkint 5700 mérő bogyót terem*, most pedig azt kell mondanom folytatólag, hogy minden egyes mérő bogyó 11—13 font pálinkát ad, melly szerint magából következik az, hogy az 5700 mérő bogyó 62,700 font pálinkát adjon, melly összesen 530 akót, készpénzben pedig a mostani árszabály szerint 33,250 váltó forintot jövedelmezzen.

A pálinkának készitésmódja ez: a megérett bogyókat leszedik, egy kádban összezuzzák, minden egyes mérő zuzott bogyóhoz $1^1/_2$ akó viz kevertetik felhigitás végett, és 2 font élesztő (Hefe) adatik, hogy annál gyorsabban mehessen át forrásba, melly 12°, 14° R. foku melegségnél néhány nap alatt rendesen be szokott végződni. Ezután az egész összeget kazánba öntik, és a pálinka-gyártás rendszabályai szerint lecsepegtetik.

* * *

Igy állván honunkban a sorfa-ültetés ügye — illyen levén a *berekenyefának* hasznavehetősége, odajárul véleményes javaslatom, hogy a mennyire ez elv és terv a föld minőségével ellentétbe nem jő, jövőre az illető községek határaiba eső ország, községi, düllő utaik mellékeit a fennevezett áldást hozó fával ültessék be, mert erős hitem az, hogy a magyar fajta nép született képességénél fogva értvén, és kedvelvén a pálinka-gyártást, a pálinkatermő fákból fölállitandó fasorok fentartása iránt erőtetés nélküli rokonszenvet, vonzalmat és szeretetet fog tanusitani, mellyhez annál nagyobb reményt lehet kötni, hogy ha az illető hatóságok ez ügy iránt nyilt vonzalmat és forró ragaszkodást fognak tanusitani.

Mindezek folytán, ha e jobblétrei törekvésem győzni fog, azaz: ha véleményes javaslatom foganatba vétetik, nem lehet, hogy a nagy reményt sulyos csalódás üsse le, azaz: nem lehet, hogy a közvagyon kicsiségét, szegénységét dúsabb jólét ne váltsa fel, s lehetetlen fog lenni az is, hogy a sorfa-ültetés ügyében tett intézkedések örökké meghiusúljanak. Itt az idő, hogy ennek hasznát, czélszerűségét és dicsőségét végre belássa minden ember. — Nagy-Kanizsán. — *Tersánczky József*, járási orvos.

TÁRHÁZ.

Kakas Márton a szinházban.

XLIV. Levél. *Béldi Pál.* 100 aranynyal jutalmazott szomorujáték; irta Szigligeti. Tisztelt szerkesztő ur! Ha valaki azt hiszi, hogy a szinpad arra való, hogy ott az emberek historiát tanuljanak, azzal aztán azt is el lehet hitetni, hogy az emberek azért vesznek kalendáriumot, mert abból tanulnak szántani! Én illy könnyenhivő nem vagyok. Én meg tudom bocsátani Schillernek is, Shakspearenek is, hogy az orleansi szüzet egymással szemeszöktében ellenkező alakokban mutatták fel, s illyen formán vagy az egyik, vagy e másik kegyetlenül vétett a historia ellen; de mind a kettő gyönyörü drámát irt róla, és én szerényen megelégszem azzal a kevéssel, Béldi Pált sem kérdezem én, ollyan szép ember volt-e, mint a millyennek bemutatják, volt-e Teleki Mihálynak akkora szakálla? kopasz volt-e és fogatlan? hanem kérdezem, hogy költői, müvészi munka-e az, a mit a szinpadon bemutattak? .... Ollyan jó ember vagyok, hogy saját kérdésemre felelek is. Igen. Béldi Pál erős hazafi és gyöngéd férj; a szerelem és féltés egyfelől, más oldalról a közhaza iránti szeretet irányozzák tetteit, s e szenvedélyek küzdelméből fejlődik ki a dráma; először egy csók miatt támadt féltés megbánt lépést követtet el vele; s midőn legelső ballépése véres nyomától visszaretten, akkor meg többé sem ijesztés-, sem hatalom-igéret, sem a család iránti szerelem nem képes őt rávenni, hogy a második lépést is megtegye, inkább áldozatul veti magát vezeklésre váró hibájának, hazája nyugalmának és a költői igazságtételnek; ez ollyan világos, ollyan rövid meséje e megragadó tartalmu darabnak, hogy azt mindenki megértette, kivéve egy pár embert, azokat a fő-kákáncsomót kereső betükóstoló — biztosait a nemzeti irodalomnak, a kiknek ellenében, ha vizet iszom is, meg ha Marosvásárhelyen megsütnek is, azt állitom, hogy Béldi Pál költőileg helyes mű, s ha szerzője vétett abban a historia ellen, hogy Teleki Mihályt jó szándéku tisztességes embernek rajzolta, én bizony ezt a kegyes csalárdságot megbocsátom neki ollyankor, midőn nagyon elfogadható mentsége lehet, hogy kedvencz tárgya mellett nem akarta azt a furcsaságot elkövetni, hogy egy Teleki-jutalomra versenyezvén, épen a Telekiek ősét czibálja meg historice; s tartom ezt különben is olly mellékes dolognak, hogy, ha az egész Teleki elmaradna is a darabból, az nem ejtene rajta csorbát, s ha még egyszer olly elhibázott volna is, nem nyomná le hibáival azt a mérleget, mellynek tulsó serpenyőjébe olly szép költői nyelv, olly megragadó jelenetek, olly érzelem-gazdagság és drámai erő van lerakva, a minővel Béldi Pál minden fölvonásában találkozunk. Az előadott mű, az esőszakadás daczára szépen összegyült közönség határozott tetszését nyerte meg; s ezuttal az éljenzők között nem voltak „meg sem csattant hangok" hallhatók; hanem igenis egy solo pisszegő; de a miről én nem beszélek; hasonló észrevételek megjárják egy viczlapban; mi azonban komoly emberek vagyunk, s tisztelettel hallgatunk mindenkinek tetszés és nemtetszés nyilvánitására. Öreg *Kakas Márton.*

Gazdákat érdeklő rovat.

— *Patkányok elleni szerek.* A V. U. 1857. 14. számában „Egy gazda, Püspökiből" jutalom nélküli pályázatra hivja fel a közönséget, azt kérdezvén: „Miként lehetne a lak környékén elhatalmazott házi poczokat vagy patkányokat minél sikeresebb módon kiveszteni?" Erre nézve eddig több közlemény kaptunk:

I. Pestről *egy volt gazda* ezt irja: E sorok irója két külön vármegyében tartott egymásután házat. Az egyik helyen molnár volt a szomszédja, a másikon mészáros; mind a kettőn e szerint a patkány egész otthonossággal viselte magát, még a ló és ökör szája elől is elhordván dézmáját. Vettünk néhány lat szivacsot, azt megapritottuk, jó sós zsirban kirántottuk és a patkányjárta helyeken elszórtuk. A patkányok eltüntek, és csak ollykor hányt ki a közel folyó malompatak egy-egy földuzzadt patkányhullát a viz felszinére. Mind a két helyen ugyanazon alkalmatlanságot, ugyanazon szer, ugyanazon eredménynyel szüntette meg.

II. Rohonczról *Bodó Miklós* ur ezt tanácsolja: 1) Töltsön az ember több tányérba annyi édes tejet mint egy adag ételt, tegyen mindenikbe egy evő kanál választó vizet, keverje össze, tegye azon helyre, hol a patkányok, egerek szoktak lenni. Ebből ha esznek, mind elhullanak. De vigyázni kell, hogy kutya vagy macska ezen tálakból ne igyék, mert ez is elvész. — 2) Vegyen az ember egy pár rőf posztószélt, vagy elviselt posztót, vagdalja 3—4 hüvelknyi hosszura, egy hüvelyk szélesre; e darabokat áztassa jól be kőolajba (petroleum), rakja a patkányok tartózkodási helyére, az olaj igen erős szaga elfogja őket távoztatni. Ezen szert 18 évvel ezelőtt két kertésznek ajánlottam, a kiknek meleg ágyait a patkányok, egerek és varangyok összevissza lyuggatták és megrontották. Utóbb ezen szer által megmenekültek tőlök, s egyik köszönetből, egy nagy kosár sárga és görög dinnyét küldött; s levelében is megköszönte. A posztó darabokat, minden 14 nap multával olajba kell tenni. — A harmadik szert olvastam egy német folyóiratban. Egy német mezei gazda, kinek gabona-tárát a patkányok gyakorta meglátogatták és sok kárt okoztak, történetből ezen házban rutát (Rauten) száritott és tapasztalta, hogy a hivatlan vendégek ekkor kimaradtak. Ezen észrevétel után gabonatárát több helyen és jó bőven rutával látta el, és nagy örömére sok döglött patkányt talált, s utóbb ezen kártékony és undok állatoktól szerencsésen meg is szabadult.

III. Nyitráról *P. ur* ezt ajánlja: 1) Meg kell fogni elevenen egy patkányt, annak mind két szemét kiégetni s szabadon ereszteni. Ettől a patkánysereg ollyannyira megijed, hogy menten elhagyja a házat. — 2) Szintén eleven patkány nyakára egy kis csörgőt vagy csengetyüt kell vékony rézmadzagon kötni. A csengetés elüzi a kollegákat. — Ez a két szer nevetségesnek látszhatik, de képtelenséget nem látok benne, annál inkább, minthogy komoly emberektől hallottam. Nem árt megkisérteni. Az első kegyetlenebb, de hatályosabb.

IV. Daróczról (Baranya) *Nagy L.* ur ezt javasolja: El kell fogni egy patkányt, akár elevenen akár nem élve. Ezt meg kell pörkölni annyira, hogy erős szaga legyen, és illy állapotban azon lyukba helyezni, hol ki szoktak járni. Ennek eredménye leend az, hogy minden patkány elidegenittetik szerencsétlen társuk által, s többé nem fognak megjelenni. Nagyon egyszerű módnak látszik ez eljárás, és némellyek előtt tán sikeretlennek is, de én, e javallat közlője, bárkinek jó lélekkel bátorkodom ajánlani. E módot követtem magam is, tanácslám másoknak is, sikeres voltáról voltunk mindenkor szerencsések meggyőződni. Könnyen lehet kisérletet tenni vele. Ha a Püspökiből panaszkodó gondos gazda megkisérti és sikerét látni fogja, legyen viszont annyi őszinteséggel, hogy kedvelt lapunkban közzétenni el ne mulaszsza.

V. Mármaros-Szigetről *Szőllősi Balázs* ur véleménye: A patkányok által okozott kár és alkalmatlanság valóban megérdemli, hogy e lap szerkesztősége tért nyitott a kiirtásokra intézett felhivásnak. Tapasztalásból tudom, hogy igen hatásos szer ellenök, ha gabonatárakban és padlásokon mezei nyulak tartatnak; ekkor innen és a környékből minden patkány elmegy vagy elpusztul. Hihetőleg a patkányokat zavarja a nyul izgékonysága, vagy valóban félnek a nyulaktól s szaguk iránt ellenszenvvel birnak. — (Jó lesz azonban az idegeneket s vendégeket előre figyelmeztetni illy helyeken, hogy a padláson levő éjjeli lármától meg ne ijedjenek, kisértettől, rablóktól ne féljenek, mert a nyulak egész éjjel manövriroznak, s e tekintetben nem egy mulatságos történetecskét tudnék elbeszélni.)

(Folytatjuk.)

Irodalom és müvészet.

† Nemcsak Tompa Mihály összes művei fognak megjelenni Heckenast Gusztávnál, hanem közkedvességű költőnk *Czuczor* Gergely összes költeményei is napvilágot látandnak nála. — Azonkivül *Vajda* János is rendez egy igen érdekes gyüjteményt, mellynek czime lesz: „A magyar költészet gyöngyei," s magában fogja foglalni a hazai ujabbkori költészet legválogatottabb műveit. Mind meg annyi örvendetes tünemény a költészet barátainak.

† *Nevelésügyi jutalomdij*ak. A „Tanodai Lapok" jelentik, hogy *Ranolder* János veszprémi püspök ő nmlga a nevezett lapokban állandóan minden évben kétszer bizonyos jutalmat fog kitűzni tan- és nevelésügyi kérdések megfejtésére. Első kérdésül jelenleg ez tüzetett ki: „Mikép tanittassék s mikép ne tanittassék elemi iskoláinkban a bibliai történet." A legjobb értekezés dija *6 arany*. Beküldési határidő f. é. aug. 15-e; a munkák a „Tanodai Lapok" szerkesztőjéhez utasitandók.

† Az *„István bácsi"* naptár szerkesztője is kihirdette az általa 1857-re kitűzött pályaverseny eredményét. A jelentést egész terjedelmében birják olvasóink a Polit. Ujdonságok mult 17 számának hirdetései között.

A Palm-Beach-i
Strandon

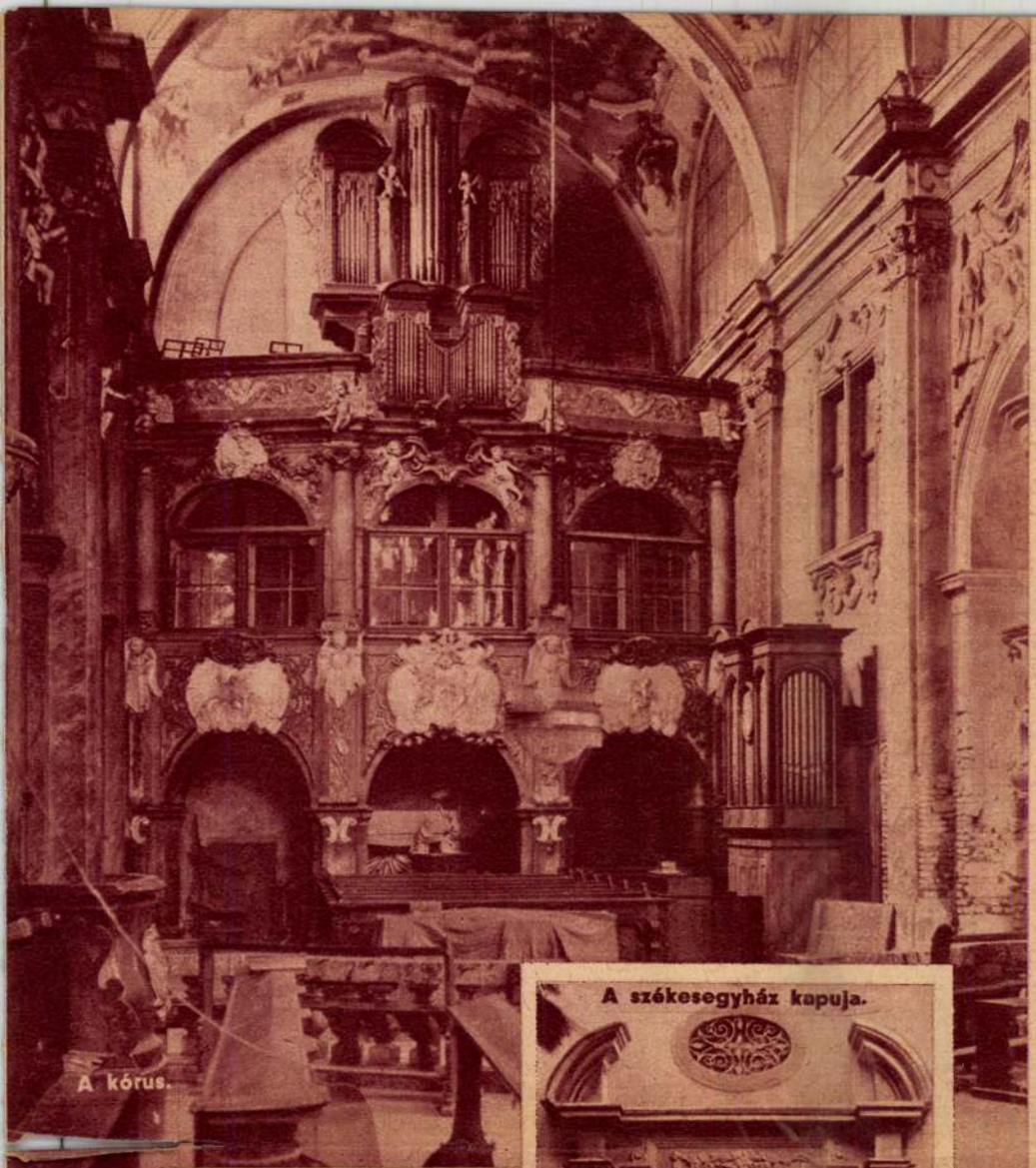

A kórus.

A székesegyház kapuja.

Fehérkövy püspök sírköve.

A vár keleti oldala.

Az északi stallum.

Olaszországi levél

Jia Ruskaia tánckölteményei

Jia Ruskaia neve Olaszországban ma a legérdekesebb modern táncművészeti törekvéseket jelenti, alkotó fantáziájával, szervezőképességével egy kitünően összeállított táncosnőcsoport vezetője, ő maga költi a műsor táncjeleneteit s a fölényes tudású, tökéletes megjelenésü, fiatal művésznők adják elő Jia Ruskaia költői számait zene- és énekkisérettel, néhány közülük olimpiai kitüntetéssel is dicsekedhet. Az egész táncoskar nőkből áll, csak a karmester férfi, nő az egész nagyszabású vállalkozás létrehozója és éltetője, a szép, intelligens fajú igazgatónő, aki olasz származású, olasz művésznöket szerepeltet, nevének szlávos hangzása onnan ered, hogy férje orosz eredetü.

Jia Ruskaia színes fantáziája korlátlanul csaponghat magaalkotta birodalmában, pazar kézzel halmozza az ötleteket, látványosságot, de mindig fegyelmezetten, stilizált formában, lehetőleg egyszerü háttér előtt, a különböző muzsikák szelleméhez alkalmazkodva, innen ered költészetének klasszikus jellege.

Sokszor nem tudhatjuk, hogy a zeneszerzők érzelmeinek illusztrálására költi-e változatos ritmusait, vagy a zenét csak kiséretül használja gazdag elképzeléseinek hátteréül.

Jia Ruskaia táncrapszódiái a firenzei Teatro Comunale hatalmas színpadán, telt nézőtér előtt kerülnek színre, a közönség éppoly lelkesen méltányolta modernül klasszikus képeit, románcait, kis mozdulatdrámáit, mint amilyen örömmel a lirai olasz operákat hallgatja.

Az antik görög világ témaköréből éppúgy válogat Jia Ruskaia, mint amilyen szeretettel fordul Bach zenéjéhez és Schubert bájos muzsikája is megtalálja az utat szivéhez.

Iphigenia feláldoztatása egyik legismertebb klasszikus száma. Szigorú, függőlegesen hulló, sima drapériák állnak őrt két oldalról a háttérben, mintha görög oszloprend zárná le a színpadot. Panaszló mozdulatú asszonyok kórusa folyton változó rajzú sorokba füzi lépéseit, sötét peploszos soraikból ragyogva tünik elő a fénylő ruhájú, szomorú sorsra itélt királylány, aki kifejező taglejtésekkel, elakadó lépésekkel adja a nézők tudomására a nép kegyetlen végzését, majd kitárt karokkal fordul a tenger felé, onnan várja megváltását.

Egész más hangulatú a Schubert „Moment musicale" zenéjére irt kecses rokokótánc. Pelyhes tüllruhába öltözött nimfa szökdécsel furulyázva a színpadon, mozgása csupa kötetlennek látszó vidámság és életörörm, az imént még szigorú függőleges drapériák türkiszkék szökőkutakként fénylenek mögötte. Mosolygó optimizmust fejez ki az egész könnyed, derüs kép.

Még az „Első szeremeslevél" hangulata ily bájos és fiatalos. Két kisleány csevegését játsszák meg a lábujjhegyen pipiskelő táncosnők, a felnőttes fontoskodást, a titkolódzást, a bizalmat és az érzelmek megosztását remek némajátékkal fejezi ki ez a gyöngéd és szeliden humoros jelenet. Nem oly elvont, mint a többi, nem oly stilizált, közelebb áll a valósághoz, talán éppen ezért tetszik annyira a közönségnek.

A Bach-muzsikára komponált „Chaconne" éppen az ellentéte a természetes üdeségével ható bakfis-játéknak. Komoly, nehéz, átgondolt, a táncosok hol bacchikus örömmel mozognak dinamikus kitörések kiséretében, az aranycipők megpergetett aranypénzként forognak, majd a lélek transcendentális vágyódásában nyúlnak fel a szereplők, mint görög templomok kariatidái.

Egyik legszemléletesebb természeti képe Jia Ruskaiának az őszi levélhullás. Vöröses, zöldes fátylakba burkolt női alakok vergődnek, mint a levelek szimbólumai, az őszi szélfúvásban, a szellő fel-fellibbenti s leejti őket a földre, emelkednek és visszaroskadnak, mig végül vad haláltánc pergése után végleg elpihennek a novemberi elmulásban.

A Pompeji falfestmények megelevenedett freskóballada, témája egy elökelő hölgy vergődése a lelkiismeretfurdalás hálójában. A hösnöt feketepiros muszlinokba öltözött fúria üldözi, gyötri s tiltakozásai ellenére sem tud szabadulni töle. Társainak részvéte sem tudja elüzni feje felöl a veszedelmet, akik klasszikus mozgásokkal pengetett zeneszerszámokkal igyekeznek visszaállitani lelke nyugalmát. Végül a papnök segitségével és saját erejének összeszedésével tudja csak kivivni lelki harmoniáját s már együtt táncol megbékélve a lelkiismerettel, mint megelevenedett kettös szoborcsoport, mint egy fénylő nöalak az árnyékával.

Csupa festöiség ez az előadás, teljesen római izü, hazai talajból sarjadt költemény, amit Firenzének dedikált a szerző.

A „Penombre gotiche", a gótikus árnyak a templomban zokogó Margarétát juttatják eszünkbe. Sötét apácakámzsába öltözött személytelen lények imádkoznak és csuklanak össze alázatban a fekete templom hallei egyetlen keskeny, csúcsíves ablaka előtt. A novicia-jelöltek szüzies alakja krémselyem ruhában, misztikus lelki hullámzást érzékeltet. A gyönyörü Bach-zene aszkézisét képekkel és illuziókeltő mozgásokkal közeliti meg

A legklasszikusabb izü költeménye, az énekkarral is kisért „Persephone elrablása', mely szinte egy festői eszközökkel előadott táncdráma.

Vidáman kergetőzik társnői között Persephone Demeter leánya, a görög leányok legszebbike. Egyszerre elsötétül az ég, süvölt a vihar, elsöpri a fák virágait, a rémületben Hades, az alvilág ura, elrabolja Persephonet, anyja, Demeter oltára mellől. A feketén felmeredő faágak hátteréből Demeter istennő tör elő, a márványtemplom oltáráról lerohan, megrázó erejü, viharos táncmozgásokkal ad kifejezést anyai fájdalmának s daliás amazonként ragadja meg fáklyáját, hogy visszaszerezze a sötét hatalmaktól szeretett gyermekét.

Az anyai szeretet diadalának apoteozisa a visszatérő Persephone látogatása Demeternél. Kéken lobog a láng a Föld istennő oltárán, papnői újra a tavasz koszorúival köszönthetik Persephonet, aki az alvilág királynőjeként lángoló piros ruhában jelenik meg a kikelet halvány„ átlátszó színei közt. Gyermeki szeretettel hajtja fejét anyja ölébe, aki felvezeti oltára lépcsöin és együtt fogadják a tavasszal megújhodó föld ünneplését, Demeter leányával fogadja birodalmának hódolatát.

Jia Ruskaia eleven fantáziája átkalandozza a történelmet, a mithológiát, mindenhol keresi a tetszésének megfelelő anyagot s ha megtalálja témáját, a mozgásművészet, a zene, a festészet, az öltözködés kifejező eszközeit megragadja, hogy minél hatásosabban állitsa mondanivalóját a közönség elé.

Tudása, képzelete, szerkesztő és rendező ereje méltán teszik öt elsörangú társulatának vezetőjévé.

R. Szörédi Ilona

URAM IRGALMAZZ!

(Most jelent meg Berczeli A. Károlynak, a tehetséges írónak legújabb történelmi drámája, amelyet augusztusban mutatnak be a szombathelyi templomtéren szabadtéri előadás keretében. Az érdekes és megkapó történelmi dráma, amelyet a szegedi Magyar Téka jelentetett meg „Uram, irgalmazz!" címmel, III. Ottó császárról és II. Szilveszter pápáról szól. A cselekmény Rómában játszódik a Krisztus utáni ezredik évben. Az alábbi részlet a dráma utolsó jelenete.)

OTTÓ: Az én városomban Tusculumi Gergely az úr . . . Uram, bocsásd meg neki ezt a hálátlanságot . . . *(Szilveszterhez):* Ha meg kellene halnom, azért mégse Rómában temessetek el . . . Ha nem kellettem nekik élve, halott testem ne legyen a hütlen városé . . . Szeretve gyülölöm öket . . . Úgy-e, lehet ölni szeretetből is?

SZILVESZTER: Bizonyára, fiam . . .

OTTÓ *(szinte sírva):* Én le tudnám most romboltatni egész Rómát! . . . Mert elérhetetlenül szeretem. Atyám, Aachenben temessetek el engem, Nagy Károly mellé . . . Ott akarok megpihenni.

SZILVESZTER: Miért gondolsz fiam a halálra?

OTTÓ: Mert érzem, hogy egyre árad szét testemben bénító ereje . . . Hol a torkomat fojtogatja, hol a szivemet . . . Milyen szomorú, hogy így kell elpusztulnom . . . De te, atyám, itt maradsz és megvalósítod azt, amit együtt gondoltunk ki. Oh, mennyire szerettem, hogy olyan sokat tudsz!

SZILVESZTER *(leverten):* Fiam, mit ér az én tudományom a te erőd és fiatalságod nélkül?

OTTÓ: Aachenbe vitetsz, ha meghalok?

SZILVESZTER: Nyugodj meg, fiam.

OTTÓ: Akkor el kell, hogy búcsúzzam töletek . . . és az én nagy álmaimtól . . . Uram Jézus, én hü szolgád voltam . . . ha meg is inogtam tisztaságomban, mindig csak érted akartam élni.

(Katona lép be és jelenti, hogy megérkeztek a felmentő csapatok.)

OTTÓ: Én akarok a seregek élén bevonulni Rómába. Hogy mindenki lásson . . . És én is lássak mindenkit . . . Öt is, atyám . . . Úgy-e, az nem bün, ha csak látni akarom . . . ? Siessen, Heribert! Jöjjön! Hogy bevonuljak Rómába . . . A szép, gyönyörü, drága Rómába . . . *(Hátrahanyatlik és meghal.)*

SZILVESZTER: Mindennek vége . . . Tervnek, álomnak s világcsodájának . . . Nagy császár és óriási gondolat holtteste fekszik itt . . . A császár lelke nagyságáért boldogtalanságával felelt . . . A gondolat pedig, az egyetlen akol álma talán azzal, hogy mindig csak kisértet marad az emberek között a megvalósulás reménye nélkül . . . Uram, adj neki nyugodalmat . . . A mi kis Ottónknak s minekünk irgalmazz . . . *(letérdel a kerevet előtt)* Uram, irgalmazz . . .

NYITRA

A Zobor-hegy alján, ott ahol a Kiss-Alföld és a Kárpátok találkoznak, fekszik a nyugati Felvidék legfontosabb városa: Nyitra. Már a honfoglalás előtt lakott hely volt, Szent István pedig valószínüleg Regensburgi példára Szent Emmerán tiszteletére templomot emel a várhegyen. A templom alapításában és építésében a hagyomány szerint Gizellának is része volt, aki Regensburgból hozta magával Szent Emmerán tiszteletét. A nyitrai püspökséget Szent László vagy Kálmán alapítja, az első templom nyomait azonban csak 1238-ig tudjuk visszavezetni. Ez a templom lehetett a mai székesegyház alsó templomának alapja is. Mai formáját a székesegyház a XV. századba kapta, míg 1622—44 között Telegdy János püspök nagyobbította meg. A kuruc háborúk alatt megsérült templomot pedig gr. Erdödy László püspök teljesen a barokk stílus jegyében építette át 1711-ben.

A hegyen épült vár kapuján belépve, szentek szobraitól szegélyezett lépcső vezet a székesegyházhoz. Külső képe, barokk tornyai, gótikus szentélye nem is sejteti, hogy belseje szokatlan építészeti megoldást rejt, ugyanis két templom van egymás fölé emelve. Az alsó templom belső kiképzése igen egyszerü, pár sirkő emeli történeti hangulatát. Többek közt Fejérkövi István későbbi esztergomi érsek, Bornemissza Pál erdélyi püspök, Ferdinand és Miksa kancellárjának 1579-ben készült sireméke.

Az alsó templomból külön lépcső vezet a felsőbe, melynek belseje a felvidéki barokk müemlékek első sorában áll. Pompás oltárok (közte Pernegger János híres oltára 1622-ből), díszes freskók, gazdagon ékesített stallumok, stukkókkal borított falak és mennyezet teszi felejthetetlenné a szemlélő számára a templom belsejét. Rendkívül gazdag a templom kincstára is. Kelyhek, ciboriumok, díszes textiliák teszik teljessé a templom felszerelését.

A várostól alig egy kilométerre emelkedik a Zobor-hegy, nevét Anonymus szerint az itt kivégzett szláv vezértől kapta, annyi bizonyos, hogy a honfoglalás korában lakott hely, egyházi építményeinek története pedig Szent Istvánig vihető vissza. Az itt alapított bencés kolostor első lakói közt Szent Zoerard és Benedek életszentüséggel már Szent Imrének is kivivták tiszteletét és a fiatal magyar katolikus egyház első szentjeinek sorába tartoznak.

D. D.

(Felvételek a mélynyomás-oldalon.)

Eszterhás István:

FORRADALOM

A mai „regény-iparos" és „szindarab-gyáros" világban — sajnos — szinte elszoktunk a tisztult, az irodalmi célkitüzéssel bíró, komoly munkáktól. Az igazság szégyenkezve kullog a hamisságok mögött s a szív, a lélek valahol messze, árván, számüzötten bolyong, mint egy célját vesztett, vezeklő vándor. Pedig nem is neki kellene vezekelni, hanem azoknak, akik számüzték.

Jóleső érzés, ha ebben a rideg gépesített világban valaki olyan komoly és szép mondanivalóval jelentkezik, mint Eszterhás István. Amikor a „Háborúban nőttünk fel" c. müve megjelent, azok, akik komolyan fogják fel az irodalmat, felfigyeltek. Megérezték, hogy olyan valaki jelentkezett szólásra, aki — mielőtt leírja — minden szót megnéz a lélek mérlegén. S ezt az írót meg kell hallgatni. Ezzel a könyvével, a „Forradalom"-mal beigazolta azokat, akik hittek benne.

A müvet három könyvre osztja (egy kötetben) s minden könyv elején Jób könyvéből (22. rész) idéz. Már maga ez a kicsiség megadja az egész mű alaphangját. Az ember érzi: itt valamiért érdemes lesz figyelni. A terület, melyen a cselekmény mozog, így ilyen formában szinte szokatlan, de érdekes. Örökké új, változó és izgalmas. A politika, a töke, a kartel és a munkásság világa. Nagyon időszerü és nagyon félreismert terület. Éppen ideje volt egy ilyen regényt írni erről.

A mű szerkezete zárt, tömör hegység, melyben dús patakként zuhog a mese csillogó vize. A stílus színes, melegen buggyanó s néhol szinte magával ragad. A mondatok hol széles, nyugalmas epikában, hol pattogó, rövid tömörségben váltakoznak s ez valami különös, muzsikáló, vonat-ritmust ad a cselekménynek, anélkül azonban, hogy elálmosítana. Az alakok müvészi biztonsággal rajzolt típusok s annyira maiak, annyira köztünk élők, hogy nem vonhatjuk ki magunkat az érzés alól: ez kulcsregény. Szociális kulcsregény. El kell azonban ismerni, hogy ha az érzés valóság — amit némileg igazol a cselekmény mozgási területe — akkor Eszterhás elért a Daudet-i határokig, sőt mai szemmel nézve kissé túl is haladta. Higgadtabb, tudatosabb és tárgyilagosabb. Ez pedig a regény értékét emeli.

A rohamosan kibontakozó új magyar szellemiség rétegződésének egy-két szoborszerüen megalkotott alakjával találkozunk a regény lapjain, akiknek lelkivilágát az író modern lélekelemzés megkülönböztetett eszközeivel rajzolja meg. A jellemek Goncsarov-iak. Kitapinthatók és müvészileg külön ízekre bontva is élvezhetők. A szatirikus hang néhol igen találó. A cselekmény kifejlődése drámai. S különösen megdöbbentő és lélekbemarkoló az a nagyfeszültségü izzás, amely Walter képviselő beszédétől Apró Janika haláláig végighúz a sarok mögött s teljesen hatalmába keríti az olvasót. Komoly, szép regény s még az sem ront rajta, hogy néhol az alakok túlbeszélik magukat, mintha valakinek a szócsövei lennének. Ez szinte illik a regény tendenciájához. Igaza van az írónak: csak az az igazi forradalom, amelyhez a saját véres kálváriánkon keresztül jutunk el s amelyből megtisztultan, megigazultan emelkedhetünk önmagunk s az emberek fölé.

Ebből az írásból sokan tanulhatnának. Ez a regény élmény. Felejthetetlen, izzó élmény. Eszterhás István igazi írómüvész, a szó nemes értelmében. Finom kultúrája és a témakörre vonatkozó ismeretköre is segítségére voltak, melyek megadták a lehetőségét, hogy szuggesztív elhitető erővel hasson.

Ezt a regényt olvasni kell. És igazságot érző szívvel kell olvasni.

L. J.

A székesegyház műkincseiből: hímzett terítő.

A székesegyház szentélye.

A Zoborhegyi-templom.

Az elszakított Felvidék műkincsei

(NYITRA)

Lodge kastélyát, Ludlow legrégibb épületét, megvette egy amerikai milliomos, aki az épületet lebontatja és Amerikában újra felépítteti.

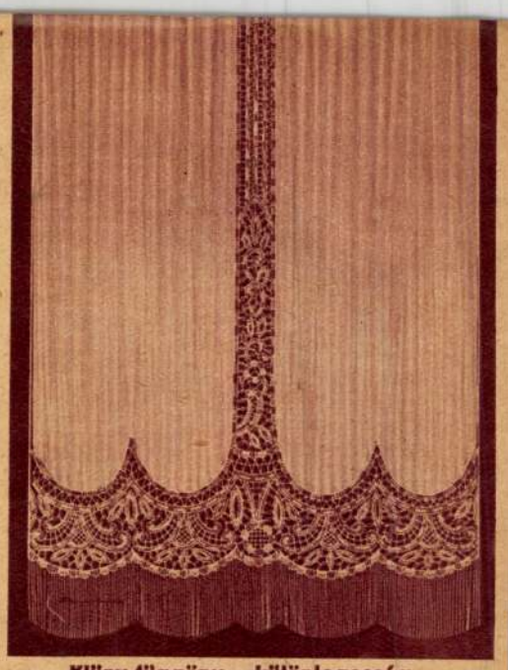

Klüny-függöny különlegesség.
megrendelhető 150/270 cm méretben, felső része prima tüllből készül.
Ára P 75.—
Az alsó része előrajzolva, hozzávaló szalagokkal, megkezdve P 18.50.
Függönyökből, csipkeszövetekből szívesen küldünk mintákat.
WIEG TESTVÉREK
Budapest, IV., Deák Ferenc-u. 19.

A HÉT furcsaságai

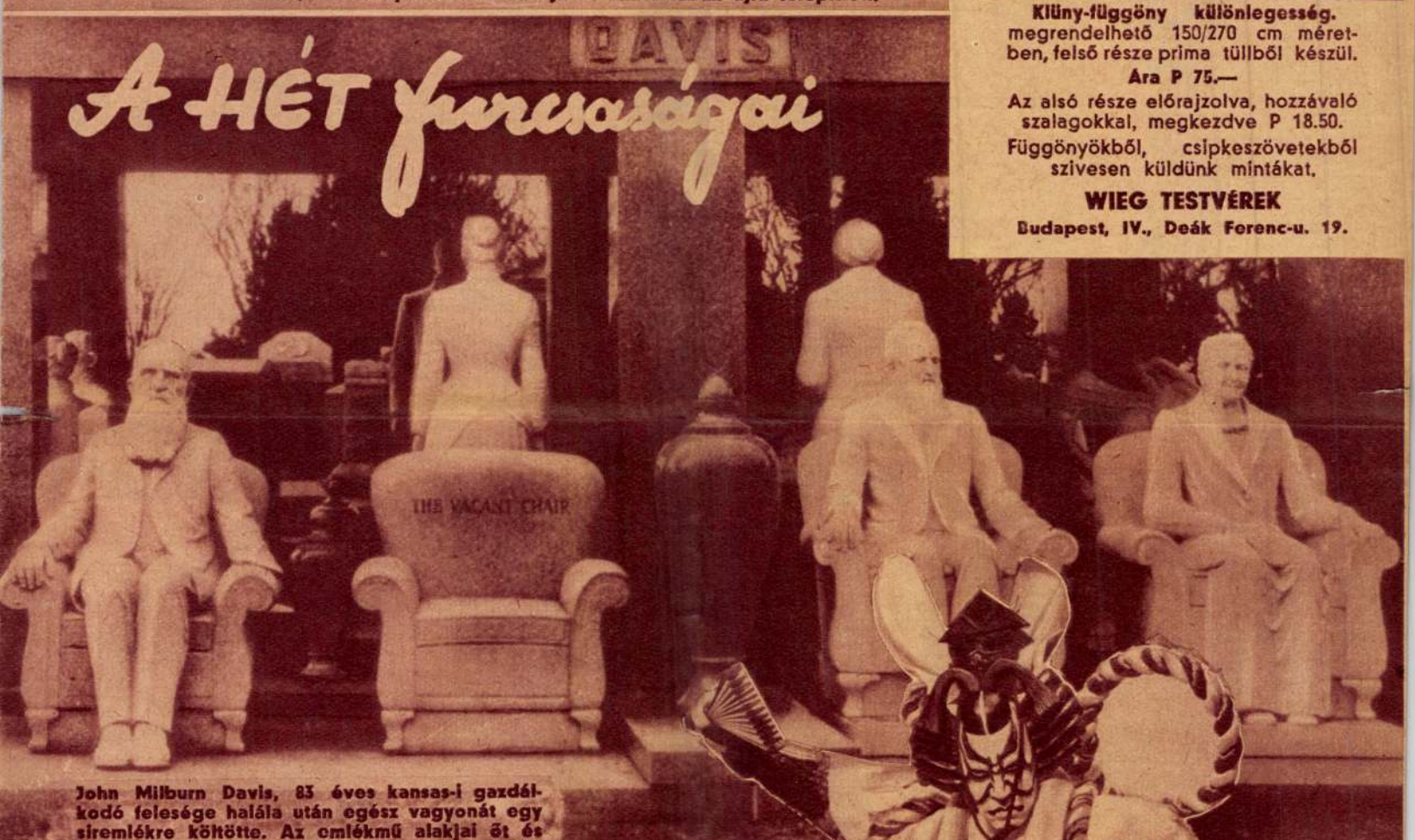

John Milburn Davis, 83 éves kansas-i gazdálkodó felesége halála után egész vagyonát egy siremlékre költötte. Az emlékmű alakjai őt és feleségét ábrázolják születésnapjukon, életük különböző korszakaiban.

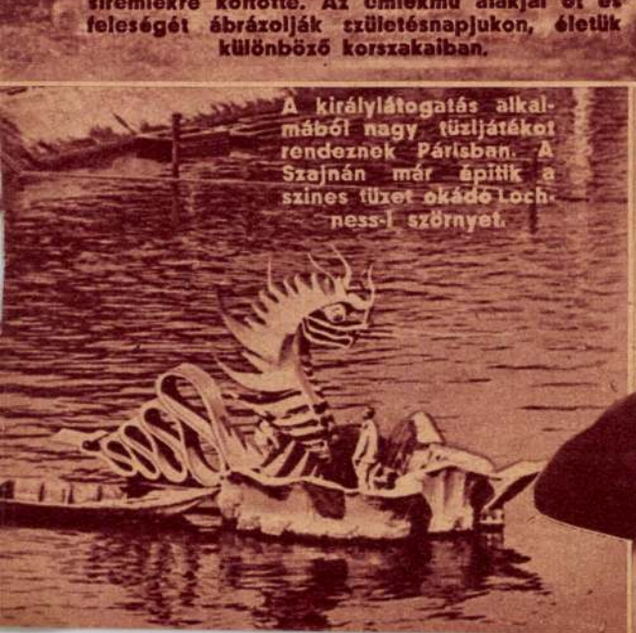

A királylátogatás alkalmából nagy tűzijátékot rendeznek Párisban. A Szajnán már építik a színes tüzet okádó Loch-ness-i szörnyet.

„Japán harcos" a 77 darabból álló babaküldeményből, amelyet a japán császár ajándékozott Hitler kancellárnak.

NYITRA, Nyitra vm. fővárosa, 1288 óta püspöki székhely. Régi székesegyháza századok folyamán várával együtt romlásnak indult s 1673 után Pálffy Tamás püspök építtette újjá barokk stílusban. Ily stílű legszebb emlékeink egyike, érdekes oltárokkal (az oltár alabástrom domborműve: Krisztus levétele a keresztfáról, Pernegger Jánostól, 1662), egyházi bútorokkal s gazdag kincstárral. Utóbbi nevezetességei: Evangelistarium a XIV. sz.-ból, kehely a Corvin-címerrel, Forgách Ferenc aranykelyhe, a Madonna rézre vésett képe, XV. sz.-i firenzei mű stb.

E-G. II 209 l

:o julius 20-án.

Oberandorf mellett.

tejeú lombos fák diszlenek, lejtőjén jobbról
tövében pedig hátom különféle szinű te-
oltja felhőrőt. Jelrése alól jobbra: « L.G. ».

6.2 cm.-- Lelt.sz.4569.-- Értéke
Dénes hagyománya 1912 márczius
yar Nemz. Muzeum örökletéte /1381-
~~április 23-án /2046-913/.~~--
zius 30-án /245-914/.

161

Nyitra muemlékei.

A ~~[illegible]~~ nyitrai ~~[illegible]~~ várban van a püspöki székesegyhán, mely a régi templom helyén a XVII. az. régen barokk stilben ~~[illegible]~~ épült. Főoltárán Pernegger János ~~[illegible]~~ 1662-ből való alabástrom dombormüve: Krisztus levétele a Egyenstől; az altemplomba püspökök siremlékei. Kincstárában: Evangelistarium a XIV. szból, Corvin cimeres kehely, Forgách Ferenc aranykelyhe stb.

Müveszeti Lexikon 566. l.

(20)

Thuróczy Vilmos, Nyitramegye főispánja.

tudja megmondani vagy még csak sejteni is, hogy melyik lehetett az a Turzok erdő.

Nyitra bevétele után az összes bennszülött szlávok meghódoltak és hűségesküt tettek Árpádnak. Magyarország megszületett. S elkezdődött a magyar történelem: a zivataroknak, csatáknak, dicsőségnek, gyásznak, a martiromságnak és megdicsőülésnek az az ezer esztendeje, melynek határát már gránitoszlopok büszke alakjaival jelöljük meg.

Ott, a hol a durva, nyers kényúr harci riadói zengtek, most szelid tömjénfüst fellegében áhitatos zsolozsmák zengedeznek; a sasfészek megvíhatatlan falait repkényindák simulják körül, lenn a vár alatt egy haladó város modern utcasorai hirdetik a magyar nemzeti élet eleven pezsgését, a magyar kultura elmúlhatatlan dicsőségét.

A zoborhegyi obeliszk nem csupán művészien összeállított kőépítmény; abban élet van, lélek van: a honalapító hét hősnek lelke. Az ezer esztendő végén odaáll ez a lélek ki az oromtetőre, a honnan áttekintheti ezt a nagy, ezt a tejjel-mézzel folyó magyar Kanaánt, melynek rónáin és bércei között a bujdosó magyar nemzet annyi vér árán szerzett édes otthont és örökös hazát.

Karcsu obeliszk! Oszlopod körül csattogjon a szittyaföldi turul aranyos szárnya; édes nemzetem, repülj, repülj tovább az idők végtelenségén át; ragyogó napsugárban, nemzeti dicsőségben fürödjék minden pillanatja életednek, s fekete földednek vérrel itatott minden kis gyöngye.

LŐRINCZY GYÖRGY.

A Hernád és a Vág völgyéből.

Alig van még ország Európában, a mely természeti szépségekben annyira bővelkedne mint hazánk. Legszebb vidékei közt méltán foglal helyet a *Hernád völgye*, a mely Abaujmegyében fekszik és legtermékenyebb, legbájosabb pontja a természetadta kincsekben gazdag megyének. Történelmi nevezetességekben is gazdag Abaujmegye s ma is meg van *Kéked* mellett *Abaujvár* tornya, melytől a megye nevét vette s a mely Csák Máté után erős sasfészke volt a gróf Csáky-nemzetségnek. Béla király is járt itt a tatárpusztítás után s a mohi csatából menekülve, a szádelői barlangba bujdosott el. Nagy Lajos 1374 szeptember havában Kassán tartotta azt a nevezetes országgyűlést, melyen a trónöröklési jogot leányágra is kiterjesztették. A mohácsi vész után Izabella vezére, Bebek György 1594-ben seregeivel megtámadta Kassát, lerombolta és elpusztította a Hernád völgy virágzó falvait. Caraffa eperjesi vérbírósága idején pedig Abaujmegyében egy *Medveczky* nevü vérbíró annyira kegyetlenkedett, hogy a többi Medveczkyek röstelvén tetteit, nevüket *Kaftánra* változtatták és csak a jelen század elején vették ismét fel a Medveczky nevet.

Kazinczy Ferenc a múlt század nyolcvanas éveiben Kassán szerkesztette és adta ki *Orpheus* című folyóiratát és már a század eleje óta kedves tanyája volt a magyar színészetnek a felvidék fővárosa, különösen a lelkes gróf Csákyak, Péchyek, Desewffyek, a nemesség közül a Bárczayak, Darvasok, Comáromyak, és Keczerek voltak patrónusai a vándormúzsának.

Abaujmegye, nevezetesen a *Hernád völgye*, és Kassa környéke gazdag szép kastélyokban is. Ott magaslik *Bárcza*, az ősrégi bárczai Bárczay-család fészke, Hernád-Vécse, a báró Vécseyk kastélyával, Miháldi, közel a cigányháborúról híres Nagy-Idához, a mely Splény-birtok volt s a miháldi kastélyban lakott a híres *Splény* Gábor tábornagy is. Szemere, egykor a Darvas, ma a gróf Pallavicini-család kastélyával, elragadó szép vidéken, továbbá Felső-Vadász, régi Rákóczy várkastélyával, melyet hajdani alakjában nagy kegyelettel ápol gróf Vay Tihamér. Szepes határán következnek a Csákyak szebbnél-szebb kastélyai, a melyekben a Csákok utódai a modern műveltséget, az előrehaladás szellemét ápolják, az ősi maradiságból csak a noblesse oblige kötelező jelszavát őrizve meg.

A Hernád völgyének egy szép pontját mutatja mai képünk, a mely következtetni enged a teljes vidék elragadó voltára.

Piaristák temploma Nyitrán.

Uj Idők 1896-II.

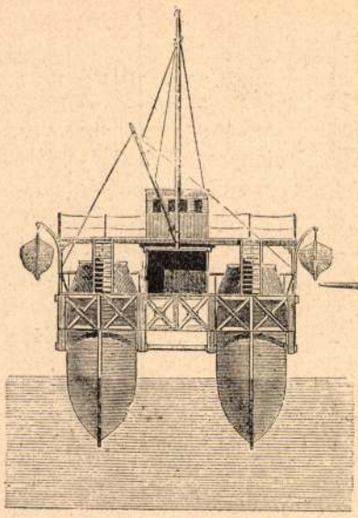

A hengerhajó függőleges átmetszete.

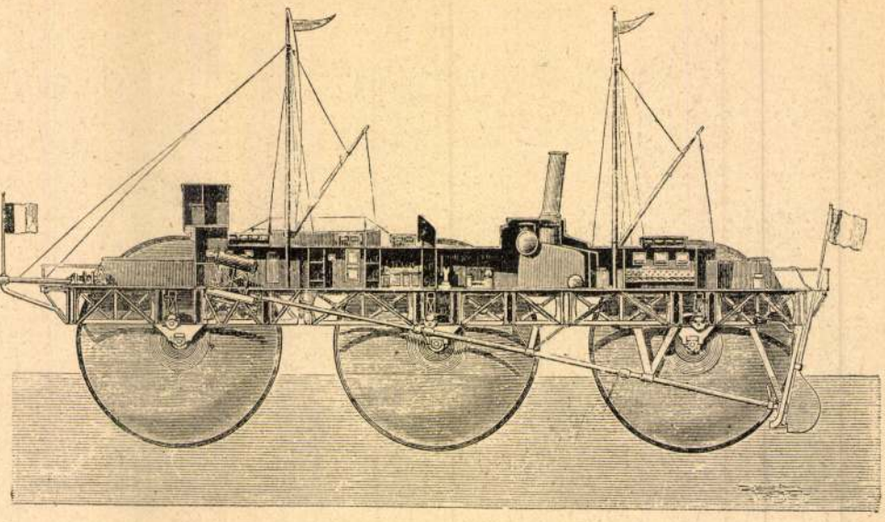

A hengerhajó oldalról nézve.

Másik képünk pedig a természeti szépségekben szintén dúsgazdag *Vágvölgynek* egy részletét mutatja be. Ott van *Trencsén* városa régi várával, és a híres *Lykava* vára, a melylyel úgy a történet, mint a monda bőven foglalkoznak.

Lykavát 1197-ben, Imre király országlása alatt építették és sokáig volt a templomosok tulajdona. A mohácsi vész után, 1535-ben restaurálták a várat. Ekkor ment át a lykavai urodalommal együtt az Illésházy nemzetség kezére, a mely alatt legfényesebb napjait élte. 1608-ban Thurzó György, Thurzó Szaniszló és Zrinyi Miklós voltak itt Illésházy István és neje Erdődy Anna vendégei. Ez alkalommal olyan dinom-dánomot csapott a háziúr, hogy csak birkát ezer darabot vágatott le az urakat kisérő fegyveresek részére és a legfinomabb *hétputtonos* aszubor folyt a vár ebédlőtermének márvány-padolatán.

1612-ben Illésházy Gáspárnál volt nagy vigasság. Erről tesz említést a *Zámok Lykava*, tót nyelven irt régi krónika, megjegyezvén, hogy: február 19. napján az egész uradalomban szünetelt a munka, mert ezen a napon volt a *mladin pan Gáspár* lakodalma a *manzelká* Thurzó Ilonával. Hozzáteszi a krónikás azt is, hogy ezen a napon senkitől sem szedtek vámot a *Turnyiszkónál.*

Midőn 1670 táján a labancok Heister és Spork vezetése alatt Lykavát körülvették, az alig tizennégy éves Thökölyi Imrét — István fiát — innen szabadították ki hű fegyverese, Keczer Ambrus és nevelője, Dániel Absolon. Mint a krónika írja, Thököly Imre sógorával, Petróczy Istvánnal menekült a várból, még pedig úgy, hogy *asszonyi nyeregbe ült asszonyi ruhában.* Hogy a szökevényeket ellenkező irányba keressék, Dániel Absolon az ifjú Thököly lovának patkóit vissza felé üttette föl. Így jutott Thököly a Szepességen át Lengyelországba, majd onnan Erdélybe, Apaffi Mihály fejedelem udvarába.

A kuruc-labanc háború rendkívül sok kárt okozott Liptóban s ott 1678 körül annyira leszállt az értékek ára, hogy Polyák Miklós Zathureczky Dorottyától *két váltó forint és negyvenöt dénárért* vett meg egy gyümölcsöst Rózsahegyen és ugyancsak ott *huszonöt forintért* adta el Hyros András szép kőházát Benedikti Jánosnak.

Lykavánál még érdekesebb *Árva vára*, a hová Kralovántól körülbelül három óra alatt lehet eljutni, a párnyicai völgyön át, remek fenyves erdők közt. A vár már a magyarok bejövetelekor állott, de — mint a krónika mondja — ekkor más neve volt. 1307-ben Árva vára már várispáni középpont volt és *András mestert* mint *comes et castellanus de Árvát* említi a história.

Árvaváralját most az utolsó hét Thurzó-lány vérsége bírja, köztük a Zichy grófi-család. Érdekes itt megemlíteni, hogy Árvamegye az ország egyetlen megyéje, melynek nincs vasútja. Egy állomása van, egészen a határon, Kralován, és most készül az alsó-kubini helyivasút.

Érdekes még Ruttkán és Zsolnán áthaladva, a vágvölgyi sok rom, köztük *Lietava.* Ez is Thurzó-birtok volt hajdan és Thurzó Györgyné Rajecen nagy fényt fejtett ki nyaranta, odagyüjtve a felvidék összes előkelő közönségét. Egyízben ebédet is adott ott kétszáz személyre, a melyhez csupa *vert aranyból* való evőeszközzel teríttetett.

Lipótvár különösen az 1848—49-iki szabadságharcból nevezetes. A vár Ordódy Kálmán védelmére volt bízva, és ámbár a másik parancsnok, Gruber Fülöp ellenezte, Ordódy föladta Lipótvárt, minek folytán a mellé rendelt Mednyánszky bárót a császáriak elfogták és a pozsonyi szamárhegyen 1849. julius 19-én hajnalban föl is akasztották.

... A gyorsvonat pedig csattog, robog süketítő zajjal és a modern korszellem visszaűzi omladékaik közé a tündérkisasszonyokat és középkori daliákat.

Vajk.

Craus István, Nyitramegye alispánja.

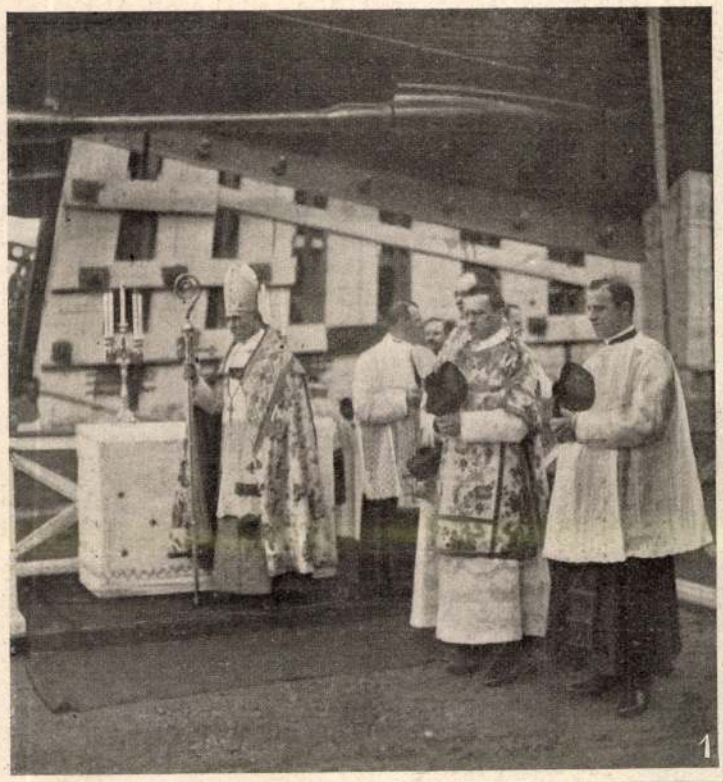

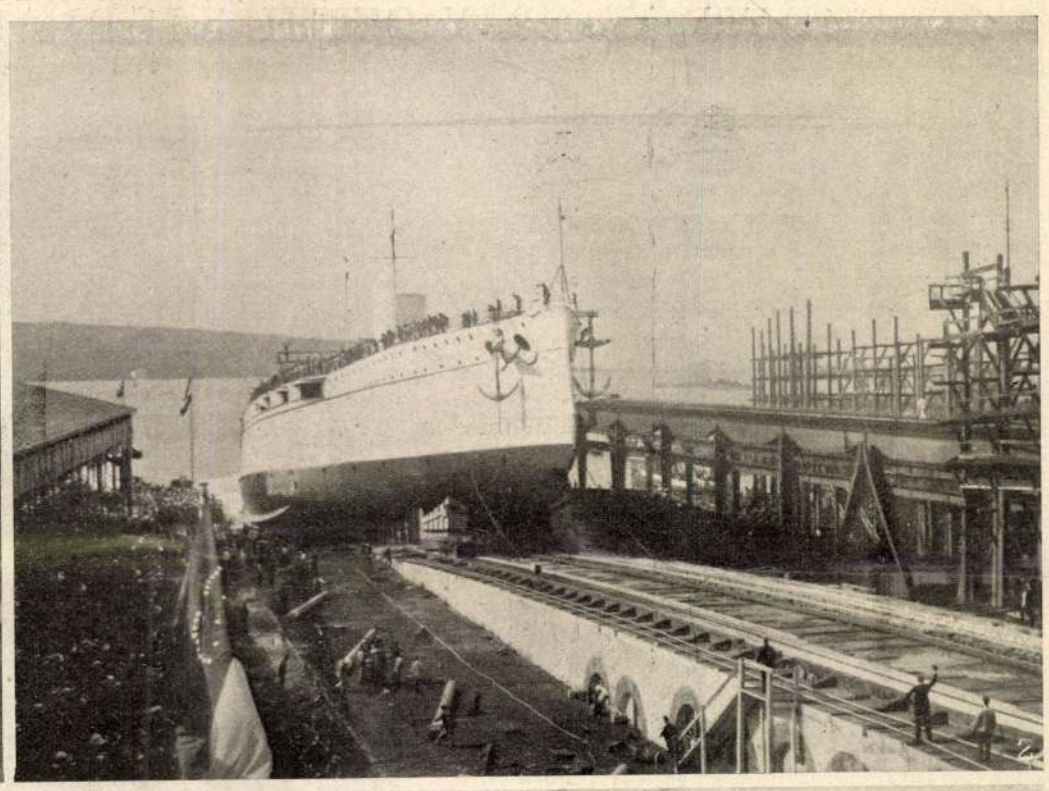

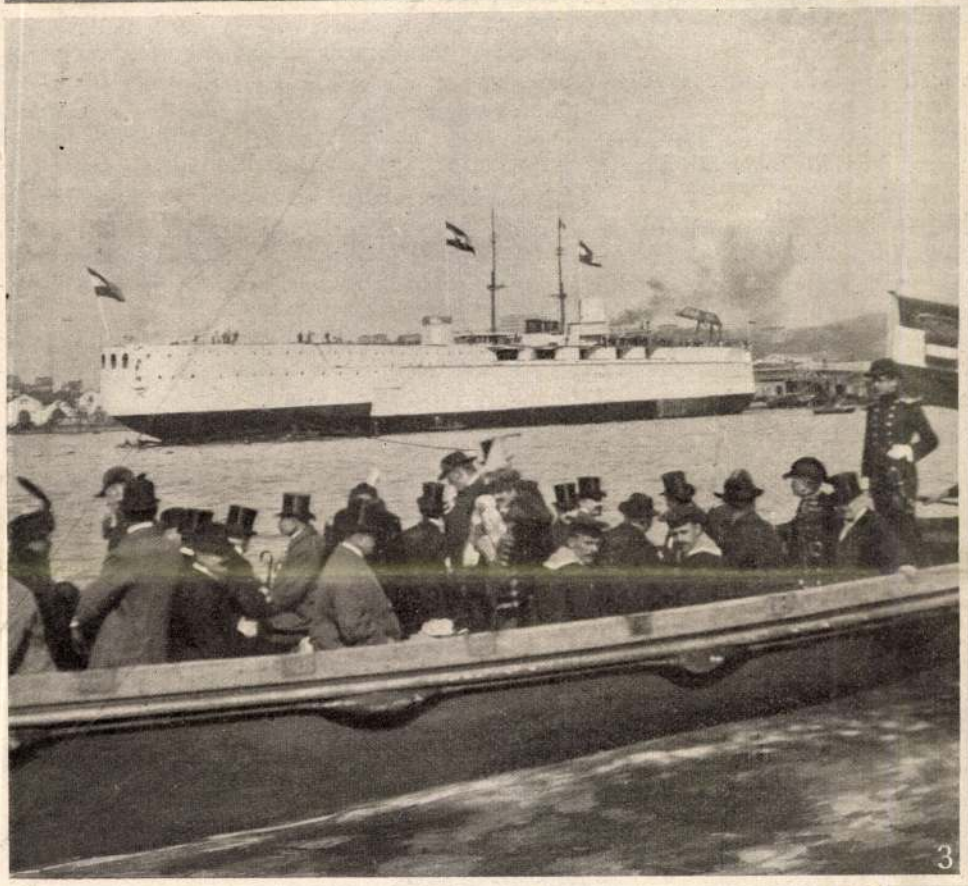

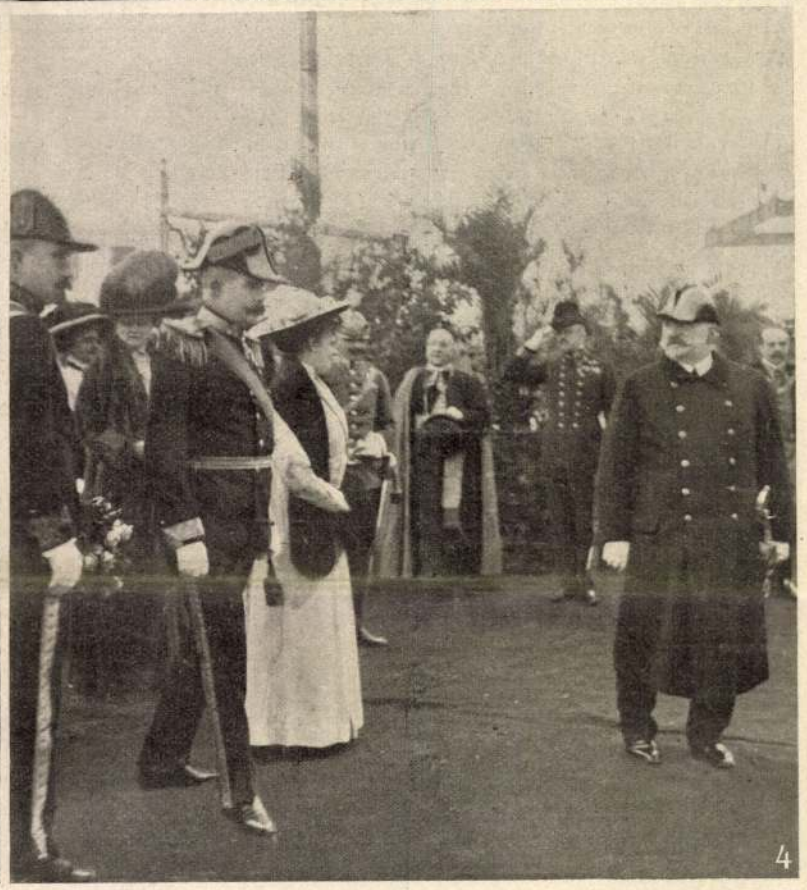

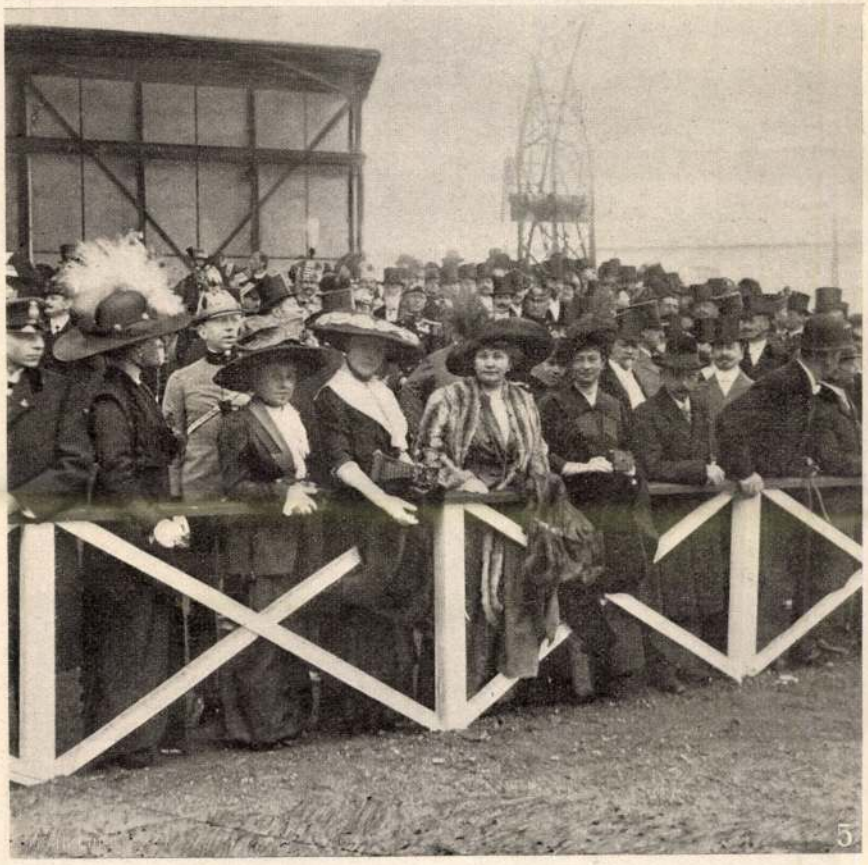

1. A beszentelés. — 2. A hajó a vizrebocsájtás pillanatában. — 3. A hajó megtekintése a vizrebocsájtás után. — 4. A trónörökös az ünnepélyen. — 5. A közönség. — 6. Magyar képviselők a «Zrinyi» fedélzetén.

A «TEGETTHOFF» OSZTRÁK-MAGYAR ÚJ CSATAHAJÓ VIZREBOCSÁJTÁSA TRIESZTBEN. — Jelfy Gyula fölvételei.

A SZENT GYÖRGY-CZÉH KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁSA.

Bastien-Lapagenak, a mult század kiváló franczia festőjének egyik legszebb portraitja Sarah Bernhardt ábrázolja. A nagy színésznő bronzszobrocskát tart karcsú újjai között és elmélyedve, gyönyörködve szemléli. Bizonyára czélzat nélkül, szinte intuitiv módon fejezte itt ki a művész a kisplasztikai mű sajátos jellegét. Nincs helyhez kötve, mint a nagy szobrászati művek, a melyek művészi hatása csak nagyobb távolságról, igen sok esetben csak egy pontról érvényesül teljesen, míg a szobrocskát, plakettet, érmet kezünkbe vehetjük, közelről nézhetjük és élvezetünk erősbödik, ha ujjainkkal végigtapintva a finom formákat, szószerint kézzelfogható módon érezzük a fölületek váltakozó játékát.

A közelről való nézés föltétele szabja meg a kisplasztikai művek sajátos stilusát, de forrása egyszersmind az ily művekhez való viszonyunknak is. Különös erővel keltik föl a birtok ingerét, igen régi idő óta kiválóan kedvelt tárgyai a gyűjtésnek. Az a meglepően szép és gazdag kiállítás is, a melyet a Szent György-Czéh az Iparművészeti Muzeumban rendezett, túlnyomó részben magángyűjtőink birtokából került össze. Úgyszólván minden korszak, anyag és forma képviselve van a kiállításon, a mely figurális diszű ötvösműveket és nagyobb méretű szobrokat, faragványokat is foglal magában.

Megkapóan vezetik be a kisplasztika történetét azok az elefántcsont- és agancsfaragványok, a melyek még a kőkor régibb szakában keletkeztek és az emberiség művészeti tevékenységének legősibb emlékei. Emberi és állatalakok, a melyeket erős realisztikus czélzattal faragtak a kemény anyagból. A prehisztorikus idők későbbi korszakai más fölfogásról tesznek tanuságot. A faragást a mintázás váltja föl, a kemény csontot, követ a könnyen formálható, lágy agyag, a realizmust a stilizálás és ornamentika. Ezzel összefüggésben fejlődik ki a bronzszobrászat legrégibb állapota, mely teljesen kisplasztikai irányú. Az egyiptomi kisplasztikában, melyről a budapesti egyetem

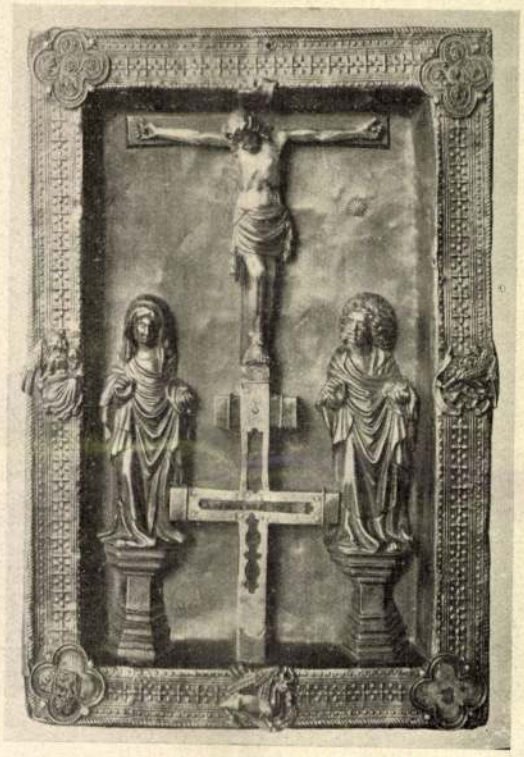

Evangelistárium a nyitrai székesegyház kincstárából.

Beöthy-féle egyiptologiai gyűjteményéből kiállított gazdag sorozat igen jó képet ad, már a fa is szerepel.

Már az őskorban és Egyiptomban lép föl egy oly irány, a mely a kisplasztika későbbi szerepére nézve jellemző. Nemcsak önálló rendeltetésű ábrázolásokkal találkozunk, hanem tektonikai rendeltetésű készítményekkel is. Az az őskori csonttőr, a melynek markolata ugró állat képére van faragva, az ismert egyiptomi fakanalak, a melyeknek nyele teher alatt görnyedő férfi képét adja, jellemző példái a gyakorlati czélra alkalmazott kisplasztikának, a melynek érvénye mindvégig fönnmarad és különösen az antik művészet körében érvényesül.

A kiállításnak egyik nagy érdeme, hogy az antik, kivált római művek gazdag sorozatában a Nemzeti Muzeum válogatott, pompás darabjai mellett nehány vidéki múzeumból és különösen Milch Ármin komáromi gyűjteményéből származó emlékeket is nagy számmal bemutatott. A terrakotta mellett a bronz az uralkodó anyag. Szinte beláthatatlan az antik kisplasztika sokfélesége és megbecsülhetetlen az a hatás, a melyet a művészet ez ágának későbbi sorsára gyakorolt.

A hellenisztikus-római művészet, a mely a Birodalom legtávolabbi provinciáiban is elterjedt, természetesen olykor erősen provinciális jellegű. Különösen föltünő ez a rendkívül nagy számmal fönmaradt bronzszobrocskákon, a melyek némely kiváló szépségű darab mellett többnyire szerény igényekhez mért, olcsó készítmények. De még a gyengébbeken is fölismerhető a klasszikus művészet kisplasztikai alkotásainak sajátossága. Az istenségek szobrocskái valamely hires, általános érvényű mintára vezethetők vissza, de annak nem kisebbített, hű másolatai, hanem kis méretekre számított szabad átdolgozások. Ezek mellett genreszerű ábrázolások, főleg állatalakok is föllépnek. A klasszikus kornak erős plasztikai fölfogása azonban nem érte be az ilyen önálló művekkel, hanem emberi vagy állati formát adott a különféle gyakorlati czélra szánt tárgyaknak is. A legjellemzőbb e tekintetben a római mécseseknek reánk maradt nagy tömege. A szűkebb értelemben vett kisplasztikához csatlakozik az antik kőmetszés (gliptika) és médailleur-művészet.

Egészen más jellegű az a kisplasztika, mely az antik világ összeomlása után beállott középkori fejlődést jellemzi. A régibb középkorban az elefántcsontfaragásban látjuk az antik tradicziók sajátos elváltozását. Különösen Konstantinápolyban, mely évszázadokon keresztül az iparművészet legfőbb empóriuma volt, keletkeznek azok a domborműves diszű elefántcsont lapocskák, a melyek Nyugaton is elter-

Trubeczkoj: Női képmás.

Stuck Ferencz: Tánczosnő.

XVII. századi kupa elefántcsontból és aranyból.

Németalföldi elefántcsont dombormű a XVII. századból.

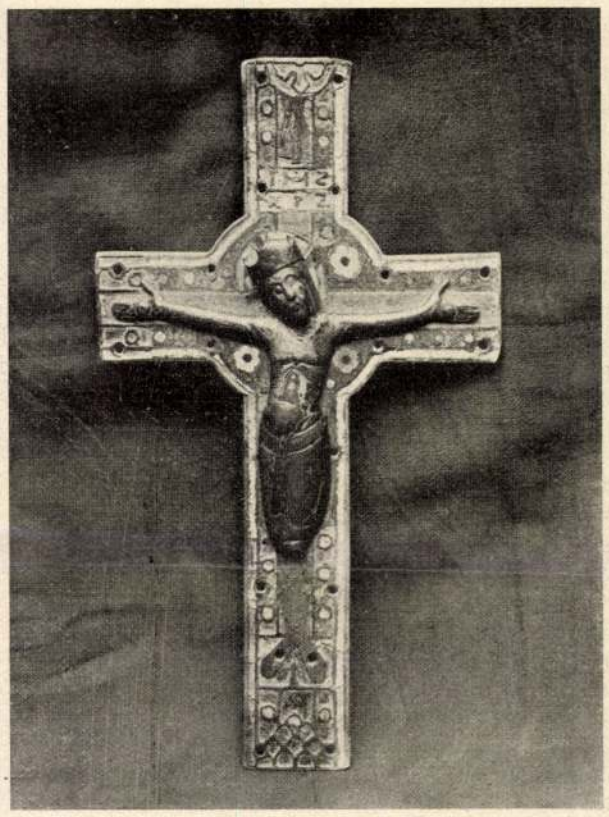

Limogesi zománczos feszület a XIII. századból.

jedve itt is, ott is utánzásra ösztönöztek, a nélkül azonban, hogy a nyugati termékek utolérték volna a bizanczi készitmények finomságát. De más irányban is fontos hatást keltettek. Az elefántcsontfaragványok a csirái a monumentális szobrászat középkori kifejlődésének.

A kisplasztikai fölfogás a középkori szobrászatban mindvégig nyomot hagyott. Építészeti részek, főleg kapuzatok szobrászati dísze sok esetben nem egyéb többé-kevésbbé kis méretü alkatrészek együttes alkalmazásánál és a középkor végén is, egyes nagy szárnyas oltárok keretében olyan kisebb szobrok, csoportok és domborművek is helyet foglaltak, a melyek magukban véve kisplasztikai művek, összetételükben azonban fölülemelkednek a kisplasztika czélzatán. Ilyen egyes részletek a kiállításon is szerepelnek.

A kiállítás legfőbb érdekessége azonban, hogy a kiváló szépségü műveknek egész sorát mutatja be az olasz művészet ama korszakából, a melyet renaissancenak szoktunk nevezni. Valóban renaissance a kisplasztika történetében. A középkorral szemben olyan művek keletkeznek, a melyek tárgyra, megjelenésre, czélzatra nézve az ókori emlékeket igyekszenek megközelíteni. A XV. században keletkeznek a modern értelemben vett művészeti gyüjtemények, közöttük a legnevezetesebb, a Medici családé, a melyet Corsimo alapított. Antik művek mellett modern alkotások is helyet foglaltak bennük. A kisplasztika részben épen a gyüjtési kedv szolgálatában hatalmasan föllendül. Anyaga első sorban a bronz. Gazdag figurális diszü használati tárgyakat készitenek, kandelábereket, lámpákat, díszedényeket, kardmarkolatokat, tőröket, ajtókopogtatókat, ládikákat, mozsarakat, csöngetyüket, stb. de igen nagy számmal önálló jelentőségü műveket is.

A bronzszobrocska és plakett a XV. század nagy vivmánya, mely Donatellos hatására vezethető vissza. Kiváló művészek karolják föl. Firenzében Antonio Pollajuolo és Bertoldo di Giovanni a nagy mesterek, de különösen nagy volt a produkczió Felső-Olaszországban, a hol a medailleur-művészet is ujjászületett. A padovai Bartolommeo Bellano, Andrea Briosco, Moderno, Ulocrino, a mantovai Pier Jacopo Alari (Antico) a szobrocskák és plakettek igen nagy számát hozták létre. Műveik többnyire antik tárgyuak, de ép oly szabadon állanak az ókori művekkel szemben, mint pl. a habokból kiemelkedő Venus Botticelli hires festményén. A XVI. század küszöbén változás áll be a fölfogásban. Michelangelo hatalmas befolyása itt is érezhető és erősebbé válik az antik művészet formai hatása. A XVI. század legnagyobb mestere a németalföldi származásu Giovanni da Bologna és legjelesebb követői, Pietro Francavilla, Adriaen de Vries is németalföldiek. Jellemző az erős mozgalmasság és egyes alakok helyett csoportok föllépése. A XVI. század kis méretü plakettje nagyobb domborműveknek ad helyet. A bronzszobrászatnak ez a fontos szerepe a XVII. század elején majdnem egészen véget ér, miután időközben a külföldre is erős befolyással volt, pl. Németországban is olaszos módra fölkarolták.

A kiállításon főleg dr. Kohner Adolf, Egger Henrik, Rakovszky Antal, Behr Lajos, Faragó Ödön és mások gyüjteményei dicsekedhetnek pompás szobrocskákkal, csoportokkal, plakettekkel, a melyek között valóban első rangu, kiváló jelentőségü művek is találhatók. Nem

Aranyozott ezüst szarvas a XVI. századból.

A szabin nők elrablása. Bronz, Giacomo da Bologna után.

Sámson és a filiszteusok. Bronz, Michel Angelo után, a XVI. századból.

csoda, ha a renaissance bronzok gyűjtése az amateurök legnagyobb ambiciója!

A régi fafaragás folytatásaképen kivált Németországban utóbb is virágzik a fafaragás és különösen a kemény puszpángfát szeretik földolgozni, mely a legfinomabb részletek, olykor épenséggel mikroszkopikus formák kifaragását is lehetővé teszi. Nagyobb jelentősége van azonban az elefántcsontfaragásnak, a mely a barokk-művészet korának jellegzetes kisplasztikai eljárása. Ez a korszak az elefántcsontot főleg arra használja föl, hogy a ruhátlan emberi test fölületét érvényre juttassa vele, a mellett lobogó drapériák lágy utánzására is nagyon alkalmas és domborművekre fölhasználva a bronzplakettek jellegétől eltérő festői ábrázolást tesz lehetővé. A legnagyobb mesterek ezen a téren, a németalföldi Faid'herbe, Rubens barátja, a ki a nagy mester kompoziczióit is fölhasználta, Opstaal, Elhafen és mások, legnagyobbrészt Németalföldön és Dél-Németországban működtek. Jellemző, hogy ugyanebben a korban új anyaggal találkozunk a kisplasztika terén, a viaszszal, a melyet nagy képmások előállítására már régóta fölhasználták. Erős, sokszor szélsőségig menő realizmus jelentkezik a viaszból mintázott, szinezett arczkép-medaillonokon, kis szobrokon, csoportokon, a melyeket utóbb a klassziczizmus annyira elitélt, hogy csak aránylag igen kevés maradt reánk. A szobrászat e sokáig megvetett ágának nemes terméke a pozsonyi Szent Ferencz-rendi zárda tulajdonában levő Assisi Szt. Ferencz, mely valószinűleg a XVII. század végén készült. Finom miniatürökre emlékeztet a Delmár Emil tulajdonában levő arczképdombormű.

A XVIII. század első felében lép föl Európában a porczellán, a mely immár a keramiai művészetben uralkodó szerepet játszik és minden egyébb anyagot elnyomva, a kisplasztikában is a rokokó kornak, művészeti fölfogásának, izlésének legtökéletesebb kifejezője. Porczellántárgyak nem szerepelnek a kiállításon, de az Iparművészeti Muzeum gazdag gyűjteménye, főleg a Gerhardt-féle gyűjteményből legújabban szerzett remek sorozat, ez irányban tökéletesen kiegészíti a kisplasztika történeti fejlődésének, különböző irányainak képét, míg a keletázsiai kisplasztikai művek, a melyek oly nagy számmal vannak kiállítva különösen Hopp Ferencz gyűjteményéből, tanulságosan mutatják be a khinai és japáni technikák fejlettségét, sokféleségét.

A kisplasztika már csak a XVIII. század végén és a XIX. század első negyedében, XVI. Lajos korában és az első császárság idején mutat figyelemreméltó új jelenségeket. Az antik művészet erős hatása alatt kivált az empire művészete óriási mennyiségben hozott létre oly műveket, a melyek nem szolgai utánzatok, hanem sokszor meglepően finom alkalmazásai egyes régi gondolatoknak. Azontúl a a XIX. század kevés figyelemreméltó művet hozott létre. A gyáripar föllendülésével kapcsolatban a tömeges termelés kiszorítja a finom, de drága műveket és a hol alkalom nyilik is a kisplasztika magasabb fokú érvényesülésére, többnyire surrogatumokkal, régi művek utánzataival, a legtöbb esetben nagy szobrászati művek kicsinyitett másolataival találkozunk. A mult század utolsó évtizedeinek nevezetes eredménye a kisplasztika egyes ágainak, nevezetesen a medailleur-művészetnek és vele kapcsolatban a művészi plakettkészítésnek rendkivüli föllendülése, valóságos újjászületése, mely Franciaországból indult ki. A kiállításon hosszú sorozat mutatja be azt a kiváló eredményt, a melylyel ezen a téren Magyarország is dicsekedhetik. Lassúbb a fejlődés a kis szobrok modern stilusának kialakulásában. Ez még nem oly határozott, mint az érmeké és plaketteké, de a kiállított magyar és külföldi szobrocskák tekintélyes száma — különösen dr. Kohner Adolf gyűjteményében vannak igen fontos darabok — ezen a téren is teljes eredménynyel, a letünt évtizedek banális művészietlenségével szemben a kisplasztikai művészet jellemző sajátosságain alapuló új stilussal kecsegtet. Talán szabad azt is föltételeznünk, hogy a Szent György-Czéh szép kiállítása nemcsak a gyűjtésre, hanem a hazai kisplasztika fejlődésére is üdvös befolyást fog gyakorolni.

Éber László.

A HATODIK VILÁGRÉSZ.

Amundsen Roald délsarki útja.

A déli sarkvidék nagy szárazföldje, az Antarktisz, egy nagy világrész. Megragadó a némaságával, ismeretlen nagyságú, mozdulatlan jégmezőivel, roppant hegylánczaival. Némább, mint az éjszaki sarkvidék, melynek állatvilága: a jegesmedve, az ezüstróka, a farkas, a fehér nyúl, a hermelin itt nem leli hazáját. A pingvin majdnem az egyetlen élő, mely az Antarktiszon, de csak a partvidékein, megél. Benn halál mindenütt. A jeges zónák vadmadara se téved arra, mert holtan bukna alá a levegőből. Csak az *ember* keresi fel nagynéha Istennek ez elhagyatott világát. Hajtja a tudásvágy és bűvöletébe vonja a pólus, ez az igézetes pont; holott tudja, hogy fölfedezésével újat és meglepőt nem hozhat számunkra. (Ámbár nincs emberibb, mint a vágy, hogy megismerhessük minden zugát a földnek, mely otthonunk. Majd hogy azt nem mondom: becsületkérdése az emberiségnek, hogy megismerkedjék vele.)

Igen, a pólus volt a czélpont az alatt a százharmincz és egynéhány esztendő óta, mióta a déli sarkvidéknek is vannak felfedező vándorai, de mindaz, a mi közbeesik, egy-egy mérföldmutatója a föld megismerésének. A fölfedezővel összefogva jár vagy nyomon követi őt a természetbúvár. Ez, ha elérte is a pólust, vágya még nem teljesült. Mert neki a holt vidék minden röge egy nyom, ujjmutatás arra, hogy az évek százezrei során hogyan lett és hogyan múlt el a világnak ez a halálában oly borzalmas része, — kép a jövő végtelenségéből, hogy az évek újabb százezreinek letűntével hogyan múlik el s lesz lakatlan, hideg jégsivataggá ez a mi boldog, meleg, minden gyönyörűséggel teljes világunk. Épen a déli sark vidéke az, honnan egy új jégkorszak borzalmai terjednek át majdan a világra. A Nagy Jégsáncz, melyet Ross James pillantott meg legelőbb, az alatt az épen most hetven év alatt, mely lefolyt azóta, a térképen is észrevehetőleg előretolta bástyafalait, s Nordenskjöld mondta Genéveben négy év előtt a nemzetközi földrajzi kongresszuson, hogy a délsarki jég csodásan gyors gyarapodásával szemben (e jégtömeg vastagságát némelyek több kilométerre teszik!) tisztára a folytonos szeleknek és viharoknak köszönhetjük, hogy máris újabb jégkorszakra nem virradunk.

Amundsen Roald, a norvég hajóskapitány, kinek nevénél nem volt mostanában többet emlegetett név a föld kerekségén, 1911 deczember 8-ikán elérte azt a végeláthatatlan fensíkot, melyen, útjának végső szakaszához érve, már Shackleton is körültekintett, — s úgy érezte, de tudta is, hogy közelébe jutott annak a mathematikai pontnak, melyet a déli pólus néven emlegetünk s melyet ő meg társai fognak meglátni és lábukkal érinteni legelőbb. Hat nap után azt hiszi, hogy elérte czélját, de csak újabb két nap mulva állt meg azon a ponton, mely számításai szerint megfelel a pólus helyének. Ott aztán, társaival együtt, kifeszíti a magával hozott kis sátrat, házat épít jégből, csúcsára kitűzi Norvégia selyemlobogóját, meg a Fram hajózászlaját. S a déli sarki norvég ház a Polheim, a pólus nagy fensíkja pedig VII. Hakon norvég király földjeként szerepel e naptól fogva a déli sarkvidék térképein.

A déli sarkot tehát meghódította a norvég utazó. Hiszi, hogy előbb érte el a pólust, mint az angol Scott kapitány, ki vele majdnem egyidőben (egy hónappal előbb), 1910 szeptember havában kelt útra a sarkvidéki utazás minden kellékével felszerelt hajóján, mely ezt a büszke nevet viseli: *Terra Nova.* E hajóról s utasairól még nem érkezett hir, nem lelte nyomukat Shirase hadnagy most visszatért japán délsarki expedicziója sem, de Amundsen hajója a *Fram,* e hó 7-ikén már horgonyt vetett Hobartban, Ausztrália Tasmania nevű szigetének kikötőjében. A *Fram,* melynek története maga egy hősköltemény. Nansen építette ezt a hajót s rajta indult el diadalmas éjszaksarki útjára tizennyolcz évvel ezelőtt. Amundsen is az éjszaki sarkra készült vele két évvel ezelőtt s meglepetésszerűen gondolva mást, fordította irányát a déli Csendes-tenger felé. S a *Fram* hirét immár kétszeres dicsőség koszorúzza a tudomány haladásának történetében.

A legnagyobb eredményt Amundsen sikerében nem a déli sark meghódítása jelzi, hanem az a tudományos anyag, melyet a *Fram* utasai magukkal hoznak a hatodik világrészről. Mert Amundsen nemcsak azokat a megfigyeléseket terjeszti majd a szakértők vizsgálata alá, melyek bizonyítani fogják, hogy a földnek az az elhagyott pontja, hol kitűzte a norvég lobogót, csakugyan a déli sark, hanem kétségtelenül gazdag anyagot hoz magával, mely bővíteni fogja a természettudományi és földrajzi ismereteket. A ki ismeri első nagy utazásának, az éjszaknyugati átjáró felfedezésének történetét, ebben nem kételkedhetik. Bámulatos a tervszerűség és a bátorság mostani diadalmas délsarki útján is. Míg Scott a sark elérésére a saját első, Shackleton expedicziója által másodizben is kipróbált útirányát választotta, Amundsen a

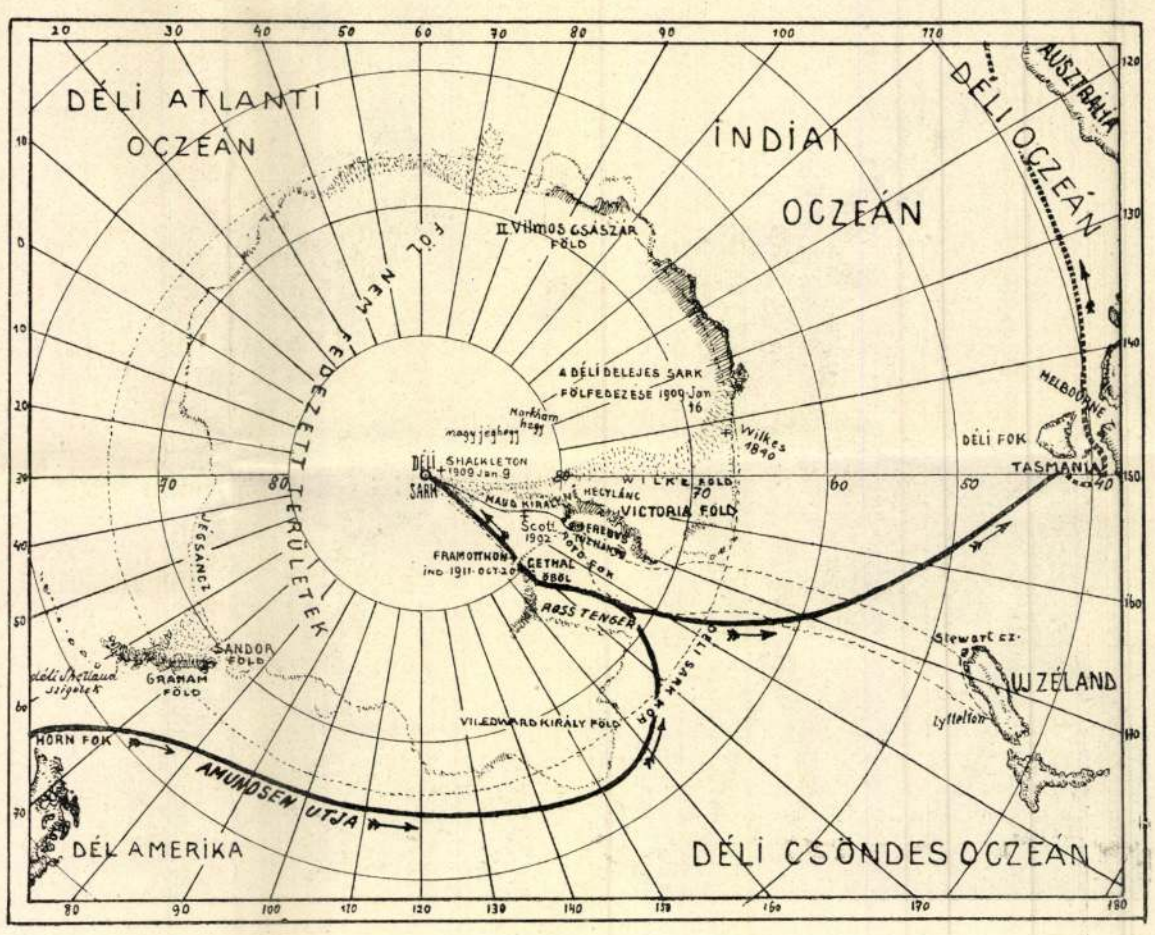

A DÉLI SARKVIDÉK TÉRKÉPE AMUNDSEN ÚTJÁVAL.

Nyitra

Zsinagóga 264. l.

Zádor-Rados

Nyitra vár és
város

Dudaszky János

Nyitra vár és
város történelmi
vázlata. Nyitra,
1875

Gent (560)

nister 1913.julius 8-án 98539.sz.a.
ztárhoz int.rendeletének mása:

k, a Müemlékek Orsz.Bizottságához
t miniszteri számellenőrnek a Bi-
teendőinek 1913.évi február hó
rendkivüli időben való ellátásáért
ló Kettőszázhetvenhárom/:273:/K-t
z állampénztárt, hogy ezen összeget
ttsága elnökének, hivatalos nyug-
ettsége mellett, fizesse ki és
plójában kiadáskép számolja el.
iteléül:

Nyitrai Ákos, építész
Nyíregyházi Művelődési Központ és zeneiskola tervpályázat, 1986.

Rangsorolás nélküli III. díj:
18. bírálati sorszámú pályamű

Szerzői: *Nyitrai Ákos*
Farkas Gyula
Szabó Anna
Pál Judit
Deák Attila
Simon Ferenc
Döbrösi Tímea

A műemléki sétányt túldimenzionált terek sorolásából alakítja ki, ami kisvárosi léptékben indokolatlan. A református templomnál induló nagyvonalú program az északi térfal vonatkozásában hiányos, a tervezett épületek csoportosítása a terek mentén kedvezőtlen, a filmszínház súlyponti elhelyezése erőltetett.

A tércsoporttengelyt a művelődési háznál bizonytalan átmenettel töri meg. A Művelődési Központ elhelyezése az adott helyen elvileg megfelelő, de a tervezett térszerkezetben helytelen, mert izolált szigetként működik.

A zeneiskola esetében a területrendezési szándék és a konkrét megoldási javaslat között tényleges értékkülönbség van.

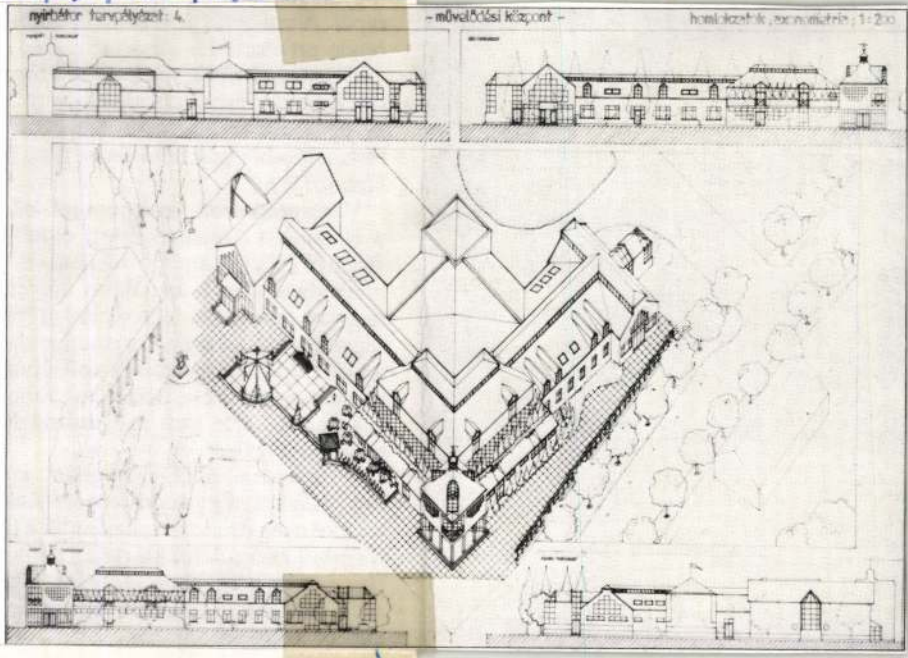

Magyar Építőművészet, 1987. 3. sz.

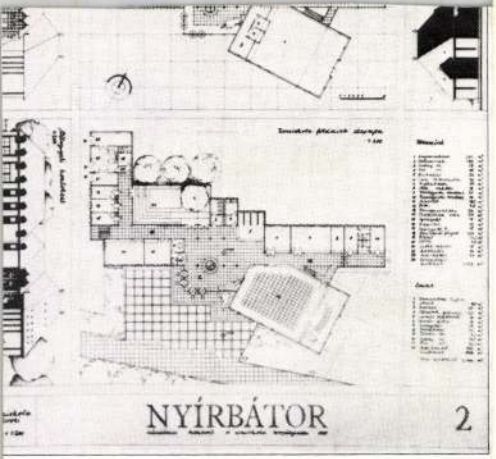

A zeneiskola alaprajza és homlokzatai
Plan and elevations of the music school

Németh Lajos: Várromok Nyitrabajna közelében.

Kny. Nyitrabajnai fiúnevelő értesítője
8°, OK, 15 L, Budapest, 1914.

Nyitrabajnai
várom

Nyitra-bajnai vár

Némethy Lajos:
A nyitra-bajnai
elpusztult várról.
Arch. Ért. 1912.
263-265 l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, eze
gitimizmus lánglelkű apostola: Griger M
királyság megváltó eszméjének. És feg
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hivei
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomi
sok ezer embertársamon, joggal kérhet
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sz

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Nyitrabajnai vár-
romok

Némethy Lajos: Vár-
romok Nyitrabajna
közelében. 8-r 15-l.
Bp 1914.

Gent (1666)

MDK

Nyitrai Dániel festőművész

Miskolcon a "Lévay József" közművelődési egyesület művészetagja.

Bartus Ödön festőművész: Miskolc.

Képzőművészet, 1927. 4.sz. 28-29.lap

MLK

Nyitray Dániel
szerepe volt a Miskolcon 1919 nov. 1-én megindult "Kézö és Iparmüvészeti Iskola" és müvésztelep megalapitásában.

Hajdu Béla: Boldus idők - napsütések.
Északmagyarország . 1963. nóv.okt. 12.

MDK

Nyitray Dániel

Bartus Ödön, Meilinger Dezső és Nyitray Dániel szivós munkája alapján 1921.-ben Miskolcon alakul meg az országban az első művésztelep. Miskolc és Borsod szép vidékeit dolgozzák fel: a Sajó-t, a Tiszá-t, a Bükk-hegység tájait mutatják be évenként rendezett több tárlatukon.

Bartus Ödön festőművész: Miskolc.

Képzőművészet, 1927. 4.sz. 28-29.lap

Aubrey Beardsley

MDK

Nyitray Dániel

A Lévay József Kör képkiállitása Miskolcon.
Képzőművészet 1927. 3. sz. 16.l.

Nyitrai Dániel

miskolci nücs

mintakönyve

Az 1870-es évek

l. végéig dolgozott.

Malmagnépnüv V.

69, 70 l

Tenti stilvált

virágmintái 1837-

ből.

Fülep István minta-

könyvének folyta-

tásában

128 Repr. u.o. 81. l

120, 108, 104, 100 l. és 85. l. előtt

Kottaspiros Ra
III. é. b. h.

80

Nyitrai Dániel

miskolci rücsm

1824-26

l.

Györffyszür

MOB 1976.

zsolás, vágás, kipállás, bőrkiütés) tökéletesen bevált. Tapadó tulajdonságánál fogva vékony réteget képez a bekent felületen, ezáltal óvja a külső behatásoktól. Fertőtlenit, szárit és az uj bőrképződést lényegesen gyorsitja.

„SHIP“ Toilett Vaselin (dobozban). Kellemes illatú, jó hatású bőrápoló. Nem tapad és a bekent felületet sikamlóssá teszi. Puder alá és festéklemosáshoz nagyon alkalmas.

„SHIP“ Alba Vaselin csakis eredeti dobozban kapható. A bőrt csúszóssá teszi és minden célra, ahol könnyü csúszósságra, sikamlósságra van szükség, alkalmazhatjuk. Alkalmazása különleges élvezet.

„SHIP“ Lanolin krém (tubusban) tökéletes bőrápoló. A lanolin (gyapjuzsir) ugyanolyan összetételü mint az emberi bőr, ezért ez az egyedüli anyag, mely a bőrt tényleg táplálja. **Kellemes illatu!**

„SHIP“ Massage Cream (dobozban) nagyszerű eredménnyel alkalmazható egészségi vagy fogyasztó dörzsölésekhez. Teljesen szagtalan és semleges hatású. Saját érdekében ragaszkodjék mindig és mindenhol a **„SHIP“ hajó** védjegyhez.

„SHIP“ szódák:	
Nagy doboz . . .	1·40
„ „ menth. izzel	1·10
Közép doboz . . .	1·—
Kis „ . . .	0·40
Nagy boriték . . .	0·20
3 kis „ . . .	0·10
60×1/2 gr. tabl. iztelen	0·72
60×1/2 „ „ menth.	0·80
60×1/2 „ „ ánizsizű	0·80

„SHIP“ Pur Vaselin:	
Ship pur vaselin tubus	0·36
„ bór „ „	0·36
„ zink „ „	0·36
„ lanolin krém illat.	0·36
„ pur vaselin n. dob.	0·60
„ „ „ köz. „	0·40
„ „ „ kis „	0·30

„SHIP“ Alba Vaselin:	
Ship alba vaselin n. dob.	0·40
„ „ „ köz. „	0·30
„ „ „ kis „	0·20
„ toilette vas. illatos	0·54
„ massage krém 1/4 kg	2·80
„ „ „ 1/2 „	5·—
„ szénsavas lábsó nagy doboz	0·96
„ „ „ közép „	0·58

Köhögés, rekedtség, meghülés ellen „SHIP“ fenyőmenthol cukorkát!

Nyitray Dániel
nobán és festő

Prokopius Béla
gyűjtése.

Mihok 1929 november 3.

Mélyen tisztelt Méltóságos Uram!

Nagybecsű kedves levelére hivatkozva tisztelettel jelentem, hogy:
1, Nyitray Dániel jelenlegi Mihok mellett Diószőben él, vedetilag Mihokon dolgozott és lehett, pár hónapja ment ki Diószőbe, hogy ott fog-a véglegesen letelepedni, azt nem tudom.

Leszik Andor Lenke
Prokopius Bélához

N y i t r a y D á n i e l

szobrászmüvész és festő. szül. 1890 jul 21. Miskolcon. 1907-ben az Iparmüvészeti Főiskolára ment, ahol tanulmányai végeztével a szobrászatból és kerámiából oklevelet nyert. A forradalom után haza került, résztvett a város müvészeti mozgalmaiban s egyike volt azoknak akik a Szabadiskolát megalapitották. A Müvésztelep megalapitása után ő is tagja lett annak, ahol 1925 ig dolgozott.
Kisplasztikai munkái :

1., Magyar Athl. Szövetség Északi Kerülete érme: Av. Hármas halomból kiemelkedő apostoli kettős kereszt előtt gerelyt dobó athléta balfelé, a háttérben a felkelő nap sugarai és a kassai dó konturja látszik. Lent jobbra NYITRAY mesterjegy. Rev: Középen csücskös talpu pajzsban: A MAGYAR/ATHLETIKAI/SZÖVETSÉG/ÉSZAKI/ KERÜLETE/1921/ Hátul hármas babérgaly, mely felül szétágazik.
Bronz 35 mm. füllel és karikával. És ugyanolyan ezüstözött bronz.

2., A Borsod-Gömörmegyei leventeérem. Av: Két, egymással szemben álló honfoglaláskori vitéz. A bal felé álló jobb kezében ijj, a másikában kard, balkezében mind a kettő egy egy hosszunyelü lobogót tart. Baloldalt BORS, jobb oldalt GUMUR felirat /Bors és Gömör/ Kettőjük közt hátul halom tetején levő koronából kinövő kettős kereszt, napfény sugarakkal. Lent a két alak alatt a szelvényben: .ISTENNEL A HAZÁÉRT/ÉS KIRÁLYÉRT./ Rev: fent balra Borsod, jobbra csonka Gömör megyék cimere, alattuk félkörivben: LEVENTE VERSENY/1927/ legalul keresztbetett fenyő és babárág , szalaggal összekötve. A baloldalt levő fenyőágon kis nefelejts virág és L betü /levente/
Bronz, füllel és karikával. 35 mm. Gipsz mintája 18 cm.
Képe és leirása : Képzőmüvészet II. évf. 12 sz. 186 o. 1928.

Nyitray Dániel

sírod

=

Borsod-Gömörvármegye le-

venteérme.

A levente intézmény szükségessé tette, hogy a kiváló levente- és sportteljesítményeket jutalmazzák. Igy jött létre a leventeérem, melyeket azonban ezideig külföldről importáltak. Borsod—Gömörvármegye testnevelési felügyelősége Gömöri alezredes kezdeményezésére elhatározta, hogy az eddigi szokástól eltérően egy külön e célra tervezett és a vármegyék multjába visszanyuló uj művészi érmet készíttet. A feladat megoldására *Nyitray* Dániel miskolci szobrászművészt kérték fel, aki az érmet el is készítette. Az érem egyik oldalán Bors és Gumur vezér, a megye alapítói láthatók, míg a másik oldalon a két megye címere, alatta babérág és a stilizált leventejelvény, fenyőágnefelejtssel. Ezt a jelvényt rövidesen huszonötezer levente fogja viselni. Helyes lenne, ha más vármegyék leventeintézményei is megszivlelnék a példát és a külföldi sablón importot kiszorítanák a hazai szobrászművészek tehetséges munkái. *(B. Ö.)*

Képzőművészet. 1928. II.

Ez. 136. l. (Kepes.)

NYITRAY 1. *Dániel*, szobrász, éremművész és kerámikus, * Miskolc 1890 júl. 21. A bpesti Iparművészeti Iskolában képezte magát, azután szülővárosában telepedett le. Főleg sport- és levente-érmeket készít.

É. L. II. 209/l

ápriliś 27-én.

jobbrafordultan álló leányka, ki ke-
i piros kalapot, uganiken selyemövet,
ukkat, rövid harisnyát és czipőt
ra: ⇒ ALBERT v. KELLER a.

:21 cm.-- Lelt.sz.4568. Értéke
nes hagyománya 1912 márczius
r Nemz. Muzeum örökletéte
~~1913 április 23-án /2046-913/.~~
czius 30-án /245-914/.

160

Nyitray Dániel

Díszítő szobrász szak
Dicseret.

Érmisk. 1913-14.

Nyitray Dániel

festő

1907 – 12

Szinnyei 1930. 86 l.

Nyitray Daniel

kereskedelmi minisz-
terium 800 K segély

Évnisk 1913-14.

Nyitray Dániel

Geboren in Miskolc am 21. Juli 1890, kam er 1907 an die Kunstgewerbeschule in Budapest, ~~wo~~ wo er das Diplom als Bildhauer und Keramiker erhielt. An den künstlerischen Bestrebungen Miskolc's teilnehmend, wurde er einer der Begründer der freien Schule, dort bis 1925 arbeitend.

Több nincs felsorolva.

Hu Prmagyérem 313 l.

8576

ohos jobbra néz, mi közben ve-
kék hajtókájú és válldiszü pi-
tös, szük nadrág piros kelméből

esterr. Armee im Jahre 1700.

nér. a vk. 16:10.6 cm.

6-904-7
4-77

Nyitray Dániel

nobrán 1919.

Lvód

Csikv Miskolc

33. l –

Nyitray Dániel

miskolci származású

szobrász és festő

szül. 1890. pil. 21.

lásd

Halm Leszik

258, 259 l.

Életrajzát lásd

u. o. 261. l.

MOBKA. 3708.

Nyitray Dániel

festő

Avasi templom,
szénrajz, 1921.
a Borsod Miskolci
Muzeumban
Láttam 1947. X. 29.

Részlet az avasi
temetőből, rajz
1920.
Gyenge
u. ott.

DÍSZEDÉNYEK.
Tervezték
Gróh István
növendékei.
Készült a
kerámiai
műhelyben.

FALIKÚT
terve és kivitete
Nyitrai Dánieltől.
Tanár Simay Imre.
Szakoktató
Schleich Vilmos.

Czakó Elemér: A O. M. Kir. Iparművészeti Iskola évkönyve. 1913–14. (Budapest 1914)

BUDAPESTI RÉSZLETEK. Készültek a festészeti szakosztályon. Tanár Ujváry Ignác.

Nyitray Dániel

1921/22 - 1924/25
Miskolczi telep

Ferkèpzomfoiskèvk

118. l.

delljéül előbb felesége, Miss Elisabeth Siddal, annak korai halála után pedig barátja, William Morris feleségének vonásai szolgáltak. Madox Brown tanítványa volt, képeinek festői megoldása azonban legtöbbször azok költői tartalma mögött marad, mely utóbbi, különösen a mult sz. 90-es éveiben, a a dekádens esztéták kedvenc művészévé tették. Korai képei még szigorúan ragaszkodnak a preraffaelita követelményekhez: Szűz Mária leánykora (1849), még inkább az egész fehér színekben tartott híres Angyali üdvözlet (1850, London, Tate Gallery). A vallásos legenda helyett később a lovagkor mondái vonzzák: Lancelot kioson Ginevra királyné szobájából (1857), Lancelot és Ginevra utolsó találkozása Artür király sírjánál (1854), vagy Dante víziói: Dante és Beatrice találkozása a földön és Éden kertjében (1859), a bűnös szerelmesek: Paolo és Francesca, amint forró csókban egyesülnek (1861), Lucrezia Borgia (1860—61). Nejének korai halála egész sor Dante-kép forrása lesz, kinek életében a magáét festi: Beata Beatrix (1863, Tate Gall.) az ablaknál lehúnyt szemmel ülő leány, ki saját halálát sejti meg és egyik leghíresebb képe, a Dante álma (1871, Liverpool, képt.), amint a szerelem angyala utoljára megmutatja neki a halott Beatrice arcát. 1867-ben megfesti Missis William Morris arcképét (Tate Gall.), az égőszemű, barnahajú érzéki szépségét, kinek vonásait örökítette meg híressé vált, misztikus egyes nőalakjaiban: A szerelmi pohár (1867), Proserpina (1877), La Ghirlandata, Mnemosyne (1876), La donna della Finestra (1870). E képein nemcsak az alakok, de színei is érzéki lánggal égnek, mely kék, égővörös és világító zöld egyesül új harmóniába. Illusztrációkat is készített angol költőkhöz, mint pl. Tennyson műveihez. Első költői munkája Dante előtti költők angol fordítása: a The early Italian

Nyitray Dániel

Alakrajzból

diesset -,

Érnisk 1913-14.

Nyitrai Jánel

Majolika csempék

Rajz.

Magyar Iparművészet

1913. 256. l.

REMÉNYE 40.000 ARANYPENGŐ.

'AR KIR. ÁLLAMI SORSJÁTÉK.

Budapest, 1936. április hó.

Igen tisztelt Cim!

gyminiszterium az Osztálysorsjátékon kivül félévenkint egy-egy

NAGY JÓTÉKONYCÉLU

AMI SORSJÁTÉKOT

ndkivül kedvező nyerési esélyeinél fogva közkedveltségnek **jövedelmét közhasznu és jótékony célokra forditják.**

5-én lesz a 66-ik sorsjáték huzása.

vet a mellékelt sorsjegy részletesen ismerteti.

gő-	40.000	arany-pengőt,		10.000	arany-pengőt
net:	20.000	,,	2X	5.000	,,
			4X	2.500	,,

ebb-nagyobb nyereményt, mert összesen 17.000 nyereményt sorsolnak ki.

l nagyobb, minél több sorsjeggyel vesz részt a játékban!

5 drb 15 aranypengő

10 drb 30 aranypengő

Nyitray Dániel

Nagyhlenél jeles eredm.
és képesítő oklevél
Elmisk 1912/13

29. l.

T. 2064.

os vidék előterében két vándorló
ló egyikén ülő kocsissal. Felirata:

che Gruppen.

vk. 18.3: 31.4 cm.

Nyitray Dániel

300 k államsegély

Éimisk 1912/13.
27. l.

Spolspáj, múzeum TV. 118.

Nyitray Daniel

a miskolci kereszt és iparkamarától

120 k

Éimisk 1912/13

28 l.

Lanfranconi.

fordul, de vissza

~~a~~ néz~~ell~~. Jobbkezét a kerek már-
felállitott „FLOS.. 16 czimű könyvre
ztotta. Parókája egyszer fodritott,
vart nyakkendője fehér; zöld dolmányának,
s magyar nadrágjának zsinórzása ezüst.
elirata a kép hátán hét sorban: „Leopoldus
es Classis Alumnus. Depictus XIII.
L:X:X:V:I: Stephanus Schaller Pinxi.

.2
.7 cm.

eményéből.
-ikán kelt 28402 sz. leirat alapján

260

Nyitray Dániel

100 K államsegély

Estimisk 1911/12

24. l

Nyitrai Dániel

a miskolci ipakamarától 120 K.

Értimisk

1911/12

~~24 l.~~

25. l.

~~Szeszpipa~~ XVIII. 17.-beli

~~VIII. 191.~~

Nagyságos Asszonyom!

Van szerencsém tisztelettel nb. tu

házban (Átlós-út sarok)

fehérnem

nyitottam.

Elvállalok mindennemű fehérnemű

inget, gallért, fü

Nyitray Dániel

miskolci ker. és
iparkamarától

Értimisk 1908/9

14 l.

543. *Gyermek képe.*

Derékon alólig, kissé ba
néz. Jobb kezét csipőjére tá
asztal sarkára tette, mel
takartak le. Parókája göndö
sötétbarna. Körülcsavart n
zsinórzású zöld atillájának
derekát himzett öv szorítj

Vászon, méretei 74 : 57·4
tett az 1895 márczius 20-iki 15
16399 sz. leirat alapján Ene
(81–895). — Értéke 60 K. —
napján. — Az átvételt jóváhagy
sz. határozat (140–895). — Át

Nyitray Dániel

a miskolci kereh. és

ipakamarától 120 K

kritimisk 1909/10. 9. l.

Gyarapodás.

ül. Gyürüs jobbkezében könyvet tart,
bajusza és álla körüli szakálla szőke,
e fekete, mellényén és kabátján diszgom-
bbról az asztalon kalamáris köti le fi-
széknél: P. Lacza 1858.

cm.

V. 15-én.
sz. leiratot (205/94).

1894: X. 387.

209

Nyitrai Dániel

a miskolci ipadramarától

120 K

Értimisk 1910/11. 15. l.

Vinkovci lelet VI. 206.

KEMÉNY NÁNDOR: Bizonyitvány

egyszerű vizsgálási módszer a következő: tűvel kis lyukat szúrunk a szinrétegek közé. Hogyha mostan ezt a lyukat mikroszkóppal megvizsgáljuk és azt látjuk, hogy a határt képező kör kontúrjai élesek és egyenletesek, akkor egy modern, nem nagyon régen festett képpel van dolgunk. Ha a kép régi, legalább is ötven évnél régibb, akkor ezek a kontúrok mindig egyenetlenek.

A Röntgen-sugarakban szintén igen érdekes vizsgálóeszközt találhatunk néha a kép korának megállapítására. Egy vitás kép rámájában például megtalálták a Röntgen átvilágítással a drótszegeket, amiket a tizenkilencedik század előtt nem használtak. Tökéletes vizsgálati metódusok minden eshetőséggel szemben természetesen még nincsenek. A természettudományok által nyujtott segítőmódszerek azonban már igen nagy lépéssel viszik elő a szakértői vizsgálatok biztosságát.

Vignali Rafael mester *Hungária* műöntőjét ismét elhagyta egy monumentális lovasszobor, melyet Zala György grandiózus emlékművén helyeztek el, mint a hét vezér közül a harmadikat, akik Árpád fejedelem mögött már állnak a magas talapzaton. Ha még a hiányzó négy vezér alakja is ott fog büszkélkedni, a Millenáris Emlékmű hatalmas szoborcsoportozata befejezést fog nyerni. Ez előreláthatólag 1930-ra be is fog következni.

VIDÉKI CENTRUMOK

Gyula

Az első művésztelepi kiállítás. Hírt adott már róla a *Képzőművészet*, hogy a művészi tradiciókban gazdag Gyula város közönsége művésztelepet létesített, ahol a fővárosból meghívott művészek töltik a nyarat szorgalmas munkában, feldolgozva Gyula és környékének művészi motivumokban bővelkedő vidékét. Az idei nyár volt első éve a rögtönzött művésztelepnek és az áldozatkész, művészetszerető város most kiállítást rendez művészeinek ott készített képeiből. Szeptember 2-ikán nyílt meg a kiállítás *Kovacsics* Dezső főispán, *Daimel* Sándor alispán és dr. Vargha Gyula polgármester védnöksége alatt. Az érdekes tárlatnak erős visszhangja van az egész környéken, úgy hogy a megnyitó szinte az egész megye asszisztenciájával zajlott le az erkölcsi és anyagi siker jegyében. A kiállító művészeket megérdemelt ünneplésben részesítette a tárlatlátogató közönség. A tárlat ismertetésére még visszatérünk.

Szombathely

A Független Művészek és az olasz festők együttes kiállítása nagy sikerrel nyílt meg. A kiállítás magas szinvonala — a magyar klaszszikusok, Székely, Lotz is szerepelt az érdekes tárlaton — felkeltette az egész megye érdeklődését. Ez az első eset, hogy olasz művészek együttesen szerepelnek nálunk magyar kiállításon. A tárlatnak nagy erkölcsi sikerét fokozza az a körülmény, hogy a *Független Művészek Társasága Tornai* Gyula elnök vezetésével az olaszok vendége lesz még ez évben.

Hódmezővásárhely

Endre Béla meghalt. Az országos viszonylatban is ismert nevü festőművész, Endre Béla meghalt. Ő volt az, akinek legnagyobb szerepe volt a vásárhelyi művésztelep kialakitásában. Hódmezővásárhely városi tanácsa méltányolva azokat a szolgálatokat, melyeket Endre Béla a város művészeti életének tett, a maga halottjaként díszsírhelyben temette el a jeles festőművészt. Ugy tudjuk, hogy Endre Béla hagyatéki kiállitását is a város fogja megrendezni.

NYITRAY DÁNIEL: Borsod-Gömör vármegye leventeérme

Miskolc

Borsod—Gömörvármegye leventeérme. A levente intézmény szükségessé tette, hogy a kiváló levente- és sportteljesíményeket jutalmazzák. Igy jött létre a leventeérem, melyeket azonban ezideig külföldről importáltak. Borsod—Gömörvármegye testnevelési felügyelősége Gömöri alezredes kezdeményezésére elhatározta, hogy az eddigi szokástól eltérően egy külön e célra tervezett és a vármegyék multjába visszanyuló uj művészi érmet készíttet. A feladat megoldására *Nyitray* Dániel miskolci szobrászművészt kérték fel, aki az érmet el is készítette. Az érem egyik oldalán Bors és Gumur vezér, a megye alapítói láthatók, míg a másik oldalon a két megye címere, alatta babérág és a stilizált leventejelvény, fenyőágnefelejtssel. Ezt a jelvényt rövidesen huszonötezer levente fogja viselni. Helyes lenne, ha más vármegyék leventeintézményei is megszivlelnék a példát és a külföldi sablón importot kiszorítanák a hazai szobrászművészek tehetséges munkái. *(B. Ö.)*

Képzőművészet
1928. 12. 24.

Nyitray Dániel

A miskolci Szabad Iskola egyik szervezője

1919-ben.

Mügyűjtő, 1970. 1. sz. 6. l. (A miskolci Szőnyi István Terem)

Nyitray Dániel MDK

miskolci festő

Halm Leszih, 258, 266, 268, 269, 311 l.

MDK

Nyitray Dániel

Bartus Ö: Vidéki centrumok. Miskolv.
Képzőművészet, 1927. 4.sz. 28-29 l.

M.D.K.

Nyitray Dániel szobrász

A Miskolci Művésztelepen lakik

1945

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 241.l.
A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK. KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.
Bp. 1965.

MDK

Nyitray Dániel

1924. máj. a Lévay Közműv. Egy. képzőm. osszt. bemutatkozó kiáll. a miskolci városháza nagytermében

Halm Leszih, 268 l.

MDK

Nyitray Dániel miskolci festő

1926. máj. résztvett a Lévay Egyesület miskolci kiállitásán.

Halmay Leszih: Miskolc és ...vm.b li községek MVM.V.k. Bp. 1929.

Nyitrai Dániel, Miskolc

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

Nyitrai Daniel

l.

Ipamiskért

1912-13. 29. l.

Nyitrai Dániel

Részt vett a Borsod - Miskolci Képzőművészek Szabadszervezetének kiállitásán, amely 1945 jun. 17 én nyilt meg Miskolcon.

Megnyilt a Képzőművészek Szabadszervezetének kiállitása.
Szabad Magyarország 1945. juh. 20., 2.1.

Nyitray Dániel festő

— **A miskolci Lévay József Egyesület képkiállitása.** A Lévay József Egyesület Miskolcon sikerült képkiállitást rendezett, amelyen különösen *Nyitray* Dániel, a kiváló portreista, aratott nagy sikert. *Bartus* Ödön akvarelljeivel, *Meilinger* Dezső téli tájképekkel, *Bizony* Ákosné aktokkal, *Petrányi* Miklós és *Kiss* Lajos sikerült festményekkel tüntek még fel a kiállitáson.

Magyarság 1927 VI. 15

Melk

Nyitrai Dániel és Melinger Dezső
miskolci festőművészek

alapítottak 1919 ben az első szabad
iskolát. 1921 ben művésztelepé alakult
az

Seres Sándor. Képzőművészet Borsodban
Népművelés 1963. 1 sz. 17. l.

Wyitrai Dániel
miskolci tüczm
1870

l.

A magyarság népraja.
II. k. 286. l.

tü Bizottság !

yház épitkezés részére a személyi ille-
gosmester által készitett ólomtető-

kor. 3354.56

yancsak tetőmunkák cimén " 275.-

letére, fütésére és

egy " 1000.-

összesen kor. 4629.56

tel kérem a nagytekintetü Bizottságot,

ni méltóztassék.

Nyitrai Dániel
festő

A miskolci képzőművészeti szakiskola egyik tanára Nyitrai Dániel volt.

Csabai Kálmán: A művésztelep története.
Művészet, 1973.december - 6.oldal

Nyitrai Elek

gyűjtését, mely a magyar téglagyártásra vonatkozó okleveles adatok regesztáit tartalmazza, az OMF Építészeti Múzeumában találhatjuk.

Magyar Építőművészet 1975/5

61. old.

Nyitrai Ferenc, iparművész

— A ZÁGRÁBI ŐSZI VÁSÁR aranydíját nyerte el egy régi magyar népi hangszer, a tekerőlant, vagyis népiesen a nyenyere, amelyet Nyitrai Ferenc iparművész készített.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 23.

NYITRAY GYÖRGY, fazekasmester

Sárvárott a fazekascéh czéh-zászlót kivánt készittetni 1862-ben. Összköltsége 136 osztrak forint volt. A céh jövedelméből készült. Azt jegyzőkönyvbe foglaltak és kilencen alá is irtak. Ezek egyike volt ő. 361old.

BÁRDOSI JÁNOS-B. DORNER MÁRIA: Adatok a sárvári/és kő szegi fazekasság történetéhez 333.old

SAVARIA, A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 5-6. 1971-72. Szombathely, 1975

Nyitray Gyula

Neszmélyen. facekasmester.
Apja Nyitrai Lajos, nagyapja id. (Nyitray Lajos
facekasmesterek voltak.

Körmendi Géza: A tatai facekasság fejlénete. Komárom, 1964
13.o.

NYITRAY ISTVÁNY, csizmadia

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64.mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ 1,2./ V. csizmadia. 264.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 263.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve.VIII.-IX. 167-68.Székesfehérvar

Nyitra József

festő

Yartin nev alatt
irt és festett -

Lyka Körönd

29. l.

[illegible]

Nyitray József

ujságiró és festő

irod

Réti István:

Fiatalkori emlékek.
Emlékkönyv Lyka
Károly hetvenötödik
születésnapjára.

Bp 1944. 32. l.

KULMBACH HANS VON (német festő, 1480—1522)

Madonna Jézussal

Fa, tempera, 39·5×28 cm.

KUPELWIESER, LEOPOLD (osztrák festő, 1796—1862)

Maria Immaculata

Félköralakú felső záródással, vászon, olaj, 87×56 cm. — Rényi 24. l. — Maszlaghy II., 360. szám.

LAMPI, JOHANN BAPT., ID (osztrák festő, 1751—1830)

VII. Pius pápa arcképe

Vászon, olaj, 112×86 cm.

Consalvi bíboros

Vászon, olaj, 100×76 cm.

Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 112. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 846. l. — Maszlaghy II., 277. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: A prímási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. (Képe 827. l.) — Gerevich PA, 230. l.

LAMPI, JOHANN BAPT., IFJ. (osztrák festő, 1775—1837)

Ottoboni bíboros

Nyitray (Vartini) Josef

Kunstschriftsteller und Maler.

und

Knick II. 325. f.

Kende Ferenc fölött 1701-ben tartott
halotti predikáció V. 297.

Nyitray József, Róma

Mucsarnok
1894, tavaszi Eiáll.

Esterházy Kálmán gróf III. 28.

Nyitrai István

az alábbi tervpályázaton megosztott II. dijat nyert
9. számú pályaterv egyik szerzője.

allmayer Ferenc: A Budapesti Televizió Adóállomás és
pont fejlesztésére kiirt pályázat,
.müv. 1971.3.sz.3-6.l.

Nyitray

festő

l.

Arch. Ert

1915. ~~ZIE~~

122. l.

Református Anyakönyvi Hivatal Miskolc Werbőczy u. 24.

784/1[illegible]

Dr. S z e n t i v á n y i Gyula urnak
a Müemlékek Orsz Bizottságának főtitkára

Hivból portóköteles

B u d a p e s t
XI. Lágymányosi u. 16.

Nyitray György

1905/6

Ferképzomfoiskévk.

11. l.

Recollections of D. G. R. (London, 1881). *Knight*, Life of D. G. R. (u. o., 1887). *Marillier*, D. G. R. illustrated memorial (u. o., 1899 és 1904). *Jessen* J. (Knackfuss-Künstlermonogr., Bielefeld, 1905). *Waldschmidt* (Jena. 1905). *Singer* H. W. (Berlin 1906) *Rosetti* A. J. (Bergamo, 1906). *Rosetti* W. M., Bibliography (London, 1905). *Fónagy.*

ROSSI, 1. *Angelo de'* (1671?—1715). génuai eredetű olasz szobrász. Parodi tanítványa. Főművei VIII. Sándor pápa síremléke és XI. Kelemen szobra a római Szt. Péter-templomban.

Nyitray György

alakrajz

1903

Éimisk 1930. 86. l.

Nyitrai Egyh.

Nagybaniyai kiáll. kat. 1912

80

Sümeg és vidékének ős Kora

N. 86.

Nyitray festőművész.

Archaeologiai Értesítő

1915, 115–134.

Zoltai Lajos: Debreczen város múzeuma.

M. D. K.

NYITRAI György festő

1904-ben Nagybányán a Szabadiskola növendéke

Réti Bp. 1954. 326. l.

MDk

Nyitrai György.

1904-ben az iskolában dolgozott

A szabadiskola ideje./1902-1912./ 8o.l.

MDK.

Nyitrai György

Gyermekrajzkiállitáson jutalmat kapott

Petőfi Népe 1965 ápr.1. lap -

M.D.K.

Nyitray

"Önarckép" c. képét a "Tehetségavatás" c. felhivásra küldte be a müvész Körmendy-Frimm Jenő ajánlásával.
Repr.

Szinházi Élet. Bp. 1933. szept. 3-9. XXIII. évf. 37. sz. melléklete

.M.D.K.

Nyitrai Balázs

Ötvös

1626 Lemberg.

Arch. Ért. 1890. 58 l.

Letisztázva

Nyitray Balázs (Blasius Nittray), ötvös. Magyar származású volt, s a XVII. elején Lemberbe vándorolt, hol 1626-ban mint ötvös legény működött. Az egykori feljegyzések szerint ügyes ember volt ugyan, de megbízhatatlan.

Lepszy L. Magy. ötv. Lengyelországban. Arch. Ért. 1890. 58. l.

Nyitrai Antal

az alábbi tervpályázaton kiemelt megvételt nyert egyik terv egyik asszonója.

dr. Reischl Antal: A budapesti Népliget rendezésének tervpályázata. 1970. - Magyar Épm. 1971.4.sz.2-4.l.

MDK

Nyitrai József festő

„Alkony az öbölben"
„Várlat tengerőbölhöz"
„Magány"
„Várlat a fővárosból" c képei KT-tárlaton, 1886.

MDK-A-1-1/1766.

Nyitrai József, [építén]

Tervező. (heged.)

Groni János: A lakótelepek 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 16.

NYITRAI József (Yarkin)

Mária visnaemlékezései.

Ld. Mária Virág: Tizen.

Bp. 1981. 1. 310.

MDK

Nyitrai Lajos

növ. 1940-41. 200 pengős Horthy Miklós-ösztöndij

Iparműv. Isk. Évk. 1880-1941. Bp. 1942.
1936-37, 1940-41. tanévek tört. 7-22 l.

MDK

Nyitrai Lajos növendék

2oo xxxxxxx pengős Horthy Miklós-ösztöndíj

1939-4o.

O.M.Kir. Iparművészeti Isk. 1936-37 - 194o-41. tanévei-
nek tört. Iparművészeti Isk. Évk. 188o-1941. Bp.1942.

18 l.

MDK

Nyitrai Lajos növendék

200 aranykorona pengős Horthy Miklós-ösztöndíj

~~1939-ben~~ 1940-41.

O.M.Kir. Iparműv. Isk. 1936-37 - 1940-41. tanévei-nek tört. Iparműv. Isk. Évk. 1880-1941. Bp.1942.

18 l.

Nyitray Lajos (érdi) F.VI.19.2.

Szemérdon Zvonett archipfet. Rejzt. (Ly. III. 117)

i tengar vidéhén is kapcsolatba jött a bronz, akkor a
hi aiak rájöttek, a cornwallisi bányákra sőt Malakkan
mellette fekvő Junk-Ceylon szigetén is akadtak ónt. A
llisi bányák hiszsák mányolása nehezen tehetőt korábbra,
arra az időre, mikor ők Afrikában Uticat és Hispaniában
t (később Cadix) alapítják ami nem elébb mint 1100
örtént Kr. e.; A Hercules oszlopecitol tovább vezető út aron-
nég mindig vezélyesebb volt mintha a monsun váltól
a talaltak kalakka felé a tengert szig kihető, hogy Chorassan
nnen hatak elsőrorban forgalomba az ónt sesak legutóljára
övebb kiakrázás alá Cornwallis.

A. É. Új folyam II kötet. 1883. 98 o.
T. á.

Nyitrai Lajos.

Neszmélyi önálló fazekasmester. Műhelyét apja, id. Nyitray Lajos alapította 1885-ben. A mesterséget az apai házban tanulta. Felnabadult 1901-ben. Segéd Kalocsán és Bajón
1911-ben átvette apja üzemét.
A üzemet jelenleg fia, Nyitray Gyula vezeti

Körmendi Géza: A tatai fazekasság története Komárom, 1964
13.o.

Nyitrai Lajos

Thieme Becker

XXV. 543. l.

(Lyka)

Nyitray Lajos
rajztanár
Szekszárd

l.

Lykaközös
117. l.

Magyar művészeti monográphiák.

A vallás- és közoktatásügyi
magyar kir. m. minisztérium
támogatásával

III. kötet.

Nyitray Lajos

szül. 1855 szept. 13. Rk.
1873/4-ben Pesten végezte a
6 ik reáls. Polg. Iskolai rajz-
tanító Szekszárdon.
1879/80. II. vendéglátogató

Legio II adiutrix VI. 205.

Nyitray Lajos

festő.

mil. Érden, 1856 nov. 13.

lásd

Révai XX. 717. l.

A Műemlékek

Orsz. Bizottságának

nagytekintetű Elnökségéhez

Budapest

IX. Rákos u. 10.

Nyitray

Ny. 2. *Lajos*, festő, * Erd 1855 szept. 13. Budapesten végezte tanulmányait, azóta Szekszárdon fest portrékat és esendéleteket.

Gy. Gy. II. 2098

:
n 1836 december 13-án.

gnő [illegible].
an és háromnegyedes profilban van
rt haja, szemöldöke és szeme barna.
cköves, Nyakéke aranylánc, Magas

8 cm.-- Lelt.sz.4567.-- Értéke
es hagyománya 1912 márczius 9-én
Muzeum örökletéte/1381-913/.--
~~én /2046-913/.~~ --Bejelentetett
4/.

159

Nyitray Lajos

Jeli

mit 1856 Erden.

Univerzeti Lexikon

566. l.

Nyitray Lajos, id.

Neszmélyen önálló fazekasmester. Műhelyét 1885-ben alapította.
Nyitrai Lajos apja, Nyitray Gyula nagyapja.

Kormendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.
13 s.

Nyitray Károly

Thieme Becker
XXV. 543. l.

(Lyka)

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Nyitrai Lajos

nőv. 200 pengős Horthy Miklós-ösztöndíj

Iparműv. Isk. Évk. 1880-1941. Bp. 1942.
1936-37, 1940-41. tanévek tört. 7-22 l.

Kultur Kopes.

M.D.K.

Nyitrai Mária

"a Szinházi Élet 16 éves olvasója" fényképét közli a lap abból az alkalomból, hogy Marlene Dietrich, Gustav Fröhlich és Lilian Harvey filmsztárok portréit lerajzolta.
A három rajz repr.-ját szintén bemutatja a lap.

Szinházi Élet. Bp., 1932. juli 17-23. XXII. évf. 30. sz. 47. lap.

PROCAR

FIAT személy -és tehergépkocsija
és december hónapban
kon 17-22 óráig.
dék, ablakmosó folyadék,
világítás, ékszíjak,
őrzését,
sgálást!
bb hibákat azonnal kijavítjuk,
jegyzést veszünk fel.
nálunk vásárolt olaj esetén
l / 06-22 óráig.
egvizes kézi mosás, valamint
zmetika 07,30-15,30-ig
////
Telefon,:(22)302-433 , 305-421.

ű Kft. felvételre keres
MANAGERT.
ok jelentkezését:
remtők, flexibilisek,
ssal rendelkeznek,
tén gyakorlatot szereztek.
sőfokú végzettség,
zámítógépismeret szükséges.
ntek) délutánig kérjük leadni
837" jeligére a kiadóba.
(192827/1H)

FELHÍVÁS!
Értesítjük Tisztelt Előfizetőinket, hogy a részükre kézbesített levelekben az ügyfélszolgálati telefonszám tévesen jelent meg, a helyes telefonszám: 22/329-803.
A tévedésért elnézésüket kérjük.
Kábelkom Kft.
Székesfehérvár

BÚTORVÁSÁR
A BODI BÚTOR DISZKONTBAN
20%-30%-40%-50%
engedménnyel
Közvetlenül a gyártótól vásárolhat!
HITELLEVÉLRE IS!
Szfváron, a Budai u. 41.
(volt orosz laktanya, a Gösser sörözővel szemben),
folyamatosan, amíg a készlet tart.
Nyitva: H-P: 9.00-18.00-ig. Szo.: 8.00-12.00-ig.
(190807/1H)

Bormúzeum Mór
1996. SZILVESZTER
TÖLTSE VELÜNK AZ ÉV UTOLSÓ NAPJÁT!!!
KELLEMES KÖRNYEZETBEN, ÉLŐ CIGÁNYZENÉVEL, TÁNCZENÉVEL, KITŰNŐ ÉTELEKKEL, MINŐSÉGI BOROKKAL, ITALOKKAL MÓRON A BORMÚZEUMBAN
NEM BÁNJA MEG!
ASZTALFOGLALÁS A HELYSZÍNEN MÓR EZERJÓ U. 5.
VAGY A 22-407-796, 22-305-839-ES TELEFONSZÁMOKON.
(192817/1H)

JAMINA TETŐCENTRUM AZ ÉPÍTKEZŐK FIGYELMÉBE AJÁNLJA

Aki nálunk vásárolja meg cserepet, a kiváló minőségű DÖRKEN tetőfóliánkból nagy árengedményt kap (amíg a készlet tart)!
MIND KFT
8000 Székesfehérvár, Taksony u. 14/a
Tel.: (22) 326-467
ZIEGELWERKE GLEINSTÄTTEN
JAMINA-CSORNA

AZ Átrium áruház!
LEPETÉSÜNK ÖNNEK:
-20% kedvezmény!
nkre -10% kedvezmény!
EN VELÜNK!
30%
zsamák 2500,- Ft-ért.
epetéssel, apró ajándékkal,
sok szeretettel várunk,
NAPON
a tartással, 19 óráig! (193013/1H)

DAEWOO
ELZA
Székesfehérvár,
Nagyszombati u. 1/a.
– DAEWOO gépkocsik kamatmentesen már csak az idén.
– Nexia és Espero típusokra 1 év ingyenes casco.
– Minden vásárlónkat karácsonyi MEGLEPETÉSSEL várunk.
Ny.: H-P: 9-18 óráig.
Szo.: 9-13 óráig.
(193093/1H)

1996. november 30-án
9 órától 14 óráig
férfi zakó, nadrág, öltöny
árusítást tartunk.
DUNAFASHION Ker. Kft.
(RUHAGYÁR)
Székesfehérvár,
Vértanú u. 22.
(193005/1H)

A társasági adó feltöltése három hét múlva időszerű

Mulasztás esetén komoly szankciók várhatók

A társaságokról szóló 1991. évi LXXXVI. törvény szerint csak a külföldi vállalkozók és az egyszeres könyvvezetésre kötelezett gazdálkodók mentesülnek a december 20-ig előírt társasági adó feltöltési kötelezettség alól. Az év végéig hatályos törvény értelmében az adóhatóság által előírt adóelőleget tavaly ilyenkor is ki kellett egészíteniük az adózóknak a várható éves kötelezettség 90 százalékára, majd a mérleg elkészülte után teljesíteni kellett a különbözet megfizetésére vonatkozó kötelezettséget. Ezek elmulasztását szankcionálta az adóhatóság, s a bírságokat szeptemberben rótta ki.

Az APEH Fejér Megyei Igazgatósága az adófolyószámlák vizsgálatát követően az 1995. évi társasági adóelőleg nem megfelelő összegű kiegészítése miatt 211 adózó részére, összesen 50,3 millió forint mulasztási bírságot szabott ki. Az az adózó, aki az előző időszak adatai alapján (1995.) fizetendő adóelőleget 1996. december 20-áig nem egészíti ki legalább a fizetendő adó 90 százalékának megfelelő összegre, a különbözet 20 százalékának megfelelő bírságot jövőre fogja megfizetni.

Mint ismeretes, 1997. januártól új társasági adó törvény lép hatályba. A jövőben be kell vallani az adóelőleg alapját is, megszűnik majd a fizetési meghagyás, az adóelőleget a bevallás adatai alapján fizetik az adózók.

VALUTA

Az MNB valutaárfolyamai

Érvényben: 1996. november 27.

Pénznem	vételi árfolyam	közép 1 egységre forintban	eladási
Angol font	266,63	269,31	271,99
Ausztrál dollár	129,02	130,30	131,58
Belga frank (100)	505,99	511,14	516,29
Dán korona	27,15	27,43	27,71
Finn márka	34,65	35,00	35,35
Francia frank	30,74	31,05	31,36
Görög drachma (100)	66,27	67,94	67,61
Holland forint	92,92	93,87	94,82
Ír font	266,95	269,63	272,31
Japán yen (100)	140,74	142,16	143,58
Kanadai dollár	118,53	119,72	120,91
Kuvaiti dinár	532,40	537,73	543,06
Német márka	104,27	105,33	106,39
Norvég korona	24,74	24,99	25,24
Olasz líra (1000)	105,02	106,08	107,14
Osztrák schilling	14,82	15,97	15,12
Portugál escudo (100)	103,35	104,40	105,45
Spanyol peseta (100)	123,85	125,11	126,37
Svájci frank	123,19	124,44	125,69
Svéd korona	23,82	24,06	24,30
USA-dollár	159,19	160,78	162,37
ECU (Közös Piac)	200,96	203,00	205,04

(MTI)

Középpontban a Mol és a TVK

Csendes kereskedés mellett fejeződött be a szerdai tőzsdenap. Folytatódott a Mol-árfolyam növekedése, a záróára 45 forinttal meghaladta az egy nappal korábbit, ez szerdán 1865 forint lett. Hasonlóan emelkedett a TVK árfolyama is, a vegyi cég részvényének záróára szerdán 1430 forint. Csökkent viszont a BorsodChem, amely 3375 forinton fejezte be a kereskedést. Az OTP is árfolyamveszteséget volt kénytelen elkönyvelni, hiszen 2695 forinton zárt. A kárpótlási jegy 25 forinttal, tehát 650 forinton zárt és a sok kötés is e magasabb árfolyamhoz közeli áron bonyolódott le.

Karácsonyi

Tripla költség a cégek

A Magyar Cukor Rt. gyáraiban 1,4 millió tonnát már feldolgoztak az idei cukorrépatermésből. Ugyanakkor mintegy 400-500 tonna feldolgozása még hátravan az összes átvett répából, a munka az idén technikai okok miatt eléggé lassú. Régen volt ennyire sáros a termés, ezért kétszer annyi idő és energia szükséges most a „fürösztéshez", mint máskor — közölte szerkesztőségünkkel *Barsi Tomaj*, a Magyar Cukor Rt. sajtófőnöke. Elmondotta azt is, hogy ha nem lesznek közlekedési, szállítási akadályok, ha nem áznak el újra a talajok, amihez már nem sok csapadék kell, ha nem lesznek korai hóakadályok, akkor, úgy számolnak az rt.-ben, karácsony előtt egy héttel befejeződik a kampány. Ez mintegy nyolcvanhárom napot tesz ki, valamivel hosszabb időt, mint azt eredetileg tervezték.

De elég rendesen megemeli az ipar költségeit az is, hogy a répa víztartalma most rendkívül magas, ami azt jelenti, többletköltséggel kell számolni a feldolgozás során. A víz, a feldolgozási idő megnövekedése okán ebben a kampányban drágább lesz egy kiló cukor előállítása, mint például tavaly volt. Ezzel együtt a termés cukortartalma is gyengébb, mint azt várták. De tudják már régóta azt is, hogy ilyen helyzetben hogyan lehet a költségekkel gazdálkodni. A cukortartalom a feldolgozott répa alapján, az eddigi kampány során nem érte el a 16 százalékot, de 15,5 százalék fölé sem emelkedett. Az rt. sárvári gyárában viszont 16 százaléknál is magasabb a cukorátlag, amíg a keleti

az árak,
e megy!
Julius Meinl
er 25-től
s akció indul
Tempo, Whistler, Harlekin szelet, 30 g
37 Ft 26 Ft
Dreher Pils, 0.5 liter
79 Ft 62 Ft + ü.
Törley Charmant Doux pezsgő, 0.75 liter
Mot

lakásukhoz jutását, elsősorban a középrétegeknek teremt kedvező feltételeket a lakásépítéshez és vásárláshoz. A konstrukció által kiváltott Ifjúsági Takarékbetét helyébe nem lép olyan lakáselőtakarékossági rendszer, ami a fiatalok számára is reális esélyt teremtene lakáscéljaik megvalósítására.

Természetesnek tartjuk, hogy a lakáskölcsönöket szükség esetén jelzálog bejegyeztetésével is biztosítani kell. A törvény tervezete azonban nem határozza meg a jelzáloggal terhelhető ingatlanok tulajdonosainak körét, s így nem teremt lehetőséget arra, hogy ne a kedvezményezett, hanem esetleg a szülők tulajdonában lévő ingatlanok jelzáloggal való terhelése biztosítsa a lakáshitel visszafizetését. Itt célszerűbbnek tartanánk egy, a jelzálogtörvénnyel összefüggő szabályozást.

Mindezek ellenére bízunk benne, hogy a tervezett rendszer átfogó és minőségi változást fog hozni a hazai lakáshelyzet megoldása terén, hisszük, hogy Magyarországon is lehet belátható időn belül „Jól lakni...".

Baloldali Ifjúsági Társulás,
Alba Regia Ifjúsági
és Szabadidős Egyesület

politikai

teseinek is alternatívát jelentő ellenzék ma nincs a magyar parlamentben.

A jelenlegi parlamenti pártok elsősorban érdekcsoportokat képviselnek. Ebben a törekvésükben olyannyira egységesek, hogy esetenként pártpolitika helyett elitpolitikáról kellene beszélnünk. Ez az elit ügyel arra is, hogy igazi ellenzék, baloldali ellenzék ne juthasson szóhoz.

Mindezek ellenére az MSZDP hívei — szemben állva a jelenlegi politikával — azt remélik, hogy a kárvallott, csalódott magyarság mielőbb felismeri, hogy valós érdekeiért harcolnia kell és azt, hogy eredményes érdekérvényesítést csak széles körű összefogással lehet elérni.

Az MSZDP vallja, hogy az emberek többsége a feltételrendszer, az előnyök és hátrányok pontos ismerete nélkül nem kíván mindenáron az Európai Unió tagja, nem akar min-

küldeni, akik felülbélyegzett, megcímzett válaszborítékot küldenek irodánk címére.

Tudatjuk, hogy a MAHONSZ Központi Küldöttgyűlése 1997. január 10-én tartja rendes küldöttgyűlését Budapesten a Bólyai János Katonai Műszaki Főiskolán.

Kérjük, hogy javaslataikat küldjék el a budapesti irodánk címére, hogy a küldöttek minél pontosabban tudják megfogalmazni a hadigondozottak, volt hadiárvák életminőségét javító határozataikat.

Elkészültek a legnemesebb értelemben vett világszenzációt képező, színes MAHONSZ díszjelvények.

Kaphatók a címer heraldikai leírásával együtt a MAHONSZ budapesti irodáján a fenti címen. Kérelemre a díszjelvényt postai utánvéttel megküldjük.

Ezen értékes ritkaságot a hadigondozottakon, volt hadiárvákon, hadigyámoltakon kívül mások csak korlátozott számban kaphatják meg.

Szövetségünk tagjai, pártolótagok tagdíjaikat a MAHONSZ OTP és Kereskedelmi Banknál vezetett 11745004-20054018 számú bankszámlára fizessék be.

Dr. Leskó Ferenc
a MAHONSZ országos
elnöke

Az e helyütt megjelentetett írások egyéni véleményeket tükröznek, azok tartalmával a szerkesztőség nem feltétlenül ért mindenben egyet. A szerkesztőség fenntartja a jogot az írások megrövidítésére.

számítógépes
BÉLYEGZŐKÉSZÍTÉS
1 óra alatt is!
A legkedvezőbb áron.
Saliber
Névjegykártya- és kiadványszerkesztés
Székesfehérvár, Czifra-Üzletház
Vasvári Pál u. 3. (az Ősfehérvár mögött)
Tel.: 22/340-852/18 mellék

AKCIÓK A BUDMILNÁL,
kabátok -15%, táskák -10%, -15%,
joggingok -10%, -15%.
Pamut és kötött pulóverek -10%.
BUDMIL, Fehérvár, Kégl u. 12.
(13310/H)

ORVOSI MAGÁNRENDELŐ
NYÍLIK DECEMBERBEN
Szfvár, Gyümölcs u. 2. sz. alatt
Dr. BOTOS ÁRPÁD
sebész-urológus adjunktus
Hétfő: 17.00-19.00
Dr. FEIN FERENC
szülész-nőgyógyász főorvos
Péntek: 16.00-18.30
Dr. GYORSOK ZSUZSANNA
csecsemő-gyermekgyógyász adjunktus
gyermekneurológus reg. szakfőorvos
Csütörtök: 16.00-18.00
Dr. OROSZ ANDRÁS
szülész-nőgyógyász főorvos
Kedd: 16.00-19.00
Dr. HADHÁZY LÁSZLÓ
rheumatológus és
fiziotherápiás szakorvos
Hétfő, szerda: 17.00-18.00
JANUÁRTÓL:
Dr. GUBI RUDOLF
sebész szakorvos
Szerda: 16.00-18.00
Dr. KOCSIS ANTAL
ideggyógyász szakorvos
Kedd: 16.00-18.00

November 28-29
csütörtök - péntek
naponta 8-17 óráig
CÉG-PARTY
Közel 50 cég részvételével
kiállítás és vásár
a Vállalkozói Központban
Seregélyesi út 113.
(Inkubátorház)
(11280/H)

ERZSÉBET- és
Katalin-bál
november 30-án a
a sukorói
Gémeskút Étteremben.
zene, tánc, tombola
hajnalig!
Vacsora belépővel együtt
700-Ft
Erzsébetek és Katalinok külön ajándékot kapnak. Kérjük jelezze az asztalfoglalásnál az Ön társaságában lévők számát.
Helyfoglalás Nagy János üzletvezetőnél
Telefon: (22) 476-079

„TOP-Rongy"
Holland használtruha üzlet.
Széles választék, jó minőség, kedvező árak.
Változó akciós áruk. Folyamatos bálabontás.
Cím: Szfvár, Mártírok u. 2. (Lövölde u. sarok)
Nyitva: K-P.: 9-17-ig.
Lepsény, Vasút u. 40/A

Nyitrai Mihály Fejér-m.-i Kapo

Rejtező, feledett kincseink

Dokumentumfotók, kézművesmunkák a Pentele Klubházban

Nem az anyag bősége ejti zavarba a látogatót e napokban a dunaújvárosi Pentele Klubházban, mégis továbbgondolásra, töprenkedésre alkalmas minitárlatot láthatunk. Az újvárosi fesztivál eseménysorába illesztve két kiállítást is szervezett a klubban a Pentele Baráti Kör: a látogatók *Feltóti Sándor* dokumentumfotóit láthatják Pentele műemlékeiről — hogy mitől és miért fontos, hogy dokumentumokról van szó, arról részletesebben később —, valamint Kézművesek városunkban címmel négy tárgyalkotó munkáit tekinthetik meg.

Egy mű a Feltóti-fotók közül

Tkaletz György kicsit sarkítva a paraszti kultúra használati tárgyait örökítette meg mini maketteken. Igényes, szépen megmunkált, a szemnek is kedves dolgok, szekér járommal, eke, borona, citera, kerekes kút, nagymozsár kicsiben. *Hiteles* tárgyak, egyszer majd, nem is olyan távoli jövőben a rajzok, sárgult fotók és ilyes emléknyomok mellett ezeket is elő lehet venni, megmutatni rajtuk apróra, mi készült anno fából és mi fémből, hogy nézett ki a rokka és hogy a tiló, hogyan fogták be eke elé a lovat és járomba az ökröket. Ilyen „apróságokon" is *üzenhet a múlt, azt hiszem. Tóth László* másként, de ugyanebből a kultúrkörből merít: egészalakos agyagplasztikáin a kondások, párnacepelő menyecskék, muzsikusok — békebeli, talán sohase volt — világa elevenedik meg. *Nyitrai Mihály* fafaragó művei tanúskodnak a legbiztosabb technikai tudásról: míves tükrösöket, szép ivócsanakokat láthatunk tőle, de említést érdemelnek karcolt csontberakásos és fából készült plasztikái is. *Borbély Sándor* válogatásának összhangját — kiemelendők a szép falitányérok és -polcok — alaposan lerontja a gyűjtemény fókuszába helyezett dísztárgy. Az Acél Bikát megörökítő remeket itt enyhén szólva feleslegesnek vélem.

A fotók. Végre, végre, készült egy ilyen összefoglaló munka. Puritán — úgy sejtem, szándékosan a lehető legegyszerűbb — rögzítése annak, *ami van*. Lajos-kövek és Kálvária, Szitányi-kápolna, Szentháromság-szobor, Rosti-síremlék és a kistemető szolidan mellbevágó Krisztus-motívuma, kép a zsidótemetőből, művek templomainkról és emlékműveinkről. És rejtező, feledett kincseinkről: a Berán Lajos-életmű Pentelén található emlékei az utóbbi években kaptak ugyan nyilvánosságot, de ki beszél például a Mondbach-kastélyról — ami „láthatatlanná" vált a szovjet emlékmű mögött —, ki tud a család sándorházai kastélyáról és a pusztuló Simonyi-kúriáról? A tárlat mást nem *akar*, megmutatni csak mindezeket. Felhívni visszafogottan a figyelmet.

Az e hetekben itt ezerszer elhangzó kérdés után most csöndben boronghatunk azon, hol élhetnénk... **-nyzs-**

(Fotó: *Vohlmann György*)

kehelyfelírásokkal, melyek vagy Krisztus áldo-
ati halálának dogmatikai értékelését, vagy ima-
ormulákat vagy szentek és adományozók neveit
agy chronologiai adatokat tartalmaznak, a meg-
ező irodalomra való utalással nem kell behatóbban
oglalkoznunk. Hogy eleinte gotikus nagy betűkből,
ésőbb pedig többnyire gotikus kis betűkből álló
gyházi felírásokat következetesen használtak ötvö-
eink díszítésül, ez nem volt az ötvösművesség,
anem egyáltalában a gotika sajátossága, a miről a
arangok, a keresztelő medenczék, a könyvtedelek
íszítései, a szentek ruháinak szegélyei stb. tanuskod-
ak. A díszítés e nemének mindenekelőtt külső
ka van, miután a gotikus betűnek nagyobb a
lekorativ értéke, mint a latin betűnek. Fontosabb
zonban, hogy ezek a gyakran előforduló és épen
legrégibb gotikus kelyheken csak ritkán hiányzó
elirások nagyon szükséges művészi megfontolással
állanak kapcsolatban. E megfontolás a vízszintes
agolás elvén alapszik. A cuppa sima felületén az
gyes írásjelek hullámzó gyűrűje kellemes megsza-
kítást, nyugalmat és mégis élénkséget idéz elő és
vízszintes tagolás nagyon szépen felel meg a
ehely egymás fölé helyezett alkatrészeinek. Ez

egymással összefüggésben vannak.

Valamely műtárgy díszítésének czélja a sík meg élénkítése. A sík díszítésének legegyszerűbb é egyszersmind legrégibb módjainak egyike a vése rajz. Tudvalevő, hogy a præhistoriai edényeke nagyon gyakran találunk ilynemű rajzokat és ha a ötvösművesség a különböző stílusok uralma ala mindig alkalmazta a vésett díszítést, ez megir annak bizonyítéka, hogy mekkora életerővel bírna a művészetben azok a módszerek és műszal eljárások, a melyek valamely dekorativ gondolato lehetőleg egyszerűen és könnyen kivihető módo megvalósítanak. Már az erdélyi gotikus kelyhein legrégebbikén, a már többször említett *nagy-sely* kehely[1] talpán az evangelisták pompásan stylizá jelvényeit látjuk és a *vurpodi*,[2] körülbelül 140 körül készült kehely cuppakosarán is az evange listák jelvényeit és talpán szentek rajzait találjuk A *márpodi*[3] kehely vésett díszítményeit már fen említettük. Habár ez ábrák, a melyek nyilván min

[1] Kelyhek kiállításának l. jegyzéke 36. sz. — Képét l Arch. Ért. i. h. 101. l., 2. ábra.

[2] Kelyhek kiállításának l. jegyzéke 59. sz. — Képét l Arch. Ért. i. h. 101. l., 4. ábra.

[3] Kelyhek kiállításának l. jegyzéke 110. sz.

Nyitrazsámbokréti kir. kastély

Vas. Ujs. 1899. 483. l.

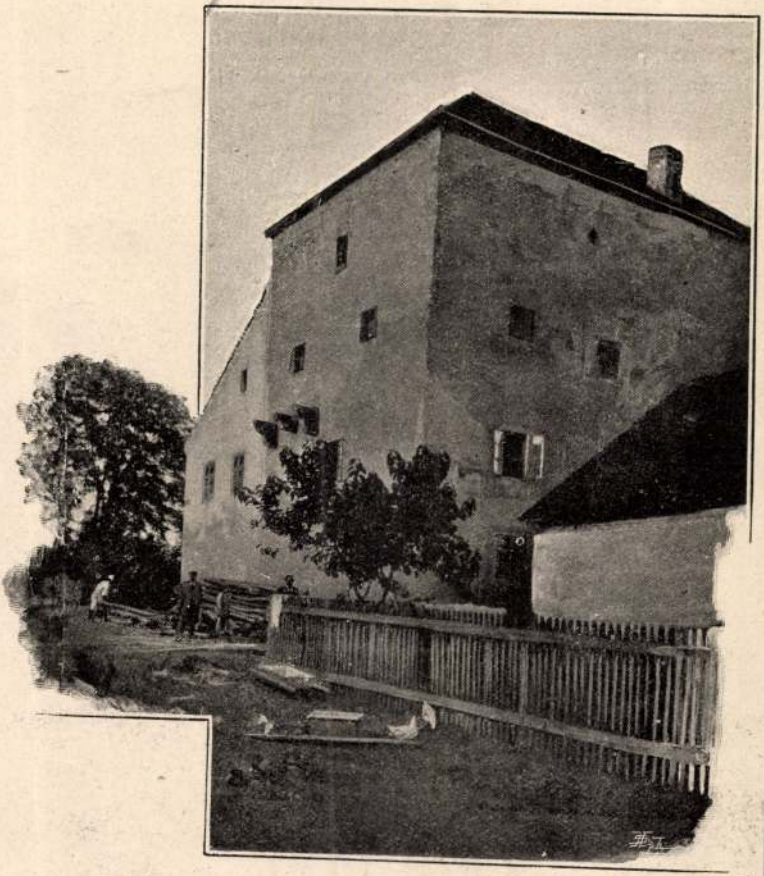

RÓBERT KÁROLY VADÁSZKASTÉLYA NYITRA-ZSÁMBOKRÉTON.

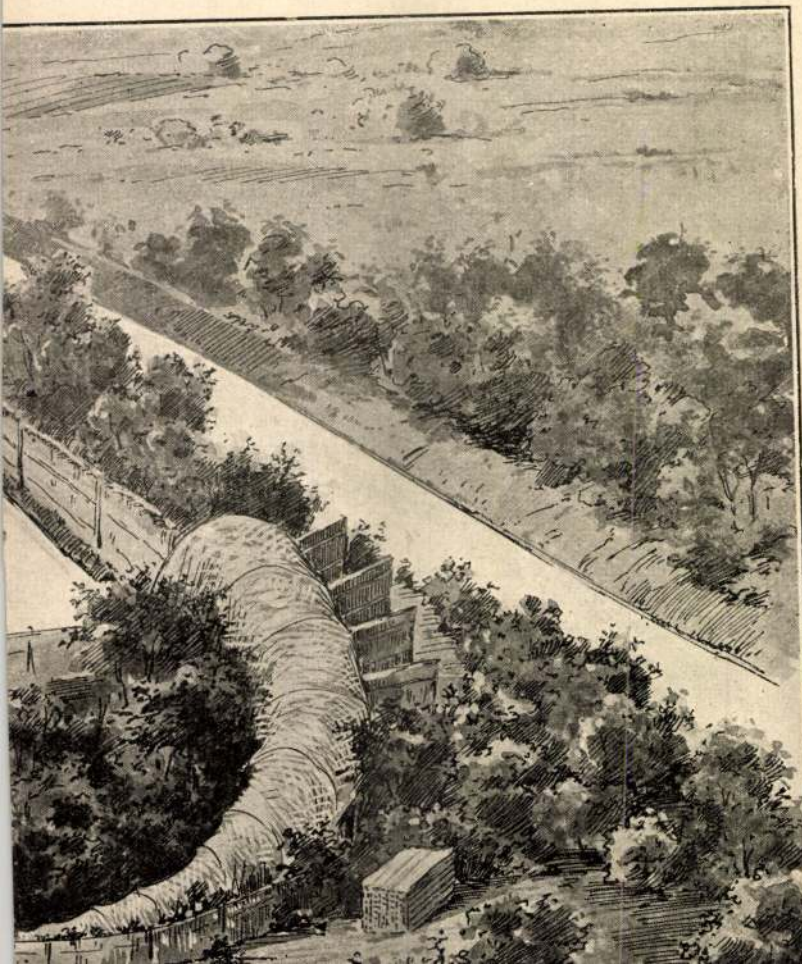

Nyitrai S. é. Comp.

aranyművesek

Pest 1868.

Horváth Szentpéteri

255. l.

Rossi

Budapest
Nyitray S.aranymüves/Hatvani-u.1

Pester Lloyd,1867,XIV.évf.230.sz.
hirdetés,4.o.

Nyitrai Sándor

Vészi Endre egy harmincegy éves fiatalemberről ir, aki öt éves kora óta rajzol és festőnek készült. Érettségi után beiratkozott egy nyári festőiskolába. Leginkább a "plein air iskolákat kereste fel". Ismeri a magyar és a külföldi festészetet. Festő ideálja Rudnay Gyula. Pasztelleket és olaj képeket fest.
Arcképét és egy férfi arcképet ábrázoló festményét bemutatja a lap.
Repr.
Délibáb, Bp. 1938. juli. 3o. XII. évf. 31. sz. 73. lap.

Nyitrai Sándor, grafikus

Meghalt 90. évében.
Temetése a farkasréti temetőben
ung. 2-án.

— : Halálozás 11.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. júl. 31.

Nyitrai Sándor, grafikus

A rézvétést, a temetésén való megjelenésért a család részéről

↓

— : Köszönet nyilvánítás 11.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. aug. 6.

Nyitrai Tóth András

+ 1756.

térképrajzoló

lásd

Kogumagy térkép

16, 17. l.

lásd Tóth András

fölé

alatt.

Finály Gábor dr.: Magyarország
rómaiak alatt cr. falitérképe

TX .129.

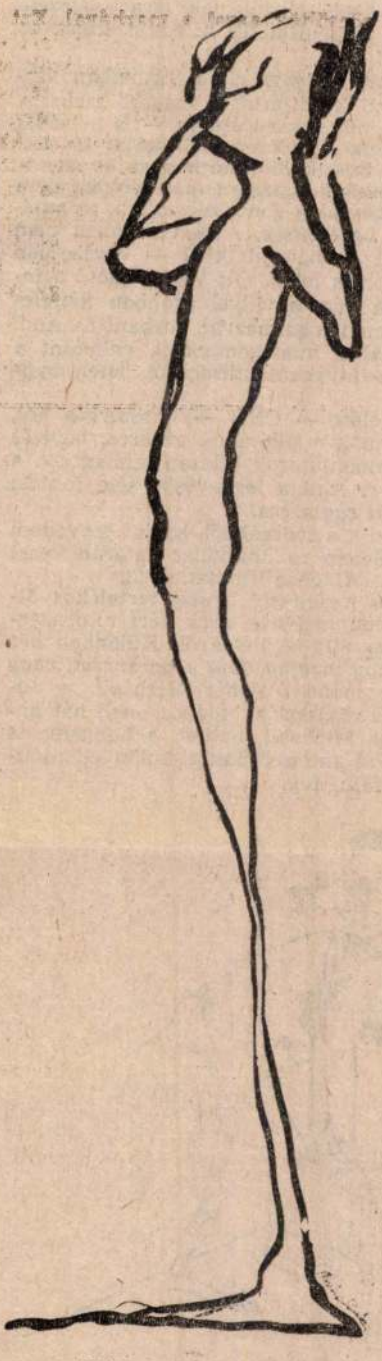

Nyitrai Tünde rajza

zényelve — mert a *pánarab nacionaliz-*
i, és ez a *végső* oka és magyarázata an-
lyben izraeli állampolgárként kivált nem
ersze könnyedén rövidre lehetne zárni az
ánarab nacionalizmusnak Izrael létezése
ak ez a dinamitlabda, ki tudja, kinek az
tára.
yet a Camus igaza című írásomban kér-
úgymond körüljárni, a magam szakszе-
le most már kijelentésesen —: a második
ıgyhatalmainak rossz politikája: ha tet-
iga, ha tetszik dilettantizmusa és slend-
ninősítések leosztására már tényleg nem
het, a szovjetek gonoszak voltak, az ame-
csupán ügyetlenek. Abban azonban nem
néppel — bármelyikkel — egyszerűen
i. Nagyon is lehet. Ott volt például a le-
Egyetlen nép, amellyel azonban *kétféle-*
it. Finoman fogalmazva: Trabant és Audi
nagyhatalmi managementről, valamint a
etlen pántrabantaudiságáról, Isten nyu-

evetés előtt — CNN —, mosolygós arc,
ugyanannak a pilótának az arca, bevetés
. A kommentátorok lázasan találgatják, a
ínozták-e. Ami a legkevésbé sem fontos:
het tenni egy arccal.
vackolódik a fedezékből, karját ernyedten
án a félelem és önkívület határán kezet
ogosnak. Minő hajlíthatatlanság.
ı Gázába vezényelt izraeli tartalékos ötg
gy levelet, melyben arra kéri miniszter-
ı a megszállt területekről. Különben két
that. *Vagy megtagadom a parancsot, vagy*
ok. Ezt mondja Zohar Michaeli, a Ju-
bb abszurditással ajándékoz meg; hát ho-
a, Zohar Michaeli, hallom a hangom; és
ı gúnytűző antiszemitaság, különben mind-
etlenül fájni fog.

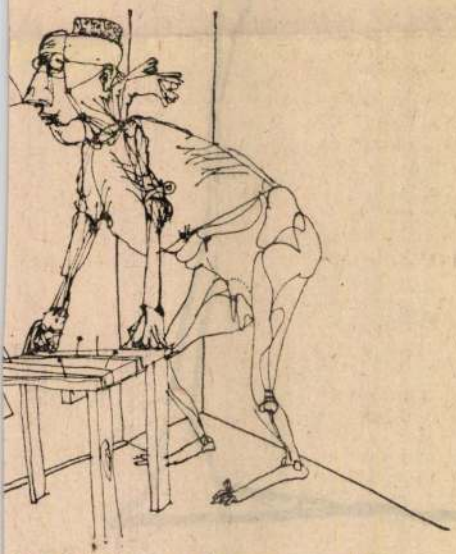

zkukálek Lajos rajza

NYITRAI Tünde
ÉS 1991 III

NYITRAI Tünde ÉS 1992. jan. 17.

Nyitrai Tünde rajza

NYITRAI ZOLTÁN

Honfoglalás zománcban

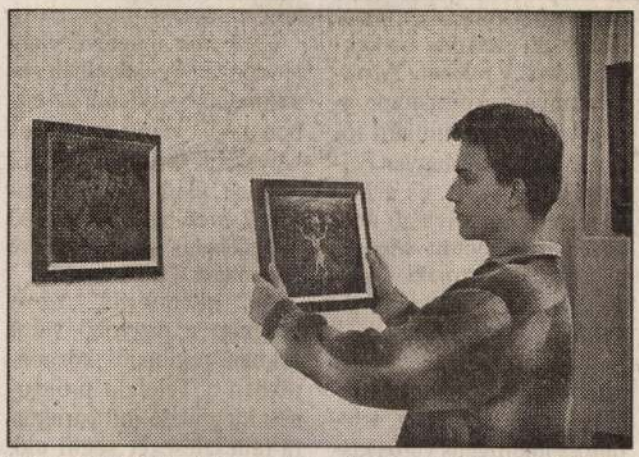

Nyitrai Zoltán és a pályadíjnyertes tűzzománcok
Harasztosi Pál felvétele

Kállai János

Nyíregyháza, Nyírbátor (KM) — A nyolcvanadik születésnapját a napokban ünneplő nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnázium kollégiumában kiállítás nyílt. Nincs ebben semmi különös. Arra viszont már felkapja az ember a fejét, ha meghallja: a bemutatkozó alkotó csupán tizenhét éves; e tanév végén rugaszkodik neki az érettségének.

— *Nyitrai Zoltán* vagyok — mutatkozik be a szimpatikus, ízig-vérig mai küllemű fiatalember. Nincs benne semmi nagyképűség, inkább felnőttes magabiztosság, ahogyan nyilatkozik, ahogy végigkalauzol mindössze néhány tucatnyi művet felsorakoztató kiállításán.

— Nyírbátori vagyok, ott, abban a városban kezdődött a „viszonyom" a képzőművészettel. A bátori alkotóházban *Makrai Zsuzsa* tanítványaként ismerkedtem meg a tűzzománccal — kb. öt esztendeje. Persze, a rajzolás, festés jóval korábban kezdődött. Hétéves voltam, amikor édesanyám elvitt egy gyermekszakkörben. Életem első kiállításán, a mostanin, megtekinthető ennek az igen zsenge korszakomnak néhány produktuma.

— A munkáimat a kezdetektől Bátorban készítem. Nyolcadik osztályban még azt gondoltam: a művészetet választom leendő élethivatásomul, de azóta módosultak a terveim. Egyelőre annyi biztos: főiskolán vagy egyetemen tanulok tovább; ha lehet, Budapesten. Hobbiként természetesen folytatom a tűzzománckészítést, a linózást, a grafikázást. Azt hiszem, teljesen, véglegesen nem is tudnám abbahagyni.

— Nemrég szép sikert könyvelhettem el. A nyírbátori millecentenáriumi pályázaton két tűzzománckompozícióm díjat nyert. Mindkettőn históriai témát dolgoztam fel; az egyiken a Rakamazi turul látható, a másikon az Égberagadás jelenete — egy honfoglaláskori tarsolylemez ábrázolata alapján. Pillanatnyilag a sodronyzománc készítése foglalkoztat, a rekeszzománc egyik válfaja. Szép munkákat lehet kihozni ezzel a technikával.

Tele–falu–város

Nyíregyháza (KM) — Az elkövetkező 3–4 évben 500 kistelepülésen jöhet létre helyi információs, vagy ahogy azt szakmai berkekben nevezik teleház. Az erre irányuló kormányprogram költsége 3 milliárd forint. Mindez a Magyar Fejlesztési Bank Rt. és a Miniszterelnöki Hivatal által közösen irányított Modernizációs és Projekt Iroda megbízásából készített tanulmányban szerepel.

A javasoltak alapján a társaság országos fejlesztési programot: teleház, telefalu és intelligens város kistérségi együttműködését támogató fejlesztési projekteket dolgozott ki. A Magyar Teleház Szövetséggel együttműködve indított Teleház projekt elősegíti a civil kezdeményezés országos hálózattá fejlesztését és üzleti alapú önfenntartóvá válását. A *teleházak* a kistelepüléseken a korszerű számítás-, kommunikáció-, irodai és oktatástechnikával felszerelve elérhetővé teszik a lakosság számára a legkülönbözőbb irodai, információs, kommunikációs szolgáltatásokat. Ilyenek például: Internet, elektronikus levelezés, távmunka, távoktatás, távügyintézés, távkereskedelem, távbank. A *Telefalu* projekt a nagyobb falvakban és kisvárosokban hozzájárul a kistérségi és a helyi vállalkozói-, agrár-, turisztikai, kereskedelmi információs szolgáltatások, továbbá a hiteles távügyintézés, távvásárlás stb. elektronikus tranzakcióinak létrehozásához.

Ezek már meglévő vagy létrehozandó kábelhálózatokon át közvetlenül az otthonokból vagy nyilvános helyekről, info-kioszkokról lesznek elérhetők. A projekt 7 éven belül közel 100 településen hajthat végre fejlesztést.

Az *intelligens város* program a nagyobb városokban, regionális központokban a Telefalu projektnek megfelelő infrastruktúra-fejlesztéseket segíti elő. A projekt eredményeként 30 városban 700 ezer háztartás és 100 ezer vállalkozás számára nyílik lehetőség az információs szupersztráda elérésére. Az egy-egy térségre koncentrált és *összehangolt fejlesztések helyszíne a Nyírség* mellett Nógrád, Baranya és a Balaton környezete lesz. Míg augusztusban együttes teleház és telefalu mintaprojekt kezdődött Szántódon, addig *Nyíregyházán városi modellkísérletek indulnak*. Az állami források a kezdő kereslet, azaz a kritikus alkalmazási tömeg megteremtéséhez és a modellkísérletek elvégzéséhez járulnak hozzá. A program egészében a magánszféra a költségeknek 85 százalékát fedezi. Az érdeklődők részletes információt találnak az Interneten: http://modproj.honline.hu és http://www.neti.hu.

ÁRFOLYAMOK

Valuta- és devizaárfolyamok

Érvényben: 1997. október 17.

	VALUTA		DEVIZA
	VÉTEL	ELADÁS	KÖZÉPÁRF.
	309,01	325,77	316,28
Angol font	308,45	323,57	316,01
	308,16	323,97	316,07

NYITRAI ZOLTÁN

A MAGYAR IP. MŰVÉSZET AZ EZRED-FORDULÓN

22. o. 2003

Nyitraszerdahelyi vát

Nyitra vm.

1.

Luk Podm

IV. 4. XXXIII
XXXV. 1.
710-1.

Lásd még

Szerdahelyi alatt
10.

H O L L Ó S I Ó D O N,
S Z E N T I V Á N Y I G Y U L A,
S I M O N K A G Y Ö R G Y hirlapirók
szegedi lakosok /:1.Tisza Lajos körut
71 szám:/ ellen

150 kor.tőke és jár.iránt.

II.

Nyitrai újlak

(Nyitra vm.)

Forgách - Esterházy -

kastély

187. l.

Zádor - Rados

A girl természetrajza

I.

Általában a girl, vagy irhatjuk igy: görl, egy fő jellemvonásával tünik ki a többi élőlény közül: azzal, hogy mindig sok van belőle együtt. A görl kollektiv lény, ahány tagu csoportban fordul elő, annyit ér: egyhatod görl éppugy van, mint egyhuszad görl. Ha egyedül, civilben fordul elő, akkor nem görl, hanem lány.

Vannak állandó görl-csapatok, mint a Jackson-, vagy Tiller-görlök. Ezeknek állandó létszáma van. A manager, vagy trainer, vagy micsoda, éppugy vigyáz arra, hogy a létszám ne fogyjon, mint arra, hogy ne nőjjön.

II.

A görl-kultusznak sok köze van a sporthoz, valamint a müvészet egy uniformizáló irányához. Nem individuális produkciót nyujt, hanem csapatteljesitményt. Nem egy jót, hanem sok türhetőt.

A training méréssel kezdődik és végződik. Első a testsuly. Második és harmadik a müvészet.

III.

A rövüben rengeteg görl van. Majdnem minden nézőre jut egy görl.

Nem mindig jut minden görlre egy néző.

IV.

A görlnek, ha lány, vagyis a magánéletében, van egy hibája. Az, hogy nő létére rengeteg hibája van. A csapatban nem hibázik, kivülről tudja a tennivalóját.

A táncos, ha netán müvész, belülről tudja.

V.

Vigyázni kell a kondicióra. Görlöknél kondició az első. Második és harmadik a tehetség.

Ha például valamely Loláról észreveszik, hogy tehetsége van, azonnal kirugják, ugyhogy néha meg sem áll a világhirig, mint primaballerina.

Ez éppen olyan: ha valaki világhires iró akar lenni, menjen el valamely szerkesztőségbe ujságirónak. Ha kirugják, jó. Ha nem rugják ki, még jobb. A legjobb, ha nem rugják ki és mégis világhirü lesz, mint Molnár Ferenc.

VI.

A görl, ha igazi, sohasem arathat egyénileg sikereket. Csakis en bloc. Magánéletét a lehetőségek határáig redukálja a manager. A tagok megtekinthetők este 8 és 10 között a szinházban. Kérjük a tagok etetését és itatását mellőzni.

VII.

Ha a manager megöregszik, beteszi a pénzt a bankba és öreg édesanyjának évjáradékot ad. Ha a görl megöregszik, kiveszi a pénzt a bankból és igyekszik fiatal maradni.

VIII.

Ha a közönség megöregszik és visszagondol azokra a görlökre, akik legjobban tetszettek neki, — rájön, hogy jobb lett volna azért a pénzért az Aristophanes-ciklust végignézni. Ha adták volna valahol.

Aszlányi Károly

EGY CSÁSZÁRI UDVAR BOTRÁNY-KRÓNIKÁJÁBÓL

KÉT VÉN CSÁSZÁRLÁNY SZERELME

IRTA: SUPKA GÉZA Dr.

A Nemzeti Muzeumnak egyik legnagyobb kincse az u. n. *nyitraivánkai* korona. Ennek a koronának már a belső anyagi és mügyüjtői értéke is felbecsülhetetlen és igy ha valaha is a müpiacra kerülhetne, bizonyára megszámolatlan font sterlinget vagy dollárt érne el, mert hiszen minden gazdag ország verekednék érte, hogy ezt a valóban páratlan mükincset megszerezze.

Egy trónkövetelő ötlete

Ezt a koronát Aba Sámuel kérte és kapta IX. Konstantinos bizánci császártól, az u. n. *Monomachos*-tól és ezzel is koronázták meg. 1042 közepe táján történt ez. Ekkor azonban Péter 1044-ben III. Henrik németrómai császárt hivta segitségül. Sámuelt Győrmegyében Ménfőnél megverték, északfelé menekülnie kellett és közben Füzesabonynál meggyilkolták. Menekülése közben koronáját Nyitramegyében vagy elveszitette vagy egyenesen elásatta. Ez az a korona, amelyet ma a Nemzeti Muzeumban őriznek.

Vegyes társaság

Különös történelmi érdekességet nyer ez a korona a benne rejlő tartalmi vonatkozások, a rajta ábrázolt históriai személyiségek révén. Ez a korona ugyanis kilenc nagyobb és kisebb zománclemezből áll, amelyeken ábrázolást nyertek: középütt a Monomachosnak nevezett *IX. Konstantinos*, aztán ennek a felesége, a biborban született *Zoé*, majd ennek nővére, a természetesen ugyancsak biborban született *Theodora* (bizánci uralkodóknál jó ezt a biborban születést külön kiemelni, miután akadt köztük uralkodó, akit kortársainak gonosz nyelve egészen más anyagban születettnek nevezett el, olyan anyagban, amely elvégre csecsemőknél meglehetősen gyakori természeti jelenség), azután Péter és András apostolok, s végül *két táncosnő*, akik fátyoltáncot lejtenek.

Ezek mögött az ábrázolások mögött mármost egészen sajátságos, rendkivül mozgalmas regény rejtőzik, amelynél szinesebbet a kuriózus botránykrónikákban egyáltalán nem szükölködő bizánci történelem alig produkált még egyet. Elbeszélésünkben Michael *Psellos* bizánci udvari történikus leirását követjük, akinek krónikája — igazán csak sajnálnunk lehet — mindmáig nem került a nagyobb nyilvánosság elé. Persze, nem mindent lehet elmondanunk, amit ez a körmönfont és minden hájjal megkent botránykrónikás annak idején papirra vetett. Nagyjából azonban mégis fogalmat alkothatunk magunknak arról, hogy ebben a korszakban milyen volt Konstantin városában az udvari élet...

A bizánci Ninon de Lenclos

Ennek az udvari életből meritett regénynek a főfigurája nem azonos a nyitraivánkai korona főalakjával, IX. Konstantinossal; ellenben a főalak az ő neje, aki a koronán csak másodrangu szerephez jutott, s aki Zoé néven szerepelt a bizánci történelemben, egyébként pedig a 11. század Ninon de Lenclos-ja volt, hiszen még 72 esztendős korában is ujabb meg ujabb hóditásokra törekedett az erősebb nem köreiben. Atyja, VIII. Konstantinos, a Bizáncban annyira kedvelt *Makedon-dinasztia* utolsó férfisarja, Zoét is, meg annak nővérét, Theodórát is kolostorba csukatta. Az a nagyon is indokolt meggondolás vezette ebben a rendszabályban, hogy Bizáncban a trónörökösöknek és trónörökösnőknek megvolt az a kellemetlen szokásuk, hogy elődjüktől méreg, palotaforradalmak avagy egyéb nem egészen *fair* eszközök segitségével szerettek megszabadulni; ezenfelül pedig VIII. Konstantinos vérbeli, igazi *vivőr* is

Lantos Magazin 1929. sept. 1.
I. évf. 11. sz.

Az erélyes apáca

A forradalom nyomán azonban még valaki más is visszanyerte a szabadságát. Hirtelen visszaemlékeztek az emberek arra, hogy jó VIII. Konstantinos császárnak még egy másik leánya is volt. Mindenütt kutatására indultak, amig végre a Petraion-klastromban rábukkantak. Zoé ide csukatta a hugát. Most diadalmenetben hozták ki onnét, lóra ültették és igy vitték a palotába. A nép véráldozatot követelt. Zoé nem birta a lelkére venni, hogy annyira szeretett urának, Mihálynak az unokaöccsét és kiválasztottját kiszolgáltassa a nép dühének. Ez az unokaöccs pedig, az általa kinevezett miniszterelnök-nagybácsival egyetemben, a Studion-klastromba menekült; mindketten azonnyomban csuhát öltöttek és igy remélték, hogy elkerülhetik a meglincselést. Zoé habozása, a bizánci mob forróvérü lelkendezése mellett, komoly veszedelmet jelentett magára Zoéra is. Ebben a pillanatban jelent meg a szinen az apáca. Egy szempillantás alatt áttekintette a helyzetet s rögtön parancsot adott, hogy a két menekült férfinak tolassék ki a szeme s azután üzzék ki őket az országból. A forradalomnak im' megvolt az áldozata, a helyzetet megmentette az apáca. Zoé természetesen iziben kibékült a hugával s ettől kezdve a bizánci császári udvar a világhistória legbarokabb helyzetképét nyujtotta: hatalmas birodalom, amelyet két volt-apáca budoárjából kormányoznak. A dologban az volt a legfurcsább, hogy a két nő csakugyan ki is tudta az alattvalóitól az engedelmességet csikarni. Az udvari etikett előirása szerint naponta sulyos diszruhában jelentek meg egymás oldalán a trónteremben, minisztereket és a külföldi államok követeit fogadták itt, parancsokat, dicséretet vagy rosszalást osztogattak innen, s a jelenlévőknek, az udvari rendszabás szerint, a császárnők jelenlétében szüntelenül szemlesütve kellett állniok, nehogy tekintetükkel a két hölgy női tisztességén csorba essék.

A szerencséskezü urlovas

Ám ez a jóviszony nem tartott sokáig a két nővér között. Csakhamar két pártra szakadt az udvar, amelyek között a rivalitás rövidesen ugy elfajult, hogy a helyzet teljesen tarthatatlanná lett. Zoé döntő lépésre szánta magát. Férfi kell a házhoz; Zoé tehát elhatározta, hogy *harmadizben is férjhez megy. Ekkor már 64 esztendős volt!* Különböző kisérletek után, amelyek során nem egy izben kapott kosarat, végül is egykori *amorosó*-ja mellett döntött, aki iránt már tizenhárom évvel korábban is gyengéd érzelmeket táplált, de aki időközben kegyvesztetté lett. Ezt az embert, *Konstatinos urlovast*, nyomban a forradalom után előkerestette és régi érdemei jutalmául kinevezte a görög félsziget kormányzójává. Most nagyhirtelen Bizáncba hivták és 1042 junius 11-ikén a görög egyház többrendbeli tiltakozása ellenére (Zoé ugyanis eddig már két izben lett özveggyé és Konstantinos is már két izben volt házas) megtartották az esküvőt, Zoé harmadik esküvőjét.

A »barátsági szerződés«

Monomachos igen szép férfi volt, ezt bizvást elhihetjük Psellosnak, annál is inkább, mert hiszen erről a nyitraivánkai korona portréképe is bizonykodik. És amellett fene erős ember volt; ha valakivel kezet fogott — irja róla Psellos —, akkor annak még napok multán is sajgott a keze a legmagasabb kézfogás nyomán. A szebbik nemnek is nagy tisztelője volt az uj császár, aki házasságkötése alkalmával irásban, »barátsági szerződés« formájában, kikötötte magának, hogy barátnőjét, *Skleraenaet*, akit a görög egyház szigoru parancsai miatt, mint egyszerü magánember nem vehetett volt nőül, most magával hozhassa az udvarhoz. Skleraenae Konstantinos Monomachos második feleségének volt az unokahuga, s azon a cimen, hogy Konstantinosnak kell róla gondoskodnia, mint a császár védence nyert a palotába bevezetést, ahol azonban rövidesen a császári háztartás ezidétt a következő személyiségekből alakult: IX. Konstantinosból, nejéből, Zoéból, sógornőjéből Theodorából, azután Skleraenae nevü gyámoltjából, aki a *Sebastae*-cimet kapta meg, s végül egy kis alán hercegnőből, aki mint tusz tartózkodott a bizánci udvarnál; ez a kis cirkassz nő nyomban belevette magát a császár szivébe s ezért őt is belesorozták ebbe a furcsa császári hárembe.

fogát csikorgatva, majd meg a világ legédeskésebb arckifejezésével iparkodott a változhatatlanba belenyugodni; elérkezett annak is az ideje, hogy lázadozni próbált, — de a dolgok ilyetén folyásán mitsem birt változtatni. Mihály, akin betegsége mindinkább urrá vált, egyre mogorvább lett, mindinkább visszavonult szerzetes barátai közé, majd maga is csuhát öltött és kolostorba vonulva készült a halálára. Zoénak iránta érzett szenvedélye mégegyszer fellobbant — minden elszenvedett bántalma dacára is — és odarohant a klastromba, ahol az ura halódott; ez azonban ridegen elutasitotta a látogatást, nem is fogadta; azt

Konstantinos császár barátnői, erények képében

üzente ki, hogy békén akar meghalni. Neje részére csak egy kivánságát hagyta hátra: azt, hogy utódjául az egyik unokaöccsét, aki ugyancsak Mihály névre hallgatott, jelölje ki.

A második Mihály

Zoé pedig, a jó lélek, aki korán lehervadt szerelmes álmát feledni nem tudta, az elhunyt *IV. Mihály* óhajtását a leglelkiismeretesebben teljesitette éspedig annál is inkább, mert János eunuk helyénvalónak találta, hogy ujra a legodaadóbb oldaláról mutatkozzék be a császárnőnek s hogy a lehetőség szerint elősegitse unokaöccsének hatalomra jutását.

Zoé tehát nagysietve elhozatta az unokaöccsöt. A fiatalember nem volt teljesen udvarképes, miután eddig a pillanatig a Bizáncban igen megvetett hajóácsi müködést fejtette ki: kenyerét eddig mint hajómunkás kereste meg, akinek az volt a feladata, hogy a hajókon a nyilásokat kenderkóccal tömögesse ki.

Ennek ellenére is egy-kettőre beletalálta magát az uj császári mesterségbe. Első dolga az volt, hogy tisztes nagybácsiját, az eunukot, rövid uton félretolta s helyére egy másik nagybácsiját nevezte ki miniszterelnökké. Azután pedig az a terv fogamzott meg benne, hogy az immár fölöslegessé vált Zoétól szabadul meg. Azon a cimen, hogy az asszony az életére tört, 1042 április 18-ikán elfogatta, *Prinkipó* szigetére vitette, ott klastromba csukatta, s a haját bubisra nyiratta, ami akkoriban még nem tartozott a megtiszteltetések közé.

Forradalom!

Ez aztán már mégis több volt a kelleténél. Suttyomban pedig János eunuk is dolgozott hálátlan unokaöccse ellen. Titokban félrerakott aranyai segitségével felláziotta a népet *V. Mihály* ellen, csakhamar tömeg verődött össze a császári palota előtt, amely tömegnek a soraiból mind hangosabban harsant fel a kiáltás: »Nem kell nekünk *kóctömő* császár, nekünk a legitim trónörökösnő, Zoé anyánk kell!« Egykettőre feltörték a börtönkapukat, a katonaság is megbizhatatlannak bizonyult. Mihály gyorsan elhozatta Zoét a szigetről, éspedig olyan sietve, hogy Zoénak még arra sem maradt ideje, hogy ruhát váltson s igy »ura« oldalán egyszerü apácaruhában kellett a palota erkélyéről a nép előtt mutatkoznia. Ez persze csak olaj volt a tüzre, mert az igy megalázott császárnő képe a nép dühét csak mégjobban felcsigázta. V. Mihálynak menekülnie kellett.

A bizánci udvar

lyeket Psellos, ez az igazi renaissance-szabású ember, vagy helyesebben a bizánci 11. század Voltaire-je ragyogó szinekben és minden morális gátlás nélkül ránkhagyott. Amikor Zoé trónra lépett, még szépségnek is beillett volna. Nagy szemét hosszu, fekete pillák árnyékolták be; az orra kissé sasos volt, a haja szőke, a bőre ragyogóan fehér; az egész lénye harmonikus és valami álmodozó finomság ömlött el rajta. »Aki nem tudta, hogy hány éves« — irja Psellos — »könnyen fiatal lánynak nézhette volna.« Amellett természetes, kötetlen temperamentuma volt, amely semmiképpen sem akart a merev udvari etikett bilincseibe beletörni, ugyhogy a legfontosabb állami aktusokat is époly könnyelmü frivolitással intézte, mint a budoárjának egyéb apró, bizalmas természetü ügyecskéit. Észbelileg meglehetősen korlátolt volt, hihetetlenül hiu, gyerekes, szeszélyes, minden hizelgés kész prédája. Amellett annak a II. Romanosnak volt unokája, aki azért halt meg fiatal éveiben, mert kissé tulmohón élt már addig is; és unokája volt annak a Theophanónak, aki perverzitásainak köszönhette hirhedtségét; s végül vérbeli leánya volt VIII. Konstantinosnak, aki *vivőri* minőségben gyüjtött magának babérokat; mindez elég indok arra, hogy Zoénál bizonyos öröklött terheltséget tételezzünk fel a könnyelmübb életformák dolgában. Most aztán — az asszonynak hosszan visszatartott érzésvilága mellett, — a férjének egyhamar rá kellett jönnie, hogy ő bizony már hatvanéves, amely évszám már önmagában is meglehetősen sokat mond, de még többet mond akkor, ha meggondoljuk, hogy a felesége pedig mégiscsak tiz évvel fiatalabb volt. Emellett pedig még az a barok ötlete is támadt, hogy neje pazarló szenvedélyeit le akarta szoritani s ezért a császárné budgetjét egyszerüen törölte a kiadási rovatból.

A »szép« Mihály

Zoé ott keresett vigasztalást, ahol éppen hozzájutott, egyszer Konstantinos nevü főszakácsánál, aztán meg egy másik Konstantinosnál, aki mint kitünő urlovas, a Monomachos nevet kapta kortársaitól. Férje bizalmasai között volt egy Johannes nevü eunuk is, aki Zoé urának nagy kegyében állott. Ennek viszont volt egy Mihály nevü fivére, aki hires férfiszépség volt. Johannes a fivérét behozta az udvarhoz; Romanos nyomban megszerette az uj jövevényt, még inkább azonban a felesége. Zoé eddig gyülölte az eunukot; ettől kezdve nem mulasztott el egyetlen alkalmat se, hogy valamiképpen a kedvében járhasson, mert azt remélte, hogy általa sikerül majd a »szép« Mihály kegyeit kiérdemelnie. Végül is diadalmaskodott, éspedig — ahogy az impertinens Psellos hirül adja — »nem annyira kissé tulérett egyéniségének bájai segitségével, mint inkább a szép Mihály hiusága révén, akinek nagyon hizelgett az, hogy ime, császári kalandocskára tehetett szert.« Romanos időközben valami lassan ható méreg folytán megbetegedett. S amikor a méreg a szerelmesek számára tul lassan hatott, akkor ujabb baleset érte. Romanosnak megvolt az a szokása, hogy naponta fürdött s fürdés közben rendszerint a fejét is viz alá mártotta. Ezenközben egyik nap a fürdőszolga segitett a császári urának abban, hogy a kelleténél kissé hosszabb ideig tartsa a fejét a viz alatt — és Zoé szabad volt.

Még azon az éjjelen a palotába hivatta *Mihályt*, beöltöztette a császári biborba és sikerült is sürgősen valamilyen állitólagos papot találnia — a bizánci érsek nem volt rá kapható —, aki kis jutalom fejében nyomban, a hely szinén megáldotta az uj frigyet.

Nincs e világon igazi hála

Az uj kormányzat *spiritus rector*-a Johannes, az eunuk volt, aki most már a császárnő sógorává lett, egyébként pedig páratlan finánczseninek bizonyult. Elsőbben is azt a tanácsot adta a fivérének, hogy most már nyugodtan félredobhatja eddigi alakoskodását s hogy ezt feltétlenül meg is kell tennie, hacsak nem akar az elődje sorsára jutni. Mihály nem mondatta el kétszer ezeket az értékes tanácsokat. Azzal kezdte a dolgot, hogy Zoé udvartartását a saját embereivel és rokonaival cserélgette ki; azután becsukta az asszonyt a női lakosztályba, ugyhogy a férje tudtán kivül senki nem kereshette fel, senki nem érintkezhetett vele. Majd ő maga is teljesen visszavonult Zoétól, ugyhogy az most már tényleg teljesen magára hagyatottan ugy ült a palotájában, mint a rabmadár az aranykalitkában. Zoé elébb

volt, akit leányainak az udvarnál való jelenléte igen kellemetlenül megzavarhatott volna sokfajta gáláns kalandjai közepette. Szóval klastromba internáltatta a leányait, ahol ugyan rangjukhoz méltó elbánásban volt részük, de amellett igen szigoru felügyelet alatt állottak. Amikor már most az öreg ur, miután legutolsó szerelmi ügyének aktáit immár jóideje lezárta volt s azóta már csak a saját *Ezüstös Romanost* jelölte ki erre a kitüntető szerepre. Ez az ember ugyan már szintén hatvan esztendős volt s azonfelül volt is már felesége, akit nagyon szeretett. A halódó császár azonban választást engedett neki aközött, hogy vagy elveszi Zoét, vagy pedig kitolatja a szemét. Erre aztán Romanos felesége, csakhogy megmentse drága urának a szemevilágát, hirtelen klastromba vonult

Theodóra apáca, Zoé császárnő huga. Konstantinos Monomachos császár, az urlovas. Zoé, a sokszerelmű császárnő.

maga kigondolta finom leveseknek és szószoknak élt — öreg napjaira ugy meghizott, hogy már egyáltalán járni sem tudott s ezért mindig hordszéken vitette át magát a hippodromba, öreg napjainak ebbe a másik szenvedélyébe —, hetvenedik életesztendejében immár halálát érezte, hirtelen eszébe jutott — 1028-ban történt a dolog —, hogy valahol van neki két leánya is. Nagyhirtelen elhivatta hát az öregebbiket, Zoét, aki ekkorra szerencsésen *már ötven esztendős lett*, kinevezte trónörökösévé s egyuttal megparancsolta neki hogy sürgősen menjen férjhez. Mivel pedig hirtelenjében jobb partie nem akadt az utjukba, Bizánc rendőrfőkapitányát, az s igy Zoé esküvőjét még aznap meg lehetett tartani. Az ügy annyiban volt igen sürgős, mert harmadnapra a császár megtért az őseihez.

Igazi botránykrónika

Zoénak tehát immár meg volt az I. számu férje. Eddig szigoru, majdnem rabéletet élt; most, ötven esztendejével a vállán, hirtelen hatalomra jutott és az, ó, mily későn megszerzett szabadságát őrült mohósággal kezdte kiélvezni. Amit róla tudunk, az, egynémely egészen kedves és szimpatikus vonáson kivül, valóságos sorozata a szerelmi kalandoknak és botrányhistóriáknak, ame-

Komplikált háztartás

Ugylátszik, nem is nagyon szégyenkeztek ezen a furcsa berendezkedésen, ami már csak abból is kitünik, hogy a császár, amikor a magyar trónkövetelő koronát kért tőle, azon leábrázoltatta az egész házanépét: önmagát, a feleségét, a sógornőjét és a két kedvesét is, akiket táncosnők, illetőleg szimbolizált »erények« formájában rakatott fel a koronára. A világhistóriában aligha akad a császári soknejüségnek még egy ilyen beszédes dokumentuma.

Alkonyul..

Ez a paradicsomi állapot különben nem tartott sokáig. Zoé apránként immár mégis csak elaggult; napjait azzal töltötte, hogy naphosszat parfőmöket kotyvasztott; télen és nyáron egyaránt bezárkózott tulfütött szobáiba, ahol éjjel-nappal egyformán mindenféle illatos gyantákat égetett. Theodórának viszont nem akadt jobb dolga, minthogy reggeltől estig ott ült a vaspántos ládái mellett és kincseit az ujjain keresztül szürögette. De a Monomachost is megnyomta az idők sulya: reumát kapott, ugyhogy néha a legborzalmasabb fájdalmakban fetrengett. Semmiképpen sem járult a lelki nyugalmához hozzá, hogy Skleraenae rövidesen meghalt és hogy a kis barbár princessz pedig hütlen lett császári kedveséhez.

Zoé és Theodóra

A biborban született Zoé fáradt és viharvert életét 72. esztendejében, 1050-ben zárta le. Férje, aki nyolc éve teljesen idegenül élt az oldalán, feleségét, annak halála után, szentté akarta avattatni és ezért mindenütt kutatott az asszony által okozott csodaesetek után. Zoé vén bünös lelkét tekintve azonban persze ez már kissé több volt a kelleténél. A nép lázadozott ez ellen a furcsa terv ellen, ugyhogy Monomachos nemsokára el is ejtette. Azonban ő sem élte sokkal tul a feleségét. Rövidesen visszavonult az általa alapitott Georgios-Manganes-klastromba, ahol 1055 januárius 11-ikén elhunyt.

A végzet még egyszer a hatalomhoz juttatta Theodórát. Már sógorának haldoklása idején nagy titokban hatalmába

A nyitraivánkai korona rekonstruált képe.

keritette a császári palotát. Az ezredek melléje állottak s egy nagyhatalmu dinasztiának ez az utolsó leánytagja, a hatvanesztendős Theodóra, férfiasan erős kézzel ragadta meg a kormány gyeplőit. A világ legnagyobb bámulatára azonban tiltakozott az ellen, hogy, amint ezt az udvari etikett előirta volna, férjet vegyen maga mellé Önmaga végezte el mindazt a nehéz feladatot, amely a Bizáncra a most következő sulyos esztendőkben tornyosuló nehéz idők közepette az uralkodóra hárult.

Mert künn, a kapuk előtt, már ott dobogtak a Birodalom lebirhatatlan uj ellenségének paripái. Az iszlám irtózatos lendülettel tört fel a Balkán felé. A Birodalom helyzete szinte óráról órára végzetesebbé vált.

Igazán már idején volt, hogy Theodóra röviddel a sógora halála után, 1056 augusztus 31-ikén örök álomra hajtsa fáradt fejét.

Utolsó tanuja volt a világtörténelem egyik legfurcsább korszakának, amelynek monumentális emléke a második magyar királyi koronában maradt ránk: valóságos erkölcsregény, amelyet egy fenséges királyi ékszer finom veretü zománclemezeibe foglalt a kusza véletlen.

Szépiü, Szépmiü Szemöldök

Irta: Bárdos Artur.

Észrevették már, uraim? Ha még talán nem vették volna észre, konzervativabb izlésü nőismerőseik a fölháborodás kellemes izgalmával, már bizonyára figyelmeztették önöket erre az uj jelenségre. Mert ők már bizonyosan észrevették! Felháborodva, de észrevették.

Azt ugyanis, hogy a kevésbé konzervativ hölgyek, istenem, filmszinésznők és effélék... egy idő óta valami ujfajta, idegen szabásu szemöldököt viselnek. Sőt, valljuk be, hova-tovább már nemcsak az »effélék«, hanem az uri társadalom némely hölgytagjai is. Mert lassan, de biztosan tért hódit ez a divat is, csak ugy, mint a többi, amely szintén felháborodáson kezdődött, hogy aztán megértésen, megbocsájtáson, sőt követésen végződjék...

Diana Carenne, filmsztár.

Joan Crawford, »Amerika Vénusza«.

Arról van szó, hogy a hölgyek ujabban nemcsak a szemöldökükkel szigoruak, hanem a szemöldökükkel szemben is. Nemcsak hogy bizonyos tolakodó gesztusokra összeráncolják, hanem ráncba is szedik a szemöldöküket. Ezt már otthon, a tükörrel négyszemközt, vagy a

Nyitribusz Béla, diszitő festő, 1941.
végbizonyitványt nyert

Iparművészeti Isk. évk. 1880-1941. Bp. 1942.
33 l.

0-Szanda nevü dülőben fekszik, ahol a
plomának romja még a XIX. század ele-

egyutcás település, párhuzamos utcával.

irata alul: "Szanda". Jobbra fent:
R.Lányi. - Lehnhardt sc." - Rézmetszet.
Mocs=ry A.: Nemes Nógr=d Vármegyének
tatistikai Esmertetése. Pest, 1826. 3.köt.
, a kékkői uradalom mérnöke volt, igy
muel pesti rézmetsző sokszorositott,
készülhetett. (000 kép)
kbaum Miksa fametszete. - Megjelent:
. 1867.26.sz. 3ol 1.

közül az alacsonyabb, de szélesebb hegy-
ák, a kőbánya helyén az egykor itt is lá-
éza hagyatékából származó leirás a müemlé-
meg.

M.D.K.

Nyneth János

Faragómolnár. Az ostrom után az Eger patak malmának újjáépitésének bevégzését vállalja 1553 elején.

Détshy Mihály: Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között. I. közl. 193.o.

Az Egri Máz. Évkönyve. I. Eger, 1963

M.D.K.

Nyneth József

1553-ban az Eger pataki malmot befejező munkát 17 Ft.készpénzért,25 sózott halért és 6 font lenolajért vállalja molnár Andrással együtt.

Dótshy Mihály:Munkások és mesterek az egri vár épitkezésein 1493 és 1596 között.I.közl.195.o.

Az Egri Múz Évkönyve.I.Eger,1963

.R.S.V.P.

Képek

Említve a bevezetőben
(A katalógust ld. Bene Gézánál)

Bene Géza kiállítás
Tihany, 1967.

Nyolcak művészcsoport

szerepének, jelentőségének említése a XX.sz. elejének és Bortnyik Sándornak művészetével kapcsolatban.

Borbély László: Bortnyik Sándor korai művészete /Művtört.Ért., 1969. 1. sz., p. 46-73./

p. 46, 64, 70.

Cézanne

Nyolcak. E néven (l. o.) nevezetek a Mienk (művészegyesületből kivált posztimpresszionista törekvésű művészek. Az egyesülés (rövid életű volt) 1 mes 1911. kiállítást rendezett Budapesten.

Művészeti lexikon

566 l.

23

NYOLCAK, művészcsoport neve, amelynek tagjai a Miénkből (l. o.) kiváltak; a posztimpresszionista irányokhoz szító művészek voltak, akik 1911. rendezték Budapesten első kiállításukat. Az egyesület azonban, miután tagjainak legtöbbje külföldre költözött, nemsokára megszűnt.

bővebben jelent meg

lásd

E-G. II. 210 l

ntember 2-án.

hasas ló, a melynek fején kantár ~~rat~~ van,
ig hosszú. Mögötte jobbról
ürke fal. Jelzése balról 4. X. 03. ⁊

⁊.

cm.-- Lelt.sz.4565.-- Értéke
es hagyománya 1912 márczius
Nemz. Muzeum örökletéte /1381-
~~rilis 23-án /2046-913/.~~-- Be-
30-án /245-914/.

157

Nyolcak, stb. marad, l.

566. old. — Folytatólag: Tapjai voltak:

Nyolcak

Kállai E. 49

Krisztus az olajfák hegyén.

494. Spanyol festő a XII. sz-ból

Nyolcak

cikk:

(Sztrakonitzky Károly) Jean PREUX:

Nyolcak – A Hét, 1912. nov. 17.

743. p.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Székesfehérvár, 1965.

Nyolcak

cikk

Felely Géza: A Nyolcak kiállítása

– A Hét, 1911. ápr. 30. 295. p.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Szekszfehérvár, 1965.

Nyolcak

cikk:

Ybl Ervin: A Nyolcak Miállítása

— Magyar Nemzet, 1912. nov. 15. I. p.

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Szekszfehérvár, 1965.

Nyolcak

cikk:

Gyöngyösi Nándor: A Nyolcak
– Szabad Művészet, 1917. nov. 9. p.

A Nyolcak és Aktivisták Köre
Székesfehérvár, 1965

Nyolcak

cikk:

(Lengyel Géza): A Nyolcak – Pesti Napló
1912. nov. 15. 14. p.

A Nyolcak és Aktivisták Róma
Szekesfehérvár, 1965

Nyolcak

art

A Nyolcak kiállítása: Némethe

1912. nov. 15. 9. p.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Székesfehérvár, 1965.

Nyolcak

irk

Felvinczi Takács Zoltán: Negyven a Nyolcak körül – Nyugat, 1912. II. 7. 773. p.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Székesfehérvár, 1965

Nyolcak
ctt

Elek Artner: A Nyolcak – Az Újság
1912. nov. 15. 18. p.

A Nyolcak és Aktivisták köre
Szekszfehérvár, 1965.

Nyelvőr
cikk

Bölöni György: A Nyelvőr-Vitáról
1912. nov. 15. 12. p.

A Nyelvőr Aktivistái köre
Székesfehérvár, 1965.

Nyolcak

cikk

(Lengyel Géza) L. G.: A Nyolcak kiállítása

– Pesti Napló, 1911. ápr. 29. 10. p.

A Nyolcak és Aktivisták köre

Szekszfehérvár, 1965.

Nyolcak

<u>all</u>

Ignotus: A Nyolcak esete —
Nyugat, 1911. I. k. 990. l.

A Nyolcak Aktivista Köre
Székesfehérvár, 1965.

A Napoleon's Abdication Scene
Fontainebleau 1814

Nyolcak

cikk

Feleky Géza: Séta a Nyolcak kiállításán

– Nyugat, 1911. I. k. 990. p.

A Nyolcak és Aktivisták Köre

Székesfehérvár, 1965.

A Nyolcak

cikk

Bölöni György: A Nyolcak
_Világ, 1911. ápr. 29. I. p.

A Nyolcak és Aktivisták Kore
Székesfehérvár, 1965.

'MOLCAK'

emlitve ld.Márffy Ödön

Salamon Nándor: Dévényi-gyűjtemény. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.29.sz.4.o.

Nyolcak társasága.

Kemenczky Károly hozta össze és indította el a társaságot.

Pesti Napló, 1928. febr. 19.

NYITRAI ORSOLYA

Erotika és szexualitás a magyar képzőművészetben, Szerk. Andrási Gábor, Bp. 1999

Szöveg: 174

dr. Nyomárkay István

A Kossuth – Technikumban
rendezett kiállításon szerepel.

Csepel. 1966. jún. 17.

~~Bajnok nárados~~

~~Péchy, kadnag~~

Nyomárkay Béla

Weltner Olga

miskolci mükedvelő festő résztvettek 1905-ben a miskolci festőművészek képkiállitásán

Halm Leszik

266. l.

Kovábbitásnál

(1)

99—

Nyomáti rk.

templom

falképei

l. (Marostorda vm)

Gerecze falképek

572. h.

Nyög(ö)

Könnives (artifex)

Gamás (Somogy vm)

XIII. sz.

Lásd

Bocsár alatt

ribes petraeum
hegyi ribiszke

NYITRAI ORSOLYA

Új művészet

1999/szept

27.o.

LY - FÜLEP LAJOSNAK

Bp. (1937.) IX. 1. →

Svábhegy Gyöngyvirág utca →

aérve[1] a várkonyi csendes séták
itteni szokott chaos fogadott.
em jutottam hozzá hogy mindjárt
em meg a kedves vendéglátást s a

a legkülönösebb az volt, hogy a
y kezdtünk beszélni mintha a tegnap
zért, mert közben semmi sem vál-

Nyomári rk. templom

(Borsod vm)

Körös a gör. Kath.-Kal.

Emlitve.

Misgörkath. 50. l.

SIPOS BÉLA: KOŠICE.

NYÖGÉR

A Szentsír

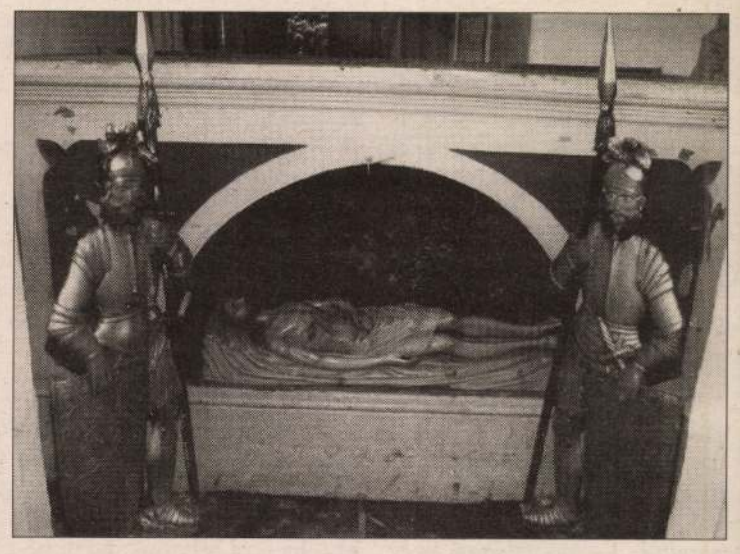

„Azomban eljövén az nagyhét, ujobban Sentéről Szombatban mentünk, azhol legelsőben emlétem az koporsók s nagypénteki processio látását, az többi között penig egyik koporsónál az franciscanus barátoknál bizonyos csudálatos angyalok járását, kit nem győztem csudálnom s azutánn is el nem felejthettem, nem tudván micsoda látás lött legyen az."

Esterházy Pál írja e sorokat visszaemlékezéseiben: 1640-et írtak akkor, amikor ötéves fiúcskaként emlékezetes találkozása volt a „koporsóval". A Szentsír tisztelete napjainkig fennmaradt vidékünkön. Több templomban már nagycsütörtökön fölállítják, megnyitják. Másutt a nagypénteki csonkamise után mehetnek a hívők a Szentsírhoz magánájtatosságra. Néhol közösen is imádkoznak, énekelnek a Szentsírnál. Gyakran a kitakart keresztet is a halott Jézust ábrázoló szobor mellé fektetik. Az imádkozók pénzadományokat, néhol régebben tojást is helyeztek a sírhoz. Ritkaság, hogy állandó helye legyen a Szentsírnak. Többnyire alkalmi jelleggel építik fel, és virágokkal díszítik. A (nagy)nardai templom (elbontott) mellékoltárába süllyesztve — barlangszerű üreget képeztek ki a faoltáron — fekszik a fából faragott halott Krisztus. Előtte két fából faragott katona-dombormű áll. Utóbbiakat 1893-ban készítették valahol Ausztriában. A „halott Jézus" vélhetően egykorú az oltárral, amelyet a 18. század közepén állíttattak — bár stílusjegyei alapján inkább későbbinek mondható.

Különleges darab a nyőgéri templom szembemiséző oltárába épített, az egykori Szentsírból megmaradt Krisztus-szobor. A 18. századi Krisztus szenvedése oltár része — fából faragott szobor — éppen a feltámadás pillanatát örökíti meg: az angyal húzza le Krisztusról a halotti leplet, ő pedig még csukott szemmel fekszik, de már mozdítja bal karját és jobb lábát.

Harmadik képünk a mostani nyőgéri Szentsírt mutatja — éppen feldíszítés közben. A Szentsírokat gazdagon elhalmozzák virágokkal. Néhol pedig a halotti lepelre emlékezve a halott Krisztus szobrát letakarják fátyollal vagy más vékony fehér anyaggal. A templom karzata alatt felállított Fájdalmas mellékoltár azért is figyelemreméltó, mert a szájhagyomány szerint egy helyi faragóember készítette a 19. század közepe táján.

A sírban fekvő Krisztus ábrázolása elsősorban Közép-Európa katolikus templomaiban szokásos. Isten koporsójának legnevezetesebb hazai emléke a garamszentbenedeki Úrkoporsó. A gótika idején már több ilyen Úrkoporsót használtak a nagyheti liturgiában, csak eltűntek, elpusztultak, mint legtöbb későbbi társuk.

A Szentsír tisztelete az első századokból ered. A 4. században Krisztus vélt sírhelyét Jeruzsálemben befedték, illetőleg a későbbiek során hatalamas épületegyüttest húztak föléje, melléje. A jeruzsálemi Szentsír-templom sok zarándokot vonzott. E templom másolatait, utánzatait már az 5. századtól előszeretettel építik fel Európa sok országában — ezzel mintegy a Szentföld egy darabját megalkotva saját országukban. Ezt a sort egyenesen folytatják a jeruzsálemi mintát már csak bizonyos lényegi pontokban követő kései — elsősorban barokk kori — szentsír-kápolnák. Ezekről önálló tanulmányban és a Kálváriákról szóló könyvében is sokat írt Szilágyi István szombathelyi építész. Megemlíthetjük a kőszegi Kálvária Szentsír-kápolnáját, amelyet a városi tanács 1730-as határozata „Isten koporsójának" nevez, s amelyet — először ideiglenes jelleggel — 1723-ban készítettek el.

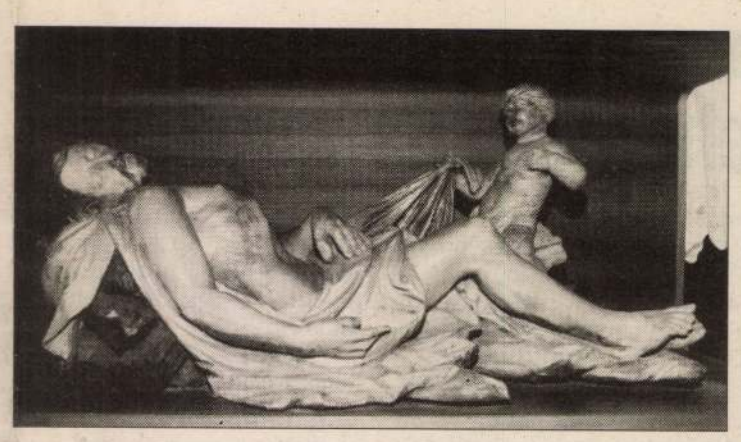

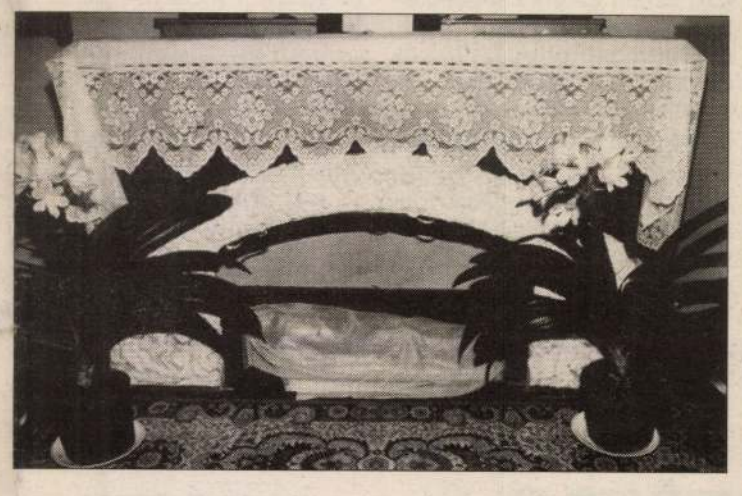

A Szentsír elterjedését a passiójátékok is segítették. A kezdetben alkalmilag összeállított ravatalokat később állandó építmények váltották fel. A 14. századtól lesz e sírok állandó figurája Jézus, s ekkoriban némileg önálló típussá fejlődik a kőből, illetőleg a fából készített változat.

A 10. században Európában terjedő Szentkereszt tisztelet nyomán gyakorlattá válik, hogy nagypénteken a keresztet az oltárban kiképzett barlangformájú üregbe rejtik, s onnan nagyszombaton veszik elő. Ezzel jelezték a Megváltó halálát és feltámadását. A szent ostyát, Krisztus testét néhol ugyancsak elrejtették, „eltemették" a Szentsírba a kereszttel együtt. (A freiburgi dóm Szentsírja Krisztus-figurájának oldalsebébe rejtették a szent ostyát nagypénteken, s a feltámadást az ostya kivételével fejezték ki.)

Az oltárba mélyített barlangsírok tehát régi keletűek. A múlt században üvegképeken, a századfordulóra olajnyomatokon is terjedő „Krisztus koporsója"-ábrázolásokon is megjelenik a barlangív, a halott Krisztus pedig egy oltárszerű építményben nyugszik. Egy felsőszölnöki adat szerint a Szentsírt ábrázoló üvegkép divatja már a 19. század végén leáldozott, s többnyire a padlásra tették.

A barokk korban — elsősorban az érzelemdús, teátrális jezsuita törekvéseknek megfelelően — kiemelt szerepe volt a Szentsírnak. Idézetünk is e kort villantja fel előttünk. A húsvét mégis a sír, a halál felett aratott győzelem ünnepe. De ennek átérzése, a nagy titokban való elmélyülés hathatósabb volt a halál, a sír kihangsúlyozásával.

Szent szemlélődésre, meditációra a 20. század végének emberét is késztetheti a Szentsír, függetlenül attól, hogy mely kort, milyen stílust idéz.

Horváth Sándor
Fotó: Kiss Teodóra

A Gyurkovics lányok Rábagyarmaton

Bemutató húsvétkor

A rábagyarmati Arany János Művelődési Otthon fennállásának 30. évfordulóját ünneplik a falu színjátszói. Ez a lelkes kis csapat igen jelentős hírnevet szerzett falujának és magának. A televízió filmet készített róluk, külön bemutatta vezetőjük, állandó rendezőjük, Ács László néptanító életútját. A jubileumra tervezett vígjáték, Herczeg Ferenc A Gyurkovics lányok című darab rendezője ugyancsak ő. A történet a múlt század végén játszódik Gyurkovicsék bácstamási házában, s minden valószínűség szerint nagy sikert arat majd a rábagyarmati művelődési házban is.

A vígjáték szereplői közt találni régebbi és később kitűnt színjátszót egyaránt. Ez azt bizonyítja, hogy a folytonosság nem szenved csorbát, a hagyományőrzésnek ez a szép formája, a közösség megtartó ereje nemzedékről nemzedékre megmarad. Ács Lászlónak igen jelentős szerepe van abban, hogy ez a kis Rába menti falu ilyen ma. Ilyen volt azokban az években is, amikor sablont erőltettek a falusi műkedvelőkre, előírták, mit játsszanak, mit játszhatnak. A rábagyarmatiak tanítója azonban ebben az időben is önmagát adta, a szívére és faluja lelkére hallgatott. Nem lehet véletlen, hogy a megyei önkormányzat az idén Pável Ágoston Emlékplakettet adományozott Ács Lászlónak. Szívből örült ennek is a falu, és szeretettel gratuláltak a kitüntetettnek. Ezt tesszük mi is.

A darabot húsvét vasárnapján délután fél háromtól és este fél héttől láthatja a közönség a rábagyarmati művelődési otthonban. Másnap este fél hétkor megismétlik az előadást. A darab zenei közreműködője: Vass József. **(pósfai)**

Egyetem — újságíróknak

Egyetemi szakosító oklevelet adó kétéves újságíróképzést indít az 1993-94-es tanévben az ELTE Szociológiai Intézete és az MTA Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpontja vezető újságírók, a médiaipar reprezentánsai és jeles politikusok, valamint külföldi előadók bevonásával.

Az oktatás e formájában csak már valamilyen szakon egyetemi, vagy főiskolai diplomát szerzett hallgatók vehetnek részt. A képzés havonta egy héten át, egész napos elfoglaltsággal jár. A képzés nyitva áll lapoknál, az elektronikus médiában, a fényképezés területén, a hirdetésszakmában, public relationsben, politikapropaganda területén vagy máshol, sajtómunkával foglalkozni szándékozók számára. A gyakorlati foglalkozásokra vezető lapoknál, rádiós és tévés műhelyekben lesz lehetőség.

A továbbképzés — más, már működő oktatási formákkal együtt — fényképészeti, video- és rádiótechnológiai, illetve esztétikai kérdésekre is összpontosít.

Az egyetemi struktúra megtartása mellett — e szakma jellegéből következően — az oktatás gyakorlati feladatorientált, problémamegoldó jellegű lesz.

A pályaválasztásról

MINAP a lehető legrosszabb pillanatban állítottam be egy ismerős családhoz. Az idősebbek — fivér, mama, papa, nagymama, nagypapa — a fiatalabb fiút győzködték éppen, tegyen le önpusztító szándékáról, ne humán szakon folytassa tanulmányait. Megkíséreltek engem is bevonni az agitációs kampányba, de néhány közhely elmormogása után sikerült meglépnem. Pályaválasztási kérdésekben már régóta nem vagyok hajlandó tanácsokat osztogatni, olyan okokból, melyeket érdemesnek tartok másokkal is megosztani.

JÓ TÍZ ÉVE hosszú, súlyos betegség után orvosom azt javasolta, hogy keressek napi két-három órára valami szórakoztató, de kíméletes elfoglaltságot, nézzek meg érdekesebb eseményeket, és tartózkodjak többet természetközelben. Budapesten akkoriban mutatkozott be a Cápa-show, tele volt a város a hirdetéseivel, cápákat még úgy sem láttam, megtekintésük az orvosi javallatnak is megfelelt, tehát elmentem fenevadnézőbe.

A CÁPÁK pontosan olyan ocsmányak voltak, ahogy vártam. Talán négy úszkált belőlük körbe-körbe egy nagy, üvegfalú medencében, unott egyhangúsággal. Merev, hideg, rezzenéstelen szemmel néztek keresztül rajtam, nem érdekeltem őket, feltehetően tudták, nem jöhetek számításba uzsonnaképpen. Megjelent egy ifjú hölgy fürdőruhában, hátán légzőkészülékkel, ránk mosolygott, integetett, és beereszkedett a vízbe a dögök közé. Először odaállt a cápák útjába, azok szépen kikerülték — valamiért tarthattak tőle —, belekapaszkodott az uszonyukba és húzatta magát, néha-néha megsimította egyik-másik vontatóját. A cápák ettől sem jöttek tűzbe. Végül egy kalapácsfejű cápának — ez volt a legrondább —, a hátára ült, és tettek néhány tiszteletkört a medencében. A villany felgyulladt, a hölgy kimászott az akváriumból, és vége volt a show-nak, alig tartott az egész egy negyed órát. — Ez sem könnyű kenyér, és talán még vaj sincs rajta — összegeztem a látottakat, és közben a cápák szemére gondoltam.

A MUTATVÁNYOSOK, érthetően, ideiglenes épületüket a város egyik igen forgalmas pontján állították fel. A legtöbbet reklámozott bevásárlóközponton kívül még a metró és a Hév egy-egy végállomása volt itt, és a téren ért véget néhány autóbusz- és villamosjárat vonala is. Mozgalmas, szórakoztató környék volt, letelepedtem egy padra kicsit bámészkodni. Budapesten azokban a napokban, a cápákkal egy időben, debütáltak a bérleményként magánosok kezelésébe adott nyilvános vécék. Az egyik ilyen „közüzem" lejárata körülbelül húsz méterre lehetett tőlem, szép kis tábla hirdette előtte az új időket: „Használata 2 forint." Két forintért akkoriban egy gombóc fagylaltot vagy öt doboz gyufát lehetett kapni, a napilapok egynyolcvanba kerültek, szóval ezt a summát még át lehetett árura váltani. A felirat láttán a betérni szándékozók egy pillanatra megtorpantak, de csak kevesen fordultak vissza közülük. Hiába, nagy úr a szükség. A forgalom igazán meglepett. Időm volt elég, elkezdtem számolni: egy óra alatt kétszázhatvannégy futóvendéget vettem jegyzékbe. Úgy véltem, a közelebbi tapasztalatszerzés már megér két forintnyi befektetést. A létesítmény, ahová lesétáltam, tényleg tisztább volt a megszokottnál. A tágas, úgymond talponálló részben, két kézmosókagylót és hőlégfúvó kézszárítót építettek, a konzervatívabbaknak néhány törölközőt is tartottak. A levegőt fenyőszagúra illatosították, de azért nem éreztem magam a Mátrában. Rövid folyosó vezetett a kisebb fülkékhez, ahol két zöldellő vízipálma derítette fel a hangulatot. Egy asztalkára helyezett magnetofonból ugyancsak meglepő választásként barokk kamaramuzsika hangjai zengedeztek. A tejüveges elválasztó ajtón túl a „nők helyiségei" következtek, melyek forgalmáról nem voltak adataim, mert nem tartottam illendőnek, hogy annál a lejáratnál is leskelődjem. Hallgattam egy kicsit a zenét, aztán hazabandukoltam.

A KÖVETKEZŐ HÉTEN rendszeresen utazgattam ki a térre, nem cápákat — azok unalmasak —, hanem vécét nézni. Ezen idő alatt a következőket derítettem fel: a létesítményt egy család üzemeltette. Papa és mama, lányuk, fiuk, menyük, vejük közreműködésével. Forgalmasabb időben ketten, lanyhább üzletmenetkor egy fő felügyelte a boltot. A magnetofon szalagjait az ügyeletesek váltogatták ízlésük szerint, így a látogatók többsíkú zenei élményben részesülhettek, Abbáéktól Wagnerig. Az üzletmenet hullámzó volt, de meghatározott ritmust követett. Reggel kilencig pezsgett a forgalom. Akkor egy állandó, egyenletes látogatottsági idő következett, úgy déli fél kettőig. Az igazi csúcsforgalom nagyjából este hétig tartott, majd éjfélkor egyre lanyhuló érdeklődés mellett az intézmény bezárta kapuit. Napi tizenkilenc órát üzemeltek nehezen kiismerhető váltórendszerű munkaidőben, de bizonyos, hogy az alkalmazottak, vagy nem is tudom, minek nevezzem őket, nem lépték túl személyenként a napi nyolc órai munkaidőt. A „férfiak"-nál az óránkénti átlagforgalom kétszázötven betérő körül mozgott. A „nők" lejáratánál pontos méréseket nem végeztem, de ha itt kisebb volt a látogatottság, a magasabb tarifa kiegyenlítette az árbevétel különbözetét. A „közüzem" bérleti díja — utánanéztem — nem volt túl magas a termelési értékhez viszonyítva. Bár a rossz nyelvek szerint a kenőpénz — hogy a jó forgalmú helyet megkaphassa a pályázó — kitett ugyanannyit, még mindig megérte a befektetést. A rezsiköltségeket szorgos, tanulmányi célzatú látogatásaim alatt nagyjából fel tudtam becsülni és állítom, hogy a „nők" részlegében befolytakból minden költséget fedezni lehetett, és a „férfiak" oldalának hozadéka már tiszta haszon volt. Tessék utánaszámolni — persze 1981-es árakon — az összeg több mint tiszteletreméltó.

BETEGSÉGEM alatt gyakran meglátogatott fiatal barátom, aki hivatását tekintve gyógyszervegyészeti kutató volt. Havi fizetése alatta maradt a „férfiak" bejáratnál keletkezett napi bevétel kétharmadának. Amikor sokkal fiatalabb korában pályát választott, döntését helyeseltem, mi több, Határról, Ehrlichről, Flemingről szóló könyvek ajándékozásával még ösztökéltem is. Emiatt, leírt tapasztalataim megszerzése óta, ha fiatal barátom sorsának alakulására gondolok, komoly lelkiismeretfurdalásaim vannak. Amennyiben valaki megkérdezné tőlem, hogy gyermekét minek adja: vécé-üzemeltetőnek vagy kutató tudósnak — komoly dilemma elé állítana. Érthető tehát, miért zárkózom el szigorúan attól, hogy pályaválasztási kérdésekben bárkinek bármiféle tanácsot adjak. **B. B.**

Pszichoteszt: optimista életszemlélet, életigenlés, vidámság

Néha túl nehéznek érzi az életet?

Nem csak a böjt és a nagyhét emlékeztet a szenvedésre, sok ember számára az egész élet megpróbáltatásokból, szenvedésből áll. Milliók kerültek az élet árnyékos oldalára, talán soha nem kóstolták meg, soha nem élvezték az élet napos oldalát.

Csőstül találkozunk olyanokkal is, akiket az élet nehézségei, a mindennapi gondok tesznek elkeseredettekké. A létért való küzdelem, az infláció okozta anyagi problémák, az égig szökő árak, a kis nyugdíjak, a munkanélküliség réme napjaink valóságához tartozik.

A panasz nem csupán az idősek, a kisnyugdíjasok ajkát hagyja el, hanem az iskolapadból kikerült fiatalokét is, akik máris elhelyezkedési nehézségekkel találják szembe magukat. Panasszal vannak teli a fiatal házasok, akik nem jutnak lakáshoz, a sokgyermekes családok, a gyermeküket egyedül nevelő anyák, akik naponta szembesülnek a nehézségekkel.

Nem mindegy, hogyan állunk hozzá ezekhez a gondokhoz, hogyan reagálunk rájuk, miképpen próbáljuk leküzdeni, megoldani problémáinkat. Az emberek különbözőképpen viszonyulnak helyzetükhöz. Nem mindegyik tartozik az optimisták, derűlátók csoportjába. Vannak, akik túl sötéten látják saját gondjaikat, életüket, nem látnak megoldási lehetőséget, nincsenek távlataik, elképzeléseik. Mások reálisan ítélik meg dolgaikat, reálisan közelítenek a megoldáshoz is. Akik a töprengők, tépelődők, gondterheltek, pesszimisták közé tartoznak, nagyon nehezen tudják elviselni az életet, a sors kihívásait alig tudják kivédeni.

Próbálja ki ön is, milyen az élethez való hozzáállása, könnyűnek vagy nehéznek találja-e az életét, s mennyire tud úrrá lenni a gondok fölött!

1. A felsorolt népek közül melyiket találja különösen életvidámnak?

a) az angolokat, 1 pont
b) az amerikaiakat, 3 pont
c) az olaszokat, 5 pont

2. Úgy gondolja-e, hogy a pipázó emberek a nagyon nyugodt embertípust testesítik meg?

a) igen, úgy gondolom, lehet általánosítani, 5 pont
b) nem, nem nyugodtabbak, mint a többiek, 3 pont
c) nem, a dohányosok mind nyugtalan emberek, 1 pont

3. Az üdülés melyik módját részesíti előnyben?

a) a kalandokkal teli üdülést, 3 pont
b) a henyélést, teljes kikapcsolódást, 5 pont
c) a továbbképzésre szolgáló üdülést (nyelvtanulás, hobbizás stb.), 1 pont

4. Ha a Fő téren lát egy oszlopnak támaszkodó hölgyet, aki valakire vár, milyennek találja ezt a jelenetet?

a) túl mesterkéltnek találom, 1 pont
b) kitűnő pillanatfelvételnek tartom, 3 pont
c) nem tudom eldönteni, 2 pont

5. Ha hegyekbe utazna — mondjuk — Ausztriában vagy Svájcban, melyiket választaná: egy kisvasutat, amely kanyargós utakon, fenyvesekkel övezett, alagutakkal tarkított pályán alagutakkal tarkított pályán közlekedik, avagy inkább drótkötélpályán menne fel egyenest a hegycsúcs közelébe?

a) inkább a kisvasutat választanám, 5 pont
b) a drótkötélpályán mennék, 1 pont

6. Melyiket tartja szebbnek, romantikusabbnak, vidámabbnak: a hegyi kisvasutat vagy a drótkötélpályát?

a) a kisvasutat, 3 pont
b) a drótkötélpályát, 5 pont

Kiértékelés:

1—10 pontig: Ön az életet túl komolyan fogja fel, ezért azokat, akik az élet problémáit könnyedén, mondhatni, könnyelműen kezelik, ön túl felületesnek, sőt felelőtlennek tartja. Nem szereti, ha az életet a humor szemüvegén, rózsaszín szemüvegen keresztül szemlélik. Ne tartsa saját gyengeségének, ha arra bíztatjuk, hogy néhanapján saját magán is tudjon nevetni!

11—20 pontig: Önt nem akarjuk megszólni amiatt, hogy hiányzik természetéből a megfelelő komolyság, másrészt ön nem veszi az élet nehézségeit, gondjait olyan tragikusnak, mint mások. Jelszava: „Humorral könnyebb az élet!" Persze, ha mások az ön kárára, rovására akarnak szórakozni, akkor ön megteszi a szükséges lépéseket velük szemben.

21 ponton felül: Az életet ön mindig rózsaszín szemüvegen keresztül nézi, s ha az élet árnyékos oldalára kerül, akkor sem veszíti el az életkedvét, hanem derűsen próbálja átvészelni a nehézségeket. Nehéz helyzetben is arra gondol, hogy a felhők mögött is süt a Nap, s előbbutóbb szétoszlanak, eltűnnek a felhők, csak ki kell várni. Ön ezt töretlen optimizmussal tudja kivárni. A legkritikusabb helyzetekben is győz az életigenlés a gondok, nehézségek fölött. Így ön arra is képes, hogy saját magán, még a saját balszerencséjén is nevetni tud, amikor mások hasonló élethelyzetben sírnak, kétségbeesnek, s elvesztik minden reményüket. **(szné)**

Az asztma

A légzőszervi betegségek közt elég gyakori az asztma, s már gyerekeknél is előfordul. Kifejlődésének számtalan oka lehet: a városi szennyezett levegő, környezeti ártalom, vegyszerek belégzése, légcsőhurutok, dohányzás, allergia. Ennél a betegségnél nagyon fontos a rendszeres orvosi ellátás, beteg és orvos együttműködése. De az orvosi kezelés mellett mi magunk is segíthetünk: a rohamokat megszelídíthetjük, gyakoriságukat csökkenthetjük.

Ha egy mód van rá, jó levegőjű helyen éljen az asztmás. Ha roham jön rá, fullad, azonnal fektessük le, és nyissunk ablakot. Hanyatt feküdjön, semmiképp sem oldalt. Felsőtestét magasítsuk meg, emeljük fel párnákkal. Adjunk neki görcsoldót, köptetőt, nyugtatót, vízhajtót, tea formájában. Könnyít állapotán, ha a mellére vöröshagymapakolást teszünk. Vagy, ha a mellkas bal oldalára kis vászonzacskóban (nem műszálasban) tyúkhúrt, vagy száraz szénapolyvát teszünk. Itassunk vele szíverősítő teát galagonyából, rozmaringból, citromfűből.

Naponta negyedórát végezzen hasi légzést. Ez a következőképp történik: kezét tegye a hasára, és lélegezzen mélyet. Ha belégzésnél a hasa emelkedik, és nem a mellkasa, akkor helyes a gyakorlat. A mélylégzés akkor is hasznos, amikor jön az asztmás roham, mert ha így lélegzik, hamarább elmúlik.

Nagyon jót tesz a szénapolyvafürdő heti egy-két alkalommal. Négy-öt nagy marék szénapolyvát vízben három percig forralunk, és ezt szűrjük hozzá a fürdővízhez.

Az asztmásra előnyösen hat a környezetváltozás. Előfordulhat, ha más vidékre vagy más lakásba költözik, megszűnnek a rohamok. Ilyenkor az okok közt allergiára gyanakodhatunk.

A beteg a rohammentes időszakban is kezelésre szorul, ennek fontos része a diéta.

Tilos a dohányzás, a kávé, az alkohol! Étrendjében nem szerepelhet hús és húskészítmény, nem ihat tejet, tejterméket. Szigorúan tilos az édesség (cukor, csokoládé) is, kivétel a méz, a mazsola és a füge. Tilos valamennyi lisztes készítmény, kenyér, főtt és sült tészta, sütemény. Még csak ne is gondoljon a tojásra semmilyen formában, és olyan ételekre se, amelyeket tojással készítenek. A gyümölcsök közül nem ehet narancsot, banánt, grépfrút. Sótlanul kell étkeznie és erős, csípős, illatos fűszereket sem használhat. Hogy akkor mit ehet? Zöldséget, gyümölcsöt, gabonafélét minden mennyiségben.

LAJOS ATYA TANÁCSAI

Az asztmás a roham elmúltával gondolja végig, hogy mit evett, és ha két-három eset után kiderül, hogy ugyanazt az ételt, vagy ahhoz hasonlót fogyasztott, bármennyire is szereti, örökre törölje ki még az emlékezetéből is.

Igyon gyógyteákat. A folyadékbevitelt korlátozni nem kell. Egy ajánlat: 2 gramm macskagyökeret és 2 gramm édeskömény vízzel vagy gyenge fehérborral 3—4 percig főzünk, leszűrjük. Reggel és este fél csészényit igyon belőle a beteg.

Jó hatással van a zsurló, csalánlevél, zsálya, kankalingyökér, kakukkfű, levendula, kamilla, bodzavirág, veronika, édeskömény, galagonya, fagyöngy is. Kettőt-hármat keverjünk össze, s idővel kitapasztaljuk, melyik keverék ízlik legjobban.

Sulyok Katalin

TESTÜNK - LELKÜNK

Rovatszerkesztő: Dr. Lazáry György

Vesekőbetegség gyermekkorban

A vesekőbetegség *régóta ismert* baj, már az ókori írásos emlékekben is szerepel. Ma is sok problémát jelent, hiszen hazánk lakosságának 1—3 százaléka a kőbeteg. A közhiedelemmel ellentétben gyermekekben is előfordul, sőt már csecsemőkorban is. (Az összes gyermekkorú kőbeteg 4—5 százaléka esik erre az életkorra!)

A *gyakorisága és elhelyezkedése* földrajzi tényezőktől is függ. Egyes fejlődő országokban a köves betegek 30 százaléka is lehet gyermek, akik között hólyagköves is található, ami Európában már ritka.

A húgyúti kőbetegségek *keletkezésében* igen sok tényező játszik szerepet. Ilyenek: az életmód (folyadékbeviteli, táplálkozási szokások, mozgás mennyisége), a genetikai tényezők (családi hajlam), a víz ásványianyag-tartalma. Ugyanakkor a hormonális elváltozások (mellékpajzsmirigy betegsége), anyagcsere betegségek jelenléte is elősegítheti a kőképződést. Mivel a húgyúti fertőzések gyakorisága gyermekkorban is magas, valamint a gyulladás elősegíti a kőképződést, ez is fontos tényező, főleg azért, mert körfolyamat formáját öltheti. A kő jelenléte elősegíti a fertőzést, a fertőzés pedig a kőképződést.

Minden vizeletpangást előidéző hiba kőkeltő hatású lehet. A kő keletkezése komplex folyamat, minden részletére nincs pontos magyarázat. Először egy „mag" képződik, erre rakódnak rá a vizeletből a különböző anyagok, különböző mennyiségben. A köveket legtöbbször többféle anyag alkotja, ezért ezek az úgynevezett vegyes kövek a leggyakoribbak. (Kalcium, foszfát, húgysav, cystin, oxalat.) Az összetétel ismerete a kezelés és megelőzés szempontjából fontos.

A kőbetegség *nem mindig jár fájdalommal*. Gyakran csak szabadszemmel vagy mikroszkóppal látható vérvizelést okoz, máskor húgyúti fertőzést. A fájdalom jelentkezése lehet roham formájában a deréktájon és az alhasban, melyet hányás kísérhet, de lehet bizonytalan hasi, illetve vesetáji panaszok formájában is.

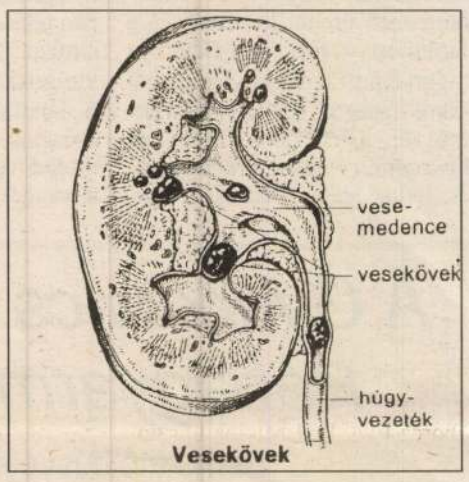

Vesekövek

A vesében és a húgyvezeték kezdeti szakaszában levő kő ultrahanggal *kimutatható*. A máshol elhelyezkedő kövek röntgenvizsgálattal tehetők láthatóvá.

A kőroham igen erős fájdalommal járhat, ezért indokolt a fájdalomcsillapítás, valamint sima izomgörcsoldók adása, orvosi előírás szerint. A vesében levő kövek kimozdulásuk során a húgyvezetékbe jutnak, melyen keresztül egyrészük kiürül. Ezt elősegíthetjük nagy mennyiségű folyadék bevitelével és mozgatással. A vesékben lévő kövek másik része azonban nem mozdul, vagy a nagysága vagy az elhelyezkedése miatt. A kőoldó gyógyszerekhez fűzött remények egyelőre nem váltak be, a tiszta húgysavkő vagy húgysavat is tartalmazó kő kivételével, de ezek gyermekkorban igen ritkák.

Bizonyos köveknél a vizelet vegyhatás változtatásával, másoknál diétás megszorításokkal érhető el eredmény. Kálciumtartalmú köveknél, illetve sok kálciumot ürítőknél tej és tejtermékek bevitelét, máskor oxalát-tartalmú ételek elkerülését tanácsoljuk.

A kő-eltávolításra sebészi úton is sor kerülhet. A régebbi, hagyományos módszerekkel szemben bizonyos kövek műtét nélküli, bőrön keresztül történő zúzására is van lehetőség. (Ez a Markusovszky kórházban is biztosított bizonyos időközönként.) *Az újraképződés lehetősége*, bár gyermekkorban kevésbé gyakori, mint felnőtteknél, mégis fontos a megelőzés szempontjából. Ennek legfontosabb tényezője, hogy az ilyen gyermek folyamatos és bőséges folyadékellátásban (tea, gyógytea, kortól függően napi 1—2 liter!) részesüljön. A híg vizelet a kőképződésre sokkal kevésbé alkalmas, mint a sűrű, így nagyobb az esély az újabb kő keletkezésének elkerülésére.

dr. Andits Miklós
gyermekgyógyász

Mértékkel segít a sport a serdülőknek

Különösen jelentős a testedzés a gyermekkorban, amikor erőteljes a növekedés, és az izomzat fejlődése, a testépítés. Ebben a tekintetben a 6-8 éves kortól 14 éves korig terjedő időszak a legfontosabb. Az iskolai tornaórákon kívül az alapsportágak, az atlétika bizonyos ágai, elsősorban az úszás ajánlható. Az a serdülő, aki a tornaórákon kívül mást nem sportolt, és versenyszerűen kíván sportolni, előzőleg az orvostól kérjen tanácsot.

Sok szülő azt képzeli, hogy gyermeke jobban tanul, ha felmentik a tornaórától, és nem engedi sportolni. Ez súlyos tévedés, mert a nem túlzott erőkifejtést igénylő sportolás pihenteti a szervezetet, inkább javítja a tanulmányi eredményeket.

A diéta káros lehet az agyra

A vonalaikból centimétereket lefaragó fogyókúrázóknak fontos agysejtek elvesztésével kell számolniuk. Brit kutatók szerint a diéta következtében az ember feledékennyé válhat, és nehézségei támadhatnak egyszerű feladatok megoldásában.

A Brit Pszichológiai Társaság londoni konferenciáján megkérdőjeleződött az az eddig érvényesnek hitt nézet, hogy csak az idegi eredetű étvágytalanságban szenvedőnek okoz agyi károsodást a rendszeres alultápláltság.

Michael Green és Peter Rogers, a readingi Élelmiszerkutatási Intézet két pszichológusa 55 — köztük 13 fogyókúrázó — nő viselkedését és étkezéshez kapcsolódó reakcióit vizsgálta meg. A hagyományos testsúly- és testformaváltozások feljegyzésén kívül gyorsteszteknek vetették alá a vizsgált személyeket.

A diétázó nők reakciói lassúbbak voltak, az emlékezőképességük is gyengébb volt társaikénál. Kiderült, hogy a leggyengébb teljesítményt azok nyújtották, akik a legrégebben fogyókúráztak, és a legnagyobb testsúlycsökkenést érték el.

Mire jó a tigrisürülék?

Tajvan szigetén az alkoholista férjük szenvedélye ellen harcoló feleségekben újabb reménysugár gyúlt: tigrisürülék segítségével talán jó útra téríthetik urukat. A tajpeji állatkertben már jó néhány hölgyet láttak el a különleges hatású ürülékkel. A tigris e „mellékterméke" állítólag hatékonyan alkalmazható idült alkoholbetegek gyógyítására. Az anyagot szárítás után porrá zúzzák, szeszes italokba keverik. Egyelőre nem tudni, hogy a tigrisürülékkel „feljavított" szeszes italok szokatlan ízűknek köszönhetik-e jótékony hatásukat.

Élethosszabbítás

Sok idős nő meghosszabbíthatja életét a szívbetegségeket és a csípőcsonttörést megelőző hormonkezeléssel — állítja az Amerikai Orvosi Kollégium. Szerintük minden nőnek meg kellene fontolnia a preventív hormonkezelést, a hosszú lejáratú hormonkezelések a szívbetegségre hajló nők életét átlagosan legalább két évvel hosszabbíthatják meg. Azok esetében, akiknek a méhét távolították el, ugyanez az idő valamivel több mint egy év lehet.

Földigilisztával a túlnépesedés ellen

A földigiliszta testéből kinyert kivonat lehet a jövő legtökéletesebb fogamzásgátlója, mert a kínai tudósok által kikísérletezett szer képes maradéktalanul elpusztítani az emberi spermákat. Az észak-kínai Sanhszi tartomány családtervezési intézetének kutatói 1988 óta dolgoznak a készítményen, amely új fejezetet nyit a túlnépesedett Kína népesség-szaporulatának korlátozásában. Kísérleteikkel túljutottak már a laboratóriumi szakaszon, és engedélyt kaptak a tartományi egészségügyi hatóságoktól a szer tömeges kipróbálására.

Egyelőre titok a szer elkészítésének, alkalmazásának módja is, egyelőre csak találgatni lehet a választ az idevágó klasszikus vicc kérdésére: nevezetesen, hogy előtte, utána vagy helyette használatos-e.

z egyetlen

Aki életre kelti Árpádot

Csak úgy mellékesen vált ismert fafaragó művésszé

Nyulasi József Nyárádon született 1946-ban. Miután leérettségizett a Pápai Mezőgazdasági Technikumban, kereken negyedszázadon át a Pápai Húskombinátban dolgozott. Csak úgy mellékesen vált ismert fafaragó művésszé, hat évvel ezelőtt ő készítette a dákai hősi halottak emlékművét.

– Heten vagyunk testvérek. Bár családom a bőség kosarától ugyancsak messzire került, de szeretetben sosem szenvedtünk hiányt. A lélek gazdagsága, a szív melegsége mindig jelen volt nálunk. Gyerekkoromban festő vagy költő szerettem volna lenni, aztán hogy, hogy nem, mégiscsak bicskát fogtam a kezembe. Mindössze kilencéves voltam, amikor fafaragásaimról írás jelent meg az akkori Szabadföldben. Azóta faragom fába mondanivalómat. Miután élményeimet faluról hoztam, témáimat is rendszerint abból a környezetből merítem. Falusi emberek fogják a kezem, amikor faragok. Alkotásaimban értük, máskor helyettük beszélek.

Nyulasi Józsefet Pápa városa az 1848–49-es szabadságharc tiszteletére díszoklevéllel tünteti ki. A fafaragó művész Ráckeve számára most fába mintázza Árpádot. Nemesebb, vonzóbb, szebb feladatot aligha kaphatott volna.

– A feladat valóban csodálatosan szép, és én ennek megfelelően fogtam hozzá. *László Gyula* rajzai és korhű leírásai állnak rendelkezésemre, de számos forrást tanulmányoztam, hogy minden részletében pontosan, a kornak megfelelő külsőségekben keltsem életre Árpádot. Számos fantáziarajz állt rendelkezésemre, korabeli vitéz íjjal, más személy buzogánnyal vagy bottal. A Botondok, a valamikori botosok leszármazottai, s a mai Csengék pedig a hajdani csengető lányok után kapták a nevüket. Álmos névadása is igazán érdekes történet. Emese sólyomtól esett teherbe, álmában, így lett Álmos a neve.

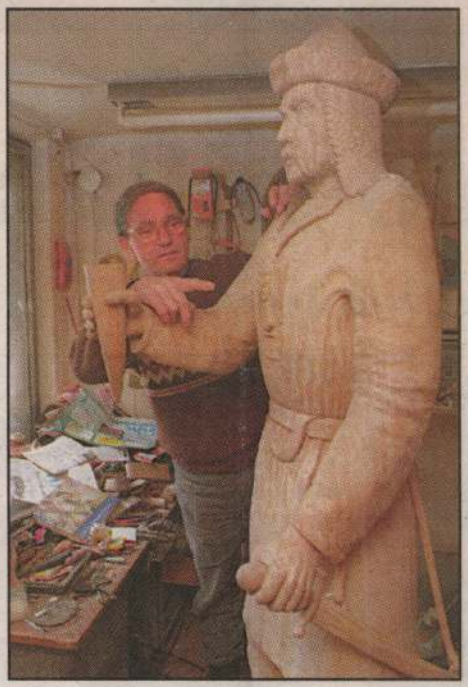

Alkotó és alkotása Fotó: SZÜK ÖDÖN

Nyulasi József műhelye a második utca legelején, egy friss vakolatúnak látszó családi ház udvarán áll. Kétszer két lépés a műhely, amit most szinte egymagában betölt Árpád szobra. Március 29-én lesz Ráckevén a felavatása.

– A szobor lábai vannak soron – mondja a művész. – Sok töprengést okoz. Nem könnyű eldönteni, miként készítsem a lábbelijét. Ugye az eredeti annak idején kemény bőrből készült. Úgy gondolom, a bőrvarrást kell követnem majd. Hasonlóan fejtöréssel járt a tarsoly megmintázása. A tarsolyban tartották a különböző jelvényeket, ajándékokat és csodásan díszítették. Három hete faragom Árpádot. Amennyiben nyírfát vagy hárst választok anyagául, talán már kész lennék. De nem volt szabad másra gondolnom, csakis keményfára. A tölgy az időtálló, olyan, mintha kőből vagy bronzból mintáznám meg. Nemrég kaptam Németországból bontásból származó tölgy gerendadarabot. A külseje megfeketedett, de olyan volt, akár az üveg, hihetetlenül kemény. Amikor a Bitva folyót szabályozták és új medret ástak, előkerült a régi híd egy darabja. Bár a föld alatt volt, nem károsodott. Megmutatkozott anyagának rendkívülisége.

Nyulasi József számos munkáját őrzik Németországban, innen elszármazott, magukat magyarnak valló svábok számára dolgozott.

– Magyar parasztokat faragtam, egyszer pedig kun arccal mintáztam meg Krisztust. Azok a németországi magyar svábok csudamód ragaszkodtak hozzám. Nemcsak a nyelvünket őrizték meg, hanem a szokásainkat is. Amikor mentek haza autóval, megálltak a Hanság szélén és vittek magukkal egy zsák magyar földet. Ezektől az emberektől hallottam: olyan paraszt, mint a magyar, nincs több a világon. Mert még a föld ízét is érzik.

A művész egyik fivére csigolyasérült volt, József öccse volt bajában segítségére, akit otthon csak Feszojnak hívnak.

– A testvéremre emlékezve vettem fel a kapcsolatot a Vajda-iskolával. Ha valamit tehet az ember másokért, meg kell cselekednie. Különösen, ha sérült gyerekekről van szó. Épülésükhöz, gyógyulásukhoz gerendán mászatták a gyerekeket. Én viszont egy nyolc méter hosszú kígyót faragtam számukra, rugó van alatta, a gyerekek játszva mehetnek végig rajta, és a végén megkoronázhatják a kígyót. A sikerélmény már magában is gyógyít. Most két trónszéket fabrikálok nekik, amelyek hátulján létra lesz. Csak előbb el kell készülnöm Árpád szobrával. A durva munkákkal lassan végzek. De hát a finomításhoz is hetekre lesz még szükség.

FERENCZI JÓZSEF

NYULASI JÓZSEF
A PAPRESS, A „KISALFÖLD" MELLÉKLETE 1996 III. 12

A cég először került többségi külföldi tulajdonba.

Átalakuló vállalat

Az Elekthermax-dosszié

Neve nemcsak idehaza, a határokon túl is ismert. Léte egy időben mégis bizonytalan volt. Ahogy az ország sok más jó nevű vállalata, az Elekthermax is megküzdött fennmaradásáért. Sokan és sokat tettek azért, hogy ma nemcsak az mondható el, tiszteletre méltó a cég múltja, hanem az is bizton állítható, hogy ígéretes a jövője. Az Elekthermax pápai családok ezreinek életét határozta meg, ezért igazán nem mellékes, hogyan jutott túl az átalakulás nehéz évein, s minek az eredményeként állíthattuk, hogy biztos a cég jövője.

Az Elekthermax 1991. december 31. napjától működik részvénytársaságként. Az rt.-vé alakulással teremtődött meg a privatizáció lehetősége. A célja ennek a folyamatnak az volt, hogy a vállalat tőkét tudjon bevonni, modern műszaki ismeretekhez jusson, ezáltal új termékeket tudjon előállítani, új piacokon legyen képes eladni, helyzete megszilárduljon, ezáltal az itt dolgozók számára munkahelyet és megélhetést biztosítson.

Mindezekhez megfelelő, elsősorban külföldi partnerre volt szükség. A befektetőpartner kereszt- és vezetékneveinek kezdőbetűiből származik.) Az indulás buktatóin túljutva a cég a '80-as évekig egyenletesen fejlődött, 500 alkalmazottal 100 millió gulden (holland

A négy közül az egyik a háztartási üzletág.

kenysége – hagyományos termékei megtartása mellett – fokozatosan kiterjedt a háztartási fűtőkészülékek, világítástechnikai eszközök, vízvezeték-szerelvények, kerékpárok

...max megvásárlása is. Így már Hollandiában, Dániában, az NSZK-ban, Nagy-Britanniában, Franciaországban és immár Magyarországon összesen 19 gyára működik.

A vállalatcsoport, az ATAG '94-es évkönyvének az 1985–1994 közötti évek eredményeit bemutató adatai szerint impozáns fejlődést mondhat magáénak. Ez alatt a tíz év alatt nettó forgalmát 120 millió guldenről 673 millióra, nettó profitját pedig 1,88 millióról 26,33 millióra növelte. A milliók mögött a holding 1864 alkalmazottjának munkája áll és – nem több! – 1995-ben 1 milliárd gulden árbevételt és 2500 dolgozót prognosztizáltak.

Megkezdődött tehát az Elekthermax legújabb fejezete. Az Elekthermax története folyamán először került többségi külföldi tulajdonba. Az egy telephelyre való koncentrálás jegyében sor került a volt I. telep eladására, így székhellyé a Gyár u. 5., a volt kettes telep vált. Az 1993-as és a '94-es év páratlan volt az Elekthermax történetében. Felgyorsult ütemben elkezdődött a működés szervezeti egységének, módszerének megváltoztatása. A több évtized óta működő főosztályszervezetek pár hónap alatt felbomlottak. Az addigi egy egység helyett először négy üzletág alakult ki, melyek száma egy éven belül háromra csökkent. Ezek a következők voltak.

Háztartási üzletág: feladata a háztartási készülékek fejlesztése, gyártása és egy rövid ideig értékesítése volt.

Nagykonyhai üzletág: azzal a feladattal, hogy a korábbi nagykonyhai készülékcsoportot megtartva újabb fejlesztéseket végezzen és szélesítse piaci körét.

Csőfűtőtest-üzletág: az elektromos csőfűtőtestek fejlesztésére, gyártására, értékesítésére.

Szerszámellátó üzletág: azzal a megbízatással, hogy az rt. által igényelt speciális és általános jellegű szerszámok bizto-

Árpád-napok Ráckevén

Árpád fejedelem szobra az iskolában MTI-FOTÓ

Egy iskola, hosszú évek névtelensége után végre nevet kapott. A Csepel-sziget déli része a honfoglaló vezérek szállásheIye volt, ezért nevezték el a ráckevei általános iskolát Árpád fejedelemről. Márciusban Árpád-napokat köszöntöttek a városban rendezvénysorozattal. Természettudományi délutánnal kezdődött a program, majd sportnapon versengtek kicsik és nagyok.

Egy napot a népi hagyományoknak szenteltek, majd ünnepélyesen megkoszorúzták a ráckevei Árpád-szobrot, végül műsorral avatták fel az iskolai Árpád-szobrot, amelyet *Nyulasi József* népi faragóművész készített.

M. I.

1097 Budapest, Táblás köz 4.
Telefon: 280-6749, 280-6625.

101805 KJ

telefonszámon,
a hivatalvezetőnél.

102054 LJ

Kukoricatermesztők, figyelem!

A MARTONSEED Rt. Martonvásár-erdőháti vetőmag-raktáráruházában óriási hibridkukorica fajtaválasztékot kínálunk Önöknek az alábbi hibridekből:

Éréscsoport:	**Hibrid neve:**	
	szemes termeléshez	siló-termeléshez
FAO 200-299		
Tenyészidő: 120-130 nap	MARA	MARA
FAO 300-399		
Tenyészidő: 130-140 nap	Mv TC 287 NORMA DK 386 Lg 2379	Lg 2379
FAO 400-499		
Tenyészidő: 140-150 nap	MAYA DK 524 Mv 355 GAZDA DK 485 DK 527 Mv MTC 448 Mv 444 Mv Tc 1514	GAZDA DK 523 Mv MTC 448

Jól kondicionált, kiváló biológiai értékű vetőmag, közvetlenül az üzemből.
Rendkívül kedvező árak, fizetési kedvezmények, előzékeny kiszolgálás, szaktanácsadás.

Igényeiket, az Önökhöz legközelebbi lerakatunkból is tudjuk teljesíteni.

MARTONVÁSÁR

Várjuk megrendelésüket!

MARTONSEED Rt., 2462 Martonvásár-Erdőhát (a 70-es főúton, a 29-es km-nél).

Kereskedelmi ügyintézőink:

Kiss Ella Tel.: (22)-460-054/125
(30)-525-282
Régi Béla Tel.: (22)-460-054/111
Nagy Zoltán Tel.: (22)-460-054/186

Inform Stúdió

Nypoort, Justus van den

l.

Bpgrafabr 106, 149, 82.

Melléklet a „Magyar Grafika"
1927. évi karácsonyi számához

Nyoort

verin.

l. Dresches Pál

A szép magyar könyv.

Officina képes könyv.

18. l –

ÉPÜLETMODELL,
a bécsi Szent István-dóm kicsinyített (Töredékes.)
XIX. század.
Réz, mag. 8 cm.

MISECSENGŐ,
két darab, áttört.
XIX. század.
Réz, mag. 12·5 cm.

DÍSZTÁRGY,
fedeles, talpa három szatír.
XIX. század.
Réz, mag. 21 cm.

KÉZMELEGÍTŐ GOLYÓ,
vésett dísszel és keresztalakú nyílásokkal.
XIX. század.
Réz, átm. 9 cm.

GYERTYATARTÓ,
két darab.
XIX. század.
Réz, mag. 16 cm.

KANCSÓ ÉS TÁL,
XIX. század.
Réz, a kancsó mag. 57 cm, a tál átm. 76 cm

TRIPTICHON,
középen Madonna, balszárny: hívnyik

Nypoort

ind

Ambesata . 63. l.

Nypoort

rézmetszō

Vácz. Szt Endrei csata.

Fol. Nypoort sc.

Bubics. Magyarország. várak.

74. l.

Nypoor fecit

Neuhaeusl (ostroma)

Rezin. k. folio.

fenti jelrés.

Nypoort fecit

Törökök ostrgom alatt.
Felül. Gran.
fenti jelrés
Rézm. K. folio.

gánciájával. [393] Ezt a klasszikus felfogású olasz reliefstílust, amely a reneszánsz nagy mestereinek hagyományain épül, a német mesterek is igyekeztek megközelíteni hasonló tárgyú érmeiken.

* * *

A németalföldi rézmetszők csoportja megint kisebb számú, mint a német és az olasz mestereké, de minőségben a legmagasabb színvonalat képviseli. A XVII. századi csataképfestés Európaszerte legelső mesterei — Wouwerman, van Meulen — is hollandok. A Sandrart-család is amsterdami eredetű volt. Sok hollandi mester illusztrálja a német krónikákat. Igy a fentebb említett Pieter van den Berge († 1737), aki Happelius címlapját metszette. Johann Constant Feigius »Wunderbarer Adlersschwung« c. munkáját (Bécs, 1694) Justus van den Nypoort (1625—92) illusztrálja, aki a legjelesebb utrechti mesterek egyike; a divatos ostromkép sémájának egyik leggyakorlottabb ábrázolója, kinek művei (Bécs, Belgrád) külön lapokon széles körben elterjedtek. Különösen hatásosak az előtérbe állított s már hagyománnyá vált lovascsata-jelenetek. [394]

Az előtérben a dombon a vezérkar, olasz felfogás szerint nagyra méretezett rajzzal ; élükön »Il generale Pettenhassi«, a hős Petneházy Dávid képe [390] (34. kép).

Ezeken kívül az olasz krónikák, röplapok, a bevétel örömére rendezett diadalünnepek emlékkiadványai tömegestől ábrázolják Buda visszafoglalásának jeleneteit. [391] Nagy általánosságban ezek az ostromképek más jellegűek, mint az augsburgi, frankfurti, nürnbergi munkák. A XVIII. század vége Itáliában már nem kedvezett a telivér barok felfogásnak ; hűvösebb, klasszicizáló stílusáramlat

Nypoort Justus

van den

l.

Glaser Karlsruhe

130. l.

ei 389. M.

Niccolò di Betto Bardi).

nott 1466 deczember 13-án.

zussal.

bal kezével az őt átkaroló
keblére tette. Vállaira kendő
as. A gyermek öltözete oldalt
iszott. A fülke felső részén

ei 77 : 55 cm. — Lelt. sz. 1170.
augusztus 4-én 5000 lirán,
tt 1895 augusztus 31-én (246–
sd az 54347–895 és az 1895
őadmányi ivet. — Az elszámo-
· 28-iki 4561 (635–900) és az
sz. leirat (464–905).
r. 8. l. — Verzeichniss N° 174.

14.

Nypoort, Justus

van den

l.

Kel Bpgrafabr

131. Sz.

A MŰEMLÉKEK ORSZÁ

BUDAPEST, VI., AR

225/1934. szám.

Nagyságos

Dr. Lux Kál

müépitész-tanár

Nypoort

Nándorfejérvár
ostroma c. mel.
szete repr

Szilágyi. Magy.
nemzet tört. VII.

480. l.

Felkészult harc volt. Belgium és Nemet
Joffre és French. Kluck. Namurn
ütközet, Lottich, Brüssel.
Verdun, Somme, Angliai is belekev
redik. Teikst vonnak be. Amerika
is beleavatkozik angiának fegyvert
mekünk kötözést. A rajnai meg-
szállás nov 11 [illegible] Verdun és
Somme Fosch tábornak
Az Amerika döntött és ő is dik-
tálta a békeszerződést.
Gyarmati Kiszámé.

67 be[illegible] szünt meg az elnyomás.

Nypoort

Nagyszombatban
letelepedett német-
alföldi rézm.

l.

Drescher rézm

54. l.

Wyport

rezin

l.

Varga Rezin

147. l.

Csontár VIII. 193.

Nypoort

rajzolói vezin.

Az 1683-évi nagyszombati kalendárium vezm. cimlapja Nagyszombat látképével.

Repr.

Ivgár Csakó

43. l. 72. l.

Gran parte vedute
e ricordi d'Italia.
Stefano Sirotti
~~È venuto a Roma~~
~~quale pensionato~~
uno dei vanti
della nuova
generazione
ungherese è
venuto a Roma
quale pensiona-
to ~~già un pitto~~ come un
artista formato
e se in senso
~~compositivo~~
~~della visione~~
e nella sua visione
si ha rimasto

Nypoort
reim

l.
Hendriselet

zágos Bizottsága

ány { száma: 19
kelte: 19
beérkezése: 19

tek száma:

elintézett szám:

száma:

száma:

asta:

Érsek-Ujvár:

~~A vár ostroma 1685-ben.~~

Az ~~egő~~ 1685-iki ostrom alatt égő várat, mely a közértért foglalja el s a melynek épületei közül a tornyok és a félholdas mecsetek válnak ki, a kereszténycsapatok ~~kevesen~~ ágyuzzak s bástyait két felől ~~a bástyákat~~ rohammal ~~el~~ foglalják el. A váron túl, de a Nyitrán innen, ~~III~~ törökcsapatok menekülnek s az előtérben az ~~vár~~ árkok ~~s in~~ előtt ~~nem~~ balról, a két fejű sasos lobogóval feldíszített sátor körül, vig ~~gen~~ folyik ~~=~~ táborozás, a menyiben a vitézek isznak, kocsikat vetnek és dobszóra tánczolnak; jobbról pedig, az egyedül álló fa küelében, beszélgető asszonyok és gyermekeik képeznek csoportot, míg kissé odább felmálházott tevét hajtanak. Felirata a felhők közt:

„NEU HÆUSL",

a felső jobb sarkon: „f. 187"

s az előtérben balra: „Nypoort fecit."

Rézmetszet, méretei a vonalkeretnek 15.1 : 24.4 c/m.

Metszette: Nypoort

Ltsza 4562.

126/94 № 59.

Nyport, J

Párkány. T. 1270. II.

A középtérben a csata menetét szemléljük Párkány körül, a melylyel szemben Esztergom van, hová híd vezet, mely a menekülő törökök alatt leszakadt; az előtérben pedig a császári ágyúkat szállitják két tiszt felügyelete alatt, kiknek egyike lovára száll. Felirata:

Wahrer Abriss dess scharffen Treffens bey Barcan in Ungarn zwischen der Kays. samt dero hohen Alyrten Armata und dem Erbfeind den 9. Octobris, wobey in die 8000 Turcken erlegt, viel in der Thonaw und Gran-Fluss ersoffen, der übrige Rest fluchtig gemacht, Barcan zugleich erobert, der Bassa von Silistria, neben vilen andern vornehmen Turcken und Bassen gefangen, folgends nach kurtzer 3 tägiger Belager und Feuerwerffung die Vestung Gran von den unsrigen erobert und mit Accord eingenomen worden den 27. Octobris 1683.

alól jobbra: Cum Licentia Superiorum
J. Nyport et J.M. Lerch ff. et excud.
magyarázó szövegének kezdete: A. Das Schloss und Vestung Gran és
befejezése: Z. Turckische Begräbnussen

Rm., mér. a vk. 36.4: 50.2 cm.

Vnterm Comãndo Ihro Hochfürstl: Durchl:
desz Hertzogs zu Lothring
den 16. Aug: Anno 1685.

alól középütt: Nypoort sc.

Rm., mér. a vk. 35.2 : 56.2 cm.

140-95.

Esztergom. T. 5484.

Balra a várat ostromló csapatok és sátraik vannak, jobbra pedig a S. Thomas és a S. Georgen Bergről ágyúkkal ostromolják a DONAV FL. jobbpartján lévő várat, a melynek bástyáin a szövetséges csapatok lobogói lengenek. A háttérben balra Comorn és Neiheisl tünik föl. Oldalt jobbra GRVND RISS VON GRAN szemlélhető. Felirata: az allegorikus alakoktól tartott draperián:

Eigentliche
ABBILDVNG
von der
BELAEGERNVNG GRAN
welcher gestalt die Turckische Armee dissen Ort
attaquirt, 12 Tage ernstlich beschossen, aberbey angekomenen Ensatz der Kayserl: vnd dero Hocher Allyrten
Armee verlassen, auch mit verlierung vieller Iher
Stucke Amunition bagage vnd desz gantzen Lagers ausz
dem Felde geschlagen worden.
So geschehen

Belgrád. T. 75.

A várat ostromló ágyúütegeken innen, balra a tábori sátrak mellett, lovakat patkolnak, főznek és beszélgetnek; jobbra pedig a parancsnok vágtat lovas kiséretével. Jelzése fölül jobbra:

BELGRAD.

balra: „fol:392."
és alól balra, a nyársat forgató mellett: Nypoort fecit.

Rm., mér. a vk. 15: 24.2 cm.

Érsekujvár. T. 4562.

A középtért az égő vár foglalja el, a háttérben hegyek és sátrak látszanak, az előtérben pedig balra tábori mulatság folyik, mig jobbra asszonyok és gyermekeik képeznek csoportot. Felirata fölül:

NEUHAEUSL.

a fölső jobbsarkon: f. 187.
és alól balra: Nypoort fecit.

Rm., mér. a vk. 15.2: 24.3 cm.

126-94-59.

Esztergom. T. 5502.

Az ostromlott vár a vele szemben lévő Párkánnyal a középtért foglalja el; a csapatokon innen pedig, az előteret, lovas katonák és szekerek élénkitik, mig balra két barát áll és nézi az ostromot. Felirata fölül:

GRAN

a felső jobb sarokban: f. 120.
alól balra: Nypoort fecit.

Rm., mér. a vk. 15.3 : 24.8 cm.
Feigius: Adlerschwung. Wien 1684.

140-95.

Komárom. T. 531.

Az előtérben Dess Feindtes Erste Läger-t szemléljük, mig a középtérben Dess Feindtes Anderte Läger-en túl ütközet folyik, a melyben a küzdők egy részét a mocsárba szoritották, a háttérben pedig Comorn és Neiheisl van jelezve. Jelzése alol jobbra: Nypoort sc.

Rm., mér. a vk. 35.7 : 28.5 cm.

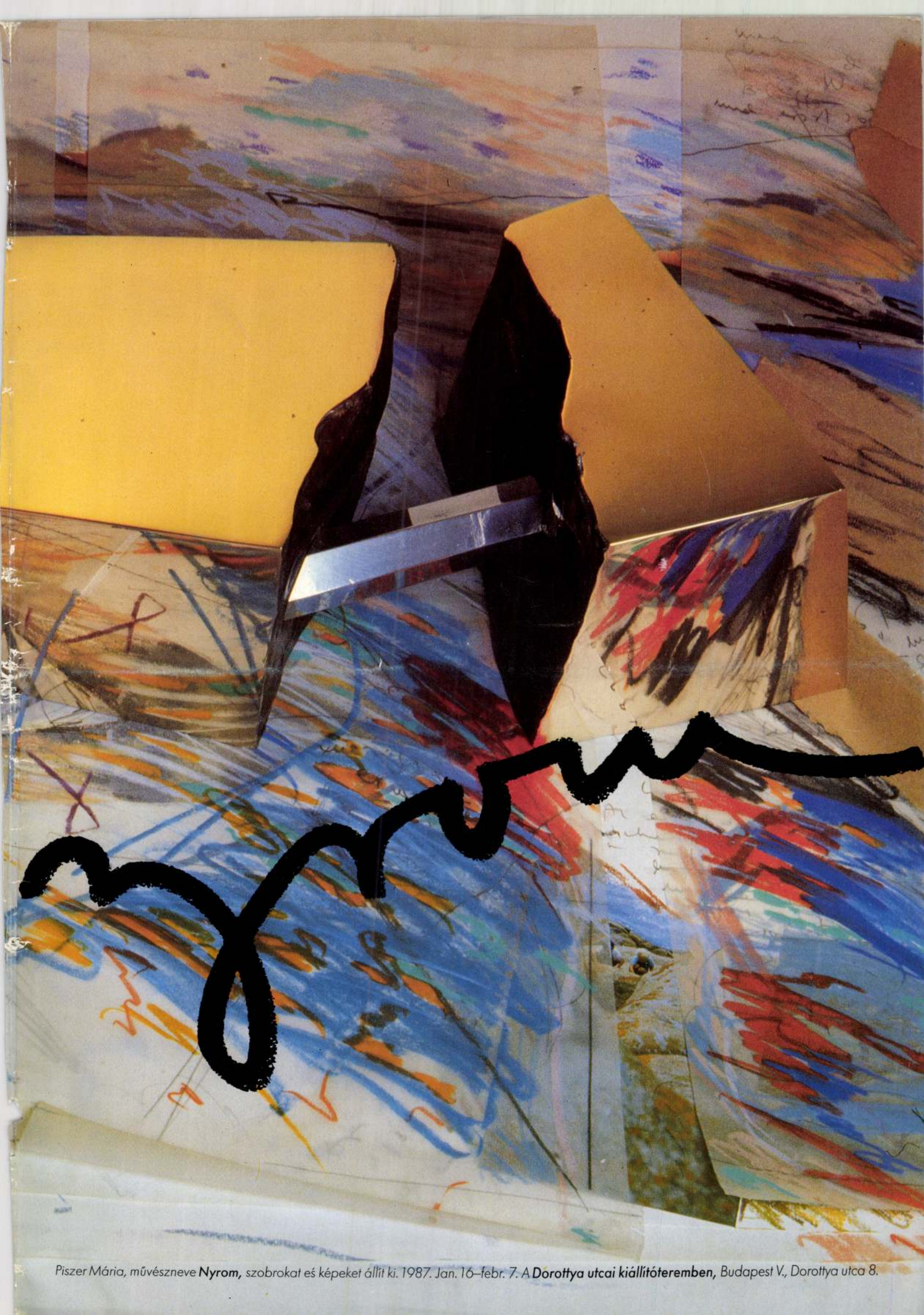

Piszer Mária, művészneve **Nyrom,** *szobrokat eś képeket állit ki. 1987. Jan. 16–febr. 7. A* **Dorottya utcai kiállítóteremben,** *Budapest V., Dorottya utca 8.*

Nyrom – Piszer Mária, szobrászművész kiállítása, Ausztria
Dorottya Utcai Kiállítóterem
Budapest, V., Dorottya utca 8.
1987. január 15–február 7.

A kiállítás rendezőszervei
a Magyar Népköztársaság Művelődési Minisztériuma és a Műcsarnok, Budapest

A kiállítást rendezte
Baranyi Judit művészettörténész

Veranstalter der Ausstellung
Das Ministerium für Kultur und Bildung der Ungarischen Volksrepublik und Mücsarnok, Budapest

Ausstellungskonzeption
Judith Baranyi, Kunsthistorikerin, Budapest

The exhibition was sponsored by the Ministry of Culture and Education of the Hungarian Peoples' Republic and the Mücsarnok, Palace of Exhibitions, Budapest

The exhibition was installed by
Judit Baranyi, art historian

Nyomdai előkészítés/Lithographie/Lithography by Stallovits Ges.m.b.H., Wien

Szövegszedés/Fotosatz/Type script by Grafo Ges.m.b.H., Wien

Nyomda/Druck/Printed by
Druckerei Franz Adametz, Wien

Katalógus előszó:
Dr. Aradi Nóra
a művészettörténeti tudományok doktora, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának igazgatója

Peter Baum
a Neue Galerie der Stadt Linz igazgatója

Dr. Wolfgang Hilger
a Bécsi Városi Tanács kulturális osztályának munkatársa

Prof. Dr. Giorgio Segato
a 14. Nemzetközi Biennale Bronzetto Piccola Scultura di Padova, főtitkára

Vorworte zum Katalog
Prof. Dr. Nóra Aradi
Doktor der Kunstwissenschaften, Direktorin der Forschungsgruppe Kunstgeschichte an der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, Budapest

Peter Baum
Direktor Neue Galerie der Stadt Linz

Dr. Wolfgang Hilger
Kulturamt der Stadt Wien

Prof. Dr. Giorgio Segato
Generalsekretär der 14. Internationalen Biennale Bronzetto Piccola Scultura, Padua

Prefaces to the catalogue by
Dr. Nóra Aradi,
art historian, university professor and the director of the Research Institute for Art History of the Hungarian Academy of Sciences

Peter Baum
Director of Neue Galerie der Stadt Linz

Dr. Wolfgang Hilger
Kulturamt der Stadt Wien

Prof. Dr. Giorgio Segato
Art historian, the General Secretary of the 14. Internationale Biennale Bronzetto Piccola Scultura, Padova

Foto/Fotos/Photography
Henry Hartl (1), Peter Hassmann (2)
Marcel Houf (1), Gerhard Kisser (2)
Karl Heinz Koller (8)
Roman Niederbacher (17)
Otto Wagner (1)

Borítólap
„Súlyzó", 1984, bronz, alumínium
40 x 21 x 16,5 (h x sz x m)

Umschlag
„Hantel", 1984, Bronze, Aluminium
40 x 21 x 16,5 (l x b x h)

Cover
"Beetle", 1984, bronze, aluminium
40 x 21 x 16,5 (l x w x h)

A katalógust és a plakatot tervezte
Gerhard Kisser grafikusművész, Bécs

Grafik Design, Katalog und Plakat
Gerhard Kisser, Dipl.-Grafiker, Wien

Catalogue and poster design
Gerhard Kisser, graphic artist, Vienna

A Becsi Bundesministerium für Unterricht und Kunst által támogatva
Unterstützt durch das Bundesministerium für Unterricht und Kunst, Wien
Sponsored by Bundesministerium für Unterricht und Kunst, Vienna

Fordítások
Aba-Novák Judit, németről magyarra
Markusné Dr. Hildebrand Hella, magyarról németre
Dr. Brigitta Laurer, olaszról németre, Bécs
Peredi Mária, olaszról magyarra
Szabó Márta, magyarról angolra
Szekeres Andrea, magyarrólangolra

Übersetzungen
Judit Aba-Novák, Deutsch-Ungarisch
Dr. Hella Hildebrand, Ungarisch-Deutsch
Dr. Brigitta Laurer, Italienisch-Deutsch, Wien
Mária Peredi, Italienisch-Ungarisch
Márta Szabó, Ungarisch-Englisch
Andrea Szekeres, Ungarisch-Englisch

Translations
Judit Aba-Novák, German-Hungarian
Dr. H. Hildebrand, Hungarian-German
Dr. Brigitta Laurer, Italian-German, Vienna
Mária Peredi, Italian-Hungarian
Márta Szabó, Hungarian-English
Andrea Szekeres, Hungarian-English

BM|UKS

Ezt a kiállítást drága Szüleimnek, Piszer István építészmérnöknek és P. Szabó Éva textiltervező iparművésznek ajánlom. Ők segítettek egyengetni művészi-emberi utamat, adtak hitet és kitartást nehéz pillanataimban, s életükkel, emberségükkel példát mutattak számomra. Köszönet Nekik és mindazoknak, akik bizalmukkal, baráti szeretettel kísérték pályám alakulását, s hittek bennem.

Diese Ausstellung widme ich meinen lieben Eltern, dem Architekten István Piszer und der Textildesignerin Éva P. Szabó. Sie gaben mir die entscheidenden Anstöße für meine künstlerische und menschliche Entwicklung, sie bestärkten mich in meinem Wollen auch in schweren Momenten und waren mir durch ihr Leben und ihre Menschlichkeit stets Vorbild. Dank gebührt ihnen und all jenen, die durch all die Jahre an mich geglaubt und mein Werden mit Liebe begleitet haben.

I dedicate this exhibition to my dear parents, István Piszer, architect, and Éva P. Szabó, textile designer. They helped me form my artistic and personal career, taught me to believe and be persistent in the most difficult moments of my life, and set an example with their life and humanity. I owe thanks to them and to all those, who followed my career with confidence, friendly love and had faith in me.

Nyrom

„Béklyó", 1985
bronz, márvány
46 x 38 x 23,5 (h x sz x m)

„Béklyó", 1985
Bronze, Marmor
46 x 38 x 23,5 (l x b x h)

"Béklyó", 1985
bronze, marble
46 x 38 x 23,5 (l x w x h)

Nyromnak – Piszer Máriának – alig láthattuk eddig munkáit Budapesten, azokat is a külföldön élő magyar művészek kiállításain, egyet a Szépművészeti Múzeumban. Ez a tárlat a legújabbakból válogat, de következtetni enged az előzményekre. A szakmai életrajzból itt csak annyit említünk, hogy tanulmányait kerámia szakon kezdte, majd szobrászként folytatta és 1968-ban végezte a bécsi Képzőművészeti Főiskolán, ahol Fritz Wotruba növendéke volt. Első önálló tárlatát 1969-ben rendezte, Salzburgban. Sokoldalú alapképzés után viszonylag gyorsan jutott el egy tiszta konstruktív formarendig, ez kötelezte az anyagok, technikák alapos végigpróbálására. Festett fa, fa és vas, poliészter, plexiüveg, alumínium, bronz, krómacél művesen megoldott kombinációi mindmáig variálódnak munkáin. A hetvenes évek konstruktív törekvéseiben volt néhány tartósan visszatérő motívum, mint a legömbölyített végű oszlop, tartóelemként vagy kötegesen, megdöntve, esetleg gömbbel vagy más testtel kombinált állítható-változtatható megoldásban. Alapformaként foglalkoztatta a lépcső is, akár mint függélyesen forgatható fémtest, akár mint vízszintes, váriálható plexiüveg kompozíció. Így valósultak meg azok a plasztikai gondolatai, amelyek egyaránt alkalmasak arra, hogy intim szoborként hassanak belső térben vagy dekoratív, nagyméretű plasztikaként a külső térben. A hetvenes évek végétől foglalkoztatta szembeötlőbben a szobor és talapzat egybekomponálása. A talapzat eleinte inkább a szobor alapvető racionalitását szinte ellenpontozó amorf elem, majd magát a szobrot is áthatotta ez a kompozíción belül megoldódó ellentmondás. A technikai biztonságnak és a szubjektív biztonságérzetnek újabb fokán tudott túllépni a tiszta konstruktívizmuson, megőrizve-továbbfejlesztve annak alapelveit. A formák szinte széttörtek, földarabolódtak, s a tört formákból állt össze a szerkesztett egész. Eleinte még dominánsak maradtak a szigorúan metszett síkok, hogy szinte megszólaltassa őket egy-egy nyersen mintázott felület, a „törést" szinte elrejti az „eltört" test két egymásra illesztett darabja, s a tömb így csak magát a törés tényét láttatja.

De legújabb munkáiban már odáig jutott, hogy az összetartozó tömegek a térben lebegnek, s a szigorú konstrukció olyan tükröződési megoldásokat is lehetővé tesz, amelyek egy dinamikus fény-árnyék ellentéttel fokozzák a belső mozgást. Nyrom pályájának minden belső szakasza bizonyítja, hogy minél inkább nőtt a biztonságérzete, annál inkább utat engedett a „véletlennek", amely persze csak látszólagosan véletlen, mert minden mozzanata szerves eleme az elképzelt konstrukciónak, következménye a plasztikai gondolatnak, a választott matériának, a pálya minden szakaszára jellemző, roppant míves kivitelnek. Nyrom téralkotó gondolkodása, az alapformák kimunkálásának következetessége és folytonos variálásuk érzelemgazdag leleménye olyan alkotói magatartást közvetít, amely jellemző korának és nemzedékének rokon vonulatba tartozó szobrászaira, de amely kezdettől fogva egyénivé teszi munkáit. Nemcsak az ötletei azok, hanem egyéni módon alakult a tömegek aránya, lépték, a felületmintázás színbeli, fénybeli hatásainak együttese. Szigorúan indított és mindvégig fegyelmezetten alkotó folyamat teremti meg szoborról-szoborra az egyensúlyt és a mind gazdagabb, józan lírát.

Aradi Nóra

A Bécsben élő, budapesti származású, mindkét városban tanult szobrásznő, Nyrom munkássága egy következetes, mégis minden újításra és változásra nyitott művészeti fejlődést bizonyít.
Munkássága – amelyet eredetileg az emberi figurához való kapcsolódás határozott meg –, 1970 körül döntő experimentális következtetésekre jutott, amelyet nem utolsó sorban az akkor ujszerű műanyagok használata kényszerített ki. Nyrom plasztikái és objektjei a legtöbbször ferdén állított, olykor ironikus, fallosszerű hengereivel és henger-csoportjaival (anyaguk alumínium, bronz és acél) éppúgy utalnak egy, a megbízatási feladatokhoz kötődő monumentalitásra, mint a mű immanens változási készségére, amint azt a későbbi, 1975-ben keletkezett munkák is bizonyítják. Objektjeinek a matériához kötődő eleganciája és kézműves megbízhatósága 1980 körül és a legutóbbi időkben a nyitott spirál alkalmazásából eredő kontrasztáló hangsúlyokkal az alapokig hatolt és új formai meggyőződésekhez érkezett.
Az utolsó évek munkái, amelyek a mostani budapesti kiállításon dominálnak, kiváltképp feltűnnek szigorú formai precízitásukkal és szűkszavúságukkal. Nyrom új objektjeinek és szoboregyütteseinek hatását túlnyomórészt a síma, ragyogóra csiszolt fémek és az amorf elemek sarkítottsága teremti meg.
Munkáinak tematikus alapja a természet és a technika, amelyek mint erőterek és erőáramok késztetik, gerjesztik az alkotófolyamatot, rájuk vonatkoztatja a művész megfelelő fokon a szükséges rejtjelezést és szimbolikát. A Nyrom műveiből áradó kiegyensúlyozott, mégis feszült erő és a távolságtartó poézis nemcsak sikeres művészeti eredmény, hanem a közönséggel spontán létrejövő kapcsolat is, amely e művekben egy önálló, konok, de minden kibontakozásra kész állapot és egy ugyanilyen esztétika szembesülése.

Peter Baum

„Mindaz, aminek szárnya van…1"
1985, bronz
70 x 70 x 55,5 (h x sz x m)

„Alles was Flügel hat…1"
1985, Bronze
70 x 70 x 55,5 (l x b x h)

"All that has wings…1"
1985, bronze
70 x 70 x 55,5 (l x w x h)

Maria Nyrom korai munkásságát a térkonstruktívista formaelvek és az ezekből következő szigorú esztétika határozza meg. Kezdetben ő sem tudott elszakadni mestere, Fritz Wotruba kényszerítő befolyásától. Mégis, azokból a redukálási lehetőségekből kiindulva, amelyeket a geometrizáló vagy késő-kubista formanyelv kínál, Nyrom kifejlesztett egy nagyon egyéni stilisztikai szótárat. A tapogatózó kísérletekből kiindulva egy – szavakkal csak nehezen meghatározható, de nagyon érzékletes tematikához érkezett, amely a forma és az anyag belső ellentéteinek láthatóvá tételéből jön létre.
Nyrom műveiben a már adott, meghatározott formációkat gyakran csak egy nyugtalanító játék kiindulópontjának használja. A mértani és kristály-struktúrák látszólag kényszerítő rendjébe a feloldódás és a bizonytalanság elemeit rejti el: a raszterszerűen tagolt síkok teret teremtve megfeszülnek, hogy egyszerre csak kráterré szakadjanak fel. Nyrom kubusai és tértestei egymásból kiszakadnak, sebekké válnak, kibuggyanni engedik az anyagot, a töréseknél új felületi szépségek nyílnak ki. A különböző anyagok, a csiszolt-ragyogótól a látszólag megdolgozatlan érdes matériáig a befogadóban az optikai és tapintási érzetek irritálóan váltakozó játékát indítják el.
Nyrom legújabb munkáiban egyre nagyobb súlyt kap a szabad alakítatlan forma. A matéria helyi értéke megnő, különbözőségét még nyomatékosabban használja alakító elemként. A bronz és a kő egymásba hatolva kimutatják formai ellentéteiket. A kristályosság már csak töredékesen látható a megdermedt lávaömlésben. A forma elbizonytalanítása egyúttal jelzi a logisztikus alkotói kritériumok messzemenő kiküszöbölését.
Maria Nyrom azzal a módszerrel, ahogyan a matéria és forma ellentétét céltudatosan kihasználja, elsőrendűen dialektikus művésznek mutatkozik, aki éppen az ellentéteken keresztül új szintézishez, egy magasabb esztétikai egységhez törekszik eljutni.

Wolfgang Hilger

Mint aki eljutott felfedező útjának végére az antropomorf és a geometrikus forma, a lecsiszoltság és érdesség, a sematikus és szimbolikus megfogalmazás, a racionalitás és az érzékiség, a kromatikus expresszívitás és a plasztikus tapinthatóság között, Nyrom most már egyre inkább az anyagot igyekszik megszólaltatni, annak a megvilágítás által kibomló tulajdonságait, a foglyul ejtett és visszavert fény átformáló, alakító ereje révén.
A megformált, majd lecsiszolt és fényezett felületű formákba öntött, itt-ott nyersen maradó, mintegy további, még nyitott átalakulási és térbeli kiterjedési folyamatokra váró anyag mintha feloldódna a fényben, mint az érzelmi és egzisztenciális figyelem visszanyert tapasztalatának a közegében, a közvetlen és emocionális vegyítésen keresztül, csupán a szemre és a kézre bízva a formai megjelenítés minden felelősségét. Nyrom plasztikai ötleteit egyre gyakrabban összetett, két-három vagy még sokkal több elemből álló művekké fejleszti, melyek a tapasztalás új terrénumait, a belső élet, a feltámadó emotivitás újra fogalmazott tájait állítja elénk: életörömet és szenvedélyt, lelkesedést és fájdalmat, a fájdalom emlékét és szorongást, félelmet, az anyaggal való összeolvadás vágyát, mely a fényben megtisztulva elveszti súlyát és kiterjedését; ez hatja át és teszi élővé Nyrom szobrainak anyagát, ez tágítja környezet méretűvé, a meditáció, a belső reflexió, a meghitt beszélgetés tárgyává és helyévé; a művész tudatát átható felindulás mozgatja a kezét, teliti energiával, mely kitapogatja az anyagot, mintha a fontos tapasztalat magvait keresné és azonosítaná hol anatómiai töredékek, a mélylét „húsának" tömörségével és életszerűségével, hol pedig a letisztult gondolatával, mely a megértés és a tiszta tudat fényében való teljes lemerülés irányába mozgatja. A plasztikai szerkezet a fény felé törekvő anyag és gondolat, az érzelmi és lelki figyelem áramlásává válik, mely a megformálás mozdulatában és az anyag kezelésében újra éli, egy teljességgel költői szemléletben állítja egymás mellé és szerkeszti újra a belső történés pillanatait, megszabadulva az esetlegességtől, hogy eljusson a létérzés mélységének legigézőbb, legmaradandóbb rétegéig. Nyrom munkái szokatlan erővel törekednek a nagy méretekre, a nyitott, szabad térrel való szembesülésre, a nyíltszíni térhez, a természeti viszonyokhoz való visszatéréshez.

Giorgio Segato

Nur wenige Arbeiten waren es, die bislang von Nyrom – von Mária Piszer – zu sehen waren, und diese auch nur in den Ausstellungen der Auslandsungarn, ein Werk befindet sich im Besitz des Museums der bildenden Künste zu Budapest. Diese Ausstellung erstreckt sich auf die neuesten Werke – und diese gestatten Schlußfolgerungen auf die künftigen.
Vom Lebenslauf sei nur soviel hervorgehoben, daß sie ihre Ausbildung in der Fachrichtung Keramik begann und später in der Bildhauerei fortsetzte, 1968 beendete sie ihr Studium an der Hochschule für bildende Kunst in Wien als Schülerin von Fritz Wotruba.
Ihre erste Personalausstellung fand 1969 in Salzburg statt. Nach ihrer vielseitigen Grundausbildung gelangte sie verhältnismäßig schnell zu einer rein konstruktiven Form-Ordnung. Das verpflichtete sie zur gründlichen Erprobung der Werkstoffe und Techniken; künstlerisch überzeugende Kombinationen aus bemalten Hölzern, von Holz und Stahl, von Polyester, Plexiglas und Aluminium, von Bronze und Chromstahl variieren bis heute in ihren Arbeiten.
Innerhalb der konstruktivistischen Bestrebungen der siebziger Jahre treten einige ständig wiederkehrende Motive auf, darunter die Säule mit abgerundetem Ende, entweder als Stütz- oder Bündelpfeiler, als stürzende oder auch mit einer Kugel bzw. mit einem anderen Körper zu einer verstellbar-veränderlichen Lösung kombiniert. Auch die Treppe interessierte sie als Grundform, sowohl als ein hängender, drehbarer Metallkörper wie als horizontal veränderbares Arrangement aus Plexiglas. So wurden jene plastischen Gedanken umgesetzt, die gleichermaßen der intimen Innenraum-Plastik zuträglich sind wie der großformatigen und dekorativen Plastik für den Außenraum.
Seit Ende der siebziger Jahre beschäftigte Nyrom verstärkt das Problem der Verbindung von Plastik und Sockel. Der Sockel ist zunächst ein der grundlegenden Auffassung der Plastik entgegengerichtetes, amorphes Element, später wird die Plastik selbst von diesem sich innerhalb der Komposition auflösenden Widerspruch durchdrungen. Die Künstlerin konnte auf einer neuen Stufe in der Beherrschung der technischen Mittel, gesteigert durch ein subjektives Sicherheitsgefühl, über den reinen Konstruktivismus hinausgehen und diesen unter Beibehaltung der Grundprinzipien weiterentwickeln.

Die Formen sind gleichsam auseinandergebrochen, und aus den zerstückelten Einzelteilen wurde das konstruierte Gebilde neu zusammengefügt. Anfänglich blieben dabei die streng geschnittenen Ebenen dominierend, wobei einzelne mit rohen Mustern versehene Flächen besonders zur Anschauung kommen; der „Bruch" wird in Form von zwei aufeinandergelegten Stücken als „gebrochener" Körper begreifbar und somit führt der Block selbst die Tatsache des Bruches vor Augen.
In ihren neuesten Arbeiten ist die Künstlerin indessen so weit gegangen, daß die zusammengehörige Massen im Raum schweben und die strenge Konstruktion auch solche Spiegelungslösungen ermöglicht, die durch einen dynamischen Licht-Schatten-Kontrast die innere Bewegung verstärken.
Jede Einzelphase der künstlerischen Entwicklung von Nyrom beweist, daß sie mit wachsendem Sicherheitsgefühl den Zufälligkeiten mehr Platz einräumte; doch dieser Zufall ist natürlich nur ein scheinbarer, weil jede einzelne Bewegung organisches Element der vorgestellten Konstruktion, Folge des plastischen Gedankens, der gewählten Materie, der für jede Entwicklungsphase charakteristischen, hohen künstlerischen Umsetzung ist.
Nyroms raumschaffende Denkweise, ihre Konsequenz bei der Herausbildung der Grundformen und die sensible Findung ihrer fortgesetzten Versuche und Varianten vermitteln ein solch schöpferisches Verhalten, das einerseits für die verwandtgelagerten Bildhauer ihrer Zeit und ihrer Generation bezeichnend ist, das aber andererseits von Anfang an ihre Arbeiten als unverwechselbare ausweist. Zu diesem Gesamteindruck tragen nicht nur ihre Innovationen bei, sondern ebenso ihre auf ganz individuelle Weise gestalteten Massenverhältnisse und Maßstäbe sowie das Ensemble der Farb- und Lichtwirkungen bei der Oberflächenprägung. Ein streng begonnener und bis zum Schluß diszipliniert durchgehaltener schöpferischer Prozeß garantiert von Plastik zu Plastik ein qualitatives Gleichmaß und einen zunehmenden Reichtum an verhaltener Poesie.

Nóra Aradi

Die in Wien lebende, aus Budapest stammende und in den beiden genannten Städten ausgebildete Bildhauerin Nyrom kann auf eine konsequente und dennoch Neuerungen und Veränderungen gegenüber offene künstlerische Entwicklung verweisen. Ihr ursprünglich von der Auseinandersetzung mit der menschlichen Figur bestimmtes Œuvre erfuhr um 1970 einen entscheidenden experimentellen Aufbruch, der nicht zuletzt durch die Verwendung damals neuartiger Kunststoffe mitgeprägt wurde. Nyroms Plastiken und Objekte mit ihren meist schräg gesetzten, mitunter ironischen, phallusartigen Zylindern und Zylindergruppen (aus Aluminium, Bronze und Stahl) verweisen sowohl auf eine die Dimension von Auftragsarbeiten miteinbeziehende Monumentalität als auch auf eine große werkimmanente Veränderbarkeit hin, wie spätere, um 1975 entstandene Arbeiten deutlich machen. Die materialbezogene Eleganz und handwerkliche Solidität ihrer Objekte erfährt in der Zeit um 1980 und in jüngster Vergangenheit durch den Einbezug von Serpentinen kontrastierende Akzentuierung auf der Grundlage erweiterter Konzepte und neuer formaler Überlegungen. Die Arbeiten der letzten Jahre, die in der nunmehrigen Ausstellung in Budapest dominieren, fallen dabei durch rigorose formale Präzisierung und Verknappung besonders auf. Aus der – auch inhaltlich bedingten – Polarität von glatten, blank polierten Partien und Metallteilen zu amorph gehaltenen Elementen beziehen Nyroms neue Objekte und Skulpturenensembles einen Großteil ihrer Wirkung.
Thematische Ansatzpunkte der Arbeiten sind Natur und Technik als permanenter Anstoß und Auslöser des schöpferischen Prozesses, als energetische Felder und Kräfteströme, auf die sich der Künstler im richtigen Grad notwendiger Verschlüsselung und Symbolik bezieht. Die Kraft und die distanzierte Poesie, die von den ausgewogenen und zugleich spannungsvollen Werken Nyroms ausgehen, sind nicht nur Zeichen geglückter künstlerischer Umsetzung, sondern auch solche spontaner Kontaktherstellung zum Publikum, das in diesen Arbeiten mit einem eigenständigen und eigenwilligen, weiterhin entwicklungsfähigen Standpunkt und einer ebensolchen Ästhetik konfrontiert wird.

Peter Baum

„Papir nehezék 2", 1985
bronze, 15 cm (m)

„Briefbeschwerer 2", 1985
Bronze, 15 cm (h)

"Paperweight 2", 1985
bronze, 15 cm (h)

Maria Nyroms Frühwerk ist von räumlich-konstruktivistischen Formprinzipien und einer sich daraus ergebenden strengen Ästhetik bestimmt. Dem prägenden Einfluß ihres Lehrers Fritz Wotruba konnte auch sie sich vorerst nicht entziehen. Doch über die reduzierten Möglichkeiten hinaus, die eine geometrisierende oder spät-kubistische Formensprache anbietet, entwickelte Nyrom ein sehr persönliches stilistisches Vokabular. Von tastenden Versuchen ausgehend, wandte sie sich einer verbal nur schwer definierbaren, doch höchst sinnlichen Thematik zu, die sich aus der Sichtbarmachung der inneren Gegensätzlichkeiten von Form und Material ergibt.

Nyrom gebraucht für ihre Kunstwerke vorgegebene, bereits definierte Formationen oft nur als Ausgangspunkte eines irritierenden Spieles. In geometrische und kristalline Strukturen, in die angeblich zwingende Ordnung dieser Systeme inkludierte sie Elemente der Auflösung und Verunsicherung: So begannen sich rasterartig gegliederte Flächen raumschaffend zu wölben, um zugleich kraterartig aufzuplatzen. Nyroms Kuben und Raumkörper brechen auseinander, bilden Wunden aus, lassen Material hervorquellen und eröffnen an den Bruchstellen neue Oberflächenreize. Der Kontrast von verschiedenen Werkstoffen, von poliert-glänzenden und scheinbar unbearbeiteten, rauhen Materialien vermittelt dem Rezipienten ein irritierendes Wechselspiel optischer und haptischer Empfindungen.

In Nyroms jüngsten Arbeiten gewinnt die freie, amorphe Form immer stärker an Gewicht. Die Wertigkeit des Materials nimmt zu, dessen Verschiedenartigkeit noch pointierter als gestalterisches Element Anwendung findet. Bronze und Stein durchdringen sich und heben dabei ihre formalen Gegensätzlichkeiten auf. Kristallines bildet sich nur mehr rudimentär in erstarrenden Lavaströmen. Die Destabilisierung der Form signalisiert zugleich das weitgehende Eliminieren logistischer Gestaltungskriterien.

Durch ihre Methode, Kontraste aus Material und Form gezielt anzuwenden, erweist sich Maria Nyrom als eminent dialektische Künstlerin, die gerade durch die angewendeten Gegensätzlichkeiten zu einer neuen Synthese, zu einer höheren ästhetischen Gesamtheit zu gelangen versucht.

Wolfgang Hilger

Wie am Ende einer Forschungsreise zwischen anthropomorphen Formen und geometrischen Formen, zwischen Glätte und Rauheit, zwischen schematischen Formeln und Symbolik, zwischen Vernunft und Sinnlichkeit, zwischen farblicher Ausdruckskraft und plastischer Ertastbarkeit angelangt, zieht es Nyrom nun vor, die Materie immer durch ihre Eigenschaften im Licht, ihre Möglichkeiten der Verwandlung und Umwandlung durch das eingefangene und zurückgestrahlte Licht sprechen zu lassen. Die Materie, der Gestalt verliehen wurde, um dann in Formen mit glatten und zum Glänzen gebrachten Flächen, die hier und da unbehauen und bewegt gelassen wurden wie in einem noch offenen Prozeß der Umformung und Ausdehnung im Raum, geschmolzen zu werden, scheint sich im Licht als dem durch den direkten und emotionalen Umgang damit der affektiven und existentiellen Beachtung zurückgewonnenen Feld der Erfahrung aufzulösen und überläßt dabei alle Verantwortung für die Gestaltung den Augen und den Gesten der Hände. Immer öfter entwickelt Nyrom ihre plastischen Vorschläge weiter zu komplexen Werken, die aus zwei, drei oder auch viel mehr Elementen bestehen, die Erfahrungsgebiete und Landschaften schaffen, in denen das innerliche Erlebte und aufkommende Gefühle wie Lebensfreude, Wunsch, Leidenschaft, Begeisterung, Erinnerung an Schmerz, Angst, Furcht, die Sehnsucht, mit und in der sich im Licht reinigenden und Gewicht und Körperlichkeit verlierenden Materie zu verschmelzen, neu überdacht werden – all das durchdringt die Materie von Nyroms Skulpturen und belebt sie, erweitert sie auf das Maß ihrer Umgebung wie Gegenstände und Orte für Gefühl und Meditation, innere Betrachtung und vertrautes Gespräch; das Beben, das das Bewußtsein der Künstlerin durchläuft, bewegt die Hände, flößt Kräfte ein, die die Materie abtasten, als wollten sie Kerne bedeutsamer Erfahrung suchen und finden und diesen den Gehalt und die Lebendigkeit einmal anatomischer Fragmente, des „Fleisches" des tiefen Seins, einmal des gefestigten Gedankens, der sich auf das vollkommene Eintauchen in das Licht von Verständnis und klarem Bewußtsein richtet, verleihen. Die plastische Struktur wurde Fluß der Materie und des zum Licht strebenden Gedankens, Fluß des emotionalen und psychischen Aufmerkens, das in der Geste des Gestaltens und Formens Augenblicke des innersten Werdegangs überdenkt, sie nebeneinanderstellt, zusammenfügt, neu zusammenbaut, in ganz poetischer Betrachtung, die sich vom Nebensächlichen befreit, um das zu berühren, was in der Tiefe des Daseinsgefühls das Reinste und Bleibendste ist. Die Werke Nyroms streben nach dem Großen, nach der Gegenüberstellung mit dem freien, offenen Raum, nach der Rückkehr zum Natürlichen.

Giorgio Segato

The works of Nyrom – Mária Piszer – were rarely exhibited in Budapest. Those that could be nevertheless seen were included in exhibitions of Hungarian artists living abroad, and one work in the Museum of Fine Arts. The present show gives a selection of her latest works but also allows the spectators to have a grasp into what has been going on before.
The artist began her studies at the faculty of ceramics to continue and finish them as a sculptor at the Vienna Academy of Fine Arts, as a pupil of Fritz Wotruba. Her first one-person show took place in Salzburg in 1969. Her basic studies went different ways and she relatively soon shaped her own, purely constructivist world of forms. She thoroughly examined the most diverse materials and techniques. The various combinations of painted wood and iron, polyester, plexi-glass, aluminium, bronze, and chrome-steel have been present in her works ever since. In the constructivist approach of the seventies there were some recurring motifs present in her works, such as the columns with rounded head either serving as a supporting element or appearing in clusters, or at other times combined with spheres or other bodies in a variable construction. She was interested in stair-forms; once as a metal body that can be turned vertically, at other times as a plexi-glass composition that can be varied horizontally. In this way she realized her sculptural ideas, which are capable of creating both intimate sculptures in a closed space and decorative, large-size sculptures meant for spaces in the open air.
Since the late seventies she has concentrated her energies on composing the sculpture and its base into a single unit. In the beginning, the base served as an amorphous element, almost counter-pointing the basic rationality present in the sculpture itself; later the sculpture itself was imbued with this contradiction resolved within the composition. In the possession of sure technique and a subjective feeling of safety, she passed over pure constructivism, but still preserved and further improved its fundamental principles.
The forms became broken apart, almost carved up, the broken forms constituting a constructed unity. At first the strictly cut up planes remained predominant to be made speak, as it were, by the roughly moulded surfaces; the breakage is almost concealed by the two superimposed parts of the broken body. It is the fact of the breaking itself that is made visible by the block. Her latest works however show the connected blocks floating in the space, and the strict composition makes it possible to increase the inner movements by a technique of reflections, providing a dynamic opposition of light and shade. Each step of Nyrom's career proves that the more her feeling of safety has been growing the more she let "chance" play its part. This is of course a seeming coincidence, since each element is an organic part of the planned construction, a consequence of the sculptural thought, the chosen material and the extraordinary quality of craftsmanship which is characteristic of her whole career.
Nyrom's space-forming way of thinking, the consistency in shaping the basic forms and their constant variations full of emotions all tell about an artistic attitude which, besides being characteristic of sculptors of her age and generation and of the same school, gives a very unique character to her works. Not only her inventions are unique but the relation and scale of the masses and the unity of the colour and light effects of the surfaces. Balance and lyricism is created, richer and richer in every sculpture, by a process of creation which is launched and kept all through very strictly and consistently.

Nóra Aradi

A sculptor living in Vienna, coming from Budapest, studied in both cities: Maria Nyrom's work shows a steady artistic development which is, at the same time, always open to innovation and change. Her activity – originally related to the human figure – went through a decisive experimental period around 1970 and this was greatly due to the mass appearance of plastics. Nyrom's pieces and objects are mainly slant, sometimes ironic phallos-like cylinders and groups of cylinders made of aluminium, bronze and steel; they – just like her 1975 works – show both the monumentality connected to the task and the innate ability to change.
The material-oriented elegance of her objects together with the craftsman's reliability created a new formal attitude in the eighties and the contrastive stresses resulted by the use of the open spiral went right to the bases. The works made in the past few years – which are dominating the present Budapest exhibition – may be characterized especially by strict formal accuracy and laconism. Her new objects and groups of figures have an effect that is produced mainly by the plain, brightly glazed metals and the polarity of the amorph elements.
Her works are mainly concerned with nature and technology, which force and encourage the creative process just like a field of force and the artist is applying the necessary code-system and symbolism accordingly. The well-balanced but tense power and the keeping off poetry of Nyrom's works mean not only artistic achievements but a relation with the spectators as well as which is, at the same time, the confrontation of a stubborn state still open to any change and a similar aesthetics.

Peter Baum

„Kis hamutartó", 1985
bronze, sárgaréz
12 x 12 x 7,5 (h x sz x m)

„Kleiner Aschenbecher", 1985
Bronze, Messing
12 x 12 x 7,5 (l x b x h)

"Small ashtray", 1985
bronze, brass
12 x 12 x 7,5 (l x w x h)

Maria Nyrom's early works are mainly defined by space-constructivitist ideas and, consequently, by strict aesthetics based on these ideas. At the beginning she also could not get herself free of the pressing influence of her master, Fritz Wotruba. Nevertheless, starting from the reducing possibilities offered by geometric or late-cubist form of expression Nyrom has developed a highly individual stylistic vocabulary. On the basis of exploratory experiences she got at a greatly perceivable topic – difficult to define it by words – that is to be born of making visible the inner contradictions of form and material. In Nyrom's works the fixed and given formations serve often only as starting points for a startling game. The elements of uncertainty and relief are hidden into the seemingly pressing order of geometric and crystal structures: the screenlikely arranged levels get tightened while creating a space in order to split suddenly into a crater. Nyrom's cubes and spatial bodies are breaking away from each other, they turn into wounds, let the material spring forth and there are new surface bauties appearing along the lines of break. The different kinds of material – from the glazed bright to the seemingly untouched and rough – evoke an irritatingly alternate game of both visual and tactile senses.

In Nyrom's recent works the free unshaped form is getting more and more importance. The place value of material has got higher and she puts much stronger emphasis upon its differences. While penetrating into each other bronze and stone are revealing the formal differences existing between them. The set lava-flow keeps only fragments of the crystal system. This vagueness of form means at the same time considerable elimination of logical creative criteria.

Exploiting resolutely the contradictions of material and form Maria Nyrom proves to be an outstanding dialectical artist whose ambition is to reach a new synthesis and a higher aesthetic unity just through these contradictions.

Wolfgang Hilger

As if she had completed the inquiries into anthropomorphic and geometric forms; into smoothness and roughness; into schematic and symbolic interpretation; into rationality and sensuality; into chromatic expressivism and plastic tangibility; now Nyrom tries mainly to sound the material and its characteristics effected by lighting through the creative and reshaping power of captured and reflected light. The material casted into shaped, then smoothed and glazed surface forms, and that remained row here and there, and that is still open for reshaping and expanding into space, seems to get melted in light just like in the regained experience of emotional and substantial attention when only the hand and the eye are responsible for formal representation. Nyrom is often developing her ideas now into complex pieces containing 2–3 or even more elements reflecting new territories of experience and the inner life: joie de vivre and passion; enthusiasm and pain; the memory of pain, fear, anguish, the desire to get united with the material that is going to loose its weight and extent in this light. That is what the material of Nyrom's sculptures is penetrated with; what makes the objects living; what is expanding them into an environment being both the place and the subject of meditation, inner reflection and intimate discussions. A thorough agitation is leading her hands and is filling them with energy to feel out the material as though she was searching important traces of experience and trying to identify these traces with the life-likeness and concisensess either of anatomical fragments, the depths of existence or of the settled thought which is pushing her towards a complete dive into understanding and pure consciousness. The plastic structure is becoming the flow of both material as well as thought making efforts towards light and the emotional-spiritual attention in which, through motions of modelling and the handling of the material the moments of inner events are experienced again and, at the same time, they are put together and restructured on the basis of a completely poetic attitude that helps both in getting free from chance and in reaching the deepest, most fascinating and most enduring layers of the existence-feeling. Nyrom's works make outstandingly powerful efforts to be of great size; to be confronted with open space; to return to natural relations.

Giorgio Segato

„Formatanulmány", 1967
aluminium
30 x 24 x 26 (h x sz x m)

„Form Studie", 1967
Aluminium
30 x 24 x 26 (l x b x h)

"Formstudy", 1967
aluminium
30 x 24 x 26 (l x w x h)

„Kocka", 1979
bronz
25 x 25 x 22 (h x sz x m)

„Würfel", 1979
Bronze
25 x 25 x 22 (l x b x h)

"Cube", 1979
bronze
25 x 25 x 22 (l x w x h)

„Töredék", 1984
bronz
23 x 21 x 25 (h x sz x m)

„Bruchstück", 1984
Bronze
23 x 21 x 25 (l x b x h)

"Fragment", 1984
bronze
23 x 21 x 25 (l x w x h)

„Jó szelet", 1983
vörösrézlemez, alumínium
47 x 42 x 32 (h x sz x m)

„Mast- und Schotbruch", 1983
Kupferblech, Aluminium
47 x 42 x 32 (l x b x h)

"Mast- und Schotbruch", 1983
copper-plate, aluminium
47 x 42 x 32 (l x w x h)

„Terülj asztalkám", 1984
alumínium, bronz,
vörösrézlemez
57 x 48 x 51 (h x sz x m)

„Tischlein deck Dich", 1984
Aluminium, Bronze,
Kupferblech
57 x 48 x 51 (l x b x h)

"Magic dinner table", 1984
aluminium, bronze,
copper-plate
57 x 48 x 51 (l x w x h)

Paul Seidl
szobráczművész
es Nyrom

„Tuross Head", 1986
bronz, ólom, szerpentin kövek, vas, homok
150 x 102 x 117 (h x sz x m)

„Tuross Head", 1986
Bronze, Blei, Serpentin, Eisen, Sand
150 x 102 x 117 (l x b x h)

"Tuross Head", 1986
bronze, lead, serpentine, iron, sand
150 x 102 x 117 (l x w x h)

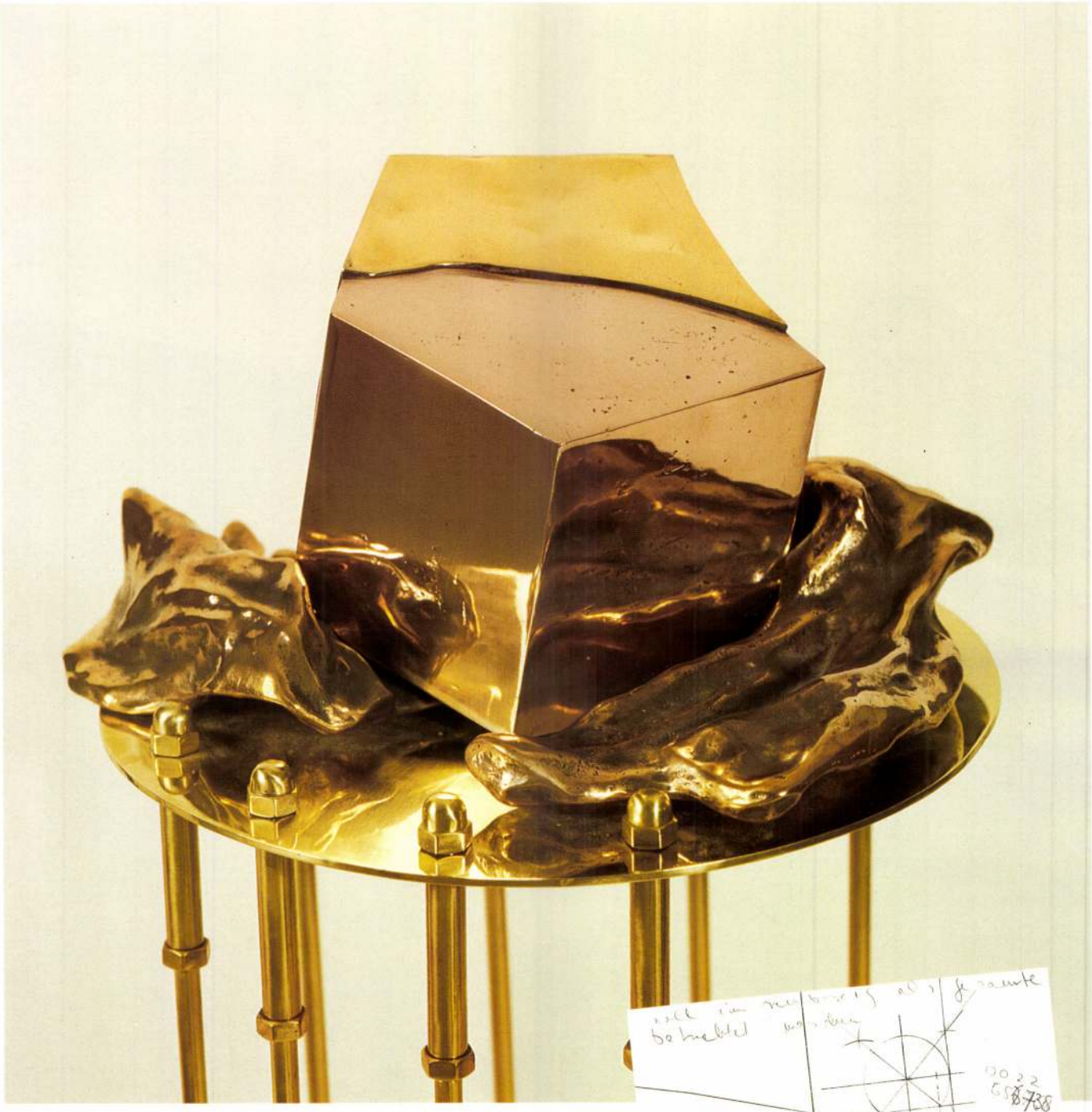

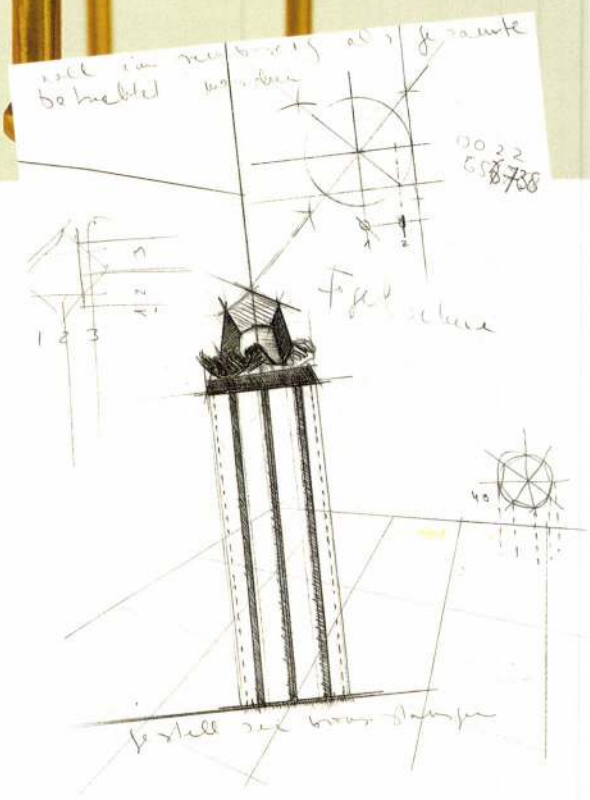

„Madárijesztő", 1979
bronz, sárgaréz
Ø 36 x 130 cm (m)

„Vogelscheuche", 1979
Bronze, Messing
Ø 36 x 130 cm (h)

"Scara-crow", 1979
bronze, brass
Ø 36 x 130 cm (h)

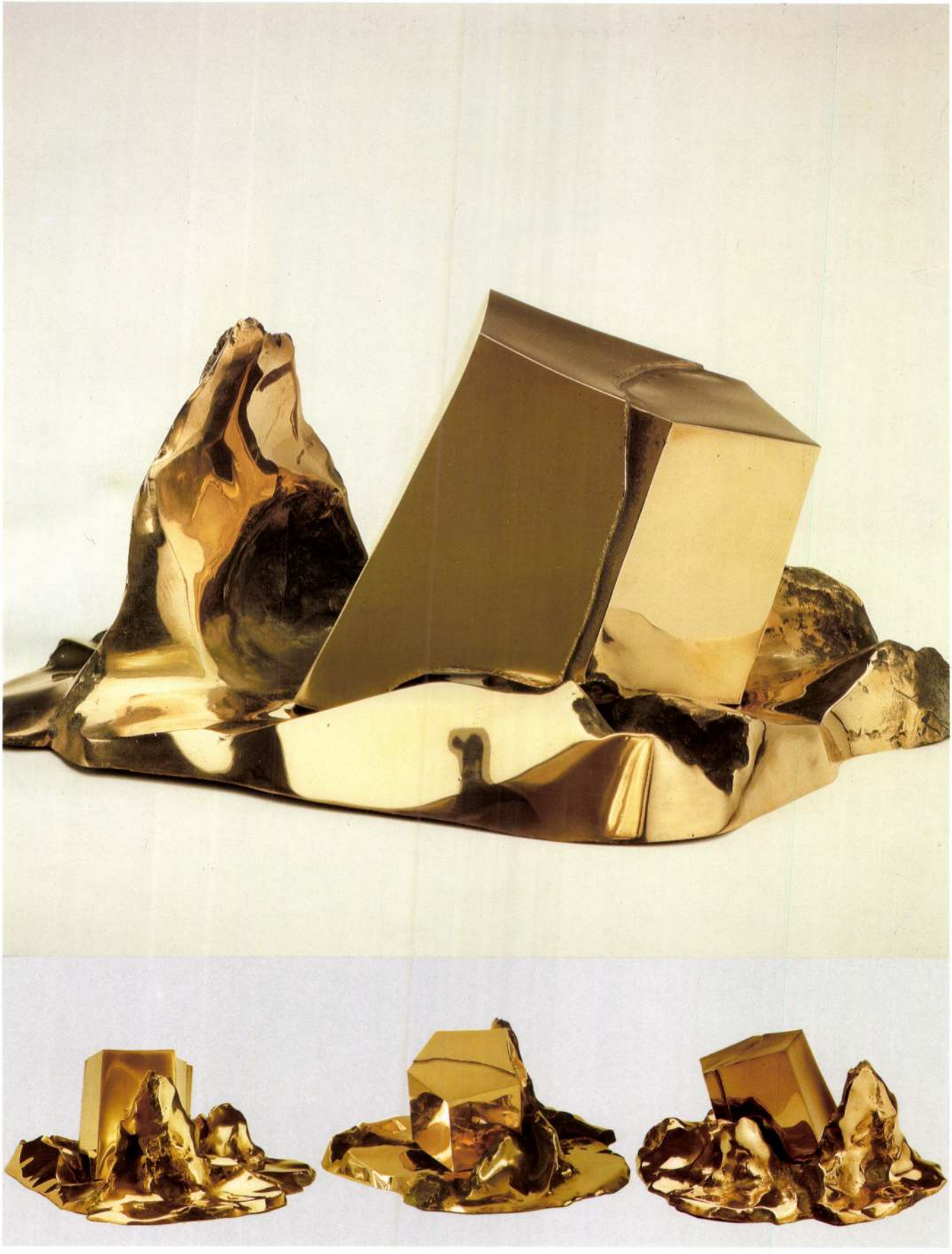

„Isten óvjon téged", 1985
bronz
52 x 46 x 21 (h x sz x m)

„Behüt' Dich Gott", 1985
Bronze
52 x 46 x 21 (l x b x h)

"God save you", 1985
bronze
52 x 46 x 21 (l x w x h)

„Mampf", 1982–1985
bronz, márvány
53 x 53 x 27 (h x sz x m)

„Mampf", 1982–1985
Bronze, Marmor
53 x 53 x 27 (l x b x h)

"Mampf", 1982–1985
bronze, marble
53 x 53 x 27 (l x w x h)

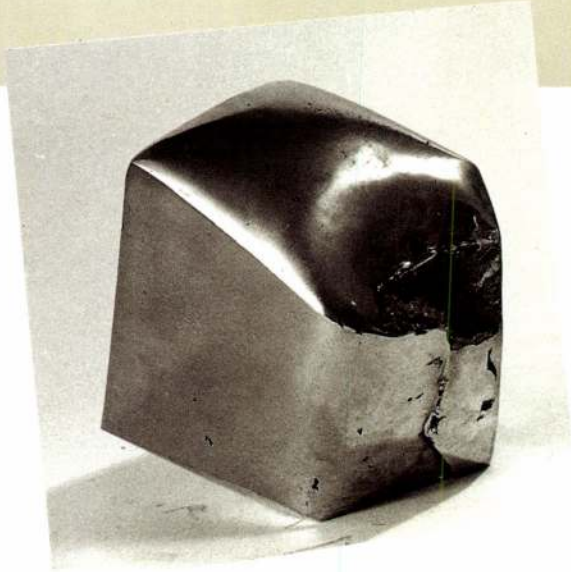

„Súly", 1980
bronz (alumínium)
23 x 23 x 25 (h x sz x m)

„Gewicht", 1980
Bronze (Aluminium)
23 x 23 x 25 (l x b x h)

"Weight", 1980
bronze (aluminium)
23 x 23 x 25 (l x w x h)

„Szakadás", 1983
bronz
45 x 45 x 37,5 (h x sz x m)

„Spaltung", 1983
Bronze
45 x 45 x 37,5 (l x b x h)

"Rupture", 1983
bronze
45 x 45 x 37,5 (l x w x h)

„Tuskó", 1983
bronz
40 x 36 x 26 (h x sz x m)

„Hackstock", 1983
Bronze
40 x 36 x 26 (l x b x h)

"Chopping-block", 1983
bronze
40 x 36 x 26 (l x w x h)

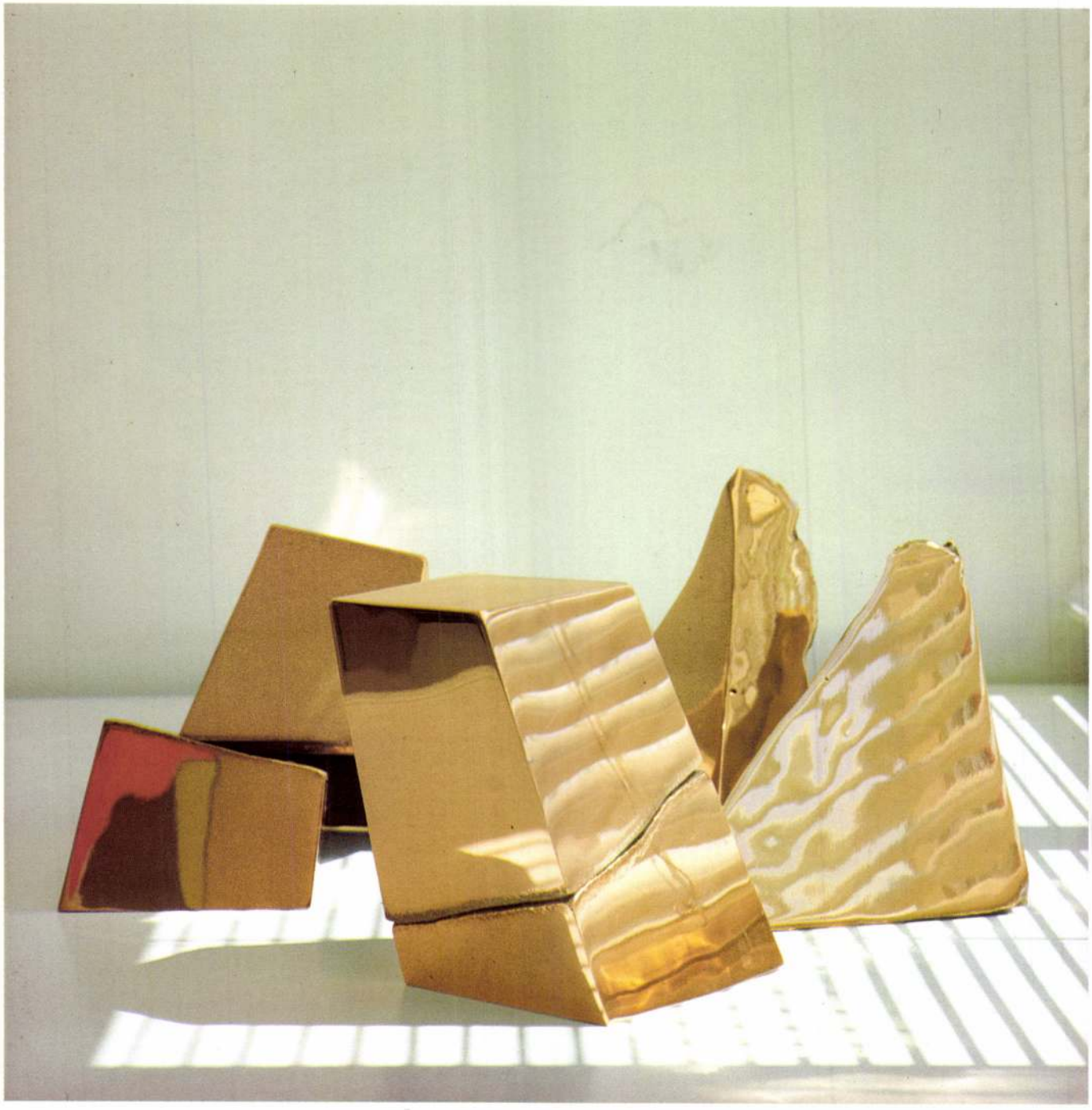

„Táj", 1981
bronz
100 x 50 x 26 (h x sz x m)

„Landschaft", 1981
Bronze
100 x 50 x 26 (l x b x h)

"Landscape", 1981
bronze
100 x 50 x 26 (l x w x h)

„A madaram", 1986
bronz, sárgaréz
Ø 60 x 48 cm (m)

„Mein Vogel", 1986
Bronze, Messing
Ø 60 x 48 cm (h)

"My bird", 1986
bronze, brass
Ø 60 x 48 cm (h)

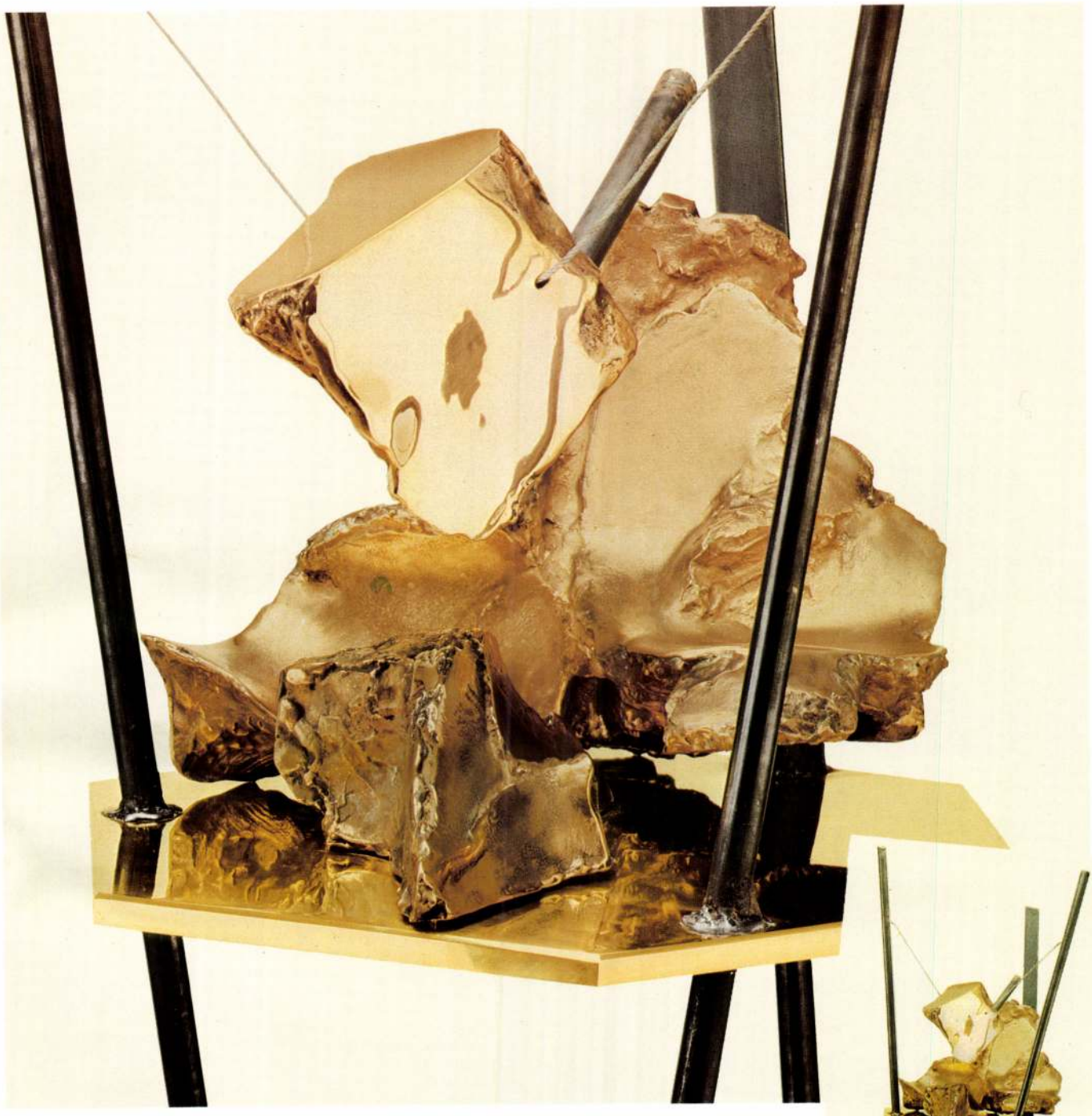

„Előjáték", 1986
bronz, sárgaréz, vas
64 x 60 x 180 (h x sz x m)

„Vorspiel", 1986
Bronze, Messing, Eisen
64 x 60 x 180 (l x b x h)

"Prelude", 1986
bronze, brass, iron
64 x 60 x 180 (l x w x h)

„Repül a tenger", 1986
bronz, sárgaréz
82 x 60 x 40 (h x sz x m)

„Fliegendes Meer", 1986
Bronze, Messing
82 x 60 x 40 (l x b x h)

"The sea is flying", 1986
bronze, brass
82 x 60 x 40 (l x w x h)

„Tooris", 1985
bronz
60 x 45 x 56 (h x sz x m)

„Tooris", 1985
Bronze
60 x 45 x 56 (l x b x h)

"Tooris", 1985
bronze
60 x 45 x 56 (l x w x h)

Egyéni kiállításai (E),
csoportos kiállításokon részvétel:

1966 „Rainer, Weiler, Wotruba osztályai"
Képzőművészeti Akadémia, Bécs
1969 Grüne Galerie, Stadtpark, Bécs
Galerie am Markt, Salzburg (E)
1970 „XX. századi magyar származású művészek külföldön",
Műcsarnok, Budapest
„Osztrák szobrászat", Stájer Ősz, Graz
1971 Club de Prensa, Madrid
1972 „Nyrom – festmények és szobrok",
Galerie am Markt, Salzburg (E)
„Objekte – Subjekte",
Grüne Galerie, Stadtpark, Bécs
1973 „Bevrocal, Bill, Burri, Chillida, Dali, Delaunay, Maryan, Matta, Millares, Nyrom"
Galeria Sen, Madrid
1974 Haus Bischof, Bécs (E)
1975 „5. Nemzetközi Sport a Képzőművészetben Biennále Barcelona"
(egyedül képviseli Ausztriát)
1976 Galerie am Hauptplatz, Baden (E)
Modern Grafika, Pécs
Kunstmesse, Basel
1977 „Geometrica", Tulln
1978 Heritage Gallery, Cheltenham
Galerie Nestlé, Bécs (E)
1979 „Nyrom – szobrai és festményei",
Secession, Bécs (E)
Galerie Arc, Bécs (E)
1980 Galerie Arc, Bécs (E)
1981 Galerie am Graben, Bécs (E)
Ensemble Gerersdorf, Burgenland (E)
1982 Österreichische Postsparkasse, Bécs (E)
Galerie 5x ART, Bécs (E)
„Künstler, die kamen und blieben",
Secession, Bécs
„Tisztelet a szülőföldnek" (Hommage à la Terre Natale),
Műcsarnok, Budapest
„Művészek a békéért", Stadthalle, Bécs
Galerie Die-Da, Graz
1983 „Kis méret", Secession, Bécs
Galerie in der Staatsoper, Bécs
„Exakte Tendenzen", Secession, Bécs
Szépművészeti Múzeum, Budapest
1984 „Nyrom – kisplasztikák és képek",
Künstlerhaus, Klagenfurt (E)
„Identitätsbilder", Secession, Becs
1985 „Identitätsbilder", Graz
„Identitätsbilder", Bonn
„Lascina stal vitale",
Varese (Olaszország)
„Kisplasztika – fém" (vándorkiállítás),
Ausztria
„Nyrom – szobrok és festmények",
Technisches Zentrum der Creditanstalt-Bankverein, Bécs (E)
„Nyrom – szobrok és festmények",
Központi Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank, Bécs (E)
„Kaleidoszkóp 25",
Collegium Hungaricum, Bécs
Galerie MS10, Bécs
1986 „Kisplasztika – fém" (vándorkiállítás),
Ausztria
„14. Nemzetközi Kisbronz Biennále",
Padova (Olaszország)
1987 „Nyrom – szobrai",
Dorottya Utcai Kiállítóterem,
Budapest (E)

Einzelausstellungen (E)
und Ausstellungsbeteiligungen:

1966 „Klassen Rainer, Weiler, Wotruba",
Akademie für Bildende Kunst, Wien
1969 Grüne Galerie, Stadtpark, Wien
Galerie am Markt, Salzburg (E)
1970 „Ungarische Künstler des 20. Jhdts., die im Ausland leben",
Műcsarnok, Budapest
„Österreichische Plastik",
Steirischer Herbst, Graz
1971 Club de Prensa, Madrid
1972 „Nyrom – Malerei und Plastik",
Galerie am Markt, Salzburg (E)
„Objekte – Subjekte",
Grüne Galerie, Stadtpark, Wien
1973 „Berocal, Bill, Burri, Chillida, Dali, Delaunay, Maryan, Matta, Millares, Nyrom"
Galeria Sen, Madrid
1974 Haus Bischof, Wien (E)
1975 „5. Internationale Biennale: Sport in der Bildenden Kunst" (Einziger Vertreter Österreichs), Barcelona
1976 Galerie am Hauptplatz, Baden (E)
Moderne Graphik, Pécs
Kunstmesse Basel
1977 „Geometrica", Tulln
1978 Haritage Gallery, Cheltenham
Galerie Nestlé, Wien (E)
1979 „Nyrom – Plastik und Malerei",
Secession, Wien (E)
1980 Galerie Arc, Wien (E)
1981 Galerie am Graben, Wien (E)
Ensemble Gerersdorf, Burgenland (E)
1982 Österreichische Postsparkasse, Wien (E)
Galerie 5x ART, Wien (E)
„Künstler, die kamen und blieben",
Secession, Wien
„Hommage à la Terre Natale",
Műcsarnok, Budapest
„Künstler für den Frieden",
Stadthalle, Wien
Galerie Die-Da, Graz
1983 „Das kleine Format", Secession, Wien
Galerie in der Staatsoper, Wien
„Exakte Tendenzen", Secession, Wien
Museum für Bildende Künste, Budapest
1984 „Nyrom – Kleinplastiken und Bilder",
Künstlerhaus, Klagenfurt (E)
„Identitätsbilder", Secession, Wien
1985 „Identitätsbilder", Graz
„Identitätsbilder", Bonn
„Lascina stal vitale", Varese, Italien
„Kleinplastik – Metall"
(Wanderausstellung), Österreich
„Nyrom – Plastik und Malerei",
Technisches Zentrum der Creditanstalt-Bankverein, Wien (E)
„Nyrom – Plastik und Malerei",
Zentralsparkasse und Kommerzialbank, Wien (E)
„Kaleidoskop 25",
Collegium Hungaricum, Wien
Galerie MS10, Wien
1986 „Kleinplastik – Metall"
(Wanderausstellung), Österreich
„14. Internationale Biennale für kleine Bronze-Skulpturen, Padua, Italien
1987 „Nyrom – Skulpturen und Bilder",
Galerie Dorottya, Budapest (E)

One-Person Exhibitions (O)
Participation in Group Exhibitions

1966 "Rainer, Weiler, Wotruba class",
Academy of Fine Arts, Vienna
1969 Grüne Galerie, Stadtpark, Vienna
Galerie am Markt, Salzburg (O)
1970 "20th Century Hungarian Artists Living Abroad", Műcsarnok,
Budapest
"Austrian Sculpture", Graz,
Steirischer Herbst
1971 Club de Prensa, Madrid
1972 "Nyrom – Paintings and Sculptures",
Galerie am Markt, Salzburg (O)
"Objekte – Subjekte", Grüne
Galerie Stadtpark, Vienna
1973 "Berocal, Bill, Burri, Chillida, Dali, Delaunay, Maryan, Matta, Millares, Nyrom", Galerie Sen, Madrid
1974 Haus Bischof, Vienna (O)
1975 "Sports in Art" 5th International Biennale, Barcelona (representative for Austria)
1976 Galerie am Hauptplatz, Baden (O)
"Contemporary Graphic Art", Pécs
Kunstmesse Basel
1977 "Geometrica", Tulln
1978 Heritage Gallery, Cheltenham
Galerie Nestlé, Vienna (O)
1979 "Sculptures and Paintings of Nyrom",
Secession, Vienna
Galerie Arc, Vienna
1980 Galerie Arc, Vienna
1981 Galerie am Graben, Vienna (O)
Ensemble Gerersdorf, Burgenland (O)
1982 Österreichische Postsparkasse,
Vienna (O)
Galerie 5x ART, Vienna (O)
"Künstler, die kamen und blieben",
Secession, Vienna
"Hommage à la Terre Natale",
Műcsarnok, Budapest
"Artists for Peace", Stadthalle, Vienna
Galerie Die-Da, Graz
1983 "Small-Size", Secession, Vienna
Galerie in der Staatsoper, Vienna
"Exakte Tendenzen", Secession, Vienna
Museum of Fine Arts, Budapest
1984 "Nyrom – Small Sculptures and Paintings", Künstlerhaus, Klagenfurt (O)
"Identitätsbilder", Secession, Vienna
1985 "Identitätsbilder", Graz
"Identitätsbilder", Bonn
"Lascina stal vitale", Varese, Italy
"Small Sculpture – Metal" (a travelling exhibition), Austria
"Nyrom – Sculptures and Paintings",
Technisches Zentrum der Creditanstalt-Bankverein, Vienna (O)
"Nyrom – Sculptures and Paintings",
Zentralsparkasse, Vienna (O)
"Kaleidoscope 25", Collegium
Hungaricum, Vienna
Galerie MS10, Vienna
1986 "Small Sculpture – Metal" (travelling exhibition), Austria
"14th Int. Biennale of small Bronzes",
Padova, Italy
1987 "Nyrom – Sculptures and Pictures",
Gallery Dorottya,
Budapest (O)

Nyrom
Műterem: Wehlistrasse 182/9/34
A-1020 Bécs, Ausztria
Telefon 00 41 222/26 91 23

1944-ben született Budapesten. Apja Piszer István építészmérnök; anyja P. Szabó Éva textiltervező iparművész, ezüstkoszorús takácsmester.

Tanulmányok
1957–1963 Képző-és Iparművészeti Gimnázium, kerámia szak, Budapest. Tanárai: Sándor István, Sikuta Gusztáv
1963 Iparművészeti Akadémia, kerámia szakosztály, Bécs, prof. Leinfellner
1964–1968 Képzőművészeti Akadémia szobrászati szakosztály, prof. Fritz Wotruba
1968 Diploma; állami kitüntetéssel

1979 – töl tagja a „Wiener Secession"-nak
1979 – töl tagja az „In ♀ Akt"-nak, - nemzetközi képzőművésznök egyesülete –

Pedagógiai tevékenysége
1970–1971 Gimnázium, Bregenz
1974–1976 Linzi művészeti és formatervezési főiskolán – plaszikai téralkotást tanít
1977, 1978 Népi művészeti szakiskola Margareten, Bécs
1966 – tól privát oktatások

Fontosabb tanulmányutak
1962 Ausztria, Olaszország, DélFranciaország
1963 – tól évente Spanyolország
1971 Egyiptom, Németország
1973 Törökország, Hollandia
1974 Anglia, Franciaország
1978 Svájc, Törökország
1985/86 Ausztrália

Ösztöndíjak
1971 Egyéves ösztöndíj, Egyiptom
1973 Egyéves ösztöndíj, Törökország

Művei megtalálhatok az osztrák állami és nyilvános városi gyüjteményekben, Bécs, Graz, Linz, Kapfenberg és Budapest, ugy mint privát gyüjteményekben kül és belföldön.

Nyrom
Atelier: Wehlistraße 182/9/34
A-1020 Wien, Österreich
Telefon 0 22 2/26 91 23

Geboren 1944 in Budapest. Vater István Piszer, Architekt; Mutter Éva P. Szabó, Textil-Designer.

Studien
1957–1963 Gymnasium für Bildende und Angewandte Kunst, Budapest. Fachrichtung Keramik, Professoren István Sándor und Gustáv Sikuta
1963 Akademie für Angewandte Kunst, Wien, Meisterklasse für Keramik, Prof. Leinfellner
1964–1968 Akademie der Bildenden Künste, Wien, Meisterklasse für Bildhauerei, Prof. Fritz Wotruba
1968 Abschluß mit Diplom

Zuerkennung des „Kleinen Staatspreises für Bildhauerei"
Seit 1979 Mitglied der Wiener Secession, seit 1979 Mitglied der Internationalen Aktionsgemeinschaft bildender Künstlerinnen „In ♀ Akt"

Lehrtätigkeit
1970–1971 Bundesgymnasium, Bregenz
1974–1976 Hochschule für Künstlerische und Industrielle Gestaltung, Linz
1977, 1978 Volkshochschule Margareten, Wien
Seit 1966 immer wieder Privatunterricht

Wichtige Studienreisen
1962 Österreich, Italien, Süd-Frankreich
Seit 1963 jedes Jahr Spanien
1971 Ägypten, Deutschland
1973 Türkei, Holland
1974 England, Frankreich
1978 Schweiz, Türkei
1985/86 Australien

Stipendien
1971 Stipendium des Akademischen Austauschdienstes für Ägypten
1973 Stipendium des Akademischen Austauschdienstes für Türkei

Werke befinden sich sowohl im Besitz der Republik Österreich und öffentlicher Sammlungen der Städte Wien, Graz, Linz, Kapfenberg und Budapest, als auch in zahlreichen privaten Sammlungen des In- und Auslandes.

Nyrom
Studio: Wehlistraße 182/9/34
A-1020 Vienna, Austria
Telephone 0 22 2/26 91 23

Born in Budapest in 1944.
Father István Piszer, architect
Mother Éva P. Szabó, textile designer

Studies
1957–1963 College of Fine and Applied Arts, Budapest, faculty of ceramics. Pupil of Prof. István Sándor and Gustáv Sikuta
1963 Academy of Applied Arts, Vienna, faculty of ceramics, Prof. Leinfellner
1964–1968 Academy of Fine Arts, Vienna, faculty of sculptures, Prof. Fritz Wotruba
1968 She got her diploma Award "Kleiner Staatspreis für Bildhauerei"

Since 1979 member of Wiener Secession, Since 1979 member of "In ♀ Akt", the international society of woman artists

Teaching
1970–1971 College, Bregenz
1974–1976 Academy of Fine and Industrial Art-Design, Linz
1977, 1978 Volkshochschule Margareten, Vienna
Private lessons since 1966

Important study tours
1962 Austria, Italy, Southern France
Since 1963 Spain in every year
1971 Egypt, Germany
1973 Turkey, Netherland
1974 Great Britain, France
1978 Svizzerland, Turkey
1985/86 Australia

Scholarships
1971 Academy exchange service (Egypt)
1973 Academy exchange service (Turkey)

Works are to be found in puplic collections of the Republik of Austria as well as the cities Vienna, Linz, Graz, Kapfenberg and Budapest. The works are also included in private collections in Austria and abroad.

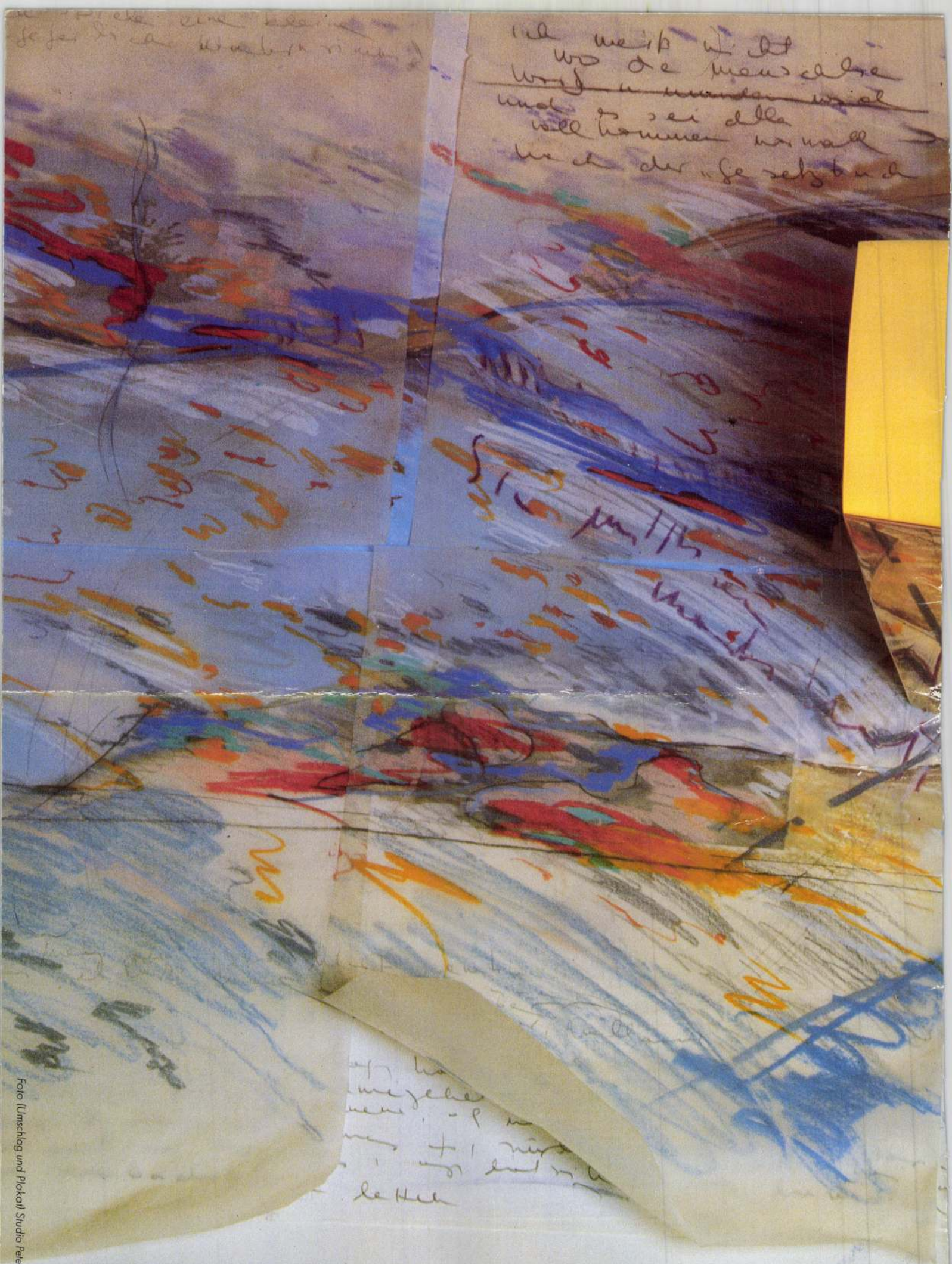

Skulpturen und Bilder von **Nyrom**. 16. Jänner bis 7. Februar 1987. In der **Galerie Dorottya,** Budapest V., Dorottya utca 8.

Foto (Umschlag und Plakat) Studio Peter Hassmann, Wien

1021
NYROM

BEKE LÁSZLÓ

Külföldi magyar művészet?

Kiállítás a Műcsarnokban, 1970 augusztus—szeptember

A tárlatot a Magyarok Világszövetsége kezdeményezte, a jubileumi év alkalmából. (Rendezte: Passuth Krisztina.) Nagy dologra vállalkoztak a szervezők – a markolás óriási. Gondolta volna valaki, hogy több, mint *nyolcvan* művész munkái érkeznek meg a Szépművészeti Múzeumba? Az előkészítés során derült ki, hogy a hatalmas anyag még a Műcsarnokban is csak nehezen helyezhető el.

Tudvalevő a munkamegosztás múzeumaink között: a Nemzeti Galéria foglalkozik a magyar anyaggal, a Szépművészeti csak külföldit gyűjt. Okoskodjunk tehát úgy, hogy utóbbi intézményünk rendező munkája a „külföldi" jelzőt húzza alá a címben? (Vagy csak „ügyesebb" volt, mint a Galéria? Gondolok itt arra, hogy jó néhány kiállító művész megajándékozza a rendezés nem kevés nyűgét magára vállaló múzeumot.) Tehát külföldi művészet vagy magyar? Azt hiszem, felesleges ezen sokat meditálni. Könnyű az irodalomtörténetnek, számára a magyarnyelvűség a meghatározó kritérium – legföljebb külföldi magyar irodalomról beszél. A művészettörténet viszont már vallott néhányszor kudarcot a nemzeti jelleg keresése során. A képzőművészeti közlés sokkal internacionálisabb, mint a beszélt nyelv. Szavak nélkül is megértetheti magát a művész, ha új hazájában értik a művészetet.

Örülnünk kell a kiállításnak, mert megpróbált tiszta vizet önteni a pohárba. Kultúrpolitikánk ilyen nagy mértékben még sohasem tette lehetővé, hogy magyar származású világnagyságok mítoszából érzékelhető és (mű)élvezhető valóság váljék. A mítosz ugyanis létezik. Vasarely, Schöffer, Kemény, Moholy-Nagy neve – soroljak fel még vagy húsz másikat? – fogalom volt számunkra már akkor is, mikor még reprodukciókból is alig ismertük műveiket. Most kezd helyrebillenni a mérleg; igaz, egy-egy művész csak idézetként szerepel, és igaz, hogy néhányuk egyáltalán nem. Firtatni, hogy miért maradtak el egyesek, ismét csak értelmetlen dolog. Próbáljuk meg inkább előzetes elképzeléseinket szembesíteni azzal az anyaggal, ami a Műcsarnok termeiben — hic et nunc – látható.

Az első észrevétel: a tárgyilagossá tevő nappali fényben a mítosz kissé elhalványul. Sokszor csalódunk kissé, különösen, ha nem nézzük meg időnként az évszámokat. Ugyanis történeti és kortárs kiállítást látunk egyszerre, még itthon készített műveket éppúgy, mint 1970-es dátummal ellátott képeket, szobrokat. Az avantgarde is történelemmé válik egyszer – és ne felejtsük el, hogy a kiállítók nagyjából az első világháború utáni 30 évben hagyták el az országot. Tehát; igazán fiatal művész, azt hiszem, nem is szerepel, a fa-, fém- és műanyag-konstrukciókat készítő Wotruba-tanítványt, *Nyromot* kivéve (sz. 1944.).

A rendkívül heterogén — sőt zavaros – anyagban rendet teremtendő, durván summázva három csoportot különíthetünk el. Valahogy így képzelte el volna a rendezés is: hagyományos és figuratív első terem; konstruktivista, geometrikus-absztrakt, Bauhaus-központú második, végül pedig a lírai (vagy kevésbé lírai) absztrakció.

Az első egységnél találjuk a magyar hagyományhoz legerősebben kötődő műveket. Persze, ez csak nagyjából igaz. Mert *Lesznai* Anna színes meséi valóban kedves em-

lékek a későszecessziós múltból, *Mészáros* László Kirgiz harcosa magába foglalja a 30-as évek Szovjetuniójának propagatív monumentalitását is, *Buday* György még most is a Székely népballadák fametszőstílusában alkot, *Dallos* Marinka Itáliában is a Süli Andrások, Győri Elekek naiv hangjára rezonál – és így tovább. *Csáky* József finom rajzú, klasszicizáló női aktjai nem sokat árulnak el a kubizmus születésénél bábáskodó szobrászról – e klasszicizmus végkicsengése akár *Vértes* Marcel vagy *Tót* Imre is lehetne. Hiába vártunk kubista műveket *Réth* Alfrédtól is, ilyen szobrokkal helyette *Vörös* Béla szolgál. Ám itt látjuk *Uitz* Lenin-címlaptervét, mely az aktivista hevületet emblematikus fekete-fehér konstruktivizmussal fegyelmezi – vagy a szintén Kassákkal együtt induló *Mattis-Teutsch* János munkáit. Kicsiny, kékesfekete faszobra még félig szecessziós, félig kubista felépítésű. E nőalak kettőzött sziluettje azonban újra megjelenik, mint vertikális absztrakt síkkompozíció. Ezek azok a pontok, melyeken hagyomány és modernség kapcsolata világossá válik, és a kiállítás vegyes anyagából mintegy véletlenül felszínre bukkannak a bonyolult történeti összefüggések egyes részletei. Szép példa erre *Tihanyi* Lajos. (Végre hazaérkezett hagyatéka Párizsból!) Merész szögben összefutó ívekkel deformált aktok (tusrajzok) 1912-ből, a híres szép Fülep Lajos- és Kassák-portré: ez az első korszak. Aztán a Nyolcak egykori tagja eljut Párizsba, és mintha fokozatosan jönne csak rá, mi is az a szintetikus kubizmus: elvont, sötét tónusú csendéleteket fest (1927–30) à la Braque, à la Picasso. Végül egy gyönyörű, narancssárga absztrakt kompozíció, lapidáris, merész tagolása is egyfajta „olyant teremteni, ami a természetben nem létezik"-törekvésről vall; benne ugyanakkor két vízszintes sáv mintha sokac szőttes-motívum lenne – és megérkeztünk a 30-as évek Abstraction-Créationjához. Ha úgy tetszik, rendszerezésünk szerint a „harmadik teremhez".

Kulcsfigura *Moholy-Nagy* László is. Előkerült néhány akvarellje – tájképek, portrék, kissé komor, kissé „uitzos" fogalmazásban. Majd cezúra következik, ami után megjelennek a szürke-fehér „igazi" konstruktív kompozíciók (1922), körök és szögletes idomok vonalak segítségével kifeszített rendszerei. Érdekes, hogy Moholy-Nagy itt még nem mond le bizonyos „természetelvűségről", hiszen a körök néhol plasztikusan festett golyók, szabályos csúcsfénnyel. A művész harmadik, legjellegzetesebb arca a konstruktivista fotomontázsokon és még inkább a fotogramokon figyelhető meg. Talán a geometrikus alapformákat összehangoló lágy, szórt fény, meg a fakult fotópapír teszi az objektív nélkül készített fényképeket kissé „romantikussá"? Pedig a Bauhaus-pionír Moholy-Nagyot éppen formáinak szigora, mértanisága választja el az őt követő újbauhausos *Kepes* Györgytől. Kepes fő területe szintén a fotogram, talán ő is egy kicsit „purista", de fénnyel alkotott formái inkább a természeti jelenségek analógiai – villám kisülésektől a mikroorganizmusokig. A fény költészetét – szintén nem függetlenül a Bauhaus kísérleteitől – *Schöffer* Miklós fejlesztette tovább „Luminodinamizmus"-nak keresztelt konstrukciójában, melyet a Phillips-cég sokszorosított. Apró villanymotor különböző tárcsákat forgat, és ez a mozgás ernyőre kivetülő színes fényjátékot eredményez. Lilás, sárgás, kék és zöld füstszerű gomolygást látunk – talán néhány percig is eltart, míg újra ismétlődni kezdenek a színben oldott formák. – *Vasarely*, aki nagy kiállításán már megmutatta, hogy a kinetizmus terén nem kevés közölnivalója van, most már nem hat a felfedezés erejével. Szépek, kristálytiszták, leleményesek beküldött kompozíciói, de a megismerésükkel járó első szellemi izgalmon már átestünk. –

A hosszú évekig építészként dolgozó *Freund* Tibor szintén az op-art egyik alapfogására építi kompozícióit. A „kép" síkjára merőlegesen kiemelkedő függőleges csíkokat helyez el sűrűn egymás mellett, ezek az alapra festett idomoktól függően jobbról is, balról is másképpen vannak festve. Ha elsétálunk előtte, állandóan változnak a formák. Agam, Julio Le Parc és mások is élnek ezzel a lehetőséggel – Freund az ötletet a meghökkentő téri illúziók irányába fejleszti, esetleg több hasonló kompozíció térbeállításával.

Vasarely és Freund a legfrissebb jelenségei annak az iránynak, mely valahol az orosz konstruktivisták, majd a Bauhaus tájékáról indult el. Talán még mindig nem látjuk elég világosan, hogy milyen nagy szerepet játszottak a magyarok e társadalmi töltésű nemzetközi mozgalom kialakításában. 1919 után a Bauhaus műhelye kínálkozik legjobb lehetőségként a baloldali emigráns művészek számára. Itt van *Breuer* Marcel, aki a kiállításra világhírű épületeinek fotóit küldte el; 1921–28 között *Weininger* Andor, aki 1960-ban is visszatér egy negyven év előtti kompozíciójához, egy De Stijl stílusú tarka négyzetrendszerhez. Másik műve (1946) absztrakt figurákat kapcsol össze párhuzamos csíkok mezőivel. Elavultak, megkoptak volna már ezek az alkotások? – Legfeljebb csak materiális értelemben, mint az 1921-től Berlinben dolgozó *Péri* László „betonreliefjei". A fekete, vörös, szürke szegmentumok nagyon egyszerű, első pillantásra áttekinthető renddé állnak össze – emblémái lehetnének a 20-as évek szinte áhítatos tisztaságra törő művészetének. Hasonlóan kevéssé ismert értékes adalék *Forbát* Alfréd néhány finom rajza is. Egzakt, színben és hangulatban mégis intim hatású képek az övéi, sűrű párhuzamos vonalazás között helyez el egy-egy apró vörös vagy sárga négyszöget (1923; e rajz érdekessége, hogy tenyérnyi változatát már ismertük Kállai Ernő hagyatékából), vagy felülről nézett architektúra képzetét idézi egy meleg színű kompozícióban (1920). Hogy mennyire nem öncél volt ez az absztrakt képkonstruálás, bizonyítják épületei – köztük a szép pécsi villa –, melyeken az elvont formatisztaság az emberi hajlék célszerű kialakítását szolgálja. Még mindig elgondolkoztató, hogy ez a nemesen egyszerű architektonikus stílus miért nem virágozhatott a 20-as évek Magyarországában, és miért nem lehetett Budapestnek is, mint például az akkori Pozsonynak, Bauhaus-iskolája.

Mint a kiállítás maga – a róla szóló beszámoló is kényszerűen váltogatja a történeti visszatekintést a kortárs művészet értékelésével. *Kemény* Zoltán, ha halott is már öt éve – kortársunk, hiszen a 20-as évek végén még csak a képzőművészeti főiskola hallgatója volt. Egyedülálló műfajt (és művészetet) sikerült letrehoznia – falra függeszthető "szobrokat", sokszor húsz centi magas domborműveket. A fémekkel oly könnyedén bánik, mintha papírt hajtogatna. "Idő az időkben" című vas domborműve kubisztikus hasábokból épült zegzugos városmodell is lehetne, felülről nézett ipari táj. A hasonlatoknak kevéssé – legfeljebb az asszociációknak van itt létjogosultsága, az Optimista kép például spirálba hajlított sárgaréz szalagokból áll, oldalról nézve ketrecek jutnak eszembe róla, elölről – talán karikába hajlított, éles sáslevelek? Az „Arány, tett, érzelem" kiálló csonkjait (csupa organikusnak, geometrikusnak egyaránt értelmezhető forma!) mint valami karókat tekercseli körül vastag vörösrézzel. Jobboldalt a rozsdaszín alapból egy rész ki van hasítva, és alulról függőleges, nyélen ülő billentyűformák törnek elő. Nehéz szóban visszaadni ezeket a formákat, annyira soha-nem-látottak, annyira gazdag plasztikai mondanivalót rejtenek magukban.

A leginkább „contemporain" művész, egyben a kiállítás legnagyobb meglepetése *Pán* Márta. Minden plasztikája technikai-formai trouvaille, a néző számára pedig játék lehetősége, az összerakható-szétszedhető, mozgatható formák zseniális kibontakoztatása. A Teakfa két szára az egyik végen fogsorként kapcsolódik össze. A fogak szétnyílnak, de nem mint ahogy várnánk, felfelé, hanem oldalra, mint ahogy egy ajtó kitárul. A Nagy spirál elegánsan ívelő vörös mobil; egyetlen pontban alátámasztva vízszintes forgás mellett vertikális hullámmozgásra is képes. Mintha gyermekkorunk kályha felett forgó papírkígyója térne vissza minimal-artos formában. Majd egy fura, billegő, dupla falú „csészealj" következik plexiből (benne kék, hurkolt cső), az egész mű a vízen úszó tárgyak struktúrájára utal. És ami a legcsodálatosabb: ragyogóra csiszolt, kézbevaló kis plexiüveg hengerek, korongok. Hajszálpontos illeszkedések, egy egyszerű formán belül rafinált csapolások – ha az egyiket kiemeljük, szétszedhetővé válik az egész átlátszóan csiszolt szerkezet. Egy korong belsejében kis kör alakú üregek zárt rendszere. Fordítsd el a korongot: csillogó higany folyik át az egyik üregből a másikba. Nagyszerű intellektuális játékok, „poénjük" van, mint a csali szerkezeteknek, és mindez a legtisztább formai szépséggel párosul. A két korai (1948-as) rajz valóságos csemege a műtörténész-filosz számára: hagyma és kagyló finom, figurális képe. Ezek a természeti produktumok vajon nem hasonlóan szétszedhetők vagy nyithatók-zárhatók, mint Pán Márta plasztikái?

Nincs éles mezsgye a konstruktivizmus és az absztrakció vonalasabb, intellektuálisabb változata közt. Utóbbi és a szubjektívebb, ugyanakkor a természethez is közelebb álló „lírai absztrakció" között még kevésbé. A tárlat másik fókuszában ez a művészet áll, melyet mi „franciásnak" érzünk – jogosan, ha az École de Paris-ra, vagy konkrétabban, a Párizs-központú Abstraction-Création csoportra gondolunk. Történetileg nézve, a 30-as évek absztrakt művészete magába szívta az előző évtized konstruktivistáinak munkásságát (pl. Moholy-Nagy is állított ki az Abstraction-Créationnal), de egyre jobban elterjedt az az irányzat is, mely az organikus formák, a táj és kiváltképp az emberi figura stilizált elvonatkoztatására törekedett. Jellemző példája *Beothy* István művészete. Leányának ajánlott vörös-fekete kompozíciója egy emberi sziluett felbontása geometrikus szegmentumokra. Szobrok ideáját rögzítő éles kontúrú rajzai mintha megcsavart szalag formáját követnék – ugyanez az ötlet jelenik meg képspengeszerű faplasztikájában is. Beothy ma már klasszikusnak számító absztrakciója azt az esztétikai eszményt képviseli, mely nálunk 1946 táján kezdett elterjedni – nem véletlen, hogy éppen ő szervezte meg 1947-ben a magyar absztraktok párizsi bemutatkozását. Ezzel a csoporttal szerepelt *Marosán* Gyula is, akinek most két jellegzetes korai absztrakt festményét láthatjuk. Grafikában ő is úgy deformálja az emberalakot, amint *Marton* Ervin; utóbbi a női fejet horogra akasztott karikával helyettesíti 1947-es tusrajzán. Henri *Nouveau* (Neugeboren Henrik) inkább a játékos-geometrizáló komponálásmódhoz vonzódik. *Ney* László színgazdag festményeinek nálunk leginkább Gyarmathy Tihamér piktúrája feleltethető meg; egymás mellé sorakoztatott színes kockáit sötét tónusokba ágyazza.

Érdekes megfigyelni a természetábrázolás és az absztrakció közti átmeneti fokozatokat az említetteknél, de olyanoknál is, mint *Braun-Lengyel* Vera, kinek Kikötő-rajza már-már a nonfiguratívitás felé hajlik, ugyanakkor a hajdani Nyolcak egyike, az Ausztráliában élő *Orbán* Dezső a „megkomponált" tasizmusig jutott el a látványból kiindulva. Sárga-zöld foltokból festett képe mellé odaállíthatnánk Bartha László-

nak a Balaton jegét ábrázoló félabsztrakt kompozícióit. Említhetjük az Uitz-tanítvány Rosie *Rey* könnyed ecsetsuhintásokkal alakított akvarelljeit is: minden elvontságuk ellenére is virágcsokrok hangulatát őrzik.

A lírai absztrakció legmarkánsabb képviselője *Szenes* Árpád, aki 1925-től él Párizsban. A 60-as évek első felében melankolikus ízű, barnás foltfestményeket készít, melyek halványan utalnak tájképi motívumokra (Szántás, L'Étoile, Nyugat felé). *Vieira da Silva*, a felesége is használta kissé perspektivikus képein ezeket a világosbarnákat, most azonban elegánsan formált vörös kompozícióval jelentkezik. *Kolos-Vary* Zsigmond igen következetes képstruktúrát dolgozott ki, erőteljes vízszintes színsávokból (kékek, vörösek, sárgák, zöldek) komponál. Állandó motívumai közt szerepel egy-egy kör és a képszegély által elmetszett négyszög, ezzel is érzékelteti a kompozíció nyitottságát. *Hantai* Simon újabb képei a vászon gyűrésével létrehozott fehér-kék, -zöld vagy -fekete foltrendszerek. Ő is azok közé tartozik, akik – mint az Amerikában élő tasiszta *Peterdi* Gábor, vagy a murális absztrakciót kissé pop-os, ridegen intellektuális figurativitásra cserélő *Nemes* Endre – rájöttek arra, hogy a nagy méretek bizony hihetetlenül megnövelik a kép átütőerejét.

A francia orientációjú szobrászok közt rangos hely illeti *Székely* Pétert. Gránit- és márványszobrai kissé Vilt Tibor nagyméretű műveire hasonlítanak, amennyiben egyaránt a pozitív és negatív formák kapcsolódását kutatják. Viltnél ez a plasztikai probléma szoros fugázatokban jelentkezik, Székely inkább széthúzza az egymásba illő részeket, ezáltal feszültséget teremt, potenciát jelez (Pár, Revolúció). A szoborkompozíció elemeinek kulcsolódása *Frank* Magda könnyed matériájú, mégis súlyosnak ható monumentumaiban ornamentális-geometrikus formafűzéseket, a szó szoros értelmében összefonódásokat eredményez. *Székely* Vera Kemény Zoltán útját járja, de ő a komor fekete, sokat sejtető deszka- és fafelületeket kedveli.

A szabott keretek közt lehetetlenség nyolcvan művész ismertetése. Ezért próbáltam csupán a jellegzetesebb egyéniségekről néhány informatív mondatban beszámolni. Mielőtt azonban a végső „tanulságok" levonására sort kerítenék, említenem kell a fotoművészet méltó szereplését e kiállításon. Művészettörténetünk mindig egy kicsit úgy bánik e fiatal művészettel, ahogy éppen Moholy-Nagy írja (1932): „ma a festészetet és a fényképezést gyakran szembeállítják egymással, kinyilatkoztatva, hogy a kettő közül csak a festészet a belső felindultság kifejezése, míg a fényképezés nem más, mint a valóság mechanikus reprodulálása." Moholy-Nagy és Kepes fotogramjai mellett szép cáfolatai e nézetnek *Kertész* Endre lírai fotói az „igazi" Párizsról, *Brassai* graffiti-felvételei vagy clochard-jai, *Capa* döbbenetes, nem egyszer a tűzvonalban felvett háborús motívumai, *Haár* Ferenc gyöngyhalászlánya. Az építészeti fotóiról ismert *Hervé* pedig most éppen a nonfiguratív festészethez közelítő kísérleteiről számol be.

Idáig fejlődött – errefelé tart a külföldi magyarok művészete. Részt vett új irányzatok születésénél, beleolvadt második hazája művészeti körképébe, néha konokul őriz egy otthonról magával vitt stílust. Máskor magányosan dacol az őt érő idegen befolyásokkal, és egyre továbblép, mint *Szalay* Lajos az emberiség problémáira filozofikus választ kereső grafikáival. Egy kicsit sajnáljuk, hogy ennyi kiváló művész nem a mi kultúránkat gazdagította, de a művészettörténet folyását sem lehet visszafordítani. Annak azonban csak örülhetünk, hogy olyan tendenciák termését láthattuk, melynek tükrében árnyaltabban jelenik meg itthoni művészetünk is. A két

világháború közti konstruktív és absztrakt törekvések részben megmutatják, hogyan alakulhatott *volna* akkori kultúránk, másrészt pedig visszhangra találtak rálunk is némi késéssel. Most már a Kulturális Kapcsolatok Intézetén a sor, hogy a most látott jelentős művészek önálló budapesti kiállításainak megrendezésével ezt a képet még árnyaltabbá tegye.

SZABOLCSI MIKLÓS

Szerb Antal tanulmányai*

Szerb Antal művei: két nagy irodalomtörténete, regényei, tanulmányai keresettek és kedveltek. Friss, érzékletes képet adnak élete nagy élményéről, az irodalomról, életteli közelbe hoznak műveket és áramlatokat, – s egyúttal tanúskodnak arról, hogyan akarta ő és nemzedéke meghódítani és a magyar olvasóhoz közel hozni a kultúrát, a tudást. Jelenségeket, írókat, irodalmi folyamatokat sokszor máshogyan látunk azóta már – mint ahogy a mi megállapításainkat is felülvizsgálja majd az idő –, de Szerb Antal jellemezni, leírni tudása, megértő- és beleérző- képessége nem vesztenek vonzóerejükből a növekvő időben.

A *Gondolatok a könyvtárban* címmel összegyűjtött tanulmányok sem most jelennek meg először, az első kiadás előtt Kardos László mélyrehatóan elemző és szeretetteljes bevezetésével jellemezte őket, s helyezte el az irodalomtörténeti folyamatban. Szerb Antal életműve újabb értékelésének főbb állomásaira csak utalunk: Szigeti József magvas, tartalmas 1947-es esszéje az első, amely e mű marxista értékelését adta, – ezt követték Kardos László tanulmányai, Sőtér István értő esszéi, Illés Endre s Rónay György írásai, Bodnár György tömör, problémagazdag jellemzése a Magyar Irodalomtörténet VI. kötetében. Részletesebben, immár a filológiai teljesség igényével, alapos filozófiai-eszmetörténeti háttérrel készült Poszler György monográfiája Szerb Antal pályájáról. Egymást erősítve és egymással is vitatkozva rajzolják fel ezek a tanulmányok Szerb Antal pályaképét: a konzervatív kezdetektől, a filológus ifjúkoron át a szellemtörténet megejtő-csábításáig, az első nagy összefoglaló teljesítményekig, s onnan tovább: amikor leszámolni készül a régi ideálokkal, és egy új, progresszívebb színezetű, humanista eszmerendszert készül alakítani. S a róla szóló értekezések azt is érzékeltetik: nemcsak Szerb Antalról van szó – egy egész nemzedék, egy egész csoport útjáról, teljesítményéről, sorsáról –, a két világháború közti Magyarország szellemi életének, ideológiájának fontos kérdéseiről.

Hozzátehetünk-e valamit ehhez az árnyalt s egyre gazdagodó Szerb Antal-képhez?

I.

1935 végén jelent meg, s azóta most kerül először az olvasó elé e kötetben a *Hétköznapok és csodák*. Ez a nagy tanulmány, a „francia, angol, amerikai, német regé-

* Bevezetés a „Magvető" kiadásában megjelenő Szerb Antal — kötethez.

NYROM (MARIA NEVREITER)

„Kompozíciók"

(Repr.)

XX. századi magyar származású művészek Külföldön.

Magyar Hírek, 1970. okt. 3.

Nyrom (Maria Neureiter)

szül.: 1944, Bp. Szobrán.

Bécsben, Fritz Wotrubánál tanult. 1969-ben Bécsben önálló kiállítást rendezett. Nagyméretű, geometrikus, architektonikus nolrokat készít. Kiállított művei:

Kompozíció	I.	1969	polienter	29 cm
— " —	II.	— " —	fém	23 cm
— " —	III.	— " —	fa	53 "
— " —	IV.		fa, fém	36 "
— " —	V.		fa	54 "

(az egyik reprodukált!)

XX. századi magyar nármazású művészek ~~kiállítása~~ külföldön.

Bp. Műcsarnok, 1970. Bev.: Dr. Bognár József. 55. l.

Nyrjtalani rk. templom

Épült 1891

erőd

Emlékk Zalka. 93. l.

Doglioni, Nicolo VII. 250, 251

Nyujthödy András

szerzetes

Tövisen írta tisztába
egy magyar nyelvem-
lékünket, melyben egyszerű
fogalmazású közérthe-
tő szövegek vannak,
melyeket prédikációkbe
szöve vagy tanoráksu
adtak elő a latinul
nem tudó nepnek

Fitz József: A könyv
sorsa Erdélyben-
Erdély 1940. 179 l

Bény, coroner

XXXIX

Nyújtóde templom

l.

Balogh Erdélyiren

neóm -

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

31 nap **MÁRCIUS** 11. hét

9 Vasárnap		Remin. *Franciska*
10 Hétfő		40 vértanú *Olimpia*
11 Kedd		Szilárd *Aladár*
12 Szerda		I. Gergely *Gergely*
13 Csütörtök		Szabin *Krisztián*
14 Péntek		Matild *Matild*
15 Szombat		Nemzeti ün. *Nemzeti ün.*

Nyujtódi András

ferences barát

kodexiró 1526.

l.

Thienemann Tivadar

Varosi élet a magyar

középkorban.

Minerva 1923.

65. l.

Nyujtódy András

ferences szerzetes a Székelyudvarhelyi kódex egy részének leírója. Huga Judit, Tövisen volt begina s András fráter az ó számára fordította le Judit könyvét az ó-szövetségből magyarra 1526-ban. Fenti 1509-10-ben a krakkói egyetemen tanult. A kodexben a lapszélét itt-ott vörös arabeszkekkel díszítette. Egy helyen a tört is oda rajzolta, mellyel Judit elvágta Holofernes nyakát, más helyen pedig a levágott főt veti oda rajzban.

Lásd Pintér Magy. irodtört I. K.

Horváth János. A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Szent Istvánról Mohácsig. A Magyar Szemle Könyvei IV. Bp. 1944. 133. l.

Turáni formákról Takács Tolnai elő-

adása X. 82

Nyujtódi Borbála

1576. Marosvá-
sárhely

kodex másoló

Teleki-kodex,
a Teleki-thékában

esetleg lásd

Ki P.

39. l.

Nyúl Ferenc

Karikaturáját közli a lap a
15. oldalon

Magyar Ifjúság 1969 december 31

Nyul Mihály

Tatai fazekas volt. A Temető utcában lakott.

Kösmendi Géza: A tatai fazekasság története. Komárom, 1964.

13.o.

Nyulasi (Jois, Goyoz)

vk. templom és temetőkápolna

XVII–XVIII. s.

l.

Thirfelsödmantul

171. l.

Petőfi Sándor Árvalány cz. költemé-
nyének kézirata VI. 145. — A tig-
ris és hiéna * cz. műve dedikált
példánya VI. 145.

Nyulasi

Férfi vörös harsrékben ülve, jobb kézében könyvet tart.
Jelzése: „Nyulasi"
28 x 23

Képírók Képfaragók által régi mesterek műveiből rendezett kiállítás és aukció.
Bp. 1918.

N. Schrödl.

Vien mellett, 1815-ben.

f.

ıltan és tojásdad medaillon-
balfelől választja el, ingé-
, mellénye kivágott, kabátja

10·1 : 9 cm. — Lelt. sz. 918. —
líjakból 1902 január 7-én Incze
t). — Kifizettetett 1902 február
február 28-án (389–902). — Az
902 október 9-iki 10146 szvsz.

adatok. 1907 : VIII. 6 b). *Schrödl*
kkori arczképe.

Nyulassi András, ácsmester M.D.K.

1711-35 között szerepel az egri adóösszeírásokban, de még az 1860 évi adólajstrom is említi nevét.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 374. old.

NYULASI András ácsmester. Egerben 1771-95-ig szerepel az adóösszeirásokban, de még az 1800. évi ,adókönyv is emliti.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

NYULASI János ács. Az egri városi adókönyvekben 1775-80 között találkozunk nevével.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Nyulasi János, ács

M.D.K.

az cari adó könyvekben 1775-1780 között szerepel

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 374. old.

M.D.K.

Nyulassi József, ács

neve az 1800 évi egri városi adóösszeírásban fordul elő.

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 374. old.

MDK

Nyulassy, festőm.

Rabszolgavásár. Olf. J.d.j.

Árv. Közl. 1930. 3.rk.sz. 63.l.

NYULASSY ÁRPÁD

765. Rabszolgavásár. Olajf. 60x75.

Árverési Csarnok aukcio kat. 1931.dec. 4.sz.
43.oldal

MDK.

Nyulassy Árpád festő

"Rabszolgavásár " /olaj/

Árverési Különy 4.sz. 1939. december.

MDK

Nyulassy Lajos festő

1865. KT-nek kiállításra küldi két képét

1) „Varul a nyitrai várban, midőn horvát István király hövete belép, s őt ott nyomorult állapatban látja"

2) „Nő gyermekével".

MDK-A-I-1/305.

Nyulassy Lajos rajzoló M.D.U.

Koloni népviselet Nyitrában c. rajzát Rohn Alajos litografál ta.

Gerson, A magy. körajz. 1960 193

Nyulassy Lajos

festő" (1811-1892) Nyitrán élt.

Lyka Károly: Vándorlásaim a mű-

vészet körül, Budapest, 1970. 363 l

221.

Nyulassy Lajos

(1811 - 1892) festő. Az alanti műszerzőjegyzetei között szerepel neve. Nyitrán élt, 1845-től már találunk tőle kis városkép rajzokat.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

343 l

Nyulassy Lajos

A ferences templom számára egy oltárképet festett, több arcképe is maradt fenn.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l.

343 l.

NYULASSI József ács. Az 1800. évi egri városi adókönyvben szerepel.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Jegestengerré vált a szegedi határ

A tavalyinál is nagyobb árvizveszély fenyeget

Szeged, január 17.

Tavaly tavasszal jártam utoljára erre-felé. A nagy árvíz után. Valóban utána? Dehogy is! A belvizek még álltak nyomasztó egykedvűséggel a földeken. Másutt már egy-két hónappal azelőtt levonultak. Itt még mindig terjengtek, tükröztek. A Fehér-tó mentén, ahol a betonút végighúz, ideiglenes védelem: rőzsefonás, erősítés, földhányás, szalmacsomózás óvta a közút töltését s azt a területet, amely a töltésen túl terül. Néhol nyúlgát húzódot végig az útpadkán; nem sokkal tekintélyesebb, mint néhány jókora vakondtúrás. De védett az is. védett az utolsó lapát föld is.

El lehet-e mondani ma, hogy a nagy belvizek és árvizek után vagyunk? Nem. *A helyzet vajmi keveset javult tavasz óta.* A tavaszi mértéktelenül nagy havazás, a csapadékos tél, az esős nyár megtette a magáét alaposan. *A föld átázott.* A talajvíz magasan áll. Ásónyomnyi mélységből már előtör. A lucskos, átitatott föld olyan lett ősz végére, mint a vízzel-nehéz szivacs. Megtelt. Azt lehetne mondani némi tulzással: nincs tovább. A föld, a feltalaj nem képes több víz felvételére. Ez a mélyebb fekvésű részeken százszázalékos igazság is. Innen van, hogy az úgynevezett „laposokban" hónapok óta nemhogy tocsogókban jár az ember, hanem járni sem tud, ha csónakja nincs, hiszen egy víztükör a határ.

A gépkocsi elvergődött valahogy a havas úton — hólánccal és sűrű lapátolással — a szegedi felsőtanyákig. És most itt állunk a nyakigbaj alföldi, szegedi vízproblémák kellős közepében. Az ember szorongva nézi ezt a vidéket. Szorongva, aggódva, féltő szeretettel. Mi lesz a sorsa ennek a vidéknek, ha az olvadás megindul s főleg abban az esetben, *ha az olvadás túlgyorsan, egy-kettőre indul meg,* akárcsak tavaly? Mert az Alföldnek elég szomorúságot hozott a tavaly március közepén beállott *hirtelen* olvadás. Mentsen meg az Uristen bennünket még egy olyan időjárási szeszélytől!

Jég és viz alatt

A határt, ameddig a szem ellát, fehérség borítja. Hó vagy jég; avagy pedig mindkettő.

De a jégpáncél itt is, ott is megduzzadt, felnyomódott, feltört. Felduzzasztotta, felnyomta, feltöre egy enyhébb januáreleji nap — és hozzájárult mindehhez a maga nyomó-, feszítő- és törő-erejével *a talajvíz!* A talajvíz, amely a talaj telítődése után most utat keres magának s a legrövidebb utat a földeket takaró jégpáncélon keresztül leli meg.

MAYER vegytisztítása fogalom
IV., DEÁK FERENC-UTCA 16. SZÁM
Telefon: 187—437 és 381—599.

És igy megy a természetnek ez a feleimetes játéka már napok óta. Délelőttre, délre enged a jégpáncél az alulról jövő iszonyatos feszítőerőnek. A páncél megroppan déltájban s az alulról duzzadó víz a keletkezett repedéseket kiömlik a jég felszínére. Ott szétárad s estére, a nagyobb lehülés beálltával összefagy. Igy vastagszik a jégtakaró az alacsonyabb fekvésű részeken napról napra.

Mi következik ebből?

Az, hogy a talaj, a termőföld — hermetikusan zárt lévén a jégpáncél alatt — nem kap levegőt. Nem szellőzik. *És az őszi vetés, már ahol volt, kipállik, megfullad.*

Másik következés pedig az, hogy ennek a vastag jégpáncélnak olvadt formában, mint belvíznek el is kell majd távoznia a termőföldekről. *Szerencsés esetben* az olvadás folyamatos lesz és lassú; lesz ideje a víznek arra, hogy levonuljon elég rendben. *Szerencsétlen esetben* azonban gyors felmelegedést hozhat a tavasz s akkor a hirtelen olvadás a legnagyobb károkat okozhatja, ráduplázván a tavalyi kártételre. És végre is itt majdnem félszázezer ember életéről és megélhetéséről van szó! Emberekről, vagyontárgyakról, házakról, termőföldekről és termésről, állatállományról. Szélesebb értelemben véve: a nemzet egy jelentős részéről s a nemzeti vagyon és jövedelem számottevő hányadáról.

Tanyák a halmokon

Néz, néz az ember. Majd kinézi a szemét. Félelem költözik a lélekbe. Félelem és aggódás. Mi lesz itten?

S akkor egyszerre — érdekes ez, amint a bajbajutott szalmaszálat keres — valami felderíti felhőzött, gondotlátó, aggodalmas arcodat. Reménykedni kezdesz, mert észrevettél valamit. Mit?

Körülnézel a tanyavilágban és látod: mint állnak ki a tanyaházak az alföldi „jegestengerből". A tanyaépületek túlnyomó többsége kis halomra, emelkedésre épült. Púpozott földhátakon, talán egykori kunhalmokon rakott fészket az Alföld találékony magyarja. Ez a kitűnő ösztönű és reális szemléletű nép finom érzékűvé csiszolódott a vízzel vívott több évszázados harcában. Kitapintotta a sík föld félméteres, méteres hullámát, halmát s oda épít, oda települ. Hogy víz ne érje háza talpát. Sokszor a portán is benn áll az ár, de a falak azért állnak. Mert gondos gazdájuk körülnézett, mielőtt építkezett volna. Oda épitet, ahol víz nem jár.

Természetesen van, aki mélyebb részbe kényszerült. Akinek nem jutott egy kenyérnyi domborulat sem a síkságban. Az szegény most már áll a jeges vízben. Annak a háza dőlt össze tavaly tavasszal az elsők között. És most, mire kifoltozta volna vályogtéglával a hasadékokat, mire úgy ahogy rendbejött volna: ismét itt a küszöbén a belvízveszedelem.

Segítség!

Az Alföld kétségbeesett népe most segítségért kiált. Lesz-e foganatja a félrevert harangok szavának? Tavaly a társadalom impozáns módon segített. Most preventív segítséget kérnek. Munkások seregét a veszélyeztetett vidékre! Levezető csatornákat ásni. Körülsáncolni a bizonytalan sorsú pontokat. Megszervezni előre a segedelem módjait. Tenni, tenni, cselekedni!

Míg nem késő . . .

Emődy Zoltán

Csengelén közvetlen árvizveszély lépett fel — Utászosztag robbantja a jeget és végzi a mentési munkálatokat

Szombatra virradó éjszaka Csengele tanyaközpontból jelentés érkezett arról, hogy árvízveszély fenyeget. Még az éjszaka folyamán bizottság szállt ki a helyszínre, amely megállapította, hogy Kiskunfélegyháza felől az áradat áttört és már elérte a házakat. Azonnal utászosztag ment ki és robbantással eltávolította a csatornát elzáró jégtorlaszt. A mentési munkálatok még folynak.

Csütörtökön délelőtt hirdet ítéletet a bíróság a Kovarcz-perben

A szombati tárgyaláson a védők a vádlottak felmentését kérték

Héthelyi Ferenc elnök szombaton délelőtt negyed tíz órakor nyitotta meg a *Kovarcz* Emil és társai ellen indított államfelforgatási bűnpör folytatólagos főtárgyalását.

Elsőnek *Tanoss* Dezső ügyvéd mondott védőbeszédet *Angyal Nádorfy, Kaszás* és *Varsányi* vádlottak érdekében. Beszédében hangoztatta, hogy a vádlottak nagy részét nem annyira politikai meggyőződésük vezette a nyilaskeresztes pártba, hanem inkább az igazságosabb gazdasági rendszer utáni vágy. Foglalkozva a főtárgyalás anyagával, azt a véleményét fejezte ki, hogy semmiféle megnyugtató bizonyíték nem merült fel védenceik bűnössége mellett, éppen ezért mind a négy vádlott fölmentését kérte.

A védelem indítványa a bántalmazások kivizsgálásáról

Kiszely Alajos ügyvéd *Völgyi, Lendvai, Zöldhegyi* és *Cserepes* vádlottak védelmében szólalt fel és valamennyiüket bűncselekmény hiányában kérte felmenteni. *Indítványozta, hogy a bűnpör befejeztével az ügy iratait a bántalmazások kivizsgálása végett hivatalból tegyék át az ügyészséghez.*

A védő ezután arról beszélt, hogy meggyőződése szerint *Kabai* vádlott volt ennek az ügynek az egyedüli mozgatója. A vádpontok a védelem szerint — megdőltek.

Kovács Károly védő *Szokodi* és *Szloboda* vádlottak érdekében szólalt fel, s hangoztatta, hogy erőszakkal kicsiholt beismerő vallomásokra marasztaló ítéletet alapítani nem lehet.

Kiszely István ügyvéd *Bádonyi* és *Cseh* vádlottak védője ugyancsak azt hangoztatta, hogy terhelő bizonyítékok nem merültek fel, legfeljebb annyi, hogy Bádonyi jogosulatlanul tartott a lakásán robbanóanyagot. Ezért enyhe megbüntetését indítványozta.

Kerekes Béla dr. védő Herendi és Bánki védelmében beszélt, szintén politikai jellegű kijelentéseket tett, mire az elnök figyelmeztette.

— *Nem csodálkoznék azon sem,* — *folytatta beszédét a védő, ha a fegyvereket is azsan provokatőrökkel produkáltatta volna a nyomozás.*

— Ezért az indokolatlan és alaptalan gyanusításért rendreutasítom — hangzott Héthelyi elnök erélyes szava.

A védő felmentő ítéletet kért.

Kuba Ágoston ügyvéd Kabai és *Vargha* vádlottak védelmében mondott beszédet. Véleménye szerint a beismerések kényszer hatása alatt születtek meg. Kabai nem rendőrspicli ebben az ügyben, hanem áldozat. Ha a belügyminiszter ellen forralt volna valamit, mint a különvonatok állandó kísérőjének erre számos és könnyű alkalma nyílt volna. Megemlítette a védő, hogy a vasúti milicia ötlete nem új keletű ,ilyen már az 1920-as években is működött Magyarországon a vasúti teherkocsik tartalmának megdézsmálását és a vonatokon előforduló erőszakoskodásokat volt hivatva megakadályozni. Védencei számára felmentést kért.

Az elnök ezután szünetet rendelt el.

A védő szerint a vádlottak intelligenciája kizárja a naiv merénylet tervezését

Szünet után *Kiss* Géza ügyvéd szólalt fel *Hampel* vádlott védelmében s annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy *erőszakolt vallomások alapján a független magyar bíróság a vádlottakat nem ítélheti el.* Felmentést indítványozott.

Csomor Jenő védő *Miklósi* vádlott érdekében szólalt fel. *Szerinte még a rendőrségen tett beismerő vallomások is csak határozatlan tervezgetésekről szólnak.* Felmentést kért.

Enzsöl Sándor ügyvéd, *Bock, Tóth és Vigné* védője szerint a *vádlottak intelligenciája kizárja, hogy ilyen naiv merénylet terveztek volna.* Kabai terhelő vallomása, amit egyébként visszavont, megbizhatatlan és ingadozó. A röpiratok terjesztésével vádolt és etekintetben beismerésben lévő Tóth vádlott enyhe megbüntetését. Bock és Vigné felmentését indítványozta.

Horváth József védő *Balogh* vádlott érdekében mondott beszédet, amelyben behatóan foglalkozott a sajtónak ezzel az üggyel kapcsolatos szerepével. Héthelyi elnök ismételten figyelmeztette a védőt:

— Tessék a tárgyra térni ha az ügyvéd urnak a sajtó ellen panasza van, tessék a sajtókamarához fordulni.

A védő orvosi bizonyítványt csatolt be Balogh súlyos ideágállapotáról s védence felmentését kérte.

Végül vitéz *Demeter* Lénárd ügyvéd indítványozta *Vámos* vádlott felmentését.

Ezután az elnök a vádlottaktól kérdezte meg, kívánnak-e az utolsó szó jogán felszólalni. *Kovarcz Emil és Cseh Kálmán nem éltek az utolsó szó jogával,* Kabai János azt hangoztatta, hogy nem felel meg a valóságnak az az állitás, mintha ő a rendőrség besugója lett volna. Bádonyi és Bock vádlottak felmentést kértek.

Az elnök közölte, hogy a főtárgyalást csütörtökön reggel kilenc órakor folytatják.

Nem történt rablótámadás Blazsek Lászlóné ellen

Kitalált mesével akarta reklámozni férje kerámiáit

Csütörtökön délután a József-körút 44. sz. házban Blazsek László szobrászművész kiállító termében eszméletlenül, összekötözve találták a szobrász feleségét, Blazsek Lászlónét. Az asszony a rendőrségen azt vallotta, hogy ismeretlen férfi támadta meg és hátulról fejbeütötte.

Tisztitsa

meg olykor szervezetét a bélben felhalmozódott sok káros salaktól akkor is, ha nincs székrekedése. Jó tisztító hashajtó a DARMOL

A főkapitányságon dr. Kemény Gábor rendőrfőtanácsos és dr. Zilahy János rendőrkapitány vezetésével megindult a nyomozás és a helyszíni szemlén kiderült, hogy a kiállítóteremből semmi sem hiányzik s nem tünt el Blazsek Lászlóné arany karkötőórája és aranygyürüje sem. Blazsek Lászlónét többízben kihallgatta a rendőrség, míg végül bevallotta, hogy az egész támadási mesét ő maga találta ki. Elmondotta, hogy férje sokat dolgozik, de nem viszi semmire, kerámiai munkáit nem tudja értékesíteni s nem birta nézni erölködéseit, igy akart neki reklámot csinálni, hogy a közönség figyelmét ráterelje. Ő maga kötözte össze magát előzőleg egy vázát letett a földre, de azt sem volt szíve összetörni, csak megkarcolta, ezzel azt a látszatot akarta kelteni hogy a kiállítási teremben dulakodás történt.

Az asszony beismerő vallomása után a rendőrség a rejtélyesnek látszó támadás ügyében a nyomozást beszüntette.

MAGYAR RUHÁBAN!..
Szebb lesz benne a nő — és több lesz a férfi!.. A magyar ruha művészi szépségével, parázsló szineivel mindenkit szebben öltöztet. Bálba készül, hangversenyre, vagy szinházba? Szeretné, hogy megcsodálják, de mégse legyen feltünő: nézze végig ujsütetü szinpompás modelljeinket.
Kérje dijmentes farsangi magyar divatlapunkat.
Magyart a Magyarnak a Magyar Divatcsarnokból!
RÁKÓCZI-UT 70—76

Egy kecskeméti hősszerelmes sorsa a tüdőlövéstől - a kabakgyártásig

A művész mindig művész marad — A kabak útja a világhír felé

Kecskemét, január hó.

A hirös város hirös kávéházában ülök. Körülöttem a nagy kályha mellett szétterpesztett tenyereiket melengetik a gazdák, fejükről le nem vennék a süveget és nagyokat köpködnek a padlóra. A sarok asztalnál nyugdíjasok sakkoznak és félóránkit húznak egyet a sakktáblán. A másik sarokban zsidó vigécek és marhakereskedők éktelen orditozások között kártyáznak. Ebben a nem éppen költői hangulatban beszélgetek Nyulassy Nyúl István színész, festőművész és kabakgyárossal. Odahaza a lakásán hiányossági okokból nem fogad senkit és üzleti ügyeit is itt bonyolitja le.

Már a hatvanadik esztendő felé jár, de hosszú, sudár termetét még nem görnyesztette meg az idő. Az arcát ugyan telefirkálta már szarkalábakkal, de azért látni még vonásain, hogy néhány évtizeddel ezelőtt még a vidéki szinpadok ünnepelt szerelmes színésze volt. Szavaiból néhaneha kicsillan még az egykor ünnepelt színész, de szemeiben már fáradtan, bágyadtan ragyog a tűz, az a tűz, amelyik a színészi pályára vitte. Zamatos kecskeméti nyelven beszél és a beszédét megkeveri „ö" betűvel.

— Ötödikös gimnazista koromban a helybeli színtársulat „Cigánybáró" előadásán statisztáltam. Cigánygyerököt játszottam, akkora büszkeséggel, mint még soha. És emiatt a mög nem engedett szereplésöm miatt kicsaptak az iskolából. Hányaveti élet kezdődött ezután. Valami forrott bennem állandóan, végre odaálltam a színigazgató elé és mögmondtam nyiltan, hogy színész akarok lönni. Dühösen rámnézett: „Elég nagy állatkertem van nekem, nem akarom szaporitani, hanem ha a nevedet megváltoztatod Nyulassy-ra, akkor felveszlek". Igy löttem Nyulassy és igy löttem színész.

Odakint vége a hetivásárnak. A megmaradt árukat csomagolják össze és rakják fel a sátoroskocsi derekába. Egyszerre elvész a beszéd által felidézett évtizedek távlata és visszazuhanunk a jelenbe. Nyulasy Nyúl István arról beszél, hogy megöregedett. Olyan, mint a vekker, amelyik lejárt.

Kabak: az üveg előtti üveg — Attila udvarától a kecskeméti rizlingig

Nyulasy Nyul István színészi pályája szépen ivelődött felfelé. Kecskemétről indult el és járta az országot, a vándortársulatokkal, a háború kitöréséig. Azután az orosz frontra került, tüdőlövést kapott és félig megfagyva szedték fel a Kárpátokban. Évekig kórházban feküdt és amikor kigyógyult, 50 százalékos hadirokkantként nem tudott többet énekelni, mert a hangja meg a fogai ott vesztek a Kárpátokban. A szinpadra visszament, de már csak szánalomból fogadták vissza. A város támogatta és a kecskeméti társulat örökös tagjává fogadta. Valami kegydijat is adnak a rokkantsági pótlék mellé, hogy élni tudjon.

Keresztül-kasul rójjuk az utcákat. Minden épület, minden ház régi ismerőse. Tréfásan mutat a névtáblára:

— Tetszik látni, mennyi ügyvéd van Kecskeméten, a legutolsó fütyülős zsidó is ügyvédnek nevelte a fiát. És mind mögélt a városban!

Rátérünk a kabak-gyártásra. Erre különösen büszke, mert ilyen még nincs az országban, csak azt sajnálja, hogy nem tud kellően foglalkozni vele. A kényszer vitte rá a kabakgyártásra. Eleinte festett. Foltozott, javított, mindent megpróbált. Azután felfedezte a kabak-ban rejlő idegenforgalmi lehetőségeket. Tudományos előadást tart a kabakról.

— A kabak az üveg előtti üveg. Nem lopótök, de alakra hasonlit hozzá. A Kecskemétiek bort tartanak benne. Abesszíniában még ma is ezt használják üveg helyett. Sőt, Mária és József, amikor menekült a gyermek-Jézussal, szintén kabak volt náluk. És Attilát, az idegön királylány ugyancsak kabak-ban tartott mérges borral ölte mög.

Földje nincs, pénze nincs. Igy hát a termelés a következőképen folyik. Kiadja a magot a szőlősgazdáknak, hogy a szőlő szélében a kerités mentén vessék el és azután természetbeni fizetés mellett szolgáltassák be neki a termést. A megérett szép kabakokat kifúrja, megszárítja, külső héjukat lehántolja és bugaci, vagy kecskeméti tájképeket fest rájuk. Üzlete, kirakata nincs, igy hát megint csak természetbeni jutalékadás mellett a kecskeméti kávéházakban, vendéglők kirakatában állitja ki közszemlére. Amikor a háború előtt Bugacnak még hirös idegenforgalma volt, a kabakok igen szépen jövedelmeztek, mert nem fordult meg Bugacon olyan idegen, aki ne vitt volna magával kabakot. A walesi herceg, a svéd hercegnő elfelejtett-nevü indiai maharadzsák és külföldi hatalmasságok szétvitték az egész világban Lajosmizsétől Singapoore-ig a kabakot. A magyar művészvilág is felkarolta és büszkén emliti meg, hogy legutoljára Karády Katalin kecskeméti vendégszereplése alkalmával szintén vitt magával emlékbe kabakot. A kabak ma már világhirre tett szert, s a kecskeméti múzeumban őriznek egy olyan levelezőlapot, amelyiknek a feladója cimként egy kabakot raizolt és az ügyes magyar posta fennakadás nélkül kézbesitette ki Nyulasy Nyul Istvánnak, az egyetlen kabakgyárosnak.

A harmincötéves ingmell és a falra festett bútorok

A mi útunk is végül a színházhoz vezet. Bemegyünk a színészbejárón, a keskeny folyosók labirintusán keresztül, Nyulasy Nyul István öltözőjébe, ahol évtizedekkel ezelőtt megkezdte szépen ivelő színészi pályáját. Az öltözőben változatlanul minden ugyanúgy a helyén van, mint annakidején. A hiányzó tárgyakat rajzok és feliratok pótolják. Szék és fogas a falra van festve. Mosdó és cipő szintén. A sarokban óriási pénzszekrény, szintén csak festve. Az ajtóra belülről megfelelő keretben egy harmincötéves, kemény ingmell van kiszögezve, amely ilyen hosszú szolgálati idő után méltán megérdemli ezt a kitüntetést. Az ütött-kopott utazókosárból megmutatja harmincéves frakkját. Itt általában minden darabnak évtizedes patinája van.

Közben színészi multjából elevenit fel emlékeket. Legkedvesebb szerepeiről beszél. A János Vitéz különösen emlékezetes marad előtte ,amig él, mert a vörösök idején, amikor a kecskeméti színház vörös diszelőadásán a János Vitéz-t mutatták be, nem vörös zászlót, hanem magyar nemzetiszinü zászlót bontott ki. Emiatt azután a vörös helyi főhadbiztos elé citálták és ott egymás után harmincnégyszer kellett a vörös zászlót dicsérnie s amikor nyelve akaratlanul is a nemzeti lobogóra „hibázott", megverték.

— Soha nem voltam üzletember és becsaptak elég sokszor. Azért most vóna egy üzleti tervem, ha támogatnának a kabak-gyártásban. Egy darabka saját föld köllene, ahol én magam termelhetném a kabakot és volnának helyek, ahol gondoskodnának az értékesitésről.

Aztán megint a színészetről beszél. Tegnap este is fellépett. És amikor erről beszél, az amugy is halk hangja mégjobban elhalkul. Abban a vidéki színészöltözőben megszoritottam az öreg színész kezét, Érzem, hogy valahogy nagyon hasonló sorsunk van nekünk, nem bebiztositott, nyugdijas jövőjü embereknek. Nem tudjuk, hogy mi az a kényszer, ami minket ezekre a pályákra sodort kérlelhetetlen erővel, bárhonnan, akár az iskola padjai közül, akár máshonnan. Valami belső láng melegiti az embert. Abban a kopott, üres és falrafestett bútorú egyszerű öltözőben sorsközösséget éreztem az öreg színésszel.

A szinpadon a Peer Gynt-et próbálják, a fiatal, csinos színésznő macskabundában ül a hideg szinpadon. A rendező zsebredugott kezekkel járkál és valahol, valamelyik oldalpáholy piros bársonyára dőlve ott van az ujságiró is, a helyi lap munkatársa. Színész, ujságiró, mennyire hasonló sors. Mindegyik a teljes életét, a teljes erejét adja mindennap a hivatásának, a mának és nem tudja, mi lesz később, holnap, azután, a háború után, a tüdőlövés után, amikor nem tud dolgozni és nem lesz nyugdija és húsz pengő kegydijat kap.

Innen hátulról nézzük a próbát és hallgatjuk a tátongó széksoroknak elhangzó párbeszédeket. Mindegyikünknek van ilyen nyomorult öltözője, vagy vidéki kis szerkesztőségi szobája, amelyeknek az emléke végig kisért az életen és akármerre ivel is a pálya, visszatér mindig, mint ahogyan a kecskeméti öltöző. Megindulunk a folyosó labirintuson keresztül az öltözők között ki az utcára, mert itt nagyon nyomasztó a levegő.

Füry Lajos.

A zsidó áttérések miatt a bíróság elé került Német István „szir érsek"

Német István szir ortodox érsek ellen bünvádi eljárás indult. A vád szerint Német István 1938. és 39. években magát feljogositottnak tüntette fel arra, hogy a görögkeleti egyház kebelébe áttérő hiveket megkeresztelheti. Ilyenformán többeket megtévesztett és tőlük negyven pengőtől háromszáz pengőig terjedő összegeket vett át. A további vád Német ellen az, hogy többek részére áttérési bizonyitványt és keresztlevelet állitott ki arravonatkozólag, hogy az illetők a görögkeleti egyház kötelékébe felvétettek. Ezzel szándékosan közreműködött abban, hogy az állami anyakönyvekbe és egyesek útlevelébe valótlan adatok vezettessenek be.

Dr. Lajos Ödön elnöklete mellett tűzött ki főtárgyalást ez ügyben a büntetőtörvényszék. A vádlott tagadta bünösségét.

— Én csak azt csináltam, amihez jogom volt mint papnak: aki hozzám fordult, azt megkereszteltem. Én mindenkiben jóhiszeműséget tételeztem fel, — felelte a vádlott, aki ezután még elmondotta, hogy pénzt senkitől sem kért, de ha adtak, elfogadta.

Német István, aki kihallgatása alatt állandóan a fejét fogdosta, majd rosszul lett és nem tudta folytatni vallomását. Az elnök intézkedésére Vitray Antal törvényszéki orvosszakértő ismét megvizsgálta és pihenést ajánlott neki, mire a törvényszék félbeszakitva Német kihallgatását, szünetet rendelt el.

Lontay Ervin ügyész felszólalása után a törvényszék végül is a tárgyalást bizonytalan időre elnapolta.

A HÉT KRÓNIKÁJA

„Az exnégus kijelentette, hogy rövidesen átlépi Abesszínia határát és a római anyafarkas helyére Júda oroszlánját helyezi el." (Ujsághir.)

Bravó, négus, hát ezt bizony
Bronzba muszáj önteni!
Csupán... azt a farkast kell még
Helyéről ledönteni...

„A Délafrikai Unio belügyminiszterét egy angolbarát beszéde után, melyben egységfrontot sürgetett ,hallgatósága tettlegesen bántalmazta." (Ujsághir)

Délafrika belügymin.-je
Anglia mellett zászlót bontott:
Itt látjuk a zászló alatt
„Összeverődött" egységfrontot.

„...Pétain kijelentette, hogy Franciaország eleget akar tenni az új Európa kívánalmainak, de a nagy francia forradalom vivmányait is meg fogja őrizni." (Ujsághir.)

Hogy oldjam meg, hogy e kecske
Jóllakjék és békén hagyjon,
Ezenfelül féltveőrzött
Káposztám is megmaradjon??

„...és Ausztrália is — ha szükséges — mindenét a brit birodalom épségének védelmére fogja fordítani..." (Angol hirszolgálat.)

Nem jelent ez majd erszényének túlontúl
nagy megterhelést?

*

Höpp Henrik csúfondároskodásai. **Megrajzolta Dinnyés Károly.**

Nyulasy Lajos

festő 1857

Nyitrán

festette Miklósiné

Szentkeresztí Motko

Janka arcképét

Finom nőr arcképe

Tombor Jenő hom

minszter tulajdonos

Fenti kolaj fényérek

arcképe fenti festő

tól. u. a. tulajdo

onában

Lattam 1946. máj 8.

Nyulasy Lajtrai festő

Nyulasy-portrék. Miklósy József és neje. A férfiarckép fényképe utánkésült.

Tombor Ilona közlése a 1946. V. 10.

birtokuban lévő férfi és női arc-képrol

. De Gaulle kijelentette, hogy lemond
lfogadja az inditványt.

hogy egyenlőre nem lesz ujabb pénz-

zsef hercegprimás szilveszteri beszé-

vja mindazokat, akik valamit tudnak
i gyilkosságokról, hogy adataikat
gy a megtorlás ha későn is, de mégis

vegyes

g. 64

1 köt. 8r.

Baye,
Joseph de

Chaînes et ceintures gauloises.

Különnyomat a „Musée archéologique" - ból.

Nyulassy Lajos
festő
1862. festette a Komáromi Szent András templom főoltárának képét.

Gyulai Komárom
356. l.

Nyulassy Lajós

festő Nyitrán

Nyitra vár és város

környéke, fenti rajza

után Riedel és

Kleemann fermet-

szete.

Megjelent:

Kubinyi Ferenc és

Vahot Imre:

Magyar- és Erdélyi

ország képekben.

Pest 1854. III. R. 17. l

előtt

Ugyanc kötetben Kolomi nejviselet

Nyitrában, szines litogr. Ny. rajza után

veyes

h. 46

2 Rot. 8°

Bellucci

Giuseppe

Rivista paleoetnologica
italiana e straniera

1874. 1.–12. ll. Estratto dall' Archivio per
l'Antropologia e l'Etnologia

Nyulassy Lajos

nyitra látkéjét az ő
pajza után mátszette
Riedl. Ez mellék
lee volt a Magyar
orszagy és Erdély Lejek
ben (Kubinyi vallot)
III Löteténiél.

Továbbá vagancsak
tőle Spandt:
Koloni nép viselet
nyitraban.
(50 éves házaspár és
sfju pár) Körajz
mincse.

Nyulassy Lajos, Nyitra

1859. aug. – szept. kiáll. Miecsplet. Mária a pusztában, olajf., 95 frt. – Zoborhegyi vincellérné, olajf., 95 frt.

Esterházy Miklós herceg VII. 177

Nyulassy Lajos

festo

Nyitrán

mücsylet

1859. aug - Szept

Z.

Nyulassy Lajos

festő Nyitra

1859. aug. Erdő

Mingylet,

Sobó Erzsé

Szénavágó, régi VIII. 152

Nyulassy

l.

Lykanemzromantika

17, 116, 183,
207, 212. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Nyüsztes István szobrász

Szerepel az alábbi tárlatón

Ambrus Tibor: A vásárhelyi őszi tárlat

Petőfi Rádió 1969 X. 26

Nyúzó Gáspár, fazekasmester.

Tiszafüreden Nyúzó Gáspár fazekasmester házában láthatók a helyi agyagművesség legszebb darabjai. TMK szám: 1633. Címe: Malom u. 12. Nyitva ápr. 15-től okt. 31.-ig.

Lénárt Judit: A fazekasság nyomában...

Turista, 1984. máj. 17.-old.

MdK

Két Nyuzó Gáspár tiszafüredi mesterek

apa és fia munkassága alig választható el egymástól. Az idősebb kb. 1839 ben született a fiatalabb 1912 ben tagyta abba mesterségét jellemző munkáikra „felirat vaskos tumora", a díszítmények közül tosszú egyenes farkú madár.

30. ábra Butykos.

Kresz Maria: Magyar népi szerépedények.
Néprajzi M. Évkönyve 1961 158. l

Nyúzó Gáspár

tiszafüredi fazekasmester volt.

Kresz Mária: Fazekas, kossós, tálas Bo. 1960.
346.o.

M.D.K.

Nyíró Gáspár, fazekasmester

Sárospataki műhelyében készültek Papp Sándor kancsói, fazekai, stb.

Fél Edit - Hofer Tamás - Csilléry Klára:
L'art populaire en Hongrie. Trad, Imre Kelemen

Bp. 1958. Corvina, 81 l. 109 t. 30. old.

Ifj. Nyúzó Gáspár, fazekas.

A Tiszafüredi Múzeumban az év végéig látható az egyedülálló fazekasipari kerámia kiállítás. Apa és Fia Nyúzó Gáspár, kinek művei szerepelnek, szabadkézzel rajzálják általában mintájukat. (említve)

Néhány szó zene közben.

1978. X. 31. Petőfi, 11.30 (Kiné)

Idős. Nyúzó Gáspár, fazekas.

A Tiszafüredi Múzeumban az év végéig látható az egyedülálló fazekasipari kerámia kiállítás. Apa és + ia, Nyúzó Gáspár, kinek művei szerepelnek, szabádkézzel rajzálják általában mintájukat. (említve)

Néhány szó zene közben.

1978. X. 31. Petőfi, 11.30 (Kiné)

Nyuli István ötvös

Győri Szemle 1942. 132.

A győri ipar történetéről

Nyulyi Eötvös István ötvösmester

győri Szemle 1934. 424.

Abb a győri ötvösökről

Nyúró Gáspár

népi furulas

Népi levárnia Tiszafüreden.

Füressy Aniró
cikke

Szolnok Megyei Néplap
1979 dec. 9.

Nyuli István

győri ötvös

XVII. sz.

Bedy Vince

adalékok a győri ipar
történetéhez.

Győri Szemle

1942. 132. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Nyuly Eötvös István

Győr 1646–1677

Jankógyőriötv. 12. l. 33. l. 34. l.

1674–1677. céhmester

1646. harat vesz Győrött.

„Nem tudjuk, nem azonos-e avval a Nyuly Istvánnal, aki 1635-ben Szent Máté napján inasnak szegődik 4 évre Nagyszombatban."

Idézve: Mihalik Sándor: Nagyszombati ötvösök a 16–18. századbil. Múz. és Kvt. Ért. 1917. 73–88. l.

Hihetőleg vándorlása vezette Győrbe, ahol megtelepedett. A győri ötvösök jegyzőkönyvében 1666–1677 fordul elő. 1674–1677 céhmester.

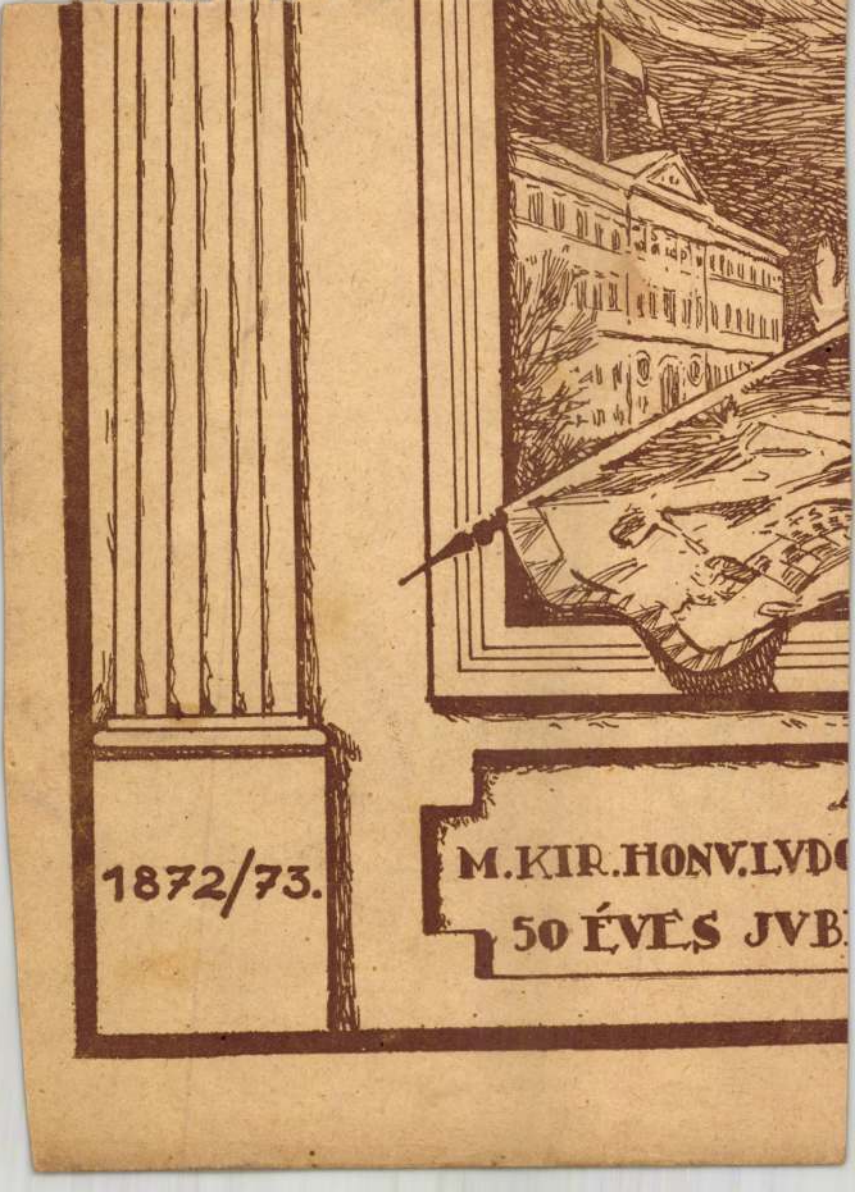
1872/73.
M.KIR.HONV.LVD
50 ÉVES JVB

Nyulassy Sándor

festő

Nyulassy Sándor, festő, Demény-ből (Trencsén m.), 18 éves korában, 1858—59 a festők előkészítő szak-osztályát látogatta.

Fleischer Bécs 72. l.

Baja, 1933. szeptember 10.

öldi Bank Rt

Szeged

ással a folyó hó 2-i körlevelükre, azzal
lunk Önökhöz, hogy értesítsenek milyen
nyitnának számunkra csekkszámlát.
laszukat várjuk és vagyunk

tisztelettel

Harmat Dunay

Nyulassy

Ny. 2. *Sándor*, festő, * Demény 1840. 1858—59. a bécsi képzőművészeti akadémián tanult. Életképfestő volt.

K. Gy. II. 210 l

föl. Első jelentősb képviselője *Johan Christian Clausen Dahl* (1788—1857), aki utóbb a drezdai akadémia tanára lett, utána *Adolf Tidemand* (1814—1876), aki Düsseldorfban tanult és a norvég népéletből vett ábrázolásaival szerzett népszerűséget. Eleinte általában Düsseldorfba járnak a norvég festők tanulni: *Ludwig Munthe* (1841—96), *Uans Dahl* (1849—1919), *Adelsten Normann* (* 1848), *Joh. Fredrick Eckersberg* (1822—70) és *Hans Gude* (1825—1903), akiből — mint egymásután több német műv. akadémia tanárából — nemzetközi nagyság lett. Az európai kiállításokon és műpiacokon mind számosabban jelennek meg a norvég népies genre- és fjordképek, amelyek düsseldorfias aprólékosságukkal a nagy közönség kedvencei lettek. A következő generáció inkább Münchenbe jár tanulni: *Gerhard Munthe* (* 1849), *Otto Sinding* (1842—1909), *Eilif Petersen* (* 1853), majd Párizs következik sorra és egyes norvég festők ott teljesen akklimatizálódnak, az impresszionizmus alapján álló francia festőkké válnak. Különösen *Fritz Thaulow* (1847—1906) emelkedett ott világhírre; mellette főleg *Christian Krogh*, továbbá *Christian Skredsvig* (* 1854), *Hans Keyerdahl* (1857—1913) és a kitűnő *Erik Werenskiold* (* 1855) váltak ki. Végül Krogh tanítványa, a nagyszerű *Edvard Munch* (* 1863), az impresszionizmus talajáról felemelkedve, még a mult század utolsó negyedében a posztimpresszionista művészetnek egyik leghatalmasabb, legönállóbb úttörője és mint ilyen, kiváló helyet biztosított a N.-nek az európai művészet történetében. — Irodalom: *Aubert*, Die

Nyulassy Alexander

Geb. in Domanies in Ungarn
Maler
18J. alt.

1858-59.
18 18
1840 41

Bécsi akadémia
Ujházy

Magyar és cseh hadoerég geografiai térképe
1744. jul. 1-én Lotharingeni Károly vezér-
lete alatt V. 26.

Nyulassi Sándor(deményi) F.M.19.2.

Életképfestő.1858 Bécs, (Ly.N.r.116.)
1853 Rázia rép. (—"— 183)
Nyíssa látkép. (—"— 207)
Illustrat. (—"— 242)

Ányakvi sz.: .....

Név: .....

Lakcim: .....

Szaktárgyak: .....

Évfolyam: ..... Vallás: ..... Szül. év.: .....

Szaktárgyain kivül tud .....

.....

Tanitást vállal: helyben — vidéken.

Kapott-e már állást a Segitőtől és milyen esetekben: .....

Megjegyzések: .....

Nyulasi Tamás

MDK

kassai céhmester 1715-ben

Wick B: A kassai szt. Rozália-kápolna története.
Kosice 1935. 89.l.

MDK

Nyulászi Lajos, festö
XIX sz.

Női arckép. Jel.:Nyulászy La_jos .
Vászon. 42x32 cm.

Ernst Muzeum XLIII. aukciója. 1929. Kat. 31.l.

NYÚLFALU (Győr)

Nyúlfalú

RMU 6, 71 l.

R. K. TEMPLOM, XVIII. sz. Szentélyében Dorffmeister István falképei 1786-ból: a kupolafestmény Mária megkoronázását, a félkupolakép Szent Norbert látomását ábrázolja.

Nyuli Éva, grafikus

L: Csapody Vera

Németh F: Csapody Vera rajzolt herbáriuma 303-306.
Élet és Tudomány, Bp. 1979. márc. 9.

XXXIV/10

Nyulassy Lag

Kéri a KT-t, ha hét hép

jéh vima, s ő többé nem

kedni.

MDK-A-I-1/30

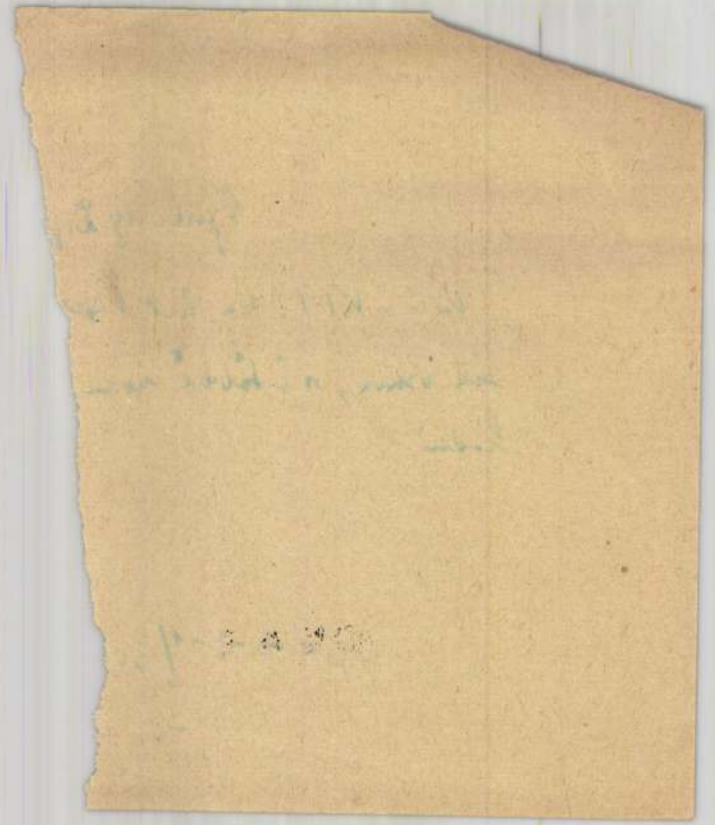

Nyulassy Lajos

Nyulassy Lajos és Lányi Sámuel közös rajzát /"Trencsén megyei köznép"=viselet/Regélő,1839.2.sz., metszette Kohlmann K./ emliti

Dr.Bendefy László:Lányi Sámuel életétjg.
Művtört.Ért.1971.3.sz.213-223.1.

213.1.

Nyulassy Zsigmond

Nyitra. T. 6083.

A középtért a vár és város foglalja el, mely mellett jobbról a Nyitra kanyarog, a háttért hegyek képezik, az előtérben pedig, a hol egy földmives szánt és egy közeledik, hatan képeznek csoportot, kik közül kettő botjára támaszkodott. Felirata:

NYITRAVÁR,
NYITRA VÁROS ÉS KÖRNYÉKE

alól jobbra: RIEDEL és KLEEMANN
legalól középütt: (Nyulassy Lajos rajza után metszette Riedel.)

Fm., mér. a vk. 16.2 : 15.7 cm.

140-95.

Nyulassy Lajos

T. 2053.

Viselet.

Koloni viselet.

Az előtérben balra egy 50 éves házaspár, jobbra pedig egy Ifju pár áll. A dombos háttérben középütt templom bontakozik ki. Felirata:

KOLONI NÉPVISELET NYITRÁBAN

legalól balra: Rajz. Nyulassy Lajos.
középütt: Nyomt. Trech Budán 1854.
jobbra: Kőre metsz. Rohn.

Szines kny., alányomással, melynek mér. 16.1 : 23.3 cm.

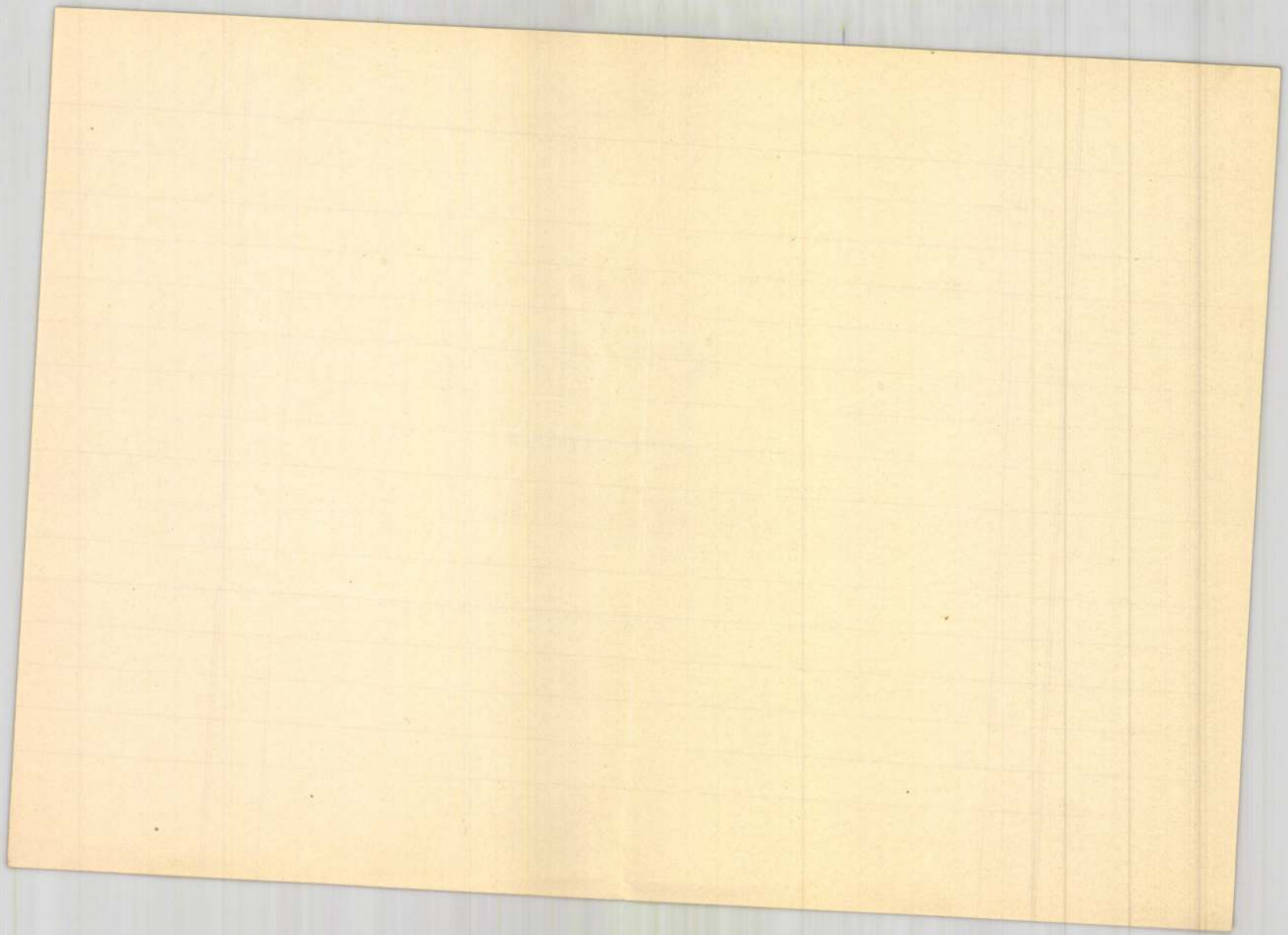

Nyulassy Lajos
festő

Nyulassy Lajos
sz. 1811. nov. 30
+ 1892 jul. 8 Nyitrán

1854.-i Koloni népviseletek
Nyitra vármegyében olajf.
35 X 46 cm. Höllrigl József tulaja

u. az váltovatban, ~~[illegible]~~ szines
Kőrajz Vahot Imre, Nyitra és
Környéké-ben Pest 1854.

A vilagosi fegyverletetel olajf
35 X 46. Höllrigl József tulaja

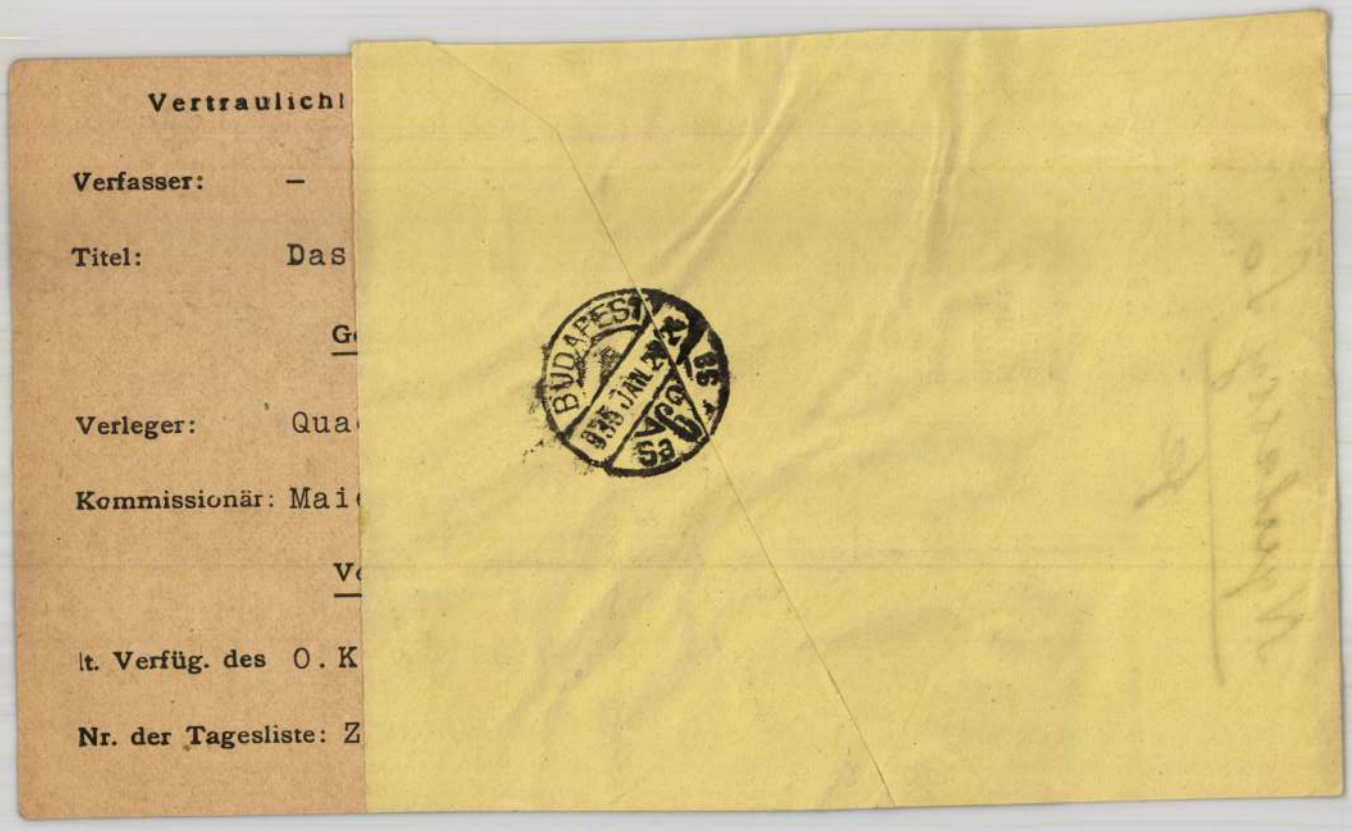

Vertraulich!

Verfasser: –

Titel: Das

G

Verleger: Qua

Kommissionär: Mai

V

lt. Verfüg. des O. K

Nr. der Tagesliste: Z

BUDAPEST 935 JÁN 2 Sa

NYULASSY 1. *Lajos*, festő, * 1815 körül. Pesten tette le az ügyvédi vizsgát, azután Nyitrán működött. Mint festő, autodidakta. Trencsénmegyei köznép viselete c. képe megjelent a Regélőben, 1843. Kossovics Károly arcképét saját rajza után Bécsben könyomatban adta ki. A Kubinyi—Vahot: Magyarország és Erdély képekben c. műben az ő felvétele után készült Nyitra látképe és a Koloni népviselet Nyitrában c. kép. 1859. a Pesti Műegyletben Mária a pusztában és Zoborhegyi vincellérné c. olajfestményeit állította ki.

L. Gy. II. 201

gús 21-én.

bos fák veszik körül és a patak
álló férfi horgászik, a ki felgyűrt
visel. A égbolt felhőzött. Jelzése

cm.-- Lelt.sz.4564.-- Értéke
s hagyománya 1912 márczius 9-én
Muzeum örökletéte /1381-913/.
~~23-án /2046-913/.~~-- Bejelen-
/245-914/.

156

Nyulassy Lajos

ugyvéd, ki rajzoló tehet-
ségének e lapok régi folyamá-
ban Trencsén megyei közmép
öltözeteinek rajzával szép jeleit
adá; jelenleg a magyar acde-
miára s Nyitra megyenkre korán
elhúnyt Kossovics Károly m. tud.
társ. rendes tagnak arczképét
saját rajza után Bécsben Köre
metszeté s mint tulajdonát
nyitrai könyvárus Szigler
Mihály által 1 pengő forintos
árulamája.

Regélő. 1843 I. 63. l.

Nyulasy Lajos

fertő

láttam tőle más statóket

a XIX. sz. első felából.

teljes neváláírással.

1 drb. Csendélet alakkal
1 drb Almát hámozó lány
1 drb Rózsa
2 drb csendélet
5 drb.

Viselet

Trencsénmegyei köznép.

Az előtért átfelő Vág folyó innenső pa-
a hátán gatonával telt zsákot visz s öt egy pip
ben; középütt a fiatal pártól nem messze könyvvel
lad s jobbra a gyereket vezető s gereblyét vivő lea
dugva fiatal asszony közeledik. A háttér hegyes vidék
A férfiak öltözete: karimás kalap, halenna, mellény,
daróca nadrág s bocskor. Az asszonyoké: kendő vagy főkötő,
felső ruha (halenna), pruszlik, bőújú ing, kötény, szoknya s
irata a kép alatt:

„Trencsin megyei köznép"

alól jobbra: „Kohlman metsz"

s legalól jobbra: „1839. 2-dik Regélő melle".

Acélmetszet simezve meretei a keretnek 16: 25.z s az acéllapnak 20.z: 27.1 cm.

Nyulassy Lajos és Lányi Sámuel rajza nyomán metszette Kohlmann K.

Ltfa T. 4344.

112/93 № 234.

Nyüvedi ref. templom

— **Összeomlott egy templom Bihar megyében.** Nagyváradról jelentik: A bihar-megyei Nyüved községben a péntekről szombatra forduló éjjel a református templom összeomlott. Éjszaka lévén, nem tartózkodott senki az utcán és így emberéletben kár nem esett. A templom tornya előrezuhant az úttestre és a templom romjai maguk alá temették az orgonát és a harangokat. A templom már régebben düledező állapotban volt és az egyházközség már évekkel ezelőtt kért renoválási engedélyt. Ezt az engedélyt éppen szombaton kapták meg. A kis község rendkívül szegény s ezért valószínűleg országos gyüjtést indítanak a templom felépítésére.

Új Magyarság

1943. máj. 4.

1373. Einsle Antal,
Sz. Bécsben 1801-ben. †

Báró Splényi József

Mellig, kissé jobbra
va. Rövid göndör haja ősz, s
vált. Öltözete: ing álló ga
lény, lehajtott gallérú kab
melybe beleburkolozott. Jel

Vászon, méretei 66,
báró Splényi Árpádtól 1912
tetett 1912 szeptember 7-én
(2060-912).

Sz. n.
161
Át. 1

L 250 Kán

2-9-10

A hajóhasználati jegy május 16-tól kezdve szükséges

A MFTR félreértések elkerülése végett közli, hogy a vasárnapi napilapokban ismertetett *hajóhasználati jegy a budapest—esztergomi vonalon vasár- és ünnepnapokon teendő utazásra már május hó 16-tól, vasárnaptól kezdve szükséges.*

A budapesti elővételi pénztárak csütörtöktől kezdődőleg díjtalanul szolgáltatják ki a hajóhasználati jegyet a menetjegy megváltásakor, vagy annak felmutatása ellenében.

Statáriális bíróság tárgyalja a borsodnádasdi rablógyilkosok ügyét

Miskolcról jelentik: A *Kis Ujság* tegnapi számában megírtuk, hogy a járdánházai csendőrség elfogta *Barta Csehes* Gyula kegyszerárus gyilkosait *Nemes* Lajos 28 éves *járdánházai* gyárimunkás és *Tóth* Sándor 68 éves *kerecsendi* kegyszeres személyében.

A rablógyilkosokat a csendőrök már átadták az ügyészségnek, amely az ügyet a rögtönítélő bíróság elé utalta. A miskolci törvényszék rögtönítélő bírósága csütörtökön délelőtt ült össze az ügy letárgyalására.

Megvont állampolgárságok

A Budapesti Közlöny szerdai számában megjelent belügyminiszteri hirdetmény szerint újabb 80 egyént fosztottak meg magyar állampolgárságuktól. Az állampolgárságukat elvesztő egyének nagyrésze a visszacsatolt délvidéki területekről származik.

Ugy fejbevágták, hogy megnémult

Szerdán délelőtt a budapesti *Perl kenyérgyár,* Egresi-út 14. szám alatti telepén *Márton* Albert, 21 éves kocsis *összeverekedett Terhes Antal, 20 éves kocsissal.* A verekedés közben Márton *felkapott egy franciakulcsot s úgy verte fejbe kocsistársát, hogy az eszméletlenül esett össze.*

Terhest a mentők a Magdolna baleseti *kórházba szállították,* ahol megállapították, hogy *a kocsis koponyáját olyan súlyos ütés érte, hogy megsértette az agyat és Terhes Antal megnémult.* A verekedő kocsit, Márton Albertet letartóztatták.

Apjának küldte a diákok által összegyüjtött élelmiszercsomagokat egy tanitónő

Zomborból jelentik: *Etschek* Mária *bácsszentiványi* tanítónő budapesti kirándulást tervezett diákjaival. *A kirándulásra fejenként 10 pengőt szedett be a tanulóktól, de a pénzt a kirándulás elmaradása után nem fizette vissza.* Iskolai könyvekre is 10 pengőt szedett be, holott a könyvek ára mindössze 7 pengő 40 fillért tett ki. A 20 fillérbe kerülő Értesítőért pedig 1 pengőt kért a tanulóktól fejenként.

A jogtalanul visszatartott pénzek legnagyobb részét csak akkor fizette vissza, amikor más ügyből kifolyólag hivatalában felfüggesztették. A másik vádpont szerint a tanítónő felhívta diákjait, hogy gyűjtsenek élelmiszert a katonáknak, *hozzák az iskolába, ő majd elküldi.* A tanítónő a postán azonban nem katonáknak címezte a csomagokat, hanem édesapjának küldte el Szegedre.

A bíróság kihallgatta a tanítónő édesapját is, aki azt vallotta, hogy a csomagokat továbbította a katonáknak. A bíróság az enyhítő körülmények figyelembevételével *egyhavi fogházbüntetésre* ítélte a tanítónőt. Az ügyész súlyosbításért fellebbezett.

ROOSEVELT ELNÖK FELESÉGE LÁTOGATÁST TESZ BRAZILIÁBAN

(Német Távirati Iroda.) Mint Rio de Janeiróból jelentik, **Roosevelt elnök felesége legközelebb látogatást tesz Braziliában. Utjának céljáról semmi sem ismeretes.**

Az összeomlott nyűvedi torony fölött *máris megépült a lelkek temploma*

A kis bihari község lakossága minden áldozatra kész templomáért
Kérés a magyar társadalomhoz

Nyüved, május hó.

Dús májusi eső veri a templom omladékát, a szó szoros értelmében porrá zúzodott téglák sárgafehérre mázolódott maradványait. *Pár nappal ezelőtt még húszméteres templomtornyot lendítettek büszkén a magasba ezek a romló és porló anyagok, de május elsejére virradóra, éjfél után egy és két óra között hirtelen robajjal összecsuklott a torony.*

— Aludtunk már... — mondogatják a kistemplom körül lakók. — Hirtelen nagy zajra ébredtünk, kiszaladtunk és egyszerre láttuk, mi történt. Nincs templomunk — jajdultunk föl. Nagyon megijedtünk. De ekkor már azt is észrevettük, hogy csak az egyik rész omlott össze, a másik még áll...

Igy beszélgetnek *Nyüveden,* ebben a parányi kis községben a hívek a szokatlan és rendkívüli templomösszeomlásról.

— Pedig éppen tatarozni akartunk, már föl is készülődtünk a nagy munkára, — folytatják, — a restaurálásra való engedély is megérkezett már a minisztériumból, de úgylátszik, *az Ur mást akart, talán újat, szebb templomot, mint a régi volt...*

Mintha valaki meghalt volna...

Itt fekszik elzuhantan, rommá szakadva előttünk a torony, bádoga kettéhasadt, az épület első része, körülbelül a fele, teljesen leomlott. Csak a helye látszik, hogy itt valamikor templomtorony és a hozzátartozó épület egy része állt. A torony mozdulatlanul dől a földre, mutatja rettentő sebeit, de *az épület tégláit már összerakták szorgalmas kezek, egy-kettőre rendet csinált a falu és elsősorban a pap, akinek már nincsen temploma.*

Itt állunk a zúdúló, felhőszakadásszerű esőben és a falu papjával, a nagytiszteletű úrral szemléljük a romokat.

— Hogy érezte magát — kérdeztük — mikor megtudta a hírt, mikor értesült templomának összeomlásáról?

— *Mintha valakim, aki nekem nagyon kedves, meghalt volna.* A gyász érzete töltötte el a lelkemet. Sohse hittem volna, hogy a pap lelke ennyire összeforrjon az anyaggal.

— És a híveket hogyan érintette a csapás?

A vallási ellanyhulás itt is tapasztalható volt — adja a fölvilágosítást a nagytiszteletű úr de most nagyon megrendültek az emberek. El-elmentek a romok mellett és csak nézték, nézték a templomot és érezték, hogy valami már nincs: valamit, ami nekik érték volt, elvesztettek. Aztán hirtelen tervezgetni kezdtek. Összeültek, tanakodtak, beszélgettek és hirtelen megtárultak a lelkek. *Azt mondják, hogy ha egy hold földet száz pengővel is meg kell terhelniök, akkor is meg lesz az új templom.* Azt mondják, minden áldozatot meghoznak a templomért. *Pedig ez itt igen nagy szó, mert a lakosság rendkívül szegény.* De valahogy ez a rendkívüli eset annyira megmozgatta a lelkeket, hogy a mesterséges szakadékok is eltűntek. *Most tökéletes egység van a falu papja és a hívek közt* Ebből is látszik, hogy a faluban, a pap és a nép között feltűnő szakadék és idegenkedés csak látszólagos. Vannak pillanatok, események, amelyek ezeket teljesen eltüntetik.

— Kérem — mondja a pap, — mindössze négyszáz lélek lakik ebben a községben és mindössze csak *hétszáz hold földjük van.* Nem kell sokat számolni, de azonnal megtudjuk, hogy nagy a szegénység és itt minden áldozatvállalás szászorosan értékes. *De most nem félnek ettől az áldozattól sem.*

— Ugy értesültünk, — kapcsolódtunk be a pap szavaiba, — hogy **éppen a falu szegénysége miatt omlott össze a templom. Nem volt pénz a javításra és tatarozásra.**

— A szegénység igaz, különösen sújtja ezt a népet, — állapítja meg a nagytiszteletű úr, — de az összeomlás mégsem emiatt történt. Megvizsgáltattuk a templomot, tavaly novemberben meg is kaptuk a szakvéleményt, *közölték velünk, hogy nem veszélyes az épület.* Éppen ezért hirtelen jött minden. Nem is számíthattunk rá. Ám a romlás okát már tudjuk, az összeomlásnál kivilágosodott. Ezt a templomot valószínűleg *Mária Terézia* idejében építették, amikor a reformátusoknak nem volt szabad tornyos templomokat emelni. Később a *Diploma Leopoldina* megengedte a toronyépítést. Ekkor építettek egy tízméteres tornyot. Erre körülbelül száz évvel ezelőtt egy újabb tízméteres tornyot emeltek. Az első torony anyaga silány volt. *Egyébként is a templom a Berettyó lapályos részében épült, a talajvizek fölszivároglak, megrongálták az anyagot, szétbontották az ellenállás erőit,* így aztán érthető minden. Pusztán csak az volt a szerencsénk, hogy éjjel jött a baj, amikor üres volt a templom.

Százezer pengőt... de honnét?...

— Hogyan gondolja nagytiszteletű uram a fölépítést?

— Nagyváradon a románok által kiépített *erőd köveiből* kérünk húsz vagon terméskövet. Ezt az első lépést már meg is tettük és most várjuk az eredményt. Azután engedélyt szeretnénk kapni, hogy beszerezhessük az anyagot, de olyan formában, hogy ezt fölhalmozhassuk, mert csak így lehet építkeznünk, *egyszerre nincsen annyi pénzünk, hogy mindent megvehessünk.* Én mindenképen sietteni akarom az építkezést, mert még a lelkek fogékonyak. Ha hallgatunk és késedelmeskedünk, félő, hogy újra közönyössé válik a falu. Mindenekelőtt az illetékes egyházi hatóságomhoz fordulok támogatásért. Sajnos, az idei községi költségvetésbe már nem lehet felvenni a költségeket, legföljebb csak jövőre. *Legfontosabb lépésünk talán az, hogy a társadalomhoz fordulunk. A megajánlásokra roppant nagy szükségünk van. A mostani számítások szerint körülbelül százezer pengőre van szükségünk, de akármennyire is megerőlteti magát ez a szegény lakosság, csak párezer pengőt tud összehozni erre a célra.* De már érkeztek is pénzek hazánk. Az ország minden részéből, egészen idegenek kerestek föl bennünket segítségükkel. *Gaál* Imre főtanácsos *Rahóról* húsz pengőt küldött, *Németh* Dániel *Debrecenből* száz pengőt. *Nagyváradról a Gazdák és Kisiparosok Hitelintézete* ötven pengőt, *Kiss* István *Kassáról* húsz pengőt, dr. *Farkas* Andor *Aszódról* húsz pengőt, *Sántha* Bálint pénzügyőri főtisztviselő pedig tíz pengőt juttatott erre a célra.

Mégis mit vár a nagytiszteletű úr, milyen jövőt ezzel a templommal kapcsolatosan?

— *„Bontsátok le e templomot..."* — prédikáltam vasárnap és nem erre, hanem a falu lelki templomára gondoltam, a falu lelki templomának a fölépítésére céloztam... *Igen, én ettől a csapástól, a falu lelki és anyagi megújhodását várom.*

(ry)

A tompai családirtók a rögtönitélő bíróság előtt

Jelentette már a Kis Ujság, hogy *a tompai hármas halálos dráma tetteseit a csendőrség tettük elkövetése után eljogta.* Ennek a rémregénybe illő gengszterdrámának utolsó fejezete játszódott le csütörtökön délelőtt a bajai törvényszéken, ahol *a két gyilkosnak felelnie kellett a borzalmas tetteiért a rögtönítélő bíróság előtt.*

Az elsőrendű vádlott, *Korbel* Mihály *tagadta, hogy ő az egész családot ki akarta volna irtani* és azt is tagadta, hogy ő milyen kijelentése ket tett volna fiatalkorú büntársának. Azt vallotta, hogy

csak a leány meggyilkolása volt szándékában, azután el akart menekülni társával együtt Horvátországba.

Elmondotta, hogy 6-án este késekkel és revolverrel fölszerelve fiatalkorú társával együtt Tamásné tanyájához ment, ahol *fölszólította a leányt, hogy kövesse őt.* A vitába azután

közbelépett a leány édesapja, aki vasvillával zavarta el őket.

Azután utasítást adott fiatalkorú társának, hogy a már előre elkészített álkulccsal *hatoljon be a leventeotthonba, onnan hozzon fegyvereket.* A fiatalkorú *rengeteg töltényt* hozott is ki a leventeotthonból, ezután visszamentek újból Tamásékhoz, ahol „Tüzeljünk" felkiáltással *mind a ketten lövöldözni kezdtek.* Tamásné, amikor látta a két felfegyverkezett fiatalembert,

az ágyban fekvő lánya mellé ugrott, hogy testével fogja föl a golyókat. A két bandita pillanatok alatt szitává lőtte az asszonyt, azután a leányra adtak le három lövést,

majd a szobában tartózkodó és *a szekrény mögé bújó Velter Mihály bérest fölszólította Kolber, hogy jöjjön elő.* Amikor az előlépett, *abban a pillanatban szíven lőtte.* Azután tűzcsóvát dobtak az ágyba, majd fölfedezve az éppen akkor érkező *Tamási* Mihályt, *arra is több lövést adva le,* elszaladtak.

Még a hajnali órákban elfogták mindkettőjüket, de előbb még a mezei munkások is üldözték a két fiatalembert, akikre ezek szintén lövéseket adtak le.

Tekintettel arra, hogy az elsőrendű vádlott, *Kolber* Mihály még nem érte el huszadik életévét, büntársa pedig még fiatalkorú.

a rögtönítélő bíróság egyrendbeli gyilkosság, kétrendbeli szándékos emberölés, ötrendbeli szándékos emberölés kísérlete és egyrendbeli gyujtogatás büntettében mondotta ki őket, mint tettestársakat bűnösnek

és *Korbel* Mihályt a kiszabható legnagyobb büntetéssel, *tizenötévi fegyházzal,* fiatalkorú társát pedig tízévi fogházzal sujtotta.

A FINN ORSZÁGGYÜLÉS EGYHÓNAPOS SZABADSÁGRA MEGY

Helsinki, május 12

A finn képviselőház keddi ülésén egyszeri szavazás után jóváhagyta a pótköltségvetési javaslatot. Az ülés után a képviselőház egyhónapi szabadságra ment és csak a pünkösdi ünnepek után folytatja munkáját.

A legnagyobb magyar fejedelem

bizonyára Boeskay volt. Legendák egész sora fűződik nevéhez, megmentője volt az országnak, megalapitója a Hajduságnak, bálványozottja a magyar népnek. Halálát méregkeverő kezek okozták és a gyilkosok rettenetes bosszut állottak a szabad hajduk. Ezt a bosszút irja meg Gulyás Gábor „Az áruló halála" cimü kisregényben, amely a Kis Ujság könyvesházának legujabb kötete és amely 20 fillér ellenében kapható minden bizományosunknál.

Tavasszal

van az ideje a szokásos tisztitó kurának. A Darmol hashajtót milliók használják azért, mert hatása kitünő. Használata után az ember mintha ujjá születne. Használja ezért Ön is. DARMOL

Salazar a portugál hadsereg feladatairól

(NST) Salazar portugál miniszterelnök, abból az alkalomból, hogy 'hét évvel ezelőtt vette át a hadügyminisztérium vezetését, tisztikiküldöttséget fogadott. A küldöttség vezetője kifejezte Salazarnak a portugál hadsereg háláját és a portugál nemzet készségét, hogy a rá kiróft feladatokat teljesítse. Az üdvözlő szavakra *Salazar* hadügyminiszteri minőségében válaszolva kijelentette, hogy

a mostani komoy időkben az ország becsületének és méltóságának megvédelmezése a hadsereg feladata,

azé a hadseregé, amely 1925-ben a nemzeti forradalmat elindította. Nem jelent különösebb érdemet — folytatta *Salazar* —, ha valaki előre látta a mostani idők komolyságát. *A kormány természetes feladata volt, hogy előkészítse a hadsereget mind anyagi, mind erkölcsi szempontból azokra a feladatokra, amelyeket a sors a haza biztonságának és nagyobb dicsőségének munkálása érdekében a portugál hadseregnek juttatott.* Salazar emlékeztetett Portugália csekély ipari fejlettségére. Ezzel szemben csak a lakosság jóakarata áll — mondotta a miniszterelnök. — *A portugál nép kész mindenét odaadni hazájáért.*

Négy év után véget ért a váradszöllősi napszámos bünpere

Nagyváradról jelentik: Még 1939-ben történt, hogy *Ridi* József jómódú *váradszöllősi* gazdálkodónak eltünt a zsebkése. *Ridi a legújabb alkalmazottat, ifjú Szilágyi Sándor napszámost gyanusította, aki erélyesen tiltkozott a gyanusítás ellen és éveken át gyülölködve, fenyegető célzásokat tett gazdájára.* Nemsokára be is váltotta fenyegetéseit, mert egy este az utcán összeszólalkozott Ridi Józseffel *és ennek hevében gyomron szúrta gazdáját.*

Még a román bíróság vette tárgyalás alá Szilágyi bünügyét és a vádlottat feltételesen szabadlábra helyezte. Erdély és a keleti országrészek visszacsatolása után a magyar bíróság elé került az ügy, amely most tartott főtárgyalást a négy év óta húzódó ügyben

A törvényszék Szilágyit erős felindulásban elkövetett emberölés kísérletének büntettében mondta ki bünösnek és ezért — az enyhitő körülmények figyelembe vételével — hat hónapi börtönre ítélte. Az ítélet jogerős.

Északamerikai csapatok szállják meg a Husvét-szigeteket?

(Német Távirati Iroda.) Az Associated Press jelenti Santiago de Chilléből, hogy George Brett altábornagy, az Egyesült Államok karibi-tengeri védelmi berendezéseinek parancsnoka repülőgépen a chilei fővárosba érkezett. Az Egyesült Államok tisztjeinek kiséretében érkezett Brett altábornagy három napig akar Chillében maradni. Nem ismeretes, hogy ez a katonai küldöttség honnan jött és hova fog továbbrepülni. A parancsnok látogatása figyelemre méltó azzal a híresztelléssel kapcsolatban, hogy a Chilléhez tartozó Husvét-szigeteket állitólag északamerikai csapatok szállják meg. Ez az állitás a hivatalos cáfolat ellenére sem akar elnémulni.

az
KIS UJSÁG
az őt világrész hiradója!

HIREK

Csütörtök

1943. május 13.

Róm. kat.: B. Róbert. Prot.: Szervác. A nap kel 4 óra 26 perckor, nyugszik 19 óra 27 perckor. A hold kel 12 óra 12 perckor, nyugszik 1 óra 39 perckor.

VIZÁLLÁS

A Duna Regensburgnál és Bécs—Gönyü között apad, máshol árad. Alacsony vizállású. — Mai vizállások: Schärding 34%, Passau 27%, Struden 31%, Krems 24%, Bécs 26%, holnap 27%, Pozsony 27%, Komárom 31%, Esztergom 31%, Budapest 33%, holnap 33%, Paks 29%, Baja 33%, Mohács 31%, Bezdán 31%, Gombos 32%, Ujvidék 36%. — A Rába Szentgotthárdnál minusz 6%, a Dráva Varasdnál 41%, Baresnál 19%, Drávaszabolcsnál 18%, Eszéknél 12%. — A Tisza alacsony vizállással Tekeházáig apad, lejjebb árad. Máramarossziget 26%, Visk 26%, Tekeháza 32%, Tiszaújlak 32%, Vásárosnamény 32%, Tokaj 27%, Tiszafüred 19%, Szolnok 18%, Csongrád 22%, Szeged 24%, holnap 28%, Zenta 21%, Titel 26%.

A Kormányzóhelyettes özvegye Cegléden. *Hétfőn délután Ceglédre érkezett vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes özvegye, hogy a most végzett önkéntes ápolónőket vizsgáztassa. Ezúttal harminchárom ápolónő tette le a vizsgát a Főméltóságú Asszony előtt. A város határán dr. Sárkány Gyula kormányfőtanácsos, polgármester fogadta és Pest megye nevében vitéz dr. Endre László alispán üdvözölte. A Főméltóságú Asszony a vizsgák után személyesen írta alá az okmányokat és adta át az oklevelet az ápolónőknek. A Főméltóságú Asszony ezúttal már harmadszor vett részt Cegléden vöröskeresztes ápolónők vizsgáztatásán.*

Félmillió pengő a vagyona, csalásért három hónapot kapott. Debrecenből jelentik: Erdei Kálmán 40 éves pestszenterzsébeti lakos magánokirathamisítás bűntettével és csalással vádolva került a törvényszék elé, mert egy megrendelőlevélre ráhamisította Hajzer István nevét, mint megrendelőt és a levél alapján átvett két alkalommal ruhaanyagot, de az árát nem fizette meg. Erdei a törvényszéki tárgyaláson elmondta, hogy Pestszenterzsébeten pala- és csőgyára van, ezenkívül félmillió pengő értékű szabadalommal rendelkezik és havi 1000 pengő jövedelme van. Az okirathamisítást beismerte, de azzal védekezett, hogy azt Hajzer István és felesége tudtával csinálta. A Hajzer-házaspár tagadta ezt. A tanukihallgatások és a perbeszédek elhangzása után a törvényszék Erdeit kétrendbeli magánokirathamisítás és egyrendbeli csalás vétségéért háromhónapi fogházra és 100 pengő pénzbüntetésre ítélte jogerősen.

Dolgoznak a betörők Szegeden. Szegedről jelentik: Néhány nap óta meglehetős élénkség tapasztalható Szegeden a betörők és tolvajok „frontján". A legutóbbi nap Sántha Pál, Cseh István, Koncz Albert és dr. Kovács Lászlóné jelentették be a rendőrségen, hogy lakásukban tolvaj, illetve betörő járt. A nyomozás megindult.

Ifjú vakok felvétele. A vakok szegedi intézete az 1943/44. tanévre iskolai, zenei és ipari kiképzés céljából felvesz minden 14 évtől 35 éves korig levő oly vak ifjakat, akik a vakságon kívül más fogyatkozásban nem szenvednek. Folyamodványok legkésőbb július 15-éig az intézet igazgatóságához küldendők.

Dési nyilasvezér a bíróság előtt. Désről jelentik: Csóka László volt dési nyilasvezér bűnperének tárgyalását a törvényszék május hó 13-ikára tűzte ki. Mint ismeretes, Csóka két ügynöke segítségével a hiszékeny emberektől sajtmegrendelésre vett fel előlegeket, anélkül, hogy a megrendelést teljesíteni tudta volna.

Leventeotthonok a váci járásban. A honvédelmi törvény rendelkezései szerint minden községben leventeotthont kell építeni. Különösen dícséretes módon oldották meg ezt a kérdést a váci járásban, melynek községeiben a leventék önkéntes kaláka munkájával már kilenc leventeotthont és 11 löteret építettek. Némely helyen még szabadtéri leventeszínpadot is állítottak. Minden otthont a Hősök Emléke díszíti.

MI UJSÁG VIDÉKEN?

NAGYKANIZSA. Katolikus népházat létesítenek a városban s erre a célra 38.000 pengőért ingatlant vettek.

SZOMBATHELY. Özv. Csécs Józsefné feljelentette a rendőrségen 21 éves Károly nevű fiát, mert az 9 kiló zsírt, ruhaneműt lopott el tőle. A rendőrség elfogta a fiút, aki beismerte, hogy a holmikat Cser György nevű 19 éves barátjával együtt lopták el. Őrizetbe vették őket.

DEBRECEN. Szabó Jusztinia kijelentette a fülbevalóját. Amikor fel akarta emelni, egy ismeretlen férfi felkapta és elfutott vele.

SZEGED. Karácsonyi Sándor cipőkereskedő bejelentette a rendőrségen, hogy a déli ebédszünet alatt ismeretlen tettes ellopott házipénztárából 700 pengőt és elvett egy 600 pengő értékű vadonatúj felöltőt.

SOHÁT. Rolics László 17 éves fiatalemberre fadöntés közben egy rönk ráesett. Súlyos sérüléseibe a kórházban belehalt.

SZÉKESFEHÉRVÁR. Gránásy István és Filó Teréz szombaton tartották aranylakodalmukat.

DEBRECEN. A rendőrbíró 80 ítéletet hozott egy nap alatt légoltalmi kihágásokért.

ÁTOKHÁZA. Puszta Antal 31 éves napszámost az alsótanyai rendőrség őrizetbe vette, mert több lopást követett el.

ONOD. Önkéntes vöröskeresztes tanfolyamot tartottak a községben s a hallgatók most a befejezés után bementek Miskolcra és megvendégelték a sebesült katonákat.

SZABADKA. „Adjunk apát a hadiárváknak"-mozgalom javára a szabadkai MANSZ szervezete dr. Reök Andorné vezetésével gyüjtést indított.

CSONGRÁD. Özv. Laczkó Mártonné 30 kg. nullás lisztet adott el, kilónkint 2.70 pengős áron. Az uzsorabíróság egyhónapi fogházra ítélte.

UJVIDÉK. Délvidék főispánjai ,felsőházi tagjai és országgyülési képviselői értekezletet tartottak, amelyen a Délvidék időszerű kérdéseit és a közellátást beszélték meg.

KECSKEMÉT. Vasárnap nyilt meg az átrendezett múzeum új állandó kiállítása.

SZOMBATHELY. Kilencvenhat napközi otthon kezdi meg működését júliusban Vas megyében.

KISKUNDOROZSMA. Dimov Miklós gyümölcsárus 1.40 pengőért árulta a lisztet. Kéthónapi fogházat kapott.

UJVIDÉK. Megalakult a városban a Szinpártoló Egyesület, amelynek elnökévé Várady Kálmán tanügyi főtanácsos, gimnáziumi igazgatót választották meg.

DEBRECEN. A rendőrség közellátási visszaélés, árdrágitás és honvédelmi érdekbe ütköző bünselekmény gyanúja miatt őrizetbe vette Robicsek Jenő mészárost.

KOLOZSVÁR. Sós Albertné munkásasszony több értékes ruhaneműt lopott el munkaadójától. Háromhónapi fogházat kapott jogerősen.

NAGYVÁRAD. Tóth János MÁV-kőműves őrházjavítás közben az állványról lezuhant. Kulcsesonttöréssel kórházba szállitották.

MISKOLC. Tóth Sámueltől egy fiatalkorú 30 liter bort és 40 kiló burgonyát lopott el. A fiatalkorút őrizetbe vették és átadták a fiatalkorúak bíróságának.

NYIRTURA. Hadányik László nagy szomjúságában elgurított egy hordó bort Szalontay Gábor udvarából. A hordónyomok alapján a csendőrség azonban elfogta. Egyhónapi fogházat kapott.

OROS. Morodek Imre 15 éves gyereknek a darálógép összezúzta balkezét. Kórházba szállitották.

CSONGRÁD. Lőrinez Janos gazdálkodó 4 éves kislányát az uteán egy ismeretlen asszony megszólította és kivette füléből fülbevalóját.

PÉCS. A rendőrség őrizetbe vette Lautsch János kenyérkihordót, mert ellopott 300 pengőt.

LASKÓ. Csontos Fodor Ádám 47 éves földműves felakasztotta magát egy almafára. Mire rátaláltak, már halott volt.

MAGYARSARLÓ. Katreiner Ödön 21 éves napszámost egy ló oldalba rúgta. Bordatöréssel és belső vérzéssel kórházba szállították.

EGERÁG. Kétyi Ferenc földműves ki akarta irtani Tóth Ferenc gazdálkodó családját és késsel rájuk rontott. Tóth azonban haragosát kidobta. Az ittasságával védekező Kétyi ellen megindult az eljárás.

MOHÁCS. Brandstetter József kereskedőt 300 pengőre, Kelemen Rezső gumijavítót pedig 100 pengőre ítélték, mert nem szolgáltatták be a selejtes gumit. Az utóbbi ítéletét felfüggesztették.

KOMLÓ. A község 29.000 pengős költséggel kibővitteti községházát.

PÉCS. Kovács Anna 23 éves büntetett előéletű leány ezer pengő értékű ékszert lopott el Drahovszky Antalnétól. Az eljárás megindult ellene.

CSONGRÁD. Mészáros Franciska leesett a padlásról és lábtöréssel kórházba szállitották.

DÉDA. A község, ahol ezer csongrádi kubikos dolgozott, országzászlót kért Csongrádtól. A város örömmel teljesíti a kérést.

PÁKOZD. Borzsay Gábor földmives kerékpárját, amig Székesfehérváron a főszolgabirónál ügyeit intézte, ismeretlen tettes ellopta.

NAGYVÁRAD. Özv. Fábián Istvánné 67 éves asszony megcsúszott a padláslétrán és oly szerencsétlenül esett le, hogy válltöréssel kórházba kellett szállitani.

VÁRADSZÖLLÖS. Csete István elemiiskolai tanuló egy csökönyös ló hátára ült, hogy meglovagolja. Az állat levetette. Kartöréssel és belső zúzódásokkal kórházba szállitották.

Kitűnően működik a debreceni repülőklub. *A debreceni repülőklub vitorlázórepülői létszáma teljesen betelt. Az idei évben félhónap alatt a tavalyi eredmények egynegyedét teljesitették a növendékek. Az egyesület 11 géppel és 124 növendékkel szolgálja a magyar repülést.*

Pénzt lopott a hálátlan vendég. Csongrádról jelenti a Kis Ujság tudósítója. Lőcsei Árpád csongrádi fényképész családjától szállást kért egy 18 év körüli leány. A jószivü fényképész nemcsak szállást, hanem vacsorát is adott az ismeretlen vendégnek, amit az úgy hálált meg, hogy éjjel magához vette a házigazda 350 pengőt tartalmazó pénztárcáját és hajnalban meglépett.

Tízévi fegyházra ítélték a velencei gyilkost. Még a mult esztendő tavaszán történt, hogy a fejérmegyei Velence községben tartott vásár alkalmával Bakó István szarhegyi lábbelikészítő összeszólalkozott Budai Sándorral, akit szivenszúrt s az áldozat sérüléseibe belehalt. Elsőfokon a székesfehérvári törvényszék ítélkezett Bakó felett, akit 7 évi fegyházra ítélt. A tábla a büntetést tíz évre emelte fel és ezt az ítéletet most a Kúria is helybenhagyta.

Megrágalmazta az ügyészségi alelnököt. A budapesti királyi ügyészség hamis vád vétsége miatt vádiratot adott ki Székely Lajos csepeli gyárimunkás ellen. A munkás, amikor a vádiratot kézhez vette, beadványnyal fordult a bírósághoz, amelyben súlyosan sértő kifejezésekkel és gyanusításokkal illette az ügyészségi alelnököt. Székely ellen bűnvádi eljárás indult s a törvényszék hathónapi fogházra ítélte. Ezt az ítéletet a tábla is helybenhagyta.

Szerelmi dráma. Nagykanizsáról jelentik: Vanyarcvashegy zalamegyei községben Tolnai József szerelmes volt özvegy Ferenci Jánosnéba, aki azonban visszautasította. Tolnai dühében behatolt este az asszony lakásába, összeszurkálta és amikor látta, hogy az asszony még él, megfojtotta. Cselekménye után hazament és felakasztotta magát. Tolnai levelet hagyott hátra, mely szerint közös elhatározással halnak meg, de a vizsgálat adatai ezt megcáfolták.

Anyja meggyilkolásával gyanusítanak egy földmivest. Kecskemétről jelentik: Kiskunmajsa határában a vizesárokban holtan találták K. Tóth Istvánné hatvanötéves majsai asszonyt. A boncolás megállapította, hogy a halált fulladás okozta, de az nem a vízben történt. Gyanuokok alapján őrizetbe vették az elhalt asszony negyvenhároméves földműves fiát, aki azonban tagadta, hogy köze lenne édesanyja halálához. Súlyos gyanuokok alapján átadták a kecskeméti királyi ügyészségnek.

A tangóharmonika kiváló szakemberei és óriási választék *Sternberg* hangszergyárban, Rákóczi-út 60.

Kétévi és háromhónapi fegyházat kapott egy pékmester. Szegedről jelentik: Dóci István 43 éves pékmester a mult év májusában a kenyérjegyek elszámolása után meghamisította könyvében az adatokat és ilymódon 772 kilogramm liszthez jutott jogtalanul. A szegedi törvényszék ezért most vonta felelősségre a pékmestert és kétrendbeli közokirathamisítás bűntette, kétrendbeli közokirathamisítás vétsége és egyrendbeli folytatólagosan elkövetett közszükségleti cikk elvonásának büntette miatt kétévi és háromhónapi fegyházra ítélte. A vádlott fellebbezett.

Halálosvégül szerencsétlenség egy fűrésztelepen. Nyiregyházáról jelentik: Halálosvégü szerencsétlenség történt a Kisvárdai és Tiszai Gőzüzem kft. telepén. A keretfürészgép mellett dolgozott Kovács Bertalan, Vári Nagy József és még több társuk. Egy gömbfát nyomtak be a fürész alá, amelynek külső vége hirtelen felcsapódott és hatalmas ütést mért Kovácsra és Vári Nagyra. A borzalmas ütés következtében Kovács holtan zuhant a földre, míg Vári Nagy József eszméletlenül esett össze. Vári Nagy Józsefet kórházba szállitották, ahol megállapitották, hogy sérülése életveszélyes.

A miskolci új polgármester üdvözlése. Borsod vármegye törvényhatóságának közgyülése kedden délelőtt vitéz Borbély-Maczky Emil főispán elnöklésével ülést tartott. Napirend előtt a főispán a vármegye közönségének nevében melegen üdvözölte Szlávy Lászlót abból az alkalomból, hogy a belügyminiszter polgármesterré kinevezte. Ezután a napirendet tárgyalták, majd a közigazgatási bizottság tartott ülést.

Lőjjenek agyon, ezzel állitott be a csendőrségre egy szurkáló. Szombathelyről jelentik. Bogdányi Pál 20 esztendős gazdasági cselédnek felmondott a gazdája, Tanai Ferenc ostffyasszonyfai gazdálkodó. Amikor fiatalember összecsomagolta a ruháját, gazdájával nézeteltérése támadt, mire bicskájával arcába szúrt, majd rátámadt gazdája feleségére s azt is arcán sebesítette meg. A fiú a véres jelenet után a csendőrségre rohant s azt kérte ,hogy lőjjék agyon, mert megszúrta a gazdáját. A törvényszék most tárgyalta Bogdányi ügyét, ahol azzal védekezett, hogy családjában több idegbajos rokona van, édesanyja is, bátyja is, idegbeteg. A bíróság a megszurkált gazda és feleségének, valamint a tanuknak kihallgatása után úgy határozott, hogy elmeorvossal vizsgáltatja meg Bogdányit s intézkedett a fiú szüleire, testvéreire vonatkozó idegorvosi adatok beszerzéséről is.

Írógépeket lopott elsötétítés alatt. Bencs Károly huszonnégyéves radostyáni földműves május 9-ére virradóra Parasznya községben behatolt az erdőhivatalba és onnan tíz pengő készpénzt és egy írógépet lopott. Utána a községházára hatolt be, ahonnan ugyancsak egy írógépet vitt el. Ügyében a rögtönítélő bíróság csütörtökön délelőtt ül össze.

Kézrekerült az utóbbi évek egyik legnagyobb betörője. Szegedről jelentik: A rendőrség elfogta Ráonyi Ernő személyében az utóbbi évek egyik legnagyobbstilü úri betörőjét. Rátonyi, Leó Géza, Kiss Jenő és Szentmártoni Géza álneveken végigszélhámoskodta csaknem az egész országot. Szegeden 40 betörést követett el. De működött Gödöllőn, Makón, Egerben, Miskolcon, Kolozsváron és még számos más helyen. Rátonyi Ákos, az ismert bonviván, aki neki nagybátyja, nem egyszer segítette ki jelentős összegekkel és családja is többizben kifizette adósságait, de Rátonyi semmiképen sem akart megjavulni.

A szegedi V. honvédhadtest kötelékébe tartozó kitüntetett katonák küldjék be fényképeiket. *A katonai parancsnokságok felhivják mindazokat, akik a Szovjet elleni harcok során kitüntetésben részesültek, hogy fényképeiket állománytestükhöz mielőbb személyesen vagy postán juttassák el. A fénykép hátlapján tüntessék fel nevüket, rendfokozatukat, csapattestüket, továbbá, hogy mely kitüntetés birtokosai és hogy a kitüntetés adományozása a Honvédségi Közlöny melyik számában jelent meg.*

Izabella királyné

egyike a magyar történelem legromantikusabb alakjainak. Gyenge asszony ő, akinek egy egész nemzet gondját vállára kell vennie. Nehéz és felelősségteljes ez a feladat, de akiben igaz lélek él, az be tudja tölteni. Izabella királyné görnyögyös útjáról szól a Kis Ujság könyvesházának legújabb kötete, „A királyné útja", amelyben Hamvas H. Sándor énekli meg a magyar történelemnek ezt a szép alakját. Ára 20 fillér, kapható minden bizományosnál.

Nemzetgyalázásért elitéltek egy géplakatost. Királyházán többen a háborús helyzetről beszélgettek s a társaság egyik tagja, Dankó Mihály géplakatos a beszélgetés során olyan kijelentéseket tett, amelyek miatt nemzetgyalázási vádat emeltek ellene. Dankó a tárgyaláson tagadta a terhére rótt bűncselekményt, a tanuk azonban súlyosan terhelő vallomást tettek ellene. A törvényszék négyhónapi fogházra ítélte s ezt az ítéletet most a Kúria jogerőre emelte.

Két rab megszökött a Csillagbörtön kertgazdaságából. Szegedről jelentik: A rendőrség országos körözést adott ki Istókovics György 37 éves és Csendőr Zsivko 30 éves napszámosok, a Csillagbörtön rabjai ellen. A két rab fegyencruhában szökött meg a fegyintézet gazdaságából, valószínüleg vasárnap hajnalban.

Börtönt kaptak a fatolvajok. Nyiregyházáról jelentik: Háda József és Kantár József kisvárdai lakósok a MÁV állomás bekerített területéről több alkalommal fát és szenet loptak el. A vasutasok lesbeállták és egyik lopási kísérlet alkalmával tetten érték őket. Az egyesbíró most tárgyalta az ügyüket és a fatolvajokat 8—8 hónapi börtönre ítélte.

A borsos számla miatt elítélték a főpincért. Kolozsvár jelentik: Elmult karácsonykor egy magasrangú katonatiszt tért be a kolozsvári Savoya-kávéházba és elfogyasztott egy üveg bort, amely az árlapon 10 pengővel szerepelt. Amikor fizetésre került a sor, Csutak Sándor főpincér a bort 12 pengővel számlázta, majd a különböző borravalókkal a számla közel 20 pengőre emelkedett. Az uzsorabíróság ezért most felelősségre vonta a főpincért és a kávéház tulajdonosát is. Csutak Sándor főpincért uzsoravétségért 1200 pengő pénzbüntetésre ítélte, míg Szilágyi Sándor kávéháztulajdonost 600 pengőre ítélte, mert elmulasztotta a kötelező felügyeletet gyakorolni. Az ítélet nem jogerős.

Ittasságában idegen ágyban akart aludni. Debrecenből jelentik: Pápay Miklós piaci árus házába bedülöngélt egy ittas fiatalember és hiába akarták a házbeliek kituszkolni, a részeg berohant a lakásba és rongyos ruhájával belevetette magát az ágyba. A jóizüen horkolót megfeszített erővel sem tudták az ágyból kiráncigálni. Rendőrt hívtak, akinek aztán nagynehezen sikerült a hivatlan vendéget eltávolítani. Bekísérték a rendőrségre, hogy ott kipihenhesse dorbézolásának fáradalmait.

Letartóztattak két hörcsögvadászt, mert elmulatták a 8000 pengős előleget. Nyiregyházáról jelentik: Sikkasztás büntettének gyanuja címén két jómegjelenésü fiatalkorut tartóztattak le, mert nagyobb összegü előleget vettek fel hörcsögbörökre, a pénzt azonban elmulatták s a böröket nem szállitották le. A két fiatalkoru három hét alatt 8000 pengő előleget költött el. A törvényszéken beismerték bűnösségüket, csupán azt kérték, hogy a tavasz idényében engedjenek nekik annyi időt a hörcsögfogásra, hogy a felvett előleget a debreceni timármesternek, aki az előleget adta nekik és aki feljelentette őket, letörleszthessék.

Elő akar fizetni? Nincs csekklapja?

vegyen bármelyik postahivatalban bianco-csekklapot és irja rá a csekkszámla-számunkat:

7149 és a számlatulajdonos nevéhez:

KIS UJSÁG kiadóhivatala

Nyúzó Gáspár, Tiszafüred

Múzeum

Szerkeszti: Éri István

Fazekasház Tiszafüreden

Tiszafüreden nagyon régi hagyományai vannak a fazekasságnak. A XVII. század végén már *tizenöt-húsz mester* dolgozott egyidőben a faluban. A *mázas kerámia* fejlődését is majdnem másfél évszázada követhetjük nyomon. Szép vonalú díszítések jellemezték az ottani készítményeket. A füredi mesterek sok új mintát, módszert elsajátítottak a más vidékről a községbe költözött fazekasoktól is. Az 1840-es években változott a stílus, mind többen alkalmazták az akkor divatos *karcolásos* díszítést, a rózsa alakú, sokszögű díszítő elemekkel. A népi humorból eredt rímes szövegeket is *belekarcolták* az agyagba.

A XIX. század végén a korszerű eszközökkel, olcsón dolgozó gyáripar a maga tartósabb termékeivel nagy versenytársként jelentkezett. Úgy látszott, leáldoz a népi fazekasművészet napja. Tiszafüreden is *szinte kihalt a szakma.* Az utóbbi időben azonban újra éled ez a művészet is. Egyebeken kívül *Karcagon, Mezőtúron* és *Tiszafüreden* is jeles művészei támadtak.

Ennek a nagy hagyományú mesterségnek állít emléket az elmúlt év őszén Tiszafüreden megnyitott *fazekas tájház.* A hagyományos alaprajzú, klasszicista oszlopokkal épült háznak három helyisége van: középen a *konyha,* tőle jobbra a *tiszta szoba,* balra meg a *műhely.* A hajdani lakást nagyobb részben a hajdani tulajdonosnak, a *Nyúzó-családnak* a hagyatékából rendezték be. A legrégibb darab egy 1830-ból való *almárium.* A leghíresebb családtag, idős Nyúzó Gáspár 1839-ben született és 1861-ben — házasságkötésekor — már úgy írták be az anyakönyvbe: *edényes.*

Tarpai Zoltán

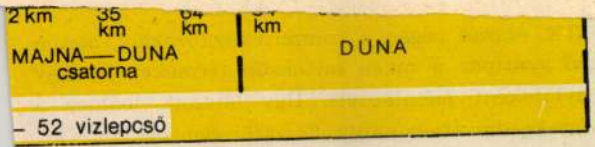

5 (kék), az épülő

az épülő Bős—
ocsőrendszer a
gén. S ha a Ti-
ngrádi Vízlépcső
határtól a dunai
sszon hajózható
a tervek szerint
épül.

árom évszázada
Duna—Tisza-csa-
ának gondolata.
, ám ezek — a
után elkezdett,
építést nem te-
csak tervek ma-
satornának min-
zerepet szántak.

**és a rajta közleke-
ei**

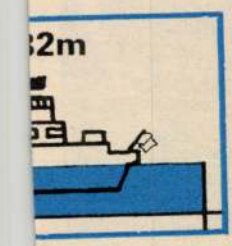

Eleinte hajózóútnak tervezték, a későbbi terveket pedig a *több célra* való felhasználás jellemezte. Eszerint a csatorna a vízi közlekedésen kívül felhasználható az öntöző- és ipari vízzel való ellátásban, a belvízlevezetésben és az energiatermelésben is. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság 1975-ben készített tanulmánya szintén több célú csatornát irányoz elő *Dunaharaszti és Tiszaalpár között*. Azóta sok más változatot is megvizsgáltak; ezek részben vonalvezetésükben, részben szolgáltatásaikban különböznek egymástól. E különbségek főként abból adódnak, hogy a tervek készítői szerint más és más időpontban szükséges megépíteni a csatornát, s ezt megkísérlik a tervekben is figyelembe venni. Az egyik változat a Duna—Tisza köze északi részének vízszükségletét elégítené ki egy *Vác alatt* induló, s csak a vízellátást szolgáló távolsági csővezetékkel, illetőleg csatornával. Ám az változatlanul fontos volna, hogy a Dunát és a Tiszát határainkon belül vízi út kapcsolja össze — s ennek nemcsak hazai, hanem a nemzetközi vízi szállításban is nagy szerepe lehetne.

A Rajna—Majna—Duna vízi út hatása minden bizonnyal érződni fog valamennyi érdekelt ország gazdaságában, s remélhetőleg erősíti majd az együttműködést Európa keleti és nyugati részei között.

Dr. Kertai Ede
a műszaki tudományok kandidátusa